

COMPENDIUM THEOLOGIÆ MORALIS UNIVERSALIS

REV. PATRIS

FULGENTII CUNILIATI

ORDINIS PRÆDICATORUM

AC

Animadversionum, Additamentorumque eidem factorum.

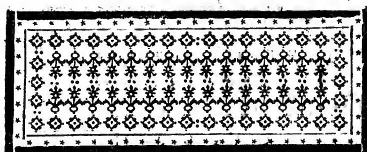
TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS,
Ex Typographia Balleoniana
MDCCLXX.

INDEX

TRACTATUUM, CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM.

TRACTATUS XII.

De Præceptis Ecclesiæ.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

TRACTATUS XIII.

De Sacris Christianorum Ritibus.

TRACTATUS XIV.

De Sacramentis novæ Legis generatim.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

APPENDICULA.

TRACTATUS XV.

De Sacramentis in particulari.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CA-

CAPUT X.

CAPUT XI.

CAPUT XII.

APPENDIX II.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

APPENDIX.

TRACTATUS XVI.

De Censuris.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

TRACTATUS XVII.

De statu Religioso.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

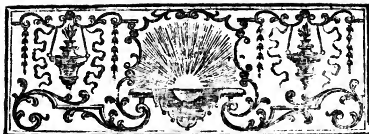
CA-

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

TRACTATUS XII.

DE

PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

De Primo Ecclesiæ Præcepto, quo jubemur Missam audire diebus Festivis ab Ecclesia præscriptis, fuse disseruimus in Tract. 6. c. 2. §. 1. & 2. Modo de reliquis.

CAPUT PRIMUM.

De secundo Ecclesiæ Præcepto, seu de jejunio Ecclesiastico.

Q. 1. Uænam requiruntur ad jejunium ab Ecclesia præscriptum? *R.* Duo requiri, nempe parsimoniam victus, & abstinentiam ciborum. Ratio est: quia jejunium consistit in his duobus, nempe in victus parsimonia, & ciborum abstinentia. Ita D. Tho. in 4. dist. 5. q. 4. a. 1. quæstiunc. 1.

Q. 2. In quo consistit parsimonia cibi? *R.* Consistit in unica refectione, quæ in Ecclesiæ jejunio observanda est; proindeque est abstinendum a pluribus refectionibus. Hæc autem refectio debet esse continuata, ita ut moraliter una refectio judicetur. Aliquando tamen potest una censeri, quamvis interrupta; puta si quis nondum satis refectus a mensa surgat, vocatus ob necessitatem alicujus negotii non diutini conficiendi, & confecto negotio redeat, adhuc eamdem censetur consummare comestionem. Secus esset de illo, qui absque ulla necessitate, aut caussa surgeret a mensa, & post horam rediret. Quia qui ita se gerit, præceptum parvi facere, & veluti contemnere videtur. Qui vero ita complet prandium suum, ut vere compleat animo, etiam virtuali non

redeundi, neque aliud comedendi, qui animus apparet ex modo se gerendi, puta linteum complicando, & recedendo a mensa; & deinde etiam infra breve tempus sibi offeratur aliquid comedendum, atque ex eo comedat in tanta quantitate, quæ alioquin jejunium frangere valeat, hunc jejunium frangere docent graves Theologi. Ratio est, quia id est nova formaliter comestio.

(*) Sunt, qui oppositum sustinent hac ducti ratione, nempe quod in tali casu unica moraliter censeri debeat refectio, si fiat intra quadrantem circiter horæ a prandio. Videatur P. Lucius Ferraris in sua Biblioth. V. jejun. a. 1. n. 54. Num autem ratio hæc ea validior sit, quam Auctor pro sua sententia adducit, sapientioribus definiendum relinquimus.

Pauperes tamen, qui ostiatim mendicant, nec unam sufficientem refectionem simul habere possunt, excusantur, si parvas refectiones repetant: *quia non possunt simul habere, quod eis ad victum sufficiat*, inquit D. Tho. q. 147. a. 4. ad 4.

Q. 3. An protrahere refectionem ad longum tempus, seu ad plures horas, est contra præceptum unius refectionis? *R.* affirm. Si fiat in fraudem jejunii: quia data opera æquivaleret pluribus refectionibus. Si autem fieret ob animi levitatem, aut ad liberaliorem comestionem videtur non esse mortale; nisi adeo immanis esset plurium horarum protractio, ut tempus, quod in refectione insumitur, æquivaleret tempori plurium refectionum. Idem dicas, si fiat ob convivii sollemnitatem, e. g. nuptiarum, adventus hospitum &c. urbanitatis, & sollemnitatis gratia.

Q. 3. An bibere frangit ex se jejunium? *R.* Qui bibit ad extinguendam sitim, jejunium non frangit: si tamen ita bibendo excederet, & id faceret in fraudem jejunii, procul dubio jejunium frangeret; quia etiam electuaria sic sumpta violarent jejunium. D. Tho. loco cit. a. 6. ad 2. Similiter jejunium frangit potus cocholatæ, si in ea quantitate sumatur, quæ etiam in aliis rebus jejunium frangat; de quo fuse P. Daniel Concina in sua Dissertat. Italica.

Q. 5. Quænam quantitas cibi requiritur, ut quis extra refectionem jejunium frangat mortaliter? *R.* Putarem, quod excedere unam unciam, non vacet a gravi. Illud certum est apud omnes, quod sæpe repetere sumptionem alicujus modici, puta unius amigdalæ, ita ut accrescat tandem ad quantitatem vetitam, lethale sit: ut propterea Alexand. VII. hanc thesim n. 5. confixerit: „ In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi „ notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jeju- „ nium."

Q. 6. An parsimonia victus admittit collatiunculam serotinam post S. Thomam a fidelibus introductam? *R.* affirmat. Quia ex silentio Pontificum eam consuetudo approbavit. Pro quantitate ejusdem certa regula tradi non potest. Nam juxta varietatem climatum, constitutionum corporum, & valetudinum videtur libranda.

branda. Ab ipsa juxta Doctores graves, & probos excludendus est esus piscium, & pulmentorum; & ubi conceditur indultum pro lacticiniis, excludendus est esus ipsorum; tum quia hujusmodi sunt vere cibi ad nutriendum producti; tum quia est contra consuetudinem timoratorum, nisi forte aliter postulet debilitas, aut constitutio jejunantis; cui alii cibi esuriales, & collatiunculæ proprii noceant; quales sunt fructus exsiccati, vel recentes, bellaria, & alia hujusmodi.

Q. 7. An, qui pluries eadem die refectionem sumit, toties peccat mortaliter, quoties eam sumit? *R.* affirmat. juxta mihi probabiliorem, immo evidentem. Ratio est: quia præceptum unius tantum refectionis sumendæ est principaliter negativum: est enim non sumendi plures refectiones: porro agens contra præceptum negativum, toties peccat, quoties contra ipsum agit. Ergo.

Q. 8. Quinam sunt cibi, a quibus in jejunio Ecclesiastico est abstinendum? *R.* Juxta communem omnium fidelium, sunt carnes, ova, & lacticinia, excepta concessione legitima, & consuetudine Ecclesiæ assensu præscripta: ex cap. 6. dist. 4. aliisque canonibus. Hic notanda occurrit thesis 32. ab Alexand. VII. confixa: „ Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & „ lacticinia obliget in Quadragesima." Quod autem toties quis lethaliter peccet, quoties in die carnes comedit, jam satis commune est; quandoquidem præceptum illas non comedendi est juxta omnes, nedum principaliter, sed & simpliciter negativum.

(*) Bened. XIV. de Syn. Diœcef. lib. 2. cap. 5. n. 9. asserit, circa esum quorumdam animalium, de quibus controvertitur, an inter animalia terrestria, aut volatilia, vel potius inter aquatilia adnumerari debeant, standum esse consuetudini, quæ in locis viget, quæque sit vera, ac legitima consuetudo, & apud pios, probosque viros recepta. Si autem de consuetudinis existentia, aut illius qualitate dubitetur; tunc multos existimare, exquirendum esse medicorum judicium, ut ab iis statuatur, an animalia, de quibus dubitatur, ad piscium naturam propius accedant, an vero ad terrestrium genus pertineant. At cum medicorum sententiæ raro inter se conveniant, admonet, ut Doctrina S. Thomæ præ oculis semper habeatur: nimirum eam fuisse Ecclesiæ mentem in sanciendo pro diebus jejunii ciborum delectu, ut comprimendæ, ac minuendæ carnis concupiscentiæ per salutarem abstinentiam consuleret: ex quo sequitur, ut, si dubium subsit, an esus carnium alicujus animalis jejunii tempore licitus sit, vel illicitus, nec adsit legitima consuetudo, quæ controversiam dirimere valeat, hoc maxime examinari debeat, an hujusmodi animal simile sit, aut dissimile iis, quorum esus diebus jejunii interdictus est, & an illius carnes validius nutriendo, & roborando idoneæ dignoscantur: quod ubi ita esse appareat, profecto inter eas adnumerari debent, quæ jejunantibus apponi nequeunt. Lege totum præ-

cit. caput, nec non ejusdem institutionem 15. & 16. in quibus plura circa jejunium scitu digna reperiuntur.

Q. 9. Quænam est hora refectionis? *R.* Tempus refectionis sumendæ modo est meridies, ita ut notabiliter anticipare sine caussa sit lethale; ita probabilior cum S. Doct. in 4. d. 15. q. 3. a. 4. quæstiunc. 3. Nam ab omnibus admittitur, ut indubitabile, quod præceptum jejunii sit graviter obligans: quandoquidem oppositum damnavit Alexand. VII. in thesi 32. quæ dicebat: „ Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex „ contemptu, vel inobedientia hoc faciat; puta qui non vult se „ subdere præcepto." Si igitur præceptum graviter obstringit, quando materia vel circumstantia materiæ erit gravis, graviter quoque obligabit: talis est præscriptio temporis, cum sit medium, quod ad jejunium Ecclesiasticum requiritur. Ergo

R. 2. Motiva justa præveniendi tempus refectionis censenda esse dumtaxat illa, quæ involvunt grave, & notabile incommodum, sive corporale, sive civile, sive temporale evitandum, quod a jejunante evitari nequeat, nisi ante meridiem notabiliter reficiatur.

R. 3. Commutare tempus refectionis, sumendo collatiunculam mane, & vespere prandium, si fiat ex rationabili caussa nullum est peccatum; sin autem, quantum potui ex Auctoribus deducere, non videtur excedere culpam venialem: non enim suppetit ratio urgens, quæ compellat ad asserendum mortale.

R. 4. Quando quis, vel non recordans esse diem jejunii, vel id ignorans; mane jentaculum sumpsit plus comedendo, quam patiatur collatiuncula serotina, poterit sero prandere, si non potest absque alia refectione diem transigere. Secus, si potest; quia sic jejunabit unica refectione. Ita Sylvius in 2. 2. q. 147. a. 6. quæst. 2.

Q. 10. Quæ, & quot sunt caussæ a jejunio eximentes? *R.* Sunt quinque, nempe dispensatio, ætas, infirmitas, labor, & pietas. Circa primam eximuntur a jejunio legitime dispensati.

R. 2. Ille qui ab abstinentia a carnibus est dispensatus, eo quod esus piscium ipsi noceat, non propterea est dispensatus ad duas refectiones, sed tenetur ad unicam juxta sententiam modo certam: quia ita declaravit Bened. XIV. in Constitut. *Non ambigimus*. Qui etiam respondens ad quæsita Archiepiscopi Compostellani decrevit, ut dispensati teneantur in collatiuncula serotina a lacticiniis abstinere, nisi forte consuetudo ab Episcopis non ignorata, & tolerata aliter fieri permittat, ut dicitur fieri in quibusdam regionibus. Ratio primæ partis est, quia qui non potest servare præceptum quoad omnes suas partes, tenetur ad eam partem, quam potest. Ratio secundæ partis est, quia si id a jejunante præstari possit, præstare tenetur, ut cibi, qui valde nutriunt, a collatiuncula excludantur. Ratio tertiæ partis est: quia privi-

privilegia contra jus commune, quale est privilegium indulti, & dispensationis a jejunio sunt stricte interpretanda.

(*) Præter dicta ab Auctore alia sancivit circa jejunium idem Bened. XIV: Nam anno 1741 in Epistol. ad omnes Cathol. Episcopos data ad tollendos abusus invectos adversus jejunii quadragesimalis observantiam Episcopis inculcat: 1. Nulli privatæ personæ dispensationem a cibis quadragesimalibus, nisi de utriusque medici consilio, communitati vero, v. g. populo, Civitati, aut integræ nationi, nonnisi gravissima urgente necessitate, & in casibus a sacris Canonibus præscriptis eamdem licentiam concedi debere. 2. Tam privatam personam, quam communitatem sic dispensatam teneri adhuc ad unius comestionis observantiam, eisque utriusque generis epulas indiscriminatim sumere non debere. 3. Dispensatos moneri jubet, ut alia opera pia jejunii loco substituant. Idem repetit in Epist. ad Andream Archiepiscopum Valentiæ anno 1742. quamvis declaret in superiori constitut. se non definiisse, an dispensati a quadragesimalibus cibis dispensati etiam sint ab unica comestione. Anno 1744. 8. Julii in responsione ad quæstiones ab Archiepiscopo Compostellæ circa jejunii leges a se propositas, idem confirmat, additque, quænam sint epulæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi, aitque eas esse carnes; idque ad dies etiam Dominicos extendi: nihil tamen innovare intendit circa eos, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia. Tandem concludit memorata duo præcepta urgere etiam in jejuniis extra quadragesimam, præceptum nempe unicæ comestionis, & præceptum non miscendi epulas licitas cum interdictis.

Q. 11. Quænam ætas eximit a jejunio? *R.* 1. Ætas ante annum 21. completum. Ratio est, quia cum usque ad hoc tempus communiter crescant, ac firmentur hominum corpora, egent frequentiore cibo, non simul, sed pluribus vicibus sumpto. D. Tho. a. 4. ad 2. Pueri tamen, qui ingressi sunt usum rationis, unde subduntur Ecclesiæ legibus, tenentur a cibis vetitis abstinere; quia, nisi aliud obstet, ut subditi præfatis legibus subduntur.

R. Circa senes nihil est definitum a S. Thoma. Quare senes non excusantur, nisi quando corporis vires deficiunt, ita ut pluribus modicis refectionibus egeant, alioqui grave nocumentum passuri; quod cum aliis citius, aliis tardius eveniat, idcirco pro istis certum tempus constitutum non est. Videatur S. Antoninus. 2. part. tit. 6. c. 1. §. 1.

Q. 12. Quænam infirmitas eximit a jejunio? *R.* Eximuntur nedum infirmi in lecto decumbentes; verum etiam valetudinarii recentes a morbo, qui remanent valde debiles; & ut prudenter se gerant, consulant medicum peritum, & intaminatæ conscientiæ, ait S. Antoninus loco cit.

R. 2. Qui nequit singulis diebus jejunare, potest autem aliquibus, in istis jejunare tenetur: quia obligatio afficit singulos dies. Qui dormire non potest, nisi cœnatus, tenetur collatiuncu-

Iam facere mane, & vespere prandere: quia præceptum obligat eo modo, quo observari potest.

Q. 13. Quid intelligitur nomine laboris eximentis a jejunio? R. Idem, ac status personæ: propterea mulieres prægnantes, & lactantes eximuntur, ob majus nutrimentum requisitum ad sui, & fœtus, aut lactentis sustentationem. Soli illi operarii eximuntur, quorum labor experientia, & prudentum judicio cum jejunio conciliari nequit: proinde si extaret operarius laboriosus, qui utrumque conciliare posset, teneretur. Si autem dubitaret, teneretur experiri, an possit; ob anctoritatem Alex. VII. reprobantis oppositum in thesi 30. „ Omnes Officiales, qui in Republica „ corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii; nec „ debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio." Juxta S. Tho. a. 4. ad 3. Illicite violant jejunium, qui solius voluptatis caussa, aut etiam lucri non necessarii ad suam, suorumque sustentationem labores incipiunt, quos cum jejunio componere nequeunt: qui in jejunii diebus longa itinera pedibus conficienda absque necessitate suscipiunt, aliique similes. Hinc Alexand. VII. confixit thesim 31. asserentem: „ Excusantur absolute „ a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, ut„ cumque iter agant; etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi „ iter unius diei conficiant."

Q. 14. Quandonam Pietas excusat? R. Quando aliquod opus jejunio sanctius est faciendum, vel ex officio, vel postulante proximi necessitate, vel quod, consideratis circumstantiis, utilius est animabus proximi facere, quam ab illo abstinere, ut jejunium servetur: quia, ut ait S. Thom. 2. 2. q. 247. a. 4. ad 3. „ Non „ videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuentis jejunia, ut per hoc „ impediret alias pias, & magis necessarias caussas." Hujusmodi autem opera pia jejuniis anteferenda ab Auctoribus recensentur; & sunt opera misericordiæ utriusque ordinis tunc requisita.

(*) Quæ a Bened. XIV. sancita fuerunt de unica refectione, & de abstinentia a carnibus, & a lacticiniis in serotina collatiuncula respectu illorum, qui ab esu piscium dispensantur, ea omnia confirmata fuere a Clemente XIII. fel. Regnante in Epistola Encycl. data ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Universæ Ecclesiæ Catholicæ. Unde tam dispensati a carnium abstinentia, quam quovis modo jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus comparandi iis sunt, quibus nulla est dispensatio; atque adeo in vespertina collatione eo cibo, eaque uti debent portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ, meticulosæ conscientiæ, idest homines bene morati, recti prudentisque consilii, qui nec scrupulis anguntur, nec ad laxitatem declinant; ut inculcant uterque citat. Pontifex. Quinam igitur est cibus, quo in serotina collatiuncula vescuntur Christiani rectæ, meticulosæ conscientiæ? Panis, poma, pira, ficus, uvæ, sive recentes, sive siccæ, oleæ, nuces, herbæ crudæ, dulciaria, seu bellaria, idque ge-

nus

nus similia. Quænam quantitas? Tres, aut ad summum quatuor unciæ. Hoc enim pro certo habent, docentque vel ipsimet mollioris ethicæ Patroni. Fatemur tamen laudatos Pontifices nihil de quantitate definiisse. Quæ autem hucusque asseruimus, intelligenda sunt generatim loquendo, & præcisis peculiaribus circumstantiis: si quis enim ob stomachi debilitatem omnia recensita sibi revera noxia experiatur, poterit aliqua alia re vesci, quæ sibi nocumentum minime afferat in præfinita tamen pariter quantitate; posito pariter, quod ejus debilitas majorem non exposcat, ut jam etiam ab Auctore dictum est.

Q. 1. Num post Rescriptum Bened. XIV. ad Archiepiscopum Compostell. & Litteram Encycl. Clementis XIII. possunt ii, quibus justa de caussa Quadragesimali recurrente jejunio carnium esus permittitur, in secunda refectione carnibus vesci diebus Dominicis Quadragesimæ? *R.* posse. Quippe Bened. dispensatis ab esu carnium ob justam caussam diebus Dominicis nil aliud vetuit, quam permixtionem piscium cum carnibus in eadem mensa. Clemens vero XIII. nonnisi sancita a Prædecessore suo, præsertim circa qualitatem cibi sumendi in serotino jentaculo ab eis, cum quibus ob justas, & legitimas caussas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, confirmavit, ac declaravit.

Q. 2. An dispensati ab esu carnium ob justam caussam, si ad jejunium non teneantur, uti sunt, qui ætatis suæ annum 21. nondum complevere; vel ob motivum rationabile a jejunio excusantur, valeant diebus reliquis Quadragesimæ in sero carnes comedere absque peculiari dispensatione? *R.* affirmat. Quia circa vespertinam abstinentiam illorum, qui vel ad jejunium non tenentur, vel a jejunio excusantur, nihil de novo statuere voluit Pontifex. Idem asserendum est & de aliis diebus jejunii per annum recurrentibus.

Q. 3. Utrum dispensatus ad esum carnium etiam ovis, & lacticiniis vesci queat?

R. 1. In comperto est apud omnes eum, qui esuriali pulmento, vulgo *minestra*, vesci nequit, indigetque pulmento, more carnium cocto, & hoc illi satis est pro sua necessitate, nec opus habet carnem comedere, posse reliquum prandii lacticiniis, & piscibus perficere: immo ad id etiam teneri, nec posse carnibus, quarum non eget, uti, nullus ibit inficias; quippe non plus extendenda est dispensatio, quam necessitatis gradus postulet; & qui nequit integrum reddere debitum, partem, quam potest, solvere tenetur. Ita Sapientiss. Cardinal. Quirinus Episcopus Brixiensis ad Vicarios Foraneos, Parochos, & Confessarios suæ Diœcesis data Romæ die 15. Febr. 1742. Monet tamen præstantissimus Purpuratus, cavendum esse, ne sub hoc dimidiatæ temperantiæ velamine vitium gulæ, seu lautioris victus tegatur.

R. 2. Idem dicendum de dispensato, qui non habet carnem, quan-

quantum sibi sufficere possit. Et hic complere potest unam refectionem per esum ovorum, & lacticiniorum.

R. 3. Permixtionem lacticiniorum cum carnibus vetitam non esse illis, qui ad carnes edendas sunt dispensati. Ratio est: quia cum dicit Bened. XIV. *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas*, hoc non dicit ad excludenda ova, & lacticinia, sed ad excludendos solummodo pisces; quippe statim subdit: *epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse*. Deinde non adeo ab invicem distant hæc duo genera ciborum, videlicet carnes, & pisces; adeoque absonum quidem valde est, ut qui ad carnes edendas sunt dispensati, piscibus simul cum carnibus utantur: eo vel magis, quia, qui dispensationem petunt, eam petunt, quia pisces, aut secundum se, aut ratione condimenti noxios experiuntur. Non item sic absonum est, si una cum carnibus ova, & lacticinia intra frugalitatis terminos sumant.

CAPUT II.

De Tertio Ecclesiæ Præcepto Confessionis annuæ faciendæ.

Q. 1. AN Confessio sacramentalis lapsis post Baptismum est necessaria? *R.* affirmat. Id enim fatentur omnes Catholici ex verbis Christi Joann. 20. *Quorum remiseritis &c.* & ex Trid. sessione 14. cap. 5. & ex S. Tho. in 4. d. 17. q. 3. a. 1. q. 3. Est autem necessitas ista medii ad salutem, ut Confessio fiat in re, si fieri possit; sin autem in voto: ita omnes cum S. Doct. loco cit. q. 3. a. 1. q. 1.

Q. 2. Quandonam obligat hoc præceptum? *R.* Hoc Divinum præceptum obligat per se in morali periculo mortis: ita S. Doct. Quodlib. 1. a. 11. Nomine autem periculi mortis, ut notat Sylvius in 3. Part. q. 1. Supplementi a. 1. quæst. 1. Intelligitur morale, & prudens periculum, e. g. partus difficilis; imminens conflictus militaris; morbus gravis, & laboriosus; navigatio periculosa &c. Monet tamen eod. loco S. Thom. sibi arridere opinionem illam, quæ obligat peccatorem ad non differendum diu Confessionem: de quo in tract. de Sacram. Pœnit.

R. 2. Probabilius videtur, quod præceptum Divinum de Confessione per se obliget etiam extra articulum, & periculum mortis: quia cum Christus Confessionem instituerit, ut homo reconcilietur Deo; incredibile est, noluisse obligare, ut homo Deo non reconcilietur, nisi in mortis periculo; cum alioquin teneamur reconciliari homini, quoties illum offendimus, & extra mortis periculum. Adde præcepta affirmativa, Fidei, Spei, & Cari-

tatis

tatis per se obligare etiam extra prædictos casus: cur autem non etiam istud æque lapsis necessarium.

R. 3. Præceptum divinum Confessionis per accidens obligat; quoties Eucharistia est sumenda, & sumpturus reperitur in statu peccati lethalis: item quando quis non potest gravi tentationi resistere, aut nova mortalia vitare, nisi Confessionem faciendo: quia tenetur nunquam peccare lethaliter; proindeque adhibere omnia remedia ad hoc necessaria.

Q. 3. An Confessio obligat aliquando ex vi juris Ecclesiastici? *R.* affirmat. ex Conc. Later. IV. cap. 12. & Tridentino sess. 14. cap. 5. ubi mandatur quod „ omnis utriusque sexus fidelis (*proin-„ deque etiam hæreticus, qui, utpote baptizatus, tenetur reconcilia-„ ri Ecclesiæ, & obedire præceptis ejusdem*) postquam ad annos „ discretionis pervenerit (*idest ad usum rationis, qui plerumque „ illucescit anno septimo, ut præsumitur a jure Littera* de despon-„ sat. impuber.) omnia sua peccata saltem semel in anno fideli-„ ter confiteatur Sacerdoti proprio, & injunctam sibi pœniten-„ tiam propriis viribus studeat adimplere." Præcipit autem Concilium Confessionem omnium mortalium (quæ sola sunt Confessionis materia necessaria), quæ memoriæ occurrunt post diligens examen; & præcipit Confessionem validam; ita declarante Alexand. VII. qui sequentem thesim n. 14. reprobavit: „ Qui facit „ Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ." Nomine proprii Sacerdotis directe intelligitur Parochus; sed profecto non est excludendus Episcopus, qui Parochus Parochorum censetur; nec multo magis Sum. Pontifex omnium Pastor. In his nostris regionibus consuetudo jam invaluit, ut quilibet fidelis cuique Confessario approbato confiteatur; immo etiamsi extra suam Diœcesim confiteatur præcepto satisfacit, sive confiteatur approbato Sæculari, sive Regulari. Ly *semel in anno*, non determinat ullam anni partem: propterea qui ita confitetur, ut inter unam, & alteram Confessionem non intercurrat integer annus, satisfacit præcepto.

(*) Annus, intra quem semel obligat præceptum Confessionis computandus est juxta plures à principio Januarii ad ultimum usque Decembris inclusive. Equidem Tridentina Synodus consuetudinem confitendi Quadragesimæ tempore maxime probat, & amplectitur, *sed tamquam piam*, non tamquam stricte obligatoriam. Si quis tamen jam confessus, lethalis criminis reus efficiatur, tenebitur per accidens iterum confiteri propter annuæ Communionis præceptum, cui satisfacere debet.

R. 2. Qui omittit confiteri elapso jam anno, tenetur quamprimum moraliter potest, Confessionem facere: verba namque Concilii id clare manifestant, dum dicunt, *semel saltem in anno*; quibus indicitur, ne differatur ultra annum; hinc viget obligatio, ne diutius differatur: ita ut toties peccet graviter, qui differt, quoties ei occurrit opportunitas confitendi cum recordatione omissi

præ-

præcepti. Si autem confiteatur elapso anno, satisfaciendo pro anno transacto, tenetur eodem anno noviter cœpto iterum confiteri; quia in termino anni elapsi non cessat obligatio, quæ est, ne differatur post annum, &, ut singulis annis saltem quis semel confiteatur.

(*) Quamvis verum sit, quod ait Auctor in casu proposito; ex hoc tamen colligendum non est, eum, qui per 20. annos Confessionem neglexit, eodem anno vicies ad Confessionem teneri; etenim alia est Ecclesiæ mens, & timoratorum praxis in hoc casu; alia in casu præcedenti.

R. 3. Qui prævidet se impediendum, ne Confessionem faciat, antequam elabatur annus, ex vi hujus præcepti tenetur prævenire: v. g. dum longam suscipit navigationem &c. constat ex dictis in præcedentib. responsionibus.

Q. 2. An hoc præceptum obligat sub gravi? *R.* affirmat. juxta omnes; idque tum propter comminatam transgressoribus pœnam, quæ est interdictum ab ingressu Ecclesiæ personæ viventi; & privatio sepulturæ ecclesiasticæ respectu morientis, quæ sunt ferendæ sententiæ, per Episcopum; tum propter gravitatem materiæ.

Q. 3. An habens sola venialia dispensatur ab onere Confessionis annuæ? *R.* cum D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. a. 1. q. 3. ad 3. „ Quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri; „ sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdam, quod ex Decretali prædicta non obligentur, nisi illi, qui habent peccata mortalia; quod patet ex hoc, quod dicit; quia debet omnia peccata sua confiteri, quod de venialibus intelligi non potest . . . „ & per hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur „ ad Confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum complendum, ut se Sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro Confessione reputatur."

CAPUT III.

De quarto Ecclesiæ præcepto Communionis Paschalis.

Q. 1. AN extat præceptum sumendi Eucharistiam? *R.* affirmat. Extat enim præceptum Divinum aliquando eam sumendi, Joann. 6. & Lucæ 22. Porro ex vi præcepti Divini per se obligantis tenetur adultus ad sumendam Eucharistiam in articulo, aut periculo mortis; quia nisi obligaret saltem hoc tempore, nunquam obligaret. Et animadverte, quod etiam per modum Viatici licet pluries illam sumere in eodem morbo, dummodo aliquot dies intercedant, juxta Ritualia cujusque Diœcesis. Nam in Pari-

Parisiensi requiritur intercessio decem dierum, in aliis longior, in aliis brevior.

(*) Quemadmodum, qui Paschate sacrilege communicat, præcepto annuæ Communionis non satisfacit, ut liquido constat ex dictis de annua Confessione; sic qui in exitu vitæ Communionem facit sacrilegam, non satisfacit præcepto Viatici. Quare, qui indigne Viaticum recipit, denuo communicare tenetur. At quia vix id fieri potest citra scandalum, & gravis suspicionis occasionem; ideo communiter receptionis hujus novæ omissio ingenti animi dolore, & humili, ac submissa ægritudinis perpessione, atque ejusdem Sacramenti voto compensari debet. Idem est eadem de caussa, si æger post acceptum Viaticum in gravem culpam labatur. Verum si aliquot diebus manente eodem mortis periculo supervixerit, expedit Viaticum ad eum deferri, juxta dicta superius ab Auctore.

Sed quid dicendum de eo, qui eo die, quo communicavit, incidit in periculum imminens mortis, an debet, & potest iste eodem die iterum communicare? Huic difficultati, quæ Theologos in varias distrahit sententias, Benedictus XIV. de Syn. Diœces. lib. 7. cap. 11. recensitis hinc inde opinionibus concludit: „ In „ tanta opinionum varietate, auctorumque discrepantia integrum „ esse Parocho eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat reus violati Statuti synodalis (*nempe ut Parochi* „ *solliciti sint de Sanctiss. Viatico iis porrigendo, quos vita periclitari deprehenderint*). Neque fas esse Episcopo, aut in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit, aut quidquam de hujusmodi controversia in sua Synodo „ decernere ob gravissimas hac de re Theologorum contentio„ nes."

R. 2. Ex vi præcepti Divini per se obligantis tenetur adultus ad sumendam Eucharistiam etiam pluries in vita: ita communior, & verior; quia cum fuerit institutum ad alimoniam spiritualem animæ, frustranea foret institutio; nisi etiam extra periculum mortis, ex Divino præcepto sumenda esset.

R. 3. Omnes & singuli Fideles utriusque sexus discretionis annos assecuti semel in anno, nempe in Paschate Resurrectionis, tenentur, & quidem sub gravi, Eucharistiam sumere ex laudato cap. Concilii Lateran. tum quia præceptum est in re gravi; tum quia pœna jam dicta, cum ageremus de annua Confessione, inferenda omittentibus gravis est. Nomine autem Paschatis intelligitur communiter tota quindena a die Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive. Si autem alicubi ex approbata consuetudine concedatur tempus diuturnius, non est obstandum. Potest tamen differri ex consilio confessarii; ita expediens esse judicantis.

R. 4. Adultorum nomine, qui hoc præcepto tenentur, intelliguntur etiam pueri, qui ætatem discernendi attigerunt, & sunt

capa-

capaces sufficienter percipiendi tanti Sacramenti dignitatem, & mund'tiem ad illud requisitam: quod communiter accidit anno X. usque ad XIV; unde si diutius differant, si alioquin sint capaces, graviter delinquunt contra Ecclesiæ præceptum; & gravius peccant genitores, vel alii, qui puerorum curam gerunt. Si tamen puer Confessionis capax in periculum mortis incidat; sufficienter instruatur etiam pro Communione, ne tanto Sacramento, & subsidio privetur; quia tunc est laudabile prævenire ætatem opportuniorem, cum alia ætas sperari vix possit.

(*) Excommunicati, & interdicti excusantur a sumptione Eucharistiæ in Paschate, dummodo ipsi in caussa non sint per suam contumaciam, aut negligentiam, cur a censuris non absolvantur. Ratio est manifesta; quippe per excommunicationem, & interdictum sunt Sacramentorum usu privati.

R. 4. Paschalis Communio fieri debet in propria Parochia, & Eucharistia est sumenda de manu Parochi, vel ejus Delegati. Neque satisfit præcepto, si absque licentia Parochi fiat extra Parochialem Ecclesiam: ita ex consuetudine interpretante Canonem Lateranensis, & ex declaratione Sacræ Congregationis Cardinalium facta anno 1682. coram Pontifice. Sacerdos autem celebrans satisfacit præcepto celebrando in Ecclesia, cui aggregatus est.

(*) Sed quid, si quis in duobus locis domicilium habeat? *R.* Compertum, exploratumque esse quod qui per mediam anni partem in una Parochia degit, & per mediam in altera, potest, quam sibi magis libuerit, ad Communionem Paschalem eligere. Si vero plus in una, quam in alia permaneat, communicare debet in ea, in qua diutius commoratur.

Porro Sacerdotes Missam celebrantes, in quacumque Ecclesia celebrent, satisfaciunt præcepto Communionis Paschalis, & non tantum in Ecclesia, cui aggregati sunt.

R. 5. Ut satisfiat præcepto, debet esse Communio facta cum bona conscientia, quantum humanæ conditioni permittitur. Idcirco per Communionem sacrilegam nequit satisfieri præcepto, ita docente Innoc. XI. qui damnavit thesim 58. in qua dicebatur. „ Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini „ manducationem."

R. 6. Vagi tenentur in ea Parochia ad Communionem in Paschate, in qua eo tempore inveniuntur; quia tunc eidem subjiciuntur, cum alium Pastorem fixum non habeant, & similiter Peregrini, qui sunt illius loci incolæ, in quo tempore Paschali inveniuntur, ut declaravit Eugenius IV.

R. 7. Qui etiam una die ante Paschale tempus communicavit, tenetur iterum sub mortali infra tempus Paschale Eucharistiam sumere; quia quando a lege determinatur tempus implendi præceptum, etiam illud est observandum. Qui autem non communicavit infra tempus Paschale, tenetur infra annum communicare in Parochia: quia est præceptum affirmativum, obligans ad actionem

ponen-

ponendam, mixtum negativo, ne diutius differatur; unde non exspirat obligatio cum tempore, sed perseverat. Probabilius autem est omittentem teneri supplere quamprimum, ita ut toties peccet omissione lethali, quoties recordatur, & opportunitatem habet supplendi: quia non præcipitur communio primario propter sollemnitatem; sed ne diutius anima privetur tanto adjutorio.

R. 8. Qui prævidet se impediendum, ne Paschali tempore communicare queat; si prævideat, nedum Paschali tempore, sed etiam multo post impeditum iri, prævenire tenetur: si autem prævideat dilationem futuram longe breviorem esse, & viciniorem esse tempori Paschali, quam anticipatio longe distans ab illo tempore, tunc putarem posse differre, e. g. cum a navigatione redierit; dummodo tamen non excedatur annus. Qui demum prævenit, si postea accidat, ut Paschali tempore non discesserit; tenetur iterum eo tempore communicare; quia tempus illud est expresse in præcepto.

(*) Parochus debet secreto corripere, & instanter monere eos, quos Paschali Communioni defuisse cognoscit. Si renuunt ob duritiem cordis, comminabitur Parochus e suggestu generalibus terminis scilicet, se eos Episcopo denuntiaturum esse: si necdum cedant minis, denuntiandi erunt; & tunc res tota erit penes Episcopum, cui a Parocho parendum est. Ita Petrus Collet q. 16.

CAPUT IV.

De Quinto Ecclesiæ Præcepto solutionis Decimarum.

Q. 1. AN, & quæ est obligatio solvendi Decimas? *R.* 1. Extare obligationem hujusmodi. Ita S. Tho. 2. 2. q. 87. a. 1. in cujus rei probationem affert textum S. Augustini relatum a Gratiano 16. q. 1. dicentis: *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt.* Hinc Tridentinum sess. 25. cap. 12. *de Reformat.* Decimarum solutionem districte mandavit, monendo, ut qui illas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, neque absolvantur, nisi expleta restitutione earumdem.

R. 2. Hæc obligatio est partim ex jure naturali, partim ex institutione Ecclesiæ, juxta eumdem S. Doctorem ibidem. Et sane hoc jus naturale recipiendi temporalia laicorum ad alendos Dei Ministros non obscure innuitur a D. Paulo 1. Cor. 9. dicente: *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si carnalia vestra metamus? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Ecclesia igitur non instituit substantiam decimarum, idest dandam esse sustentationem Dei Ministris, Deo ipsi pro Fideli populo vacantibus, sed solum quotam deter-

determinavit, & approbavit debere esse decimam partem bonorum. Et hinc colligas præceptum naturale de sustentatione ministrorum aboleri non posse quoad substantiam, bene vero quoad quotam. Et proinde si a Summo Pontifice tolleretur obligatio Decimarum; esset procul dubio ministris Ecclesiæ aliunde providendum.

Q. 2. An; & quibus modis dari possit exemptio a solutione Decimarum? *R.* Communior cum SS. Thoma loco cit. ad 3. & Antonino p. 2. tit. 4. cap. 3. §. 6. aliisque docet, quod per consuetudinem; aut præscriptionem verificari possit exemptio a Decimis solvendis; quod intelligas, dummodo ministri Ecclesiæ aliunde habeant congruam sustentationem. Id ostendunt jura Ecclesiastica in cap. *De quarta*, lib. 2. Decret. De Præscript. Ratio patet: quia per contrariam consuetudinem tolli potest obligatio cujusvis juris positivi humani; non est autem minor vis præscriptionis, quam consuetudinis. Ergo &c.

Q. 3. De quibus rebus dandæ sunt Decimæ? *R.* Dandæ sunt primo de bonis rite possessis per justam eorundem acquisitionem. 2. Etiam de fructibus perceptis ex rebus injuste acquisitis; e. g. per usuram, furtum, rapinam &c. quia fructus illi non sunt ex usura, sed ex Dei munere. 3. Etiam de ipsis rebus injuste acquisitis; quæ tamen non sunt obnoxiæ restitutioni, e. g. de rebus acquisitis per meretricium, si sit in usu; tamen Ecclesia non debet eas recipere, quamdiu sunt in peccato; ne videatur eorum peccatis communicare; sed postquam pœnituerint, possunt de eis ab his recipi Decimæ. 4. Decimæ non sunt solvendæ, de minutis herbis hortensibus, aliisque similibus. 5. Nec de rebus furto, aut rapina sublatis, donec recuperentur, solvendæ sunt Decimæ a proprio earum Domino; nisi forte sublatæ fuerint propter ejus culpam, & negligentiam; quia ex hoc Ecclesia non debet damnificari. Si vero talis vendat triticum non decimatum, potest Ecclesia Decimas exigere, & ab emptore, quia habet rem Ecclesiæ debitam; & a venditore, quia, quantum est de se, Ecclesiam defraudavit: uno tamen solvente, alius non tenetur. Decimæ autem ante omnia, idest ante tributa, & mercedes operariorum, sunt solvendæ, quia debentur de fructibus terræ, in quantum proveniunt ex Divino munere. Ita D. Thom. loco cit. a. 2. ad 3. & ad 4.

Q. 3. Quibus dari debent Decimæ? *R.* Solis Clericis curam animarum gerentibus. Ita S. Doct. a. 3. quod intelligendum quoad jus, & quidem primarium eas percipiendi: cujus rei hanc ille rationem assignat, quia ad illos solos ex debito sui muneris attinet Sacramenta ministrare, verbum Dei concionari suis subditis, Doctrinam Christianam docere &c. Si tamen contingat, aut ex privilegio, aut ex consuetudine, aut ex caritate Decimas dari etiam aliis illius Ecclesiæ Clericis Altari deservientibus, & Choro assistentibus, Parochumque adjuvantibus, dubio procul erit observandum:

dum: ex Trid. sess. 25. cap. 12. *de Reformat.* Ceterum jus secundarium, seu res temporales, quæ decimæ vocantur possunt etiam ad laicos pertinere. Multis autem modis possunt hæ res pertinere ad laicos, nempe per venditionem, donationem, vel permutationem, locationem; per privilegium Pontificis, qui quandoque Principibus sæcularibus de Ecclesia bene merentibus concedit Decimas in feudum etiam perpetuum: ex cap. *Cum Apostolica*, lib. 3. Decretal. tit. 10. Hæ tamen personæ sæculares non possunt transferre dictas Decimas in aliam personam laicam, ex cap. *Prohibemus* tit. de Decim., sed, si velint illas dimittere, tenentur restituere eidem Ecclesiæ, a qua feudum illud habuerunt, aut alteri Ecclesiæ, sive domui Religiosorum assignare, habito tamen consensu Episcopi; ita ex cap. *Cum Apostolica*.

Q. 4. Quinam tenentur Decimas solvere? *R.* Tenentur in primis sæculares; & si quis eorum in diversis parochiis bona habeat, tenetur solvere Decimas personales (si sint in usu) illi Ecclesiæ, in cujus Parochia domicilium habet; decimas vero prædiales rationabile videtur solvendas illi Ecclesiæ, intra cujus limites sunt prædia; nihilominus jura determinant, ut in hoc servetur consuetudo diu obtenta. 2. Clerici, ex bonis, quæ possident proprio jure, vel ex successione parentum, vel ex emptione; vel quocumque alio modo; idque, etiamsi sint Clerici Ecclesiæ Parochialis, cui Decimas solvunt. 3. Religiosi, etiamsi sint Clerici, qui non dispensant populo spiritualia, seu qui non habent curam animarum; idque ex jure communi: ipsi tamen habent aliquam immunitatem secundum diversas concessiones eis a Sede Apostolica factas. Ita S. Thom. loco cit. ad 2. & a. 4. ad 2.

TRA-

TRACTATUS XIII.

DE

SACRIS CHRISTIANORUM RITIBUS.

Tractatus iste fuit primum editus a Cl. Doctissimoque P. Philippo de Carboneano Ordinis Minorum Reg. Observan., additusque Theologiæ Morali Celeberrimi Patris Pauli Gabrielis Antoine. Cum autem sacrorum Christianorum Rituum notitia jure merito habenda sit, ut Theologiæ Moralis pars; ideo muneris mei esse duxi illum adnectere quoque huic Compendio Universæ Theologiæ Moralis eruditissimi, ac sapientissimi P. Fulgentii Cuniliati, Ordinis Prædicator. Sit itaque

---

CAPUT PRIMUM.

De Rituum definitione, ac divisione.

Q. 1. QUid est Ritus Christianus? *R.* Ritus Christianus, seu cæremonia, signum sensibile est, quod non natura sua, sed ex voluntate, & arbitrio instituentis cognitionem in nobis excitare debeat, quæ de officio nostro nos moneat, & in propositum finem nos dirigat. Talis est actio, ac cæremonia quælibet, quæ sensus nostros movendo ex vi suæ institutionis id menti nostræ considerandum offert, ex cujus cognitione, vel mandatum, quod urgeat, vel proprii status obligationem, vel receptum beneficium; vel promissionem, aut quidpiam aliud intelligimus: cujusmodi est e. g. Signum Crucis, quo Christiani ex consuetudine ab Apostolis orta se signare solent, & quo in propositum sibi finem per illud agnitum diriguntur.

Q. 2. Quotuplex est Ritus? *R.* 1. Duplex est, civilis nempe, & sacer. Ritus civilis est, qui institutus est, ut ea hominum memoriæ offerat, quæ ad tranquillam, ac beatam in societate vitam agendam ducunt. Hujusmodi sunt e. g. sceptrum, corona, aliique splendidi ritus, qui in Regum inauguratione adhibentur, ut veluti ad sensus majestate Principum indicata, fortius subditorum animi moveantur ab obsequia præstanda. Ritus sacer est ille, quem exposuimus præced. quæst. Rursus ritus uterque, vel publicus est, vel privatus. Ritus civilis privatus est ille, qui vel ex con-

consuetudine, vel ex privati hominis instituto a privatis hominibus in civili societate adhibetur, vel ad mutua inter amicos, seu homines privatos officia fovenda, vel ad conciliandam inter ipsos mutuam benevolentiam. Ritus vero sacer privatus est, quem privatus homo sibi proponit, atque usurpat, ut ejus usu ea in mentem veniant, quæ interiorem Dei cultum fovere, vel augere valeant. Ritus autem publicus, sive civilis, sive sacer est, qui institutus est, ut in publicis functionibus societatis civilis, vel christianæ usurpetur.

R. 2. Sacri ritus ex parte instituentis, alii Divini sunt, alii humani. Prioris generis sunt, quos Deus stabilivit: tales sunt cæremoniæ omnes, ac sacrificia veteris legis, nec non septem novæ legis Sacramenta a Christo Domino instituta. Secundi generis sunt, quos Ecclesia instituit, ut homines facilius a vitiis retraheret, ac per virtutis exercitium in Deum, æternamque felicitatem dirigeret.

R. 3. Humani ritus dividi possunt in legitimos, atque illegitimos. Legitimi sunt, quos ii stabiliverint, aut probaverint, quibus potestas insit præscribendi, atque ordinandi ea, quæ ad Dei cultum pertinent. Opposito modo se habent ritus illegitimi. Qui ritus illegitimos adhibent, non solum contra Ecclesiæ præceptum peccant, quo prohibetur alios præter probatos, & receptos in Ecclesia ritus in sacris functionibus usurpare; sed etiam hæreseos suspecti haberi possunt, si illorum videantur probare opinionem, qui omnibus ministris jus instituendi, & mutandi sacros ritus competere arbitrantur; & hæretici sunt, qui talem potestatem laicis Principibus adjudicant.

R. 4. Si rem, sive caussam materialem spectemus, ritus, aut personam spectant, aut tempus, aut modum, aut rem ipsam, nempe oleum, panem &c. Si caussam formalem consideremus, nonnulli immediate ad Deum pertinent, ut sacrificium, oratio, adoratio &c. alii ad cultum disponunt, ut jejunium, cælibatus &c. alii denique sunt Divini cultus instrumenta, ut templa, calices, aræ &c.

Q. 3. Quid est ritus falsus? *R.* Falsi ritus sunt, qui cognitionem in mente excitant, ex quo falsum judicium, vel falsus cultus sequatur. Hujusmodi sunt hac nostra ætate veteris legis cæremoniæ, circumcisio, immolatio agni &c. quæ venturum Christum vi institutionis significant. Item sacrificium Missæ vel absolutio sacramentalis a Laico homine peracta, quia homines duceret ad credendum sacerdotem esse, qui talis non est. Et, ut reliqua omittam, inter falsos ritus omnes illæ cæremoniæ numerantur, quæ falsum aliquo modo designant, atque suadent, cujusmodi etiam esset ritus, qui veluti publica auctoritate institutus adhiberetur, qui tamen nonnisi a privato homine auctoritatem non habente esset institutus, e. g. oratio, vel cæremonia aliqua in missa usurpata, quæ a privato Sacerdote excogitata es-

set. Hæc omnia Christianos omnes graviter dedecent, qui Deum verum in veritate colere jubentur, & Deo injuriam maximam offerunt, cujus honorem, & gloriam in mendaciis, & imposturis collocant. Hinc maxima semper in his præcavendis Ecclesiæ cura fuit, ut colligitur ex Conc. Laodic. can. 34. ex Capitularibus Caroli M. & ex Trid. sess. 25. cap. *De invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum* &c.

Q. 4. Quid est ritus vanus, & superfluus? *R.* Superflui, & vani ritus sunt, qui nec a Deo, nec ab Ecclesia sunt instituti, nec communi fidelium usu recepti, & inutiles prorsus sunt ad interiorem Dei cultum fovendum, & excitandum. Hinc nolle e.g. sacrum audire, nisi a Sacerdote, cui sit nomen Joannes, vel qui ante solis ortum certo adhibito cereorum numero sacrum faciat, est superfluum cultum adhibere. Horum rituum usus secluso scandalo, & contemptu venialis culpa est.

Q. 5. Quid est cultus idololatricus? *R.* Idololatrici ritus sunt, qui ad exteriorem idolorum cultum, sive ad idololatriæ usum pertinent. De variis idololatriæ speciebus egimus jam in tract. de Vitiis Virtuti Religionis oppositis, ubi de Superstitione: ex quibus emergunt quot esse possint rituum idololatricorum species, & classes, quas, cum vel tenui adhibita diligentia, & consideratione quisque facile colligere possit, proinde eas consulto silentio præterimus.

CAPUT II.

Regulæ explicantur, quibus facilius superstitiosi ritus cognosci queant.

Regulæ quibus superstitiosi cultus facilius cognosci possunt, tres potissimum sunt. Prima est: „ Ritus, seu actio quælibet, quæ in iis circumstantiis adhibeatur, in quibus certo „ constet, nullam habere naturalem virtutem ad effectum producendum, qui speratur, illicita, & superstitiosa habenda est “. Regula hæc ex S. Thoma est deprompta 2. 2. quæst. 96. art. 2. in Corp. Atque hinc infertur, 1. superstitiosam esse *artem notoriam*. 2. Superstitiosa esse improportionata quædam media, quæ ad morbos hominum, vel animalium curandos adhibentur; & id genus alia, de quibus in prælaud. Tract. ubi notione de variis speciebus superstitionis.

Regula secunda est. „ Superstitiosa est, & illicita quæcumque „ actio, sive cæremonia, cujus effectus vel a natura, vel a Deo „ rationabiliter expectari non potest “. Ex hac regula patet a superstitione liberari non posse fœminarum carminatricum benedictiones, & preces, quæ ad morbos depellendos adhibentur, unctio-

ctiones unguenti armarii, quibus ferrum ungitur, ut absens percussus sanetur, & id genus alia; de quibus etiam cit. loco. Sunt autem cæremoniæ aliquæ, quæ utiliter adhibentur, etsi non sint a Deo institutæ, dum constet ab Ecclesia esse præscriptas, quæ a Deo instituendi ritus potestatem habuit. Ex quo tertia eruitur.

Quamobrem tertia regula est: „ Superstitiosum est, si aliquid „ ad effectum producendum adhibeatur, quem expectare non possumus; nec a naturali rei applicatæ virtute, neque ab institu- „ tione Divina; neque à præscripto Ecclesiæ quæ id ad effectum „ obtinendum ordinaverit " ;

Quæres: An Ecclesia ritus instituendi potestatem habeat? *R.* Affirmat. Quandoquidem Matth. 10. convocatis duodecim Discipulis dedit illis Jesus *potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, & sanarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Hae vero potestate sine cæremoniis uti non poterant, ac cæremonias revera nonnullas constituisse; exorcismi pro depellendis malis spiritibus ab ipsa Apostolorum ætate in Ecclesia usurpati, rem exploratam faciunt. Illam vero potestatem in Apostolis, & Discipulis datam fuisse Ecclesiæ Pastoribus, tum ex eo constat; quod semper in Ecclesia necessaria esset dæmonis depellendi potestas, tum etiam ex perpetua; & constanti Ecclesiæ traditione comprobatur;

C A P U T III.

De origine, utilitate, ac necessitate Sacrorum Rituum.

Q. 1. AN sacer ritus illicitus esse potest? *R.* Negat. Nam eo fine instituti debent sacri ritus, ut iis Deus, seu Dei cultus in hominibus augeatur. Per actum autem illicitum, qui de se malus sit, vel aliqua lege prohibitus, Dei cultus, & gloria non augetur, sed contrarium potius evenit. Atque hinc liquet jure, meritoque damnari ab Apostolica Sede festivas e. g. gratulationes, quæ sollemni ritu in prima puellarum purgatione fieri solent in regno Madurensi, aliisque finitimis regionibus, quod pudori, & honestatis legibus adversatur.

Q. 2. An ritus sacri mutari possunt eadem, qua instituti sunt, auctoritate? *R.* Affirmat. Etenim ritus non natura sua, sed instituentis voluntate, ac determinatione ea significant, quæ ad fovendum, augendumque Dei cultum alliciant, ac moveant. Ergo &c.

Q. 3. Numquid prudenter mutatur, & quandoque etiam abolletur ritus, si ex hominum abusu ad superstitionem, aut hæresim fovendam adhibeatur, aut in Dei injuriam cedat? *R.* Affirm.

Quandoquidem ſacri ritus non ſolum non poſſunt eſſe pernicioſi; ſed nec etiam inutiles, ut ex dictis patet. Hinc ob abuſus Eccleſia e medio ſuſtulit e. g. *Agapas*, convivia ſcilicet fovendæ chriſtianæ caritatis gratia primis Eccleſiæ temporibus inſtituta.

Q. 4. An ritus legitima auctoritate inſtitutus, vel comprobatus, ſi in Dei cultum, & gloriam augendam referatur, licite, & utiliter adhibetur; licet antea ritus fuerit falſæ religionis, & idololatræ gentis? *R.* Affirmat. Nam ritus ratione illius, quod menti offert, & quo homo in finem aliquem dirigitur, vel vitioſus, vel utilis eſt: unde ſi ritus, quo idolum colebatur, mutato ſignificatu, & objecto ad augendum Dei cultum, ejuſque gloriam amplificandam referatur, licitus, utiliſque erit: quod enim de ſe malum non eſt, licite uſurpatur; utiliter vero quidquid in Dei gloriam refertur. Actus autem nulla lege prohibitus, quem hæreticus, vel idololatra ſuperſtitioſo cultu ritum conſtituat, de ſe malus non eſt, ſed ſolum ratione objecti, & finis, in quem dirigitur. Sic e. g. cæremoniæ nonnullæ, quas Moyſem ex Egyptiis deprompſiſſe eruditis nonnullis viſum eſt, determinatæ ex Divina, qua Moyſes ducebatur, inſpiratione ad ſignificandum Chriſtum venturum, Divinæ deinceps cæremoniæ dictæ ſunt.

Q. 5. Undenam exterior Dei cultus, & ritus ſacri originem habent? *R.* Originem habere a Deo: ea enim, quæ Deus per omnem ætatem homines docuit, ex Deo originem habent: tales ſunt exterior Dei cultus, & ritus ſacri, qui cum ipſis hominibus cœperunt. Geneſ. cap. 4. & 9. habemus iridem conſtitutam fuiſſe a Deo ſignum fœderis, ipſum inter, & homines initi; circumciſionem ſignum pacti cum Abrahamo initi, ejuſque ſemine: pluraque id genus alia in Scripturis occurrunt.

Q. 6. An ſacri ritus ſunt utiles dumtaxat, an etiam neceſſarii? *R.* Eſſe etiam neceſſarios: cum enim Deus omni ætate exteriorem cultum, rituſque ſacros homines docuerit, ac ſervandos quoque præceperit, argumento eſt, non ſolum utile, ſed etiam neceſſarium eſſe, ut homines ex anima, & corpore conſtantes, etiam exterius per corpus Deo obſequium exhibeant, & ut per ſenſus ad Deum colendum alliciantur, ac determinentur; quamquam Deus ita homines regere potuerit, ut interius lumine ſuo eos docendo, & dirigendo per verum cultum ad ſupernæ beatitudinis conſecutionem perduceret.

**
*

CAPUT IV.

De Christianæ Ecclesiæ ritibus, ubi præcipui circa eosdem errores hæreticorum, qui sunt hac nostra ætate in occidentali Ecclesia, recensentur, ac confutantur.

Q. 1. An catholicæ Ecclesiæ cultus Christianæ Religionis simplicitati adversatur?

Nota 1. Ea, quæ ad statuendum, ac servandum in Divino cultu ordinem, & decorem utilia sunt, non esse christianæ Religionis humilitati, ac simplicitati contraria. 2. Christianam Religionem non prohibere sacrorum rituum usum, ut vel ex ipsis Novatoribus constat, qui fatentur Christum instituisse baptisma, ut sacrum ritum, quo homines novum hominem induerent &c. „ Omnia illa, quæ cum virtute nobis præscripta conjunctionem aliquam habent, & ad ejus perfectionem faciunt, & solo fine suscipiuntur, ut aptiores, promptioresque simus ad colendum Deum " ex confessione ipsius Limborgii Armin. Theol. Christ. l. 5. cap. 75. num. 15. optime cum Christiana Religione cohærere. His præmissis,

R. Quidquid ad servandum in Divino cultu ordinem, & decorem, & ad interiorem in nobis Dei cultum augendum utile sit, christianæ religionis humilitati non adversatur, ut patet. Tales sunt juxta Catholicæ Ecclesiæ institutionem, atque doctrinam ritus omnes, quibus exterior Catholicæ Ecclesiæ cultus continetur. Hæc enim inutiles, & superstitiosos ritus, ut tales damnat, atque abusus, si qui sunt in cæremoniarum praxi, Pastorum diligentia omnino removendos præcipit. Concilium Tridentinum Decreto de observ. & evitand. in celebrat. Missæ; & sess. 25. de invocat. & venerat. SS. &c.

Q. 2. An cæremoniæ, quæ in Sacramentorum administratione adhibentur, adversantur Christianæ Religionis simplicitati? *R.* Neg. Nam hæ adeo antiquæ sunt, ut nonnisi ex Apostolis repeti queant. Sunt enim, saltem magis præcipuæ, Ecclesiæ Orientali, & Occidentali communes, ut constat ex utriusque Ecclesiæ Liturgiis, Ritualibus, & Historia. At cum non constet generali quadam totius Ecclesiæ sanctione fuisse institutas; quis non videat, nonnisi ab Apostolis, & Apostolicis viris originem habere potuisse, a quibus per universum constitutæ Ecclesiæ veluti a communi fonte descendunt? Vero autem non est simile pugnantia cum Christi Religione Apostolos docere, atque inculcare. Idem colligitur ex significationibus, quas hujusmodi cæremoniæ præseferunt: sic e. g. cæremoniæ baptismi ea menti offerunt, quæ christianam fidem deceant, eamque foveant, & augeant.

Q. 3. An in Christi Ecclesia vera inest instituendorum rituum potestas?

Hic pro comperto habemus Christum Dominum septem instituisse Sacramenta. Contendimus vero Ecclesiæ potestatem fuisse concessam instituendi ritus, tum in Sacramentorum administratione usurpandos; tum etiam, quibus locus, tempus, & modus Divini cultus præscriberetur, vel ea hominibus offerrentur, quibus virtutum exercitium facilius fieret, deique cultus, & gloria amplificari posset. Quamobrem

R. Affirmat. ex Joann. 6. Ubi Christus Dominus exemplo suo præmonstravit cæremoniarum usum, dum luto usus est, ut cæco Siloe visum restitueret, ex Matth. 2. 2. Luc. 10. ex quibus intelligimus, Christum concessisse Apostolis, & Discipulis, proindeque Ecclesiæ, auctoritatem instituendi cæremonias, quas adhiberent in fugandis dæmonibus, morbisque sanandis &c. ex 2. ad Cor. cap. 4. & Trident. Syn. sess. 13. cap. 2. Et sane Deus Ecclesiæ suæ animarum curam concredidit, voluitque, ut eas regeret, atque in æternæ felicitatis consecutionem dirigeret. Necesse est ergo, ut ei tantam dederit auctoritatem, quanta ad hujusmodi directionem est necessaria. Sunt autem ritus utiles in hac providentia, immo necessarii, ut superiori cap. quæst. 6. probavimus. Præterea Ecclesia semper potestate instituendi ritus usa est, adeoque eam a Christo Domino accepit; neque enim verisimile est, Apostolos, eorumque Discipulos potestatem sibi usurpare voluisse, quam a Deo non habuerint. De Apostolis constat ex resp. ad quæst. 2. hujus capitis. De Ecclesia vero, nemo non scit, ipsam deficiente miraculorum copia, ac primorum christianorum fervore progressu temporis ritus auxisse, ut frequentius in hominum memoriam Dei gratias, beneficia, ac majestatem revocando pietatis in eisdem fervorem excitaret, eosque fortius ad Dei cultum percelleret. Id autem constat ex PP. 4. & 5. sæculi, ex Sacramentariis tum Gregorii M. tum aliorum, qui a septimo sæculo apud Latinos scripserunt; ac ex Enchologiis, quibus a mille, & amplius annis Græci utuntur.

Q. 4. An hujusmodi potestas Ecclesiæ cum auctoritate conjuncta est ferendi leges? *R.* Affirmat. Nam, præterquamquod hæc veritas colligitur ex antea dictis in præced. resp. eruitur manifeste ex pluribus locis S. Scripturæ: Christus enim, quos Apostolos, Discipulosque suos elegerat, docere jussit omnes gentes, Matth. cap. ult. & eorum, qui credere in Christum vellent, pastores declaravit, Joann. 21. Deinde claves dedit eis Regni cælorum, Matth. 16. solvendi, ac ligandi potestatem, & facultatem dimittendi peccata, Matth. 18. & id genus alia; quæ ferendi leges potestatem involvunt, atque exigunt; cum dubitari non possit, quin Deus Pastores, quos in Ecclesia posuit, semper in Ecclesia futuros esse vellet, & quin semper apud eos illam clavium potestatem esse voluerit, quam pro regendis suis ovibus tradidit. Denique annon constat ex eadem Scriptura, & constanti, ac perpetua Traditione Apostolos, eorumque successores jure pastoritio, atque

atque a Christo accepta potestate clavium usos semper fuisse in his, quæ ad fidem, & ad disciplinam Ecclesiæ, vel ad tollenda scandala pertinent? De iis enim rebus, leges ab Apostolis, tum singulis, tum communi consilio constitutas tota pene sacræ Historiæ series evincit. Hujusmodi autem constitutiones partim scriptæ, partim non scriptæ fuerunt. Lege Acta Apostol. cap. 15. 16. &c. 2. ad Cor. 11. 2. ad Thessal. 2. &c. Neque solum Apostoli, sed eorum etiam Successores hac eadem potestate leges ad Ecclesiæ disciplinam moderandam tulerunt, ut constat ex Clem. Alex. Tertull. Cypr. Euseb. in sua Hist. Eccl. aliisque.

Q. 5. An potestas circa sacra a Deo Ecclesiæ concessa inest in sæculi Principibus? *R.* Neg. quamquam enim nemo neget, potuisse Christum Dominum Ecclesiæ suæ jura, sive illius regendæ potestatem summis Imperatoribus tradere, ut tota Imperio subjecta esset, atque a Supr. Principe regeretur. Immo cum cujusque hominis cor sit in manu ejus, & quocumque velit, trahat illud, quamquam Reges ipsos posset Apostolos, Pastores, Rectoresque Ecclesiæ suæ eligere, ac destinare: tamen ita non fecit; sed elegit Apostolos duodecim, ac deinde Discipulos 72. ut eos, qui suam vellent fidem profiteri, in illam societatem cooptarent, in qua ipsi Christi potestate, atque nomine pastores essent, ligandi, solvendique, & clavium potestatem haberent. Hæc autem veritas constat, 1. Ex ore, & confessione ipsorum Principum, qui christianæ Religioni nomen quovis tempore dederunt, quemadmodum colligitur ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini, qui fuit omnium primus Christianorum Imperator, cap. 10. Theod. Junior. epist. ad Syn. Ephes. Martiano Imp. L. nem. cap. *de Summa Trinitatis & fide Cathol.* Justiniano omnium legum peritissimo, nov. 83. Basil. Imp. in XIII. Syn. Tom. 8. Concil. pag. 1154. 2. Ex Gratiano dist. 10. cap. 7. Gelas. Pap. ad Anastasium Imp. dist. 96. can. 10. Greg. M. ad Episc. Metens. dist. 99. can. 9. aliisque, qui referunt editos hac de re Canones, quique primis Christianis Principibus Christi fidem exposuere.

3. Ex Patribus præsertim primorum Ecclesiæ sæculorum.

Q. 6. An potestas sacra, sive jus ferendi leges ad Dei cultum, & Ecclesiæ disciplinam pertinentes a Christo Ecclesiæ suæ collata in solis Episcopis residet, qui jure Divino Presbyteris, aliisque ministris superiores sint? *R.* Affirmat. in iis enim potestas inest regendæ Ecclesiæ, ecclesiasticasque leges condendi, qui a nostra ætate ad exordium usque christianæ Religionis eam semper veluti a Christo traditam, exercuerunt. Ast si a nostra ætate ad exordium usque Christianæ Religionis ascendamus, nisi nitidissimæ veritati tenebras offundere velimus, deprehendemus Episcopos, sive Ecclesiarum Pastores ritu a Christo instituto ordinatos potestate, quam a Christo accepisse certo crediderunt, Ecclesiam rexisse, legesque condidisse ad ejus disciplinam spectantes; idque utriusque Ecclesiæ, Occidentalis videlicet, & Orientalis, istiusque tam Ca-

tholicæ, quam schismaticæ, & hæreticæ testimonio confirmatum videmus. Vide Conc. Nicæn. I. Constantinopol. lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24. 27. &c.

Altera vero pars constat ex Patribus, qui omnes eum Irenæo sentiunt, Episcopos Apostolorum esse successores, ab iis ordinatos esse, eorumque *ordinatione, & successione*, veritatem fuisse conservatam, & ad nos derivatam. Deinde ritus ipse, quo ab Ecclesiæ exordio Episcopos promoveri ad ejusmodi ordinem consueverunt, Presbyteris gradu, & dignitate, ac potestate superiores esse demonstrat. Presbyter ab uno Episcopo, Episcopus vero a duobus, vel tribus aliis ordinari debet: id vero ex consuetudine semper, & ubique recepta, & ex antiqua ab Apostolis orta lege; ut videre est ex can. 4. Conc. Nic. I. aliisque locis: tum quia cum ea semper, ac ubique, viguerit, nec ex nova totius Ecclesiæ determinatione post Apostolorum ætatem constituta ostendatur, ab ipsis Apostolis derivata præsumitur; tum etiam quia hac fuisse ratione ordinatum Timotheum Paulus 1. ad ipsum data Epistola significat. Denique veritas hæc ex ipso nomine Episcopi innotescit, quod latine *superinspectorem*, *& speculatorem* sonat.

Q. 7. An suprema in Ecclesia potestas in Rom. Pontifice Petri successore residet, ejusque auctoritati omnium Episcoporum jurisdictio subjecta est? *R.* Affirm. 1. Quia constat, Rom. Pontificem Petri successorem esse, cum nullus unquam fuerit Episcopus præter Romanum qui se Petri successorem declaraverit. 2. Quia id exploratum est ex perpetua, & constanti omnium sæculorum Traditione, contenta in Patrum libris. Porro constat ex sacris Litteris Petrum peculiari prærogativa fuisse donatum, per quam in Fratres, hoc est, in Episcopos omnes, jurisdictionem habuit. Christus enim non solum populi, sed etiam Fratrum ei curam commisit, Luc. cap. 22. v. 32. Joann. 21. 15. & seqq. &c. 3. Ex Conciliis Gener. tam in Oriente, quam in Occidente celebratis, quæ omnia notiora sunt omnibus, quam ut aliqua probatione egeant. Quamobrem ex his patet solum Rom. Pontificem posse universæ Ecclesiæ præscribere ritus, atque stabilitos, & universim receptos mutare, aut circa eorumdem usum dispensare. Reliqui vero Episcopi solum dispensare, vel mutare possunt ordinaria potestate ritus, quos ipsi, vel eorum prædecessores in usum propriæ diœceseos constituere, ut jejunia, dies festos, processiones &c. Trid. sess. 7. cap. 14. can. 13.

Q. 8. An Romanæ, atque Catholicæ Ecclesiæ ritus superstitiosi sunt? *R.* Neg. Nam ritus superstitiosi sunt vel superflui, sive vani, vel falsi, vel idololatrici. Romana autem Ecclesia nec probat, nec usurpari patitur ritus, qui ad unam ex illis tribus superstitionis speciebus referantur; sed ritus hujusmodi damnat; atque animarum Pastoribus præcipit, & inculcat, ut circa sacras cæremonias populum instruant, ne ex abusu inutiles fiant: atque

omnes

omnes ex Ecclesiæ institutione, & eo fine adhibitæ, quo ipsa cæremoniis uti præscribit, ea, quæ vere Deus revelavit, menti offerunt, & ad Dei gloriam semper referuntur; ut legentibus Rituales libros, quos Ecclesia probat, compertum fiet. Ergo. Sunt autem præcipui Romanæ, atque catholicæ Ecclesiæ ritus distinctæ Sacrorum Ministrorum vestes, cantus in psallendo, vernaculæ linguæ usus in Liturgiis, usus candelarum, aquæ lustralis, thurificationes, *Agnus Dei* &c. quæ sacramentalia vocantur, consecratio Ecclesiæ, & Altarium benedictiones, seu baptismi, ut vocant, campanarum, & alia hujus generis, quæ ab hæreticis recentioribus irridentur; sed immerito; cum ipsorum vestigia in Scripturis habeantur, commendentur a Patribus, in Actis veterum etiam Ecclesiarum, in Historiis Eccl. descripta inveniantur, ex quibus eorum antiquitas contra Novatores mirum in modum demonstratur.

CAPUT VI.

De Ecclesiæ Orientalis Ritibus, eorumque varietate.

Q. 1. AN Orientalis Ecclesia circa exteriorem Dei cultum, & disciplinam, eamdem cum Rom. Ecclesia doctrinam profitetur? *R.* Affirmat. Quamquam enim in orientali Ecclesia plures sint sectæ, quæ a multis sæculis a Rom. Ecclesia separatæ nullum cum ea communionem habuerunt: tamen circa exteriorem Dei cultum, & disciplinam eamdem cum Rom. Ecclesia doctrinam profitetur. Omnes enim Ecclesiæ auctoritatem agnoscunt ritus instituendi, ac ea præcipiendi, quæ ad disciplinam pertineant. Omnes septem sacramenta admittunt. Omnes Sanctos invocant Angelosque, ac tum illos, tum eorumdem Reliquias, & imagines, cultu aliquo prosequuntur, omnes cætera omnia dicta in resp. ad quæst. 8. capit. præced. aliaque similia agnoscunt, & amplectuntur.

Q. 2. An Orientalium circa sacros ritus disciplina a Latinis diffidet? *R.* Affirmat. Diffidet enim primum ratione linguæ, quam in sacris celebrandis Officiis Orientales usurpant. Deinde, quod Orientales proprias Liturgias habent, propriaque Euchologia, quæ cæremonias in Sacramentorum administratione adhibendas in nonnullis a Latina Ecclesia diversas præscribunt. Præterea in ordine Divinorum Officiorum, quæ ab Ecclesiis recitantur. Item ratione disciplinæ circa jejunia. Denique in eo Orientales a Latinis discrepant, quod juxta eorum disciplinam Presbyteri unicam, eamque virginem, ducere possunt uxorem ante sacrorum Ordinum susceptionem.

Q. 3. An in ipsa Ecclesia Orientali est aliqua circa sacrorum rituum

rituum disciplinam varietas? *R.* Affirmat. Nam a principio, si paucas Orientis Ecclesias excipias, quæ syriace fortasse celebrabant, & egyptiace, græca lingua omnibus orientalibus Ecclesiis communis erat; nunc autem in ea Ecclesia communis non est: nam linguæ græcæ usus modo apud paucos viget: apud alios vero syriaca, cophtica, & ethyopica lingua obtinet. Immo Orientales nonnulli, ut Ethyopes, & Abyssini, nedum lingua, verum etiam ritu, & disciplina dissident.

R. 2. Dissident etiam Orientales, tum a Latinis, tum etiam inter se ob Liturgias, & Rituales libros, quos habent: ast hoc dissidium non essentiale, sed est tantum accidentale, cum ritus tantum respiciat, qui mere cæremoniales sunt. Ceterum circa perficiendæ, atque administrandæ Eucharistiæ formam omnes, tam Latini, quam Orientales conveniunt. Nihilominus, quia hæreticorum, Schismaticorumque malitia, tum in Liturgias, tum in alios Orientalium libros errores irrepserunt, circa eorumdem emendationem, ac usum duæ, quæ sequuntur, observandæ sunt regulæ. Prima: „ Phrases, quæ exprimere possunt hæreses, quæ in illis „ locis vigeant, sunt omnino tollendæ. " Hinc e. g. e Nestorianorum libris non solum expungi debent dictiones illæ, quæ indicare videntur duas inesse in Christo personas; sed etiam verba illa, quibus B. Virgo Christi Mater appellatur; ibi enim Christiparæ nomen pro tessera Nestorianismi habetur, illiusque usus prohibitus omnino censendus est. Altera regula est: „ Ex omni„ bus Liturgiis Orientalibus, ubi Sanctorum memoria celebratur, „ expungi debent nomina Schismaticorum, & hæreticorum ": quia memoria hæc schismatis, aut hæreseos professio est. Sunt autem nomina hæc, vel Nestorii, vel Dioscori, vel Severi, vel aliorum, qui in hæresi, vel schismate mortui sunt. In iisdem Liturgiis schismatici, vel hæretici Patriarchæ, sive Episcopi commemoratio fieri non potest: nam id esset cum iisdem in Divinis communicare, ac probare quodam modo schisma, vel hæresim. Immo in his locis Rom. Pontificis commemoratio fieri debet: tum quia hæc commemoratio tessera est communionis cum ipso: tum etiam quia ibi necessaria est ad tollendam schismatis suspicionem, & ad fidem illam profitendam, quam schismatici negando primatum Sum. Pontificis contemnunt. Quam consuetudinem in Ecclesia perantiquam esse quisque intelliget, qui utriusque Ecclesiæ monumenta volverit, legeritque. Præter duas recensitas regulas, tria insuper observanda sunt, quæ Apostolica Sedes circa Ecclesiasticos Orientalium libros constituit. Primum est, Ordinarios Latinos, in quorum diœcesibus Græci, & Albanenses degunt, curare debere, ne ipsi Græci, seu Albanenses, tam Prælati, ac Presbyteri Sæculares, quam Regulares aliis libris ecclesiasticis in Sacramentorum administratione, & missis, Divinisque Officiis celebrandis utantur, quam iis, qui per congregationem a S. Sede Apostol. emendationi librorum hujusmodi deputatam correcti, typis-

typisque impressi fuerint. Ita Benedictus XIV. constitut. *Etsi Pastoralis*, quæ est pro Italo-Græcis, §. 6. num. 18. Alterum est, eumd. Benedictum, constitut. cujus initium est, *demandatam*, quæ est de ritibus Melchitarum §. 2. mandasse, typis Congregationis de Prop. Fide imprimi Missale ad usum illorum juxta Rubricas remotissima antiquitate firmatas, *quod*, inquit, *absoluta editione sacrorum Librorum ritus cophtici, qui sub prælo sunt, incessanter impleri conabimur*. Tertium denique, ut Græco-*Melchitæ* Monachi nullius generis libros, aut folia edant sine approbatione, & licentia Episcopi Diœcesani, & Patriarchæ; de rebus vero sacris nullum librum, aut folium inconsulta Sede Apostolica publici juris faciant. Quod si novas sacrorum librorum ab eodem S. Sede jam probatorum editiones fieri contingat, onus erit Patriarchæ, & Episcoporum Catholicorum inspicere, ne ulla in re discrepent ab editionibus approbatis.

CAPUT VII.

De Apostolicæ Sedis œconomia in disciplinæ unitate tuenda, ac procuranda, & in tolerandis diversis aliarum Ecclesiarum, præsertim Orientalium

RITIBUS.

Q. 1. AN Sedes Apostol. curavit, ut disciplinæ unitas in Ecclesia servaretur? *R.* Affirmat. Quoties enim aliqua varietas in Ecclesia circa disciplinam oriri cœpit: toties Sedes Apostol. ei se valide opposuit, eamque de medio tollere studuit. Id colligitur ex Eusebio lib. 5. cap. 23. Socrate lib. 5. cap. 21. aliisque antiquis Scriptoribus, qui memoriæ prodiderunt, quod statim ac Rom. Pontificibus innotuit fuisse nonnullas in Asia Ecclesias, quæ luna 14. Martii in quemcumque hebdomadæ diem caderet, Pascha celebrarent, Apostolicam disciplinam etiam in Ecclesiis illis restituere curarunt. Dies me deficeret, si exempla omnia ad rem hanc pertinentia vellem in medium adducere.

Q. 2. An hac sua cura, ac vigilantia impedire potuit Sedes Apostol. quominus novi, ac varii in diversis Ecclesiis ritus instituerentur? *R.* Neg. Hujus autem rei ratio est, quod, cum difficillimis primis Ecclesiæ temporibus nec Episcopis omnibus facile esset Apostol. Sedi exponere, quæ pro locorum, & temporum circumstantiis novæ instituendæ viderentur cæremoniæ, aut disciplinæ ecclesiasticæ ordinationes: nec facile itidem esset Apostol. Sedi novæ disciplinæ capita, quæ stabilire expediret, Ecclesiis omnibus proponere, neque expediens videretur, Episcoporum hac de re jurisdictionem limitare, eorum arbitrio relictum est, novas cæremo-

remonias addere, ac sacrorum disciplinam moderari. Ne vero ex nimia rituum, ac disciplinæ varietate confusio oriretur, plurimorum Episcoporum Concilia passim celebrabantur, in quibus *altiora quæque in commune tractabantur*, ut Tertullianus scribit lib. de jejun. cap. 13.

Q. 3. An Sedes Apostol. passa est, ut ritus illi tollerentur, qui a Viris, aut instituti, aut commendati essent magnæ, & maxime apud populos venerationis? *R.* Negat. Nam in Latina Ecclesia, ubi tum Rom. Pontificum diligentia, tum aliarum Ecclesiarum in Apostol. Sede imitanda studio ritus pene ad unitatem redactus est, viget adhuc Ambrosianus ritus in Mediolan. Ecclesia, & ritus *Mozarabus* in nonnullis Hispaniarum Paræciis, quod hujusmodi ritus antiquitate, & Auctorum sanctitate commendati in maxima veneratione apud gentes illas habeantur. Sed circa Orientales, ac præsertim Græcos œconomia hæc Apostol. Sedis mirabilis semper fuit. Cum enim novisset Græcos Majorum institutis summopere addictos haud facile induci ad proprium ritum deserendum, non solum in eodem illos permanere voluit; sed plurima etiam maximæ in ritum illum venerationis argumenta præbuit. Ut constat, omissis reliquis, quæ in magna copia possem adducere, ex Bened. XIV. sæpe laudato in Epistola Encyclica *ad Mission. per Orient. deputatos*.

CAPUT VIII.

De obligatione, quam quisque habet, in suscepto ritu permanendi.

Q. 1. AN quisque tenetur ritum semel susceptum sequi, in eoque permanere?

Ritus nomine intelligimus disciplinam Ecclesiæ auctoritate stabilitam, vel usu, & consuetudine eadem auctoritate comprobatam. Hæc autem, ut ex Hieronimo epist. 54. & epist. 29. & August. epist. ad Casulanum liquet, & ex pluribus Rom. Pontificibus, semper tamquam Ecclesiæ lex habita est. Prætérea cap. 4. demonstratum est, Christi Ecclesiam potestatem habere instituendi ritus, eosque præcipiendi. Igitur

R. Affirmat. Nam ex dictis consequitur, institutos Ecclesiæ auctoritate ritus, ac consuetudines eadem auctoritate comprobatas vim legis habere, ut ex iis, quæ in Tract. *De Legibus disputata sunt*, est omnino exploratum. Hujusmodi autem legibus fideles omnes obligantur, omnes Episcopi, & Patriarchæ omnes: ac is tantum ab eis dispensare potest, qui universæ Ecclesiæ præest, Rom. Pontifex.

Atque hinc patet: 1. Liberum non esse cuique susceptum ri-

tum

tum deserere, atque ad alium transire; cum nemo possit legem illam deserere, cui subjectus est. 2. Unius Ecclesiæ ritum sequentes non posse sine gravi culpa alterius Ecclesiæ ritum contemnere. 3. Non posse Episcopos, ac multo minus Missionarios Orientalibus proprii ritus mutationem consulere, nec eam ullo modo probare, sive admittere inconsulta Sede Apostolica. Videatur cit. Constitutio, *Demandatam*, & Encyclica sæpe pariter a nobis commendata.

Q. 2. An obligationem habent manendi in suscepto ritu Orientales, qui ejusdem ritus Episcopis subsunt? *R.* Affirm. constat ex dictis paullo ante: & insuper in supracit. Constitut. *Demandatam* &c. pro Græcis Melchitis Bened. XIV. decrevit: 1. Ne Græci ad Maroniticum ritum transeant sine peculiari Rom. Pontificis licentia; & vice versa. 2. De iis, quos *Latinizantes* appellant, nimirum qui a Græcis parentibus progeniti deficientibus Græcis Sacerdotibus latino ritu a Latinis ad hunc diem baptizati fuerunt, eumque ritum hactenus tenuerunt, neque satis hucusque definitum est, cui potissimum ritui addicti esse deberent: *statuitur*, *& declaratur*, ut coram persona ab ipso Sum. Pontifice declaranda semel profiteri debeant, in quo ritu vivere malint; in eoque imposterum omni variandi facultate adempta perseverare teneantur. 3. Statuitur, ut filii, qui ab hujusmodi parentibus post emissam ab illis prædictam declarationem nascentur: nec non ii, qui jam nati sunt, sed nondum ad rationis usum pervenerunt, sequantur conditionem parentum, si conjuges unum, eumdemque ritum sequantur: sin minus, sequantur ritum patris. 4. Si quos imposterum græcos, necessitate cogente, ob defectum parochi catholici ritus græci, baptismum, aut alia Sacramenta a Latino Presbytero recipere eveniat; illi non ideo censendi sunt latinum ritum suscepisse; sed, omni dubitatione sublata, ritum græcum, in quo orti sunt, observare teneantur. Et cum quidem durante tali necessitate, in omnibus rebus, quibus possunt, & præcipue in jejuniorum observantia retineant; in reliquis vero integre resumant, & prosequantur, statim ac Episcopus, aut Parochus græcus supervenerit. 5. Decernitur, ne Missionarii Latini, quos Apostolica Sedes in eas regiones mittit utendo facultatibus sibi concessis, Episcoporum jurisdictioni præjudicium inferant, & numerum subditorum imminuant: atque statuitur, & declaratur: „ Licere tan„ tummodo Fratribus Ordin. Minor. S. Francisci custodiæ Terræ „ Sanctæ Parochialia munera obire circa Græcos Melchitas, eis„ que Sacramenta administrare in iis locorum, & temporum cir„ cumstantiis, quibus omnino deficiat modus habendi Parochum, „ aut alium Antistitem græci ritus, quo casu prædicti Fratres „ emolumenta legitimo jure debita percipere licite valeant, & „ a jurisdictione Patriarchæ Antiocheni nullatenus ipsi depen„ deant; sed huic dumtaxat petenti teneantur singulis annis no„ tulam tradere animarum ritus græci in ea civitate, seu loco „ exi-

„ existentium, utpote quæ in reliquis eidem Patriarchæ in omni-
„ bus subesse intelliguntur; cujus curæ committitur, ut pro sui
„ muneris implemento, ubicumque opus fuerit, catholici Parochi
„ copia suppetat, quo præfati Græco-Melchitæ Sacramenta græ-
„ co ritu percipere valeant “.

Ex hactenus dictis colligitur. 1. Ubi sunt plures Episcopi, qui in iisdem locis subditos proprii ritus habeant, ut sunt in Patriarchatu Antioch. Maronitæ, & Græco-Melchitæ, quemlibet eorum in eos tantum jurisdictionem habere, qui proprium ritum sequuntur, nec alterum posse alieni ritus fideles ad proprium ritum suscipiendum attrahere, ac multo minus admittere. 2. Missionarios, in eos, qui sunt latini ritus, jurisdictionem exercere tamquam in subditos, qui nullo modo dependent a jurisdictione Episcoporum, qui sunt ritus orientalis. 3. Missionarios, Christianos Orientis, qui velint schisma, vel hæresim ejurare, non posse hortari ad mutandum ritum, nec ad latinum ritum admittere, sed eosdem in proprio ritu relinquere debere, ac catholico ejusdem ritus Episcopo, si adsit, subjectos. 4. Quod spectat ad Christianos Orientalis ritus, Missionarios in adjutorium, & levamen Episcoporum destinatos esse, nec quidquam facere posse, quod in illorum jurisdictionis præjudicium cedat. Quamobrem tenentur iisdem Episcopis ostendere se ab Apostolica Sede missos esse; sed jurisdictionem non ab illis Episcopis, sed ab Apostol. Sede habent, cujus exercitium nequeunt dicti Episcopi sine caussa, & inconsulta Sede Apostol. impedire; Ex Decr. Sac. Congreg. de Propag. Fide 5. Decemb. 1645.

Q. 3. An obligantur in suscepto ritu permanere Orientales, qui in Latinorum Ecclesiis degunt? *R.* Affirm. Id enim habetur, ut sileam de reliquis, ex Bened. XIV. qui rem hanc disertius longe multo, atque distinctius exposuit in Constitutione, *Etsi Pastoralis*, ubi aliorum Pontificum decreta confirmavit, & explicavit, addiditque nonnulla ad prælaud. Constitution. *Demandatam*. 1. „ Si
„ pater sit græcus, & mater latina, liberum esse eidem patri,
„ ut proles vel ritu græco baptizetur, vel etiam latino . . . si
„ in gratiam uxoris latinæ consenserit pater, ut ritu latino
„ baptizetur. 2. Infantes ad ejus Parochiæ jurisdictionem per-
„ tinere, cujus ritu sunt baptizati . . . . adeoque si ante ra-
„ tionis usum decesserint, a proprio, cujus ritu baptizati sunt,
„ Parocho, & in propria Parochia sunt jure communi sepelien-
„ di, “ nisi iis baptismus collatus fuerit, vel ob gravem necessitatem . . . vel ob dispensationem Apostol. cum videlicet facultas data fuerit, ut latine quidem baptizetur, sed in suo ritu græco permaneat. Post usum vero rationis idem dicendum est, nisi quis in alieni ritus Ecclesia sepeliri cupiat; quo in casu juris regulæ servandæ sunt circa comitatum cadaveris ad sepulturam, circa funeralis portionem, & exequias. 3. Quando infantibus prædictis, seu etiam adultis exequiæ ritu græco, & in

Eccle-

Ecclesia græca, ut præfertur, sunt celebrandæ jure communi: tunc nullum jus habet Parochus latinus interessendi cum græco Parocho, nec partem aliquam stolæ percipiendi; & vice versa. 4. Quem ritum semel in baptismo sunt professi, sive latinum, sive græcum, in eo institui, & educari debent, nec ad alium possunt transire, si latinum semel susceperint absque Apostol. Sedis licentia . . . maxime in Italicis regionibus, ubi latinis Episcopis Græci subjecti sunt. Hinc maritus latinus uxoris græcæ ritum sequi non potest, nec latina uxor mariti græci. Græcus vero maritus potest, si velit, ritum uxoris latinæ sequi: & græca itidem uxor mariti latini, post cujus obitum ad ritum græcum transire nequit.

Præter hæc, quæ §. 2. & 8. cit. Constitut. sunt explicata, §. 9. præscribitur, qua ratione græcus ritus in Italia, & insulis adjacentibus sit observandus. Ac primo quidem Græcis ipsis, & Albanensibus ritus græci inter Latinos degentibus, tam Prælatis, Parochis, & Presbyteris Sæcularibus, quam Regularibus, & Laicis, ut suis ritibus, & observantiis, atque consuetudinibus, ac illos, & illos observare, Missasque, & Divina Officia secundum eorum consuetudinem antiquam celebrare libere, ac licite possint, concedit, & indulget. Sic vero id ipsis permissum esse declarat, ut „ quæ a fidelibus in diœcesi, ubi habitant, universim, & „ sine ullo personarum, & rituum discrimine, juxta sacros Cano- „ nes servanda sunt, ad eadem etiam ipsi, non obstante rituum „ diversitate obligati censeantur “ : v. g. Kalendarii Gregoriani observatio, Sum. Pontificis, & Ordinarii loci in Missis, ac Divinis Officiis commemoratio; non vero Patriarcharum, & Antistitum Orientalium &c. jejunia, & id genus alia. Quapropter mandat secundo, ne plebibus Italo-Græcis præficiatur Presbyter a latino Diœcesano Episcopo ordinatus, qui latino ritu ministret; sed Græcus, vel Albanensis catholicus, sive advena, sive indigena, græco ritu vivens; & ne presbyteri latini, nisi specialiter per ipsos Græcos vocati, se immisceant Græcorum functionibus. Idem statuit de Clericis, Presbyterisque Græcis respectu Latinorum, nisi Episcopus, cujus jurisdictioni subjiciuntur, vel ejus in spiritualibus Vicarius Generalis licentiam concedat: quam tamen rite concedere valeat, etiamsi nulla præcisa necessitas adsit; sed aliquatantum spiritualis utilitas inde speretur. 3. Præcipit, ut in præcedentiis Clericorum Latinorum, & Græcorum, „ nisi consuetudo „ aliter obtineat, non attendatur ritus græci, & latini diversi- „ tas, sed tantum ordinationis eorum, vel qualitas ecclesiasticæ „ dignitatis . . . . vel ceteræ qualitates, quæ jure suo in sol- „ lemnitatibus ecclesiasticis principem locum sibi vendicare so- „ lent “. 4. Ita græcos ritus servare permittit, ut latinorum Episcoporum, in quorum Diœcesi degunt, jurisdictioni subjecti censeantur, „ ita ut non obstantibus quibuscumque exemptionibus, & „ privilegiis dictis Græcis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Ab-

„ bati-

„ batibus, & aliis tam Sancti Basilii, & alterius Ordinis Regu-
„ laribus, qui privatam vitam degunt, nec in Congregationem
„ sint redacti, quam Saecularibus ac etiam Laicis personis quo-
„ cunque nomine nuncupatis ", ita latinis ordinariis locorum, quos habitant, debent esse subjecti; ut ipsi locorum Ordinarii quascumque eorumdem Graecorum & Albanensium Ecclesias, Monasteria, Prioratus, alia pia loca, tam saecularia, quam cujuscumque ordinis regularia, eorumque Praelatos, etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, ac majori dignitate praefulgeant; necnon Abbates, Rectores, ministros, & quasvis alias ejusdem nationis personas, in suis civitatibus, & Dioecesibus consistentes quoties opus fuerit, visitare, ac in illis suam ordinariam jurisdictionem, plenamque, & omnimodam auctoritatem in iis, quae Dei cultum, sacramentorum administrationem, animarum salutem, haeresumque extirpationem concernunt; exercere, & exequi valeant. 5. Ubi vero duo essent Episcopi ejusdem loci a Sancta Sede Apostol. deputati, unus latinus, alter graecus . . . . Episcopus latinus de personis ecclesiasticis, & saecularibus graecis, ac de jurisdictione Episcopi graeci, vel aliis quibuscumque ad Episcopum graecum quomodolibet spectantibus nullatenus se intromittere praesumat: sed Episcopus latinus latinorum, Episcopus vero grecus dumtaxat graecorum curam, & jurisdictionem respective habeat, & exerceat. Id, quod de Episcopis graecis pro Ordinatione Italo-Graecorum Romae, vel in Calabria per Sedem Apostol. constitutis intelligendum non est, cum facultatibus ordinariorum careant. 6. In dioecesi, ubi latini, & graeci inhabitant, & solum Archiepiscopum, vel Episcopum latinum ordinarium habent, dictus Archiepiscopus, vel Episcopus, circa negotia, & caussas Graecorum, Vicarium graecum graecis ipsis gratum, vel per ipsos Graecos eligendum . . . . ipsorum stipendio, & salario retinendum, deputet; & in caussis Appellationis ad Metropolitanum, qui forsan graecus non esset, dictus metropolitanus similiter in dictis caussis judicem graecum deputare teneatur.

Q. 4. An latini in proprio ritu permanere tenentur? *R.* affirmat. 1. quod latinus ritus sit S. R. E. quae omnium Ecclesiarum est mater, atque magistra. 2. Quod Clemens VIII. aliique Romani Pontifices, ac praesertim Bened. XIV. utraque a nobis supracit. Constitut. semper expresse prohibuerint latinos ad ritum graecum transire. Denique in partibus Orientis, ubi haec latini ritus mutatio contingere posset, si paucos excipias, omnes ferme schismatici, & haeretici sunt; adeoque si latini ad graecum, vel alium orientalem ritum transirent, sese periculo exponerent cadendi in haeresim, ut patet. Hinc cum P. Albertinus Soc. Jesu Missionarius in Insulis maris Aegei, in quibus omnes ritum graecum sequuntur, dubium proposuisset Sac. Congregationi, „ An
„ possint absolvi fideles ritus latini, qui transierint ad ritum grae-
cum,

„ eum, & in illo vivunt:" die 7. Julii 1639. responsum fuit: „ posse absolvi, nisi intendant perseverare in ritu græco, sine „ dispensatione, nisi justa necessitas excuset."

Nota 1. Si e. g. uxor latina in oriente degens nequeat virum græcum ad latinum ritum trahere, nec cum eo possit servare pacem, si græco more non vivat, immo gravissima molestia ei sit, poterit etiam sine culpa ritum græcum sequi, ut etiam a Theologis deputatis in Congreg. habita coram Emin. Cardin. de Cremona die 7. Julii 1639. definitum fuisse refert Verricellus tit. 3. q. 82. Ad permanendum vero in hoc ritu necesse semper esset dispensationem a S. Sede petere, quam petere tenetur, si potest. Ratio hujus rei est; quia lex, quæ obligat ad manendum in proprio ritu est lex Ecclesiastica, quæ cum gravissimo incommodo neminem obligare præsumitur. Secus esset, si maritus e. g. græcus latinæ uxori molestus sit in contemptum ritus latini, eamque ad hunc contemnendum obligare velit, ut de aliis similibus casibus diximus in Tract. de Legibus. 2. Nulla rituum permixtio, quæ vetita sit, haberetur, si deficiente proprii ritus Ecclesia, aut latinus minister cum plebe sui ritus in Ecclesia Orientalium, aut Orientalis in Latinorum Ecclesia sacrificium Missæ, aliasque Ecclesiasticas functiones celebraret. Vide cit. Encycl.

CAPUT IX.

De Ritibus Apostol. Sedis auctoritate proscriptis, deque iis, qui rejiciendi videntur.

Q. 1. Quinam sunt Ritus hac nostra ætate ab Apostol. Sede proscripti? *R.* Sunt in triplici classe: alii enim spectant ad Sinenses, alii ad Malabaricos, alii ad Regnum Serviæ.

Q. 2. Quinam sunt proscripti Sinensium ritus? *R.* Ritus Sinensium proscripti sunt sequentes: 1. Nomina *Tien*, *Cœlum*, & *Kang-Ti*, *Supremus Imperator*. 2. Tabellæ cum inscriptione sinica, *King-Tien*, *cœlum colito*, in Ecclesiis Christianorum appensæ, aut appendendæ. 3. Sollemnia sacrificia, seu oblationes, quæ a Sinensibus in utroque æquinoctio cujuscumque anni Confucio, & Progenitoribus defunctis fieri solent, tamquam superstitione imbutæ; similiter cæremoniæ, ritus, & oblationes, quæ in ædibus Confucii, sinico nomine *Miao* appellatæ in honorem ejusdem Confucii fiunt, tum singulis mensibus in novilunio, & plenilunio a Mandarinis, seu primariis Magistratibus, antequam dignitatem adeant, seu saltem post ejus possessionem adeptam. 4. Oblationes minus sollemnes, vel alii ritus, & cæremoniæ, quæ fieri solent a Sinensibus coram progenitorum tabellis in privatis domibus, sive in eorum-

eorumdem Progenitorum sepulcris, sive antequam defuncti sepulturæ tradantur, ob superstitionem, quam continent. Unde hujusmodi ritus Christianæ Religionis cultoribus nequidem permitti possunt præmissa publica, aut secreta protestatione se non religioso, sed civili, ac politico tantum cultu erga defunctos illas præstandi &c. 5. Tabellæ defunctorum progenitorum in suis privatis domibus retentæ, cum inscriptione sinica, qua thronus, seu sedes spiritus, vel animæ N. significetur: immo nec cum alia, qua sedes, seu thronus; adeoque idem ac priori, licet magis contracta, descriptione significari videatur. Secus est de tabellis solo defuncti nomine inscriptis, dummodo in eis conficiendis omittantur omnia, quæ redolent superstitionem, & secluso scandalo, nec non adjecta insuper declaratione ad latus ipsarum apponenda de Christianorum fide circa defunctos. Vide Constitut. Clem. XI. quæ incipit. *Ex illa die*, & Benedicti XIV. cujus initium. *Ex quo singulari*.

Q. 3. Quinam sunt proscripti ritus Malabaricorum? *R.* Sequentes, 1. Omissiones sacramentalium in baptizandis tam pueris, quam adultis, & signanter salivæ, salis, & insufflationum: quapropter Missionarii gravis negligentiæ arguuntur, quod recursum non habuerint ad Apostol. Sedem pro obtinenda facultate dispensandi circa usum prædictorum sacramentalium, declaraturque male se gessisse Episcopos concedendo hujusmodi dispensationem inconsulta Sede Appostolica. 2. Impositio nominum idolorum Christianis, vel falsæ sectæ pœnitentium. 3. Nimis diuturna Baptismi prorogatio infantibus ortis ex Christianis. 4. Contractus Matrimonii juxta morem regionis ab infantibus sex, aut septem annorum ex genitorum consensu, qui Matrimonium indissolubile de præsenti contrahant per impositionem Taly, seu aureæ tesseræ nuptialis uxoris collo pendentis. 5. Delatio ad collum mulieris Taly, quod imaginem, licet informem, præsefert Pulleyaris, seu Dyllejaris idoli nuptialibus cæremoniis præpositi. 6. Funiculum centum, & octo filis compositum, & croceo succo delinitum, quo plerique prædictum Taly appendunt. 7. Cæremoniæ nuptiales juxta harum regionum morem, consistentes in ramis arboris Aresciomaræ ferculorum numero, & qualitate, circulis super caput sponsorum, vasis luteis adhiberi solitis, & id genus aliis. 8. Fructus vulgo dictus *Cocco*, ex cujus fractione prosperitatis, vel infortunii auspicia Gentiles temere ducunt, solitus in nuptiis adhiberi. 9. Prohibitio accessus ad Ecclesiam, vel ad Confessorem mulieribus menstruali morbo laborantibus. 10. Festivæ gratulationes, quæ in prima puellarum purgatione ibi fieri solent, utpote virgineo pudori puellarum, verecundiæ, & honestati repugnantes, & effræni libidini faventes. 11. Usus, seu potius abusus, quod hominibus abjectæ, & infimæ conditionis, vulgo dictis *Parias*, qui Christiani sunt, desideranda relinquatur copia Confessarii in infirmitate. 12. Tympanorum pulsatores, seu Tibicines,

cines, vel alterius cujuscumque musici instrumenti seu sonatores, tam in Pagodis, quam extra, tam occasione sacrificiorum, quam quarumcumque sollemnitatum superstitioso cultu imbutarum: hic enim ritus prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. 13. Lavacra eo tempore, & modo, quibus a gentilibus, præsertim Saniis, seu Brachmanis adhiberi solent. 14. Benedictio, & applicatio fronti sacro Chrismate delinitæ cinerum ex vaccæ stercore confectarum, & impiam Gentilium pœnitentiam a Rutren institutam redolentium, nec non quæcumque alia signa albi, vel rubri coloris, quibus Indi superstitiosissimi in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur.

Q. 4. Qui sunt ritus pro incolis Regni Serviæ, finitimarumque regionum damnati? *R.* Sunt isti: 1. Circumcisio, quæ per se professionem proferat mahometicæ Sectæ: prolatio nominum turcicorum; frequentatio templorum abominandorum infidelium; esus carnium diebus jejuniorum ecclesiasticorum eo fine, ut Mahumetani credantur. 2. Usus sepeliendi Christianorum cadavera in Turcarum sepulturis cum eorumdem assistentia, & Mahumetanis ritibus. Hinc 1. qui hujusmodi decretis non pareant, incapaces declarantur Sacramentorum in vita, &, si impœnitentes decesserint, suffragiorum post mortem, pœnisque subjiciuntur canonicis ministri illi, qui hos ad Sacramenta admittere præsumant. 2. A Sacramentis quoque arcendæ jubentur mulieres, quæ nuptiarum nomine in Turcarum contubernium admissæ vitam ibi agant ab omni Religionis exercitio remotam, etiamsi interius se fidem profiteri asserant. 3. Irrita, atque nulla declarat Matrimonia, quæ, vel coram solo Turcarum judice, *Caddi* dicto, vel per solos sponsos, & non ad præscriptum contrahuntur Concilii Trid., quod in illis partibus publicatum, usuque receptum est. 4. Matrimonio a Fidelibus rite contracto, eisdem minime permittit, nequidem ob caussam uxorum a Turcarum raptu servandarum, idem coram *Caddi* per procuratorem turcico ritu renovare: nisi tamen Mahumetanus nuptiarum ritus sit mere civilis, & nullam Mahumetis invocationem, aut aliud quodcumque superstitionis genus includat. 5. Proclamationes a Tridentino statutas, quæ in Concilio Albano Parochis Serviæ præscribuntur, adempta dispensandi facultate extra urgentis necessitatis occasionem, cum fieri potest, observari præcipit. 6. Declarat non dissolvi matrimonium per uxoris fugam, & nuptias ab ea cum Turcis contractas; nec Sacramentorum capaces esse mulieres Christianas, vel a Turcis vi raptas, vel a puellis nuptas, quandiu in hoc concubinatu versantur, etiamsi a Turcis justæ uxoris loco habeantur. 7. Jubet, Episcopis, & Missionariis, ne facultatibus sibi ab Apostol. Sede communicatis inconsulto, vel erga immerentes utantur, neve terminos suæ facultatis transiliant. 8. Præcipit in celebratione nuptiarum observari tempora ab Ecclesia præscripta: non vetat vero his temporibus nuptiis interesse officii caussa, quæ a Turcis celebran-

 tur,

tur, si sine scandalo, & Creatoris injuria fiat; ac dummodo in iisdem nihil fiat, quod superstitionem redoleat. 9. Vetat cognationis gradus ultra illos extendi, quos Trid. Synodus præscripsit, declaratque nullam cognationem oriri ex assistentia Matrimonio præstita, etiam ad contrahentium invitationem, sicut nec inter eos, a quibus capilli primo pueris tondentur. 10. Retineri præcipit Missalis, Ritualis, Cæremonialisque Romani usum, rejectis ritibus, & precationibus aliunde petitis: cæremonias baptismi vel non omitti, vel cito suppleri; atque aquam baptisterii juxta ritum Rom. benedici, & in Baptismo adhiberi. 11. In sepeliendis cadaveribus omnes Turcarum superstitiones devitari jubet. Hæc, & id genus alia Bened. XIV. in Constitut. cujus titulus: *Inter Omnigenas* &c.

Q. 5. Qui sunt reliqui ritus ab Apostolica Sede proscripti, vel rejiciendi? *R.* Sunt quidam ritus Abissinorum, seu Ethyopum, Jacobitarum, Syrorum, & Græcorum.

Ritus Abissinorum proscripti sunt; circumcisio, quod ab hujusmodi gente adhibeatur, vel ut Hebræorum, & Mahumetanorum cæremonia est, vel ut Christum, qui circumcisus fuit, imitentur, sive ut alii malunt, in signum honoris, & nobilitatis, ut ostendant se ex Davidica gente originem habere. 2. Trina in aquam immersio tam marium, quam fœminarum cum prolatione formæ baptismi quotannis in Festo Epiphaniæ post benedictionem aquæ in memoriam baptismatis Christi.

Ritus quorumdam Jacobitarum, sin proscriptus, saltem proscribendus, est impressio crucis ferro candenti fronti baptizatorum.

Ritus proscripti, aut projiciendi, Syrorum sunt; 1. Circumcisio addita Baptismo. 2. Omissio Exorcismorum, dum pueros baptizant. 3. Solius olei inunctio pueris morti proximis. 4. Usus quorumdam, qui eos iterum baptizant, qui alia aqua præter eam, quæ oleo unctionis consecrata fuerit, baptizati sint. 4. Nonnullæ credulitates eorum vanæ, & ineptæ, ex. gr. vasa sacra, & alia hujusmodi, si a laicis, vel a Sacerdotibus, qui jejunii non sunt, tangantur, pollui &c.

Armenorum Schismaticorum ritus sunt, 1. Omissio mixtionis aquæ cum vino, dum sacrum faciunt, qua omissione Jacobitarum hæresim profiteri creduntur. 2. Additio Trisagio, quo uti solent in sacris Officiis, illius phrasis, *Qui passus est pro nobis*.

Ritus Græcorum sunt, 1. Usus *Sinaxarii*, quod error in eo continebatur jam ab Ecclesia damnatus de animabus non recipiendis in cælum, neque ad æternas ablegandis pœnas ante extremi judicii diem. 2. Festum, & Officium impii Gregorii Palamæ Archiepiscopi Thessalonicensis, 3. Acclamationes quædam, queis eidem Palamæ, ac sceleſtissimo Photio plaudebant.

Præter ea, quæ recensuimus, nonnulla quoque recensere placet, quæ ab Apostol. Sede statuta sunt, pro tollendis nonnullis, qui apud Græcos vigent, abusibus. Primo itaque statutum est, ne

Sacer-

Sacerdotes celebrare audeant, quin, dum opus sit, sacramentalem Confessionem juxta Trid. Synodi decreta antea præmiserint; & ne pueris altari inservientibus Eucharistia concedatur, quin ii, qui ratione polleant; Confessionem præmiserint. 2. Ne permittatur mulieribus altari servire, sive administrare. 3. Ne Monachi, vel alii iter agentes, ut a periculis liberentur; sive alio prætextu sacram ad collum appensam secum ferant Eucharistiam, neve eamdem domi, sive in propria cella retineant. 4. Non esse Eucharistiam toto anno in Ecclesia servandam, &, si in fine anni habeatur; consumi oportere; ac tollendum omnino abusum tundendi, vel miscendi cum sacro oleo, ac iterum coquendi, vel alias exsiccandi species Eucharisticas feria 5. in cœna Domini, ut deinceps asserventur. 5. Ut sacramentum Eucharisticum, quod pro infirmis conservatur in Ecclesiis singulis octo diebus, aut saltem quindecim, renovetur. 6. Ne viri, & uxoris simul, & eodem tempore Confessio ab eodem Sacerdote excipiatur. Atque hæc de Sacris Ritibus satis sint.

TRACTATUS XIV.

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS GENERATIM.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramenti Natura, & Effectibus.

§. I.

De Sacramentorum Essentia, numero, & Institutore.

Q. 1. Quid est Sacramentum? R. juxta S. Thomam 3. p. q. 60. a. 2. *Est signum rei sacræ, inquantum est sanctificans homines.* Est autem signum arbitrarium; seu ex Dei beneplacito destinatum ad aliquid significandum. 2. Est signum nedum speculativum; sed etiam practicum, idest institutum ad aliquid in sui usu efficiendum. 3. Est sensibile, quia *est homini connaturale, ut per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilium.* Ait S. Doct. ibid. a. 4. 4. Est stabile,

ideft, quod durare debeat, eo quod fit fignum, quo homines in unum Religionis nomen colligantur. 5. Tandem eft a Deo inftitutum, quia ipfius folius eft deftinare figna, quorum ufu ipfe gratiam elargiatur. Jamvero res facra ab hoc figno fignificata proprie eft Gratia habitualis, qua fanctificatur anima; quia Sacramentum, tamquam inftrumentum affumitur a Deo ad gratiam efficiendam, & conferendam animæ.

Q. 2. Quot funt Sacramenta novæ Legis? *R.* Sunt feptem: eft de fide ex Trid. feff. 7. canone 1. Sunt autem Baptifmus, Confirmatio, Euchariftia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium: ex eod. Concil. Porro hujufce numeri Sacramentorum egregiam congruentiam affert Angelicus Doct. 3. p. q. 65. a. 1. quæ digna eft, ut ab omnibus legatur.

Q. 3. Quibus Sacramenta componuntur? *R.* 1. Partes Sacramenta componentes vocitari folent materia, & forma: materiæ nomine denotantur res, vel actiones fenfibiles, quæ in fingulorum collatione exhiberi confueverunt; nomine vero formæ fignificantur verba, quæ a miniftris proferuntur, vel aliquid verbis æquivalens. Ita ex Concil. Flor. in Decr. Eugenii IV.

(*) Materia, & forma in quolibet Sacramento, duplex eft, remota videlicet, & proxima. Materia remota communiter eft res illa fenfibilis, quæ per actionem miniftri applicatur fufcipienti. Materia proxima eft ipfamet debita applicatio materiæ remotæ. Forma vero remota funt verba a miniftro proferenda una cum applicatione materiæ. Forma proxima eft actualis prolatio eorumdem verborum una cum applicatione materiæ facta a miniftro.

R. 2. Materiæ, & formæ Sacramentorum quædam fuerunt a Chrifto determinatæ in fpecie, quædam vero tantum in genere: nam Baptifmi habentur determinatæ in fpecie; nempe aqua pro materia, Joann. 3. & invocatio expreffe Trinitatis pro forma, Matth. ult. Ita Euchariftiæ determinavit panem triticeum, & vinum vitis pro materia; &, *Hoc eft* &c. *Hic eft calix* &c. pro forma. Idem eft de Pœnitentia. Materias autem, & formas aliorum Sacramentorum, tametfi deduci queant ex Scripturis, habemus manifefte in Traditione Apoftolica Divina, de quibus fuo loco. Eorum igitur Sacramentorum, quorum formas, & materias immediate ipfe Chriftus non determinavit in fpecie, determinavit tamen in genere; nempe imponendo Apoftolis, & fucceffloribus, ut adhiberent in collatione illorum Sacramentorum illas materias, illafque formas, quibus fufficienter fignificaretur effectus illius Sacramenti.

R. 3. Requiritur præterea unio inter materiam, & formam; cum enim ambæ fint partes componentes Sacramentum, quod eft compofitum ex ipfis afurgens, nifi uniantur, nunquam affurget. Hæc autem unio, ideft fimultas partium fufficit, ut fit moralis, itaut humano modo prudenter judicentur fimul coexiftere, & hæc

coexi-

coexiſtentia, ſeu ſimultas, major, aut minor requiritur juxta diverſitatem Sacramentorum; ſic e. g. requiritur major in Baptiſmo ob formam exprimentem actualem ablutionem; quam in Sacramento pœnitentiæ; quia cum ſit inſtitutum ad modum judicii, non ſemper ſententia profertur ſtatim cognita cauſſa; quamvis, quando profertur abſolutio, ſemper ſit aliquo modo præſens Confeſſio doloroſa antea facta.

Q. 4. Quænam mutatio materiæ, vel formæ irritat Sacramentum? *R.* 1. Mutare materiam ſubſtantialiter, e. g. adhibere panem hordeaceum pro triticeo, irritum reddit Sacramentum; quia non adhibetur materia a Chriſto determinata immediate, vel mediate, ſeu per Eccleſiam: ſecus eſt, ſi mutatio ſit accidentalis, e. g. in exemplo adducto ſi a Latino pro azimo panis fermentatus adhibeatur. Idem dicas de mutatione formæ, quæ ſi ſit mutatio ſenſus ſubſtantialis, nullum reddit Sacramentum; non autem, ſi ſit accidentalis; quamvis & hæc ſit ſemper graviter illicita, ſi voluntaria deliberatione fiat. Similiter interruptio verborum, ſi talis ſit, quod moralem continuationem tollat, irritum facit Sacramentum; ſecus, ſi non tollat; ſed ſi fiat ſine cauſſa, eſt lethalis, ut patet. Indulgeatur ſcrupuloſis, ſed prudenter caſtigetur eorum obſtinatio. Idem dicas de adjectione, vel omiſſione verborum formæ.

R. 2. Forma conditionalis ſub conditione de futuro reddit Sacramentum nullum; quia dum ponuntur materia, & forma, cum conditio non ſubſiſtat, ſed ſit futura, non fit Sacramentum; neque fit adveniente conditione, quia tunc deſunt materia, & forma. Forma vero conditionalis ſub conditione de præterito, vel præſenti, nec irritum reddit Sacramentum, neque eſt illicita, ſi in neceſſitate adhibeatur; e. g. dum haberi non poteſt materia certa, ſed dumtaxat dubia; aut cum dubitatur de valida collatione Sacramenti. Ratio eſt: quia conditio fuit, aut eſt ſimul cum Sacramenti partibus; neque eſt illicita ſervatis ſervandis, de quibus alibi: quia nulla irrogatur injuria Sacramento.

R. 3. Materiæ dubiæ uſus dumtaxat eſt licitus in caſu neceſſitatis miniſtrandi Sacramentum, nec materia certa haberi poteſt; quia ita faciendo ſuccurritur extreme indigenti, & nulla irrogatur injuria Sacramento, quod in tali caſu miniſtratur conditionate, ideſt, ſi materia eſt ſufficiens.

R. 4. Uti forma probabili, dum certa haberi poteſt, eſt grave ſacrilegium: ita tenere compelluntur omnes poſt confixam ab Innoc. XI. theſim 1. in qua dicebatur: „ Non eſt illicitum in „ conferendis Sacramentis ſequi opinionem probabilem de valore „ Sacramenti, relicta tutiore, niſi vetet lex, conventio, aut pe„ riculum gravis damni incurrendi: hinc ſententia probabili tan„ tum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdo„ talis, aut Epiſcopalis." Materia autem, & forma pertinent, ut patet, ad valorem Sacramenti.

§. II.

De Sacramentorum effectibus.

Q. 1. AN Sacramenta novæ Legis gratiam conferunt digne suscipientibus? *R.* Id esse de fide, ex sess. 7. can. 8. Tridentini. Gratia autem, quam conferunt, est gratia habitualis, seu gratum faciens, seu sanctificans. Vocatur autem hæc gratia Sacramentalis, non quia sit diversæ speciei a gratia habituali communiter dicta; cum gratia habitualis sit dumtaxat unius speciei; sed quia *addit super gratiam communiter dictam quoddam divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem*, ait S. Doct. 3. p. q. 62. a. 2. Igitur superaddit gratiæ illi habituali communiter dictæ jus ad consequenda auxilia divina, quæ correspondent effectibus Sacramentorum respective, & ut pie, devote, & sicut oportet, obeantur munera illorum Sacramentorum propria.

Q. 2. An Sacramenta, cum obice peccati mortalis suscepta, si sint ex iis, quæ imprimunt characterem, quando removetur obex per pœnitentiam, caussant suam gratiam. *R.* affirm. Juxta communiorem Theologorum cum S. Tho. variis in locis, sed præcipue 3. p. q. 69. a. 10. Ratio est: quia cum Sacramenta sint ex se, & ex propria institutione productiva gratiæ, illam statim producunt, nisi inveniant impedimentum; igitur si Sacramenta perseverent in aliquo suo effectu, gratiam illam efficiunt, remoto impedimento: atqui Sacramenta imprimentia characterem, quamvis ex se transeant, remanent tamen virtualiter in effectu a se producto, qui est ipse character indebilis. Ergo. Secus est ob oppositam rationem de Sacramentis characterem non imprimentibus.

Q. 3. Quid significatur nomine characteris? *R.* Significatur signaculum quoddam spirituale, & indelebile, animæ impressum, ad suscipiendum, vel aliis tradendum ea, quæ sunt Divini cultus: ita ex Patrum Traditione. Porro Sacramenta, quæ characterem imprimunt de fide est esse tantum tria, nempe Baptismum, Confirmationem, & Ordinem: ita Synodus Trid. sess. 7. can. 9. ex qua tria dicta Sacramenta sunt etiam initerabilia, eo quod character, quem imprimunt, est indelebilis 3. p. q. 63. a. 6. reddit rationem D. Thom. cur tria illa tantum Sacramenta characterem imprimant; quæ ibi videri potest.

CAPUT II.

De Sacramentorum Ministro, & Subjecto.

§. I.

De Requisitis generatim in Ministro, ut valide ministret.

Q. 1. QUinam est Sacramentorum Minister? R. 1. Ordinarius Sacramentorum minister est solus homo viator, ut constat ex dispositione Christi, & ex Patrum Traditione. Nihilominus ex Divino beneplacito etiam homo comprehensor potest esse minister, qui, si characterem habeat, respectu Sacramenti illum postulantis, dicetur minister extraordinarius quoad statum, non quoad potestatem: & si a Deo mitteretur Angelus, esset minister, non ex institutione Christi, sed ex insolita, & extraordinaria Dei commissione.

R. 2. Minister aliquorum Sacramentorum debet esse persona sacris Ordinibus insignita, & est de fide ex can. 10. sess. 7. Trid. Consultò dixi, *quorundam Sacramentorum:* nam Baptismus etiam a laico in quibusdam casibus ministratur; & Matrimonium celebratur, & ministratur a laicis.

R. 3. Ut minister Sacramenta valide agat, non requiritur in eo Fides, & Justitia, dummodo alia necessaria præstet, materiam videlicet, formam, & intentionem. Utraque pars est de fide; utpote definita a Trid. sess. 7. can. 10. 11. & 12.

Q. 2. Quænam intentio in ministro requiritur? R. *Intentio saltem faciendi, quod facit Ecclesia*, ut loquitur idem Trident. quid autem significetur verbis illis, communius, & videri nostro probabilius est, requiri intentionem internam in ministro volendi facere saltem id, quod fit ab Ecclesia: non autem sufficere intentionem ponendi ritum externum dumtaxat, ut aliqui dicunt. Id enim constat ex Tridentino sess. 7. can. 11. & 14. cap. 6. Et ratio est: quia minister est caussa instrumentalis humana; ergo non debet esse merus materialis exequutor, & veluti purum medium materiale, deferens virtutem; sed debet cooperari agenti principali, modo proprio, conveniente caussæ instrumentali humanæ, quæ humano modo non operatur, nisi per intellectum, & voluntatem, volentem se conformare intentioni Divinæ, & Ecclesiæ, quæ est, ut fiat Sacramentum. Qua ratione suspicari possumus inductum fuisse Sum. Pontificem Alex. VIII. ad reprobandam thesim inter confixas ab ipso n. 28. in qua dicebatur: " Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: Non intendo facere, quod facit Ecclesia."

Nostræ sententiæ videtur conformis esse etiam Angelicus, dum

3. p. q. 64. a. 10. ubi de intentione requisita agens, dicit: „ Intentio ministri potest perverti dupliciter, uno modo respectu „ ipsius Sacramenti; puta cum aliquis non intendit Sacramentum „ conferre, sed derisorie aliquid agere (*hoc interius intendendo*); „ & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat." Profecto si ly *præcipue* est vox correlativa, & declarat aliquid, quod jam præsupponitur antea assertum; si *præcipue* evincit; nempe quod non efficiat Sacramentum, quando exterius dicit se nolle facere; id etiam erit, quando exterius id non exprimat, ut verificetur, quod id *præcipue* accidat, quando profitetur exterius se nolle facere.

(*) Vide citat. Opus de Syn. Diœcef. lib. 7. c. 4. in quo perspicue exponitur discrimen, quod versatur inter Novatorum hæresim, ac Orthodoxas opiniones de intentione requisita in ministro ad conficiendum Sacramentum; atque concluditur probatam ab Auctore nostro opinionem probabiliorem esse illa, quam cum Catherino plures Theologi Recentiores tuentur, eamque in praxi esse sequendam; & si eveniat, ut aliquod Sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt, collatum fuerit intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi id, quod facit Ecclesia, omni tamen adhibito externo ritu, urgente necessitate esse Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si autem res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum esse exquirendum, quemadmodum in consimilibus casibus, vel ab initio fieri consuevit.

(*) At, inquio ego, quoties hac de re Sedes Apostolica consulta fuit, toties rata habuit Sacramenta, retenta intentione, vel cum voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia collata, semel ac deprehendit omnem ritum externum serio adhibitum fuisse; id quod multis exemplis vel ab ipsa remotiori antiquitate petitis probare possem, sed, ne nimis longus sim, solis postremis exemplis contentus ero. Sæculo 16. quando calviniana hæresis nondum regni finibus exterminata Galliarum Provincias infestabat, a multis ibidem dubitatum fuit, utrum approbandum esset Baptisma in Calvini parte acceptum; eo quod non haberent pseudo-ministri intentionem baptizandi in remissionem peccatorum, quæ est finis præcipuus, ob quem a Christo institutus fuit Baptismus; visum plerisque, saltem sub conditione, iterandum, quod quidem in posterum fieri Gallic. Concilia secundum S. Pii V. Pontificis Max. sententiam expresse prohibuerunt: hujusque sui edicti non aliam attulere caussam, quam „ quia constabat Calvinistas in publico „ cœtu baptizare in forma verborum, & materia a Christo instituta, nec de hoc facto ambigi poterat:" hoc porro generale principium, si quid probat (probare vero plurimum negare non possumus, nisi Patres imperitiæ arguamus) Catherini pariter caussam conficit: ideo enim affirmant Gallic. Præsules baptizantibus

Calvi-

Calviniſtis peccata remitti, quia hoc ipſo, quod Sacramentum ex Chriſti inſtitutione peragitur, neceſſarium eſt, quantumlibet miniſter interius renitatur, ut ſuum effectum obtineat; æquo igitur jure, repugnante licet miniſtro, neceſſarium eſt eſſe ſacrum, quod Chriſtus, ut Sacrum, & Divinum inſtituit, hoc ipſo, quod ritus ab eo præſcriptus foris impletur: quemadmodum enim Baptiſmus peccata dimittit, non quia homo vult, ſed quia vult Chriſtus; ita quod ſacer ſit, & divinus, non hominis, ſed Chriſti voluntate conſequitur.

Sæculo 17. vixit Maſſiliæ perditus quidam Sacerdos multis flagitiis, arteque magica famoſus, qui per totos 20. annos, quibus Parochialem Eccleſiam B. Mariæ de aquis fluentibus curæ ſuæ commiſſam habuit, omnes, quos baptizabat, licet exterius totum Eccleſiæ ritum ſerio, & reverenter poneret, nefando tamen ſacrilegio non Chriſto, ſed diabolo intus vovebat, prout ad vitæ metas perductus (quo tempore mentiri homines non ſolent, præſertim cum famæ detrimento) ſollemniter declaravit; paulloque poſt tempore Cenomanenſium in Gallia Celtica Epiſcopus Petrus Lavardinus morti proximus publice pariter confeſſus eſt, ſibi in ſacris, quas ſtatuto tempore faciebat, ordinationibus, etſi quidquid eſt a Chriſto, & ab Eccleſia præſcriptum, foris ſervaret, ſemper internum defuiſſe ſibi animum Ordines conferendi. Quantum ex utriuſque denuntiatione turbarum excitatum ſit, quanti, & quam graves nati ſcrupuli, nemo narrare valet: quis porro rumoris hujus, & offenſionis fuit exitus?

A præſtantiſſimis illius temporis Theologis in Gallia exiſtentibus, & a Pariſienſibus Magiſtris, vidente, nec reclamante, Eccleſia Gallic., definitum fuit: cum conſtaret omnem ritum religioſum ſerio, & prudenter, exterius obſervatum fuiſſe, nihil eſſe, quod ſibi vererentur Maſſilienſes, & Cenomanenſes, quia, Sacerdote Divinum miniſterium exercente, Chriſtus eſt, qui Spiritum S. infundit, neque poteſt virtuti myſteriorum miniſtrantis malitia, & perverſa intentione aliquid adimi. Mitto Nicol. I. in reſp. ad conſulta Bulgarorum cap. 104. & Innoc. III. 3. Decret. *De Baptiſmo, & ejus effectu*, cap. *Si quis puerum* &c. quorum uterque aperte pronuntiat validum eſſe Sacramentum, quod omni ritu externo ſerio, ac prudenter adhibito conficitur. Quare compertum eſt Eccleſiam in eam propendere ſententiam, quæ ſtat pro externa intentione: nec oppoſitum eruitur ex Bened. XIV. qui cit. loco ita locutus eſt, ut privatus Theologus, quemadmodum ipſe declarat, non ut univerſalis Eccleſiæ Paſtor, & Magiſter; proindeque ejus verba majorem ſibi auctoritatem non vindicant, quam habeant cujuſvis alterius privati Theologi verba, & doctrina: unde ſicuti ſententiæ, quæ ſtat pro externa intentione, nihil officit contraria cujuſvis alterius privati Theologi opinio, ita nec opinio Benedicti.

Q. 3. Qualis intentio requiritur in miniſtro Sacramentum conficiente?

ficiente? *R.* Cum communi sufficere intentionem virtualem, quæ videlicet manet ex actuali antea elicita, & cujusvis imperio, & impulsu, & efficacia homo operatur, quæ operari constituit, diciturque adhuc operari humano modo ex influxu præcedentis elicitæ actualis intentionis. Habitualis autem nihil prodest, quia omni caret influxu in operationem.

(*) Intentio est actus voluntatis deliberatus, quo quis aliquid intendit, seu vult assequi. Hic autem per intentionem intelligitur volitio faciendi Sacramentum, ex quocumque motivo procedat. Dividitur 1. in explicitam, seu expressam, qua aliquid in se distincte cognitum volumus; & in implicitam, seu confusam, qua aliquid solum confuse cognitum volumus, volendo scilicet aliquid, sub quo, vel in quo continetur. 2. In actualem, qua quis, dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento faciendo, & simul vult illud conficere; virtualem, quæ est voluntas formalis faciendi Sacramentum præterita, vi cujus conficitur Sacramentum mediante una, vel multiplici actione ad illud ordinata, manante a tali intentione, licet mens de Sacramento non cogitet. Dicitur virtualis, quia ex virtute illius, licet præteritæ, fit Sacramentum; & in habitualem, quæ est intentio mere præterita, non retractata, quæ neque in se, neque in sua virtute, nec in aliquo effectu a re relicto existit; sive juxta alios, est habitus per actus similes sæpius repetitos acquisitus, qui voluntati propensionem, & facilitatem tribuit ad eos replicandos; & in interpretativam, quæ nec est, nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati.

Convenit penes omnes ad perficiendum Sacramentum, omnium esse optimam intentionem actualem, & ministrum curare debere, ut illam habeat ob reverentiam debitam Sacramento: 2. Sufficere intentionem virtualem; cum id eruatur ex sensu, & praxi Ecclesiæ, quæ ut vera approbat Sacramenta sic collata; & etiam ob rationem ab Auctore adductam, & etiam quia vix est in humanæ mentis potestate, quæ ob sui inconstantiam, & infirmitatem, etiam dum res sanctas tractat, alio invita abstrahitur. 3. Non item sufficere habitualem, & interpretativam; illam ob rationem assignatam ab Auctore; istam, quia ipsa non est proprie intentio, sed solum intentionis præsumptio: non est, inquam intentio, quæ sit, sed quæ esset, si res proponeretur.

Ex hactenus dictis sequentia, quæ praxim spectant, inferas cum Petro Collet, tom. 4. c. 2. §. 2. concl. 2. 1. Gravis peccati suspectos esse, qui voluntarie distrahuntur in conficiendis Sacramentis, quia hic subest irreverentia, quæ pro levi haberi facile non potest. 2. Eum, qui formam sine intentione inceptam cum intentione prosequitur, aut e contrario, nihil efficere, quia necessum est, ut intentio in formam totam influat. 3. Valide consecrari hostias, quas quis consecraturus in pixide super corporali reposuerit, etsi earum oblitus, pixidem non aperuerit in decursu actio-

actionis; quia hic influit primæva intentio, (nisi forte Sacerdos, ut alicujus est in more positum, intenderet consecrare materiam, quam præ manibus tenet). 4. Addendum putamus non consecrari hostias juxta probabiliorem sententiam, si ponatur pixis super altare a cornu Epistolæ, & Sacerdos non recordetur super corporale illam constituere. Idem omnino asserendum, si particulæ deferantur ad altare in vase non sacro, ligneo, staneo &c. & in ipso remaneant, quamvis vas super corporale positum sit. Ratio est: quia intentio Sacerdotis cujuscumque boni est, & semper supponitur esse, consecrandi dumtaxat materiam, quæ licite, & absque peccato consecrari potest; quod non verificatur de particulis extra corporale, vel in vase non sacro positis. 5. Eos, qui cum irregulares sint, dimissoriisve, aut legitimo titulo destituti, manuum impositionem recipiunt ab Episcopo, qui per se, vel per suos ministros declaravit, talium ordinationem a se non intendi, vere tamen ordinari, si hæc declaratio sit tantum comminatoria; secus, si absoluta est, quia hic nulla occurreret intentio, nequidem virtualis. In dubio de intentione Episcopi, erit is consulendus. Quod si obierit, ponderanda erunt verba, quibus usus est; si vero ex iis defuncti mens certo colligi nequeat, iteranda erit sub conditione ordinatio, tamquam dubia. Ceterum ejusmodi declarationes de futuro intentionis defectu, quæ nullum in Pontificalibus fundamentum habent, jure improbantur a Lugo ob gravia, quæ hinc exoriri possunt dubia. De hoc postremo late disserit Bened. XIV. tum de Syn. Diœces. lib. 7. cap. 26. tum de Sacros. Sacrificio Missæ lib. 3. cap. 10. probatque Cardinalis de Lugo sententiam.

Q. 4. Quæ, & quot requiruntur, ut minister licite conficiat Sacramentum? *R.* 1. Minister agens ex officio, & munere suo, debet esse immunis a reatu mortali, alioquin peccat mortaliter Sacramentum conficiendo, & ministrando: est communis cum S. Doct. 3. p. q. 64. a. 6. Ratio est: quia minister agens modo dicto tenetur se conformare agenti principali, cujus se exhibet ministrum: & aliter faciens, irrogat gravem injuriam tam præfato agenti, quam Sacramento. Ob oppositam vero rationem minister agens in casu necessitatis, si ministret non in statu gratiæ, non peccat; ita S. Doct. loco cit. ad 3. Id autem intelligitur etiam de mere ministrante, quamvis non conficiat Sacramentum, ut docet probabilior cum Rituali Rom. Pauli V. auctoritate edito; & cum S. Doct. 3. p. loco cit. inquiente: „ Non est dubium, quin „ mali, se exhibentes ministros Dei, & Ecclesiæ in dispensatione „ Sacramentorum peccent .... & consequens est, quod tale pec„ catum ex genere suo sit mortale." Unde antequam ministret, saltem actum perfectæ contritionis eliciat: dixi, *saltem*, quia Rituale docet, quod si copiam confessarii habeat, convenit confiteri. Circa Eucharistiam suo loco.

(*) Confessionem sacramentalem præmittendam esse confectioni,

ni, & ministrationi cujusque Sacramenti, si adsit copia confessarii, & non urgeat necessitas extreme indigenti succurrendi, adeoque non sufficere, si solum actus contritionis eliciatur, sentiunt non pauci. Ratio est: quia necesse est, ut unusquisque in rebus sacris, quæ ad salutem animæ spectant, certa, & obvia, quæ in promptu habet, incertis, & dubiis præponat; & nisi hoc modo se gerat, in comperto est apud omnes sese peccati reum constituere. Porro facilius, & obvium recuperandæ gratiæ medium est sacramentalis Confessio; incertum vero, & arduum medium contritionis perfectæ, ut docet Catechismus Concilii Trident. 2. Par. cap. 5. §. 36. Ergo &c. Lege P. Danielem Concina lib. 1. de Sacram. in Gen. dissert. un. cap. 11. §. 1. n. 26.

R. 2. Tenetur minister, ut licite ministret, observare sacras cæremonias respective præscriptas pro confectione, aut administratione Sacramenti; ita ut si notabiliter cum advertentia desit, peccet mortaliter. Ita Syn. Trid. sess. 7. can. 13. „ Si quis dixerit, „ receptos, & approbatos Ecclesiæ ritus, in sollemni Sacramen„ torum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut „ sine peccato a ministris pro libito omitti posse . . . anathema „ sit."

R. 3. Si minister Sacramentum ministret peccatori publico, sive publicitate juris, quia declarato tali per sententiam judicis, vel per ipsius confessionem, vel per depositionem testium in judicio; sive publicitate facti perpetrati in loco publico, quod majori parti innotescit, neque potest aliqua tergiversatione celari; huic, inquam, peccatori, sive publice, sive private petenti, si ministret, peccat lethaliter: quia contra Evangelium Matth. 7. dat sanctum canibus, & mittit margaritas ante porcos; scandalum namque præbetur fideli populo, si hujusmodi peccatori, antequam sufficientia det signa pœnitentiæ, Sacramenta administrentur. Excipe Matrimonium, cujus contrahentes sunt ministri. Secus est de peccatore occulto petente in publico; quia læderetur fama ipsius cum gravi scandalo; præceptum autem justitiæ strictius urget, quam præceptum solius Religionis. At si petat occulte, denegandum est; quia nullum sequitur inconveniens, & alioquin urget præceptum de non dando sancto canibus.

(*) Circa peccatorem occultum Sacramentum occulte petentem cavendum est, ne minister etiam in eo casu ei deneget Sacramentum, in quo illius indignitatem ex sacramentali dumtaxat Confessione cognoscat. Siquidem quæ hac via cognoscuntur, pro exterius ignoratis haberi debent, præsertim cum inde imminet pœnitentis confusio. Quare si indignitas peccatoris esset ex sola sacramentali prævia Confessione Sacerdoti comperta, ne quidem cum tunc, licet solus sit cum solo, a Sacramento arcere potest. Legatur hac de re Bened. XIV. de Syn. Diœcesi lib. 7. c. 11. n. 5. Edit. Parm. 1760.

§. II.

§. II.

De subjecto Sacramentorum.

Q. 1. QUænam requiruntur in subjecto ad validam Sacramentorum receptionem? *R.* 1. Ex communi adultus, qui sit, vel aliquando fuerit compos sui, ut valide recipiat Sacramentum, debet habere intentionem, vel formalem, vel virtualem, vel interpretativam suscipiendi illud. Ita Concil. Carthag. III. c. 34. Ratio est, quia sicut suavis Dei providentia nec salvat, nec justificat adultum sine ejus consensu; ita nec consecrat per Sacramentum. Si autem adultus sit semper sui impos, eadem est ratio de ipso, ac de parvulis. Si autem quæras, quorum Sacramentorum capax sit impos perpetuus? Dicendum, Baptismi esse capacem valide, & licite; quia Ecclesia supplet intentionem: pœnitentiæ vero esse omnino incapacem, quia actus pœnitentis sunt ejus materia, sicut etiam extremæ Unctionis, & Matrimonii, quia ad valorem contractus requiritur consensus saltem virtualis: unde ad valide recipienda hæc Sacramenta non sufficit intentio habitualis; aliorum vero esse capacem valide, sed non licite.

R. 2. Ad validam Sacramentorum susceptionem non requiritur fides, vel justitia, Sacramento pœnitentiæ dumtaxat excepto: ita manifeste S. Augustinus lib. 3. de Baptis. cap. 14. Unde si vir nullius religionis velit baptizari, valide baptizatur, & post Baptismum valide Sacramenta suscipit; quamvis omnia sacrilege suscipiat; eo quod valor eorum a nulla suscipientis dispositione pendeat, si adsit voluntas suscipiendi. Hinc patet justa exceptio Sacramenti pœnitentiæ, quod actus pœnitentis bonos, & virtuosos tamquam sui partem materialem postulat.

R. 3. Ad licitam Sacramentorum receptionem illæ requiruntur conditiones, quæ a diversa qualitate Sacramentorum postulantur. Nam Sacramenta vivorum exigunt statum gratiæ; mortuorum vero in adulto exigunt saltem attritionem cum dilectione; eo quod prima conferantur animæ jam supernaturaliter viventi; secunda vero animæ a peccati morte suscitandæ.

(*) An tenetur confiteri, qui in peccato mortali existens, aliquod vivorum Sacramentorum recipere debet, quantumvis sibi perfecte contritus videatur? *R.* Id certum esse de Eucharistia; de aliis aliqui etiam affirmant, longe plures de jure communi negant. Ex Concil. Trid. sess. 13. cap. 7. & sess. 24. c. 1. ex Pontificali Rom. Rituali item Rom. Et ratio est: quia non reperitur tale præceptum Divinum, vel humanum, saltem commune, in ordine ad alia Sacramenta suscipienda. Tamen Confessio videtur ex institutione Christi præponi debere extremæ Unctioni, cum hæc sit pœnitentiæ complementum. Ceterum cum Sacramentum pœni-

tentiæ

tentiæ majorem certitudinem gratiæ, & meliorem dispositionem conferat, sufficiens est caussa semper confessionis præmittendæ; hæcque est communis fidelium praxis; ex catech. Rom. p. 2. c. 7. num. 59. Ita P. Antoine Tract. de Sacram. in Gen. cap. 3. post 3. resp. ad quæst. 2.

Q. 2. An licet petere Sacramenta ab indigno ministro? R. Petere Sacramenta a ministro indigno non tolerato, nedum est illicitum, verum invalidum etiam fieret Sacramentum: quippe quod hujusmodi sint ministri omni jurisdictione privati; exceptis, juxta communem Doctorum, Sacramentis Baptismi, & etiam pœnitentiæ in casu extremæ necessitatis, & in defectu alterius ministri, ut plures docent, de quo tamen dicetur suo loco. Hi autem non tolerati sunt, juxta Concil. Constant., nominatim excommunicati, & publici Clericorum percussores, quorum crimen nulla potest tergiversatione celari: item degradati, suspensi, interdicti, irregulares nominatim, & publici denuntiati, ut tales. Tolerati vero dicuntur illi, qui nullo dictorum impedimentorum irretiuntur; sunt tamen in statu noto culpæ lethalis; a quibus, si alii ministri non sint, petere Sacramenta, gravi urgente necessitate, vel impellente aliqua notabili utilitate, non est illicitum, sive parati sint, sive non ad ministranda Sacramenta; eo quod petens in talibus circumstantiis, petit, quod ille potest, si velit, digne ministrare dolendo de suo statu; & alioquin petens habet justum motivum petendi. At secus est ob oppositam rationem, dum non est aut gravis necessitas, aut notabilis utilitas, aut alii ministri adsint.

(*) Minister non toleratus; ceu doctrina Auctoris tradita in prima parte præcedentis responsionis, vera est de Sacramentis, quæ pendent a potestate jurisdictionis, cum in tali statu existens, sit quacumque jurisdictione destitutus; atque proinde Sacramentum pœnitentiæ ab ipso administratum extra mortis articulum, irritum est, & nullum, etiamsi illius censura a pœnitente ignoretur invincibiliter. At minister non toleratus valide conficit Sacramenta, quæ pendent dumtaxat a potestate ordinis, si cetera necessario requisita non desint; quia sicut non potest Ordinis charactere privari, ita neque valore actuum, qui ab eodem proficiscuntur. Ita D. Tho. 3. p. q. 82. a. 7. & in Supplem. q. 38. a. 2.

Necessitas autem, ob quam licitum est petere Sacramenta a malis ministris toleratis, pro conditione eorumdem aliquando gravior, aliquando minor esse debet. Nam, ceteris paribus minor requiritur caussa, ut a Parocho, quam ut ab extraneo Sacerdote; minor ut ab extraneo, quam ut a parato tantum postulentur Sacramenta. In hac enim, & in aliis ejusdem speciei materiis, eo quisque securius declinat a malo, quo & plus juris habet ad petendum id, quod petit, & minus alium exponit. Dixi, *ceteris paribus*. Minus enim peccare videtur, qui ab extraneo Sacerdote exposito, tantumque ebrioso, Eucharistiam petit, quam qui ab incestuoso Parocho &c.

A P-

APPENDICULA

De Sacramentalibus.

SAcramentalia sunt res ad cultum Dei religioso ritu ab Ecclesia ordinatæ, & ex communi fidelium persuasione ad hominum sanctificationem specialiter inservientes. *Per res* hic etiam actus intelliguntur. 2. Sex communiter recensentur Sacramentalia, ad quæ cetera reducuntur. Ea vero comprehenduntur, & exprimuntur sequenti versiculo.

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens

Singula hæc verba sunt seorsim explicanda. *Orans* denotat orationem Dominicam, ad quam revocant nonnulli preces in Ecclesiis sollemniter consecratis fusas. De oratione Dominica videatur cap. *quotidianis*, de Pœnit. dist. 3. *Tinctus* significat aquæ benedictæ sumptionem, vel receptionem tempore aspersionis; de qua legatur cap. *Aquam* de Consecr. dist. 4. Huc reducitur unctio cæremonialis Regum, & similes unctiones; item impositio cineris benedicti. *Edens* ostendit devotam Panis Benedicti, qui a Veteribus *Eulogia* dictus est, manducationem. *Confessus* designat confessionem, quæ publice fit Feria 5. in cœna Domini, vel eam, quæ fit in principio missæ atque ad Primam, & Completorium. Huc reducitur tunsio pectoris, qua manifestatur interior animi dolor. *Dans* portendit eleemosynæ largitionem, ad quam alia misericordiæ opera, tum corporalia, tum spiritualia reducuntur. Huc etiam reducitur jejunium religiose susceptum. *Benedicens* exprimit benedictionem Episcopi, vel Abbatis consecrati sollemni ritu, ac signo crucis populo datam, prout explicat Glossa in Prooemio 6. Decr. vers. Benedict. Ex his vero aliqua, ut observat Wigandt tract. 13. exam. 2. num. 25. specialem habent consecrationem, seu benedictionem Ecclesiæ ad nostram sanctificationem v. g. aqua benedicta, benedictio Episcopalis; alia non, ut tunsio pectoris &c.

Nonnulla ex ipsis non solum ad solam Sacramentorum inducendam reverentiam religiosa, & decora eorumdem administratione, aut aliud simile, omnibus Sacramentalibus commune; verum etiam ad quosdam determinatos effectus ab Ecclesia ordinantur; eaque majori vi pollent, quæ quamdam habent consecrationem, ut præcit. Wigandt advertit. Quanta in signo crucis ad terrendos, fugandosque dæmones virtus eluceat, describit egregie Sanctus Athanasius lib. de Incarnat. idque alii etiam Patres, & innumera facta demonstrant. Præter dæmonum cohibitionem adjudicantur Sacramentalibus plures etiam corporales utilitates, ut morborum depulsio, procellarum sedatio &c. Non eo usque tamen sese ex-

tendit Sacramentalium virtus, ut illorum applicatione obtineatur Sacramentorum effectus, scilicet gratia, quemadmodum conceptis verbis tradit D. Thom. 3. part. quæst. 65. art. 1. ad 6.

Quo vero pacto per Sacramentalia, & præsertim per aquæ benedictæ usum venialia peccata dimittantur, difficultas est, quæ Doctores in varios opiniones distraxit. Nobis magis arridet, veriorque apparet sententia, quæ statuit per usum Sacramentalium immediate non auferri peccata venialia; cum hæc immediate tolli neutiquam possint quoad culpæ reatum, nisi per aliquam formam eis repugnantem, nempe per pœnitentiam, ut minimum virtualem; sed solum mediate remitti, quatenus videlicet auxilia Divina ad venialium detestationem, & displicentiam saltem virtualem conciliant. Ita docere videtur S. Thom. 3. part. quæst. 87. art. 3. in corp. Hæc autem Divina auxilia ad detestationem venialium voluntatem moventia nobis per Sacramentalia minime comparantur *ex opere operato*, ut quidam autumant; quoniam Sacramentalium effectus non est infallibilis, ut fatentur omnes, cum nullum in aliqua Dei promissione, quæ nuspiam occurrit, habeat fundamentum. Igitur probabilius illorum effectus in Ecclesiæ orationes refunduntur, quæ sua sanctitate, & meritorum copia impetrat iis, qui Sacramentalibus utuntur, auxilia opportuna ad venialia detestanda. Porro hæc vis impetratoria opus operantis involvit. Legatur præ ceteris Drouven *De Re Sacram.* tom. 1. lib. 1. [illegible]

TRA-

TRACTATUS XV.

DE

SACRAMENTIS IN PARTICULARI.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramento Baptismi.

§. I.

De notione, institutione, & necessitate Baptismi.

Q. 1. Quid est baptismus? R. Ex Div. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 1. „ est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum «. Ablutio exterior sub præscripta verborum forma est Sacramentum tantum, quia dumtaxat significat, & non significatur: character est res, & Sacramentum simul, res, quia significatur per ablutionem &c. Sacramentum, quia significat interiorem sanctificationem, ait S. Doct. Gratia vero regenerativa, qua justificamur, est res tantum.

Q. 2. A quo institutus fuit baptismus. R. Fuisse institutum à Christo, ut diximus Tract. præced. cap. 1. in 2. resp. ad 3. quæst. Instituit autem illum ante Passionem, ut refert S. Joann. cap. 3. inquiens: „ Post hæc venit Jesus, & Discipuli ejus in Judæam, „ & ibi morabatur cum eis, & baptizabat. «

Q. 3. An baptismus necessarius est ad salutem? R. Sacramentum baptismi esse omnibus necessarium, sive in re, sive in voto, & quidem necessitate medii ad salutem assequendam, in hoc statu, idest post Christi resurrectionem, post quam cœpit obligare. Ita ex Trident. sess. 6. cap. 4. Necessitas autem medii significat, quod nisi tale medium ponatur, finis nullo modo obtineri possit; aliquando ex connexione necessaria inter medium, & finem, qualis est inter gratiam, & gloriam; aliquando ex beneplacito supremi Dei ita statuentis: & hujusmodi est connexio inter baptismum & salutem; ita ut ex Christi beneplacito, & auctoritate nemo consequatur gloriam, nisi baptismo expietur, vel in re, vel in voto, ita ut nulla ignorantia suffragari possit, tametsi per hypothesim esset inculpabilis. Ita ex Joann. 2. ex Trident. sess. 7. can. 5. & ex concordi Patrum Traditione.

R. 2. Sicut pro parvulis necessaria est ad salutem receptio reipsa talis, seu realis, baptismi; ita pro adultis, in defectu realis baptismatis, necessarium est saltem votum, seu efficax desiderium ejusdem; ex eod. Concil. sess. 6. cap. 4. Hoc autem votum vocitari solet baptismus flaminis. Consistit autem, ut adultus instructus de Christi fide, toto corde credat, & perfecta contritione pœniteat; &, si advertit, etiam baptismum expresse desideret, & assequatur salutem baptismo Flaminis. Ita Div. Thom. loco citat. artic. 11. & Div. August. lib. de bapt. cont. Donat. c. 22.

R. 3. Suppleri potest item baptismus aquæ seu fluminis per baptismum sanguinis, seu per Martyrium in odium fidei susceptum. Ita Patrum Traditio ex verbis Matth. 10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.*

(*) Animadvertere operæ pretium existimamus, martyrium supplere vicem baptismi non solum in adultis, sed etiam in parvulis, quod, saltem clare non exprimit Auctor. Sic unanimi consensu tenent Theologi cum D. Thom. 2. 2. quæst. 124. art. 1. ad 1. ubi de innocentibus sermonem habet.

Ex dictis sequitur peccare profecto genitores, & tutores parvulorum, si quam primum moraliter possunt, non procurent illos baptismo expiare: ita communis: eamque docet expresse Catechismus Concilii 2. part. de Sacram. Bapt. num. 34. Ratio est periculum mortis, cui in illa adeo tenella ætate infantes obnoxii sunt; ideoque periculum, ne sine baptismo decedant. Hinc probabilior censet, quod dilatio usque ad octavum diem sit mortalis, ob adductam rationem. 2. Si adulti ultra tempus ab Ecclesia definitum sine caussa differant, juxta fere communem peccant lethaliter: quia in re gravissima non est recedendum sine caussa ab Ecclesiæ consuetudine, quæ est, ut post 40. dierum instructionem private adultis conferatur baptismus, servatis sollemnitatibus ad duorum Paschatum vigilias.

Q. 4. Quænam est materia baptismi? *R.* Materiam remotam esse aquam naturalem: unde quamvis alteretur colore, limo &c. remanet semper materia valida, quousque perseverat species aquæ: peccaret tamen graviter contra reverentiam Sacramento debitam, qui potens habere aquam mundam uteretur limosa &c. Quando autem in casu necessitatis uteretur quis aqua, dubitans an speciem suam perdiderit, deberet administrare Sacramentum sub conditione: e. g. *si est materia idonea*, ego *te baptizo &c.* Hinc ex communi glacies, nix, & id genus alia non sunt materia idonea; quia non sunt aqua, qua quis ablui possit. Multo minus quæcumque aliæ aquæ artificiales, rosacea, citrina &c. neque humores ex arboribus defluentes, neque lacrymæ, quia non sunt aqua naturalis. Ex communi tamen in casu necessitatis extremæ, & in defectu aquæ naturalis, adhiberi possunt hujusmodi sub conditione ad succurrendum proximo extreme spiritualiter indigenti.

(*) Qui

(*) Qui domi in casu necessitatis baptismum administrant, curare debent, ut aqua benedicta utantur; quia id decentius est, magisque praxi Ecclesiæ consonum. In baptismo autem sollemni aqua debet esse chrismate permixta, eodemque anno in pervigilio Paschæ, aut Pentecostes benedicta.

Probabilius nobis apparet, omissione talis aquæ lethale peccatum committi: quia Ecclesiæ sollemnitas in consecrando chrismate, ejusque in eodem asservando cura gravem patefacere obligationem videntur.

R. 2. Tanta requiritur aquæ quantitas, ut verificari possit, quod persona proprie, & simpliciter sit abluta; quia verificari debent verba formæ: *ego te baptizo*, idest abluo. In casu itaque solius necessitatis, & deficientiæ aquæ abundantioris, etiam minima aqua uti quis posset, proferendo formam sub conditione: periculo deinde submoto, si sic baptizatus viveret, iterum esset sub conditione baptizandus, dicendo: *si non fuisti baptizatus; ego te &c.*

R. 3. Materia proxima baptismi est ablutio: quia materia proxima Sacramentorum est illa, quæ applicatur materia remota.

Q. 5. An infantes in uteris maternis valide possunt baptizari?

R. Neg. quia non abluitur corpus infantis, sed matris. Si autem obstetrix manum deferentem aquam in utero matris intromitteret, & infans ablueretur, videtur quod esset validum baptisma juxta multos: si tamen dubitaret quam corporis ejus partem abluisset; egressus ex utero, iterum baptizandus esset sub conditione.

(*) In lib. 7. de Syn. Diœces. cap. 5. quæstionem hanc fuse pertractat Bened. XIV. ubi statuit: 1. Certum esse, infantem in matris utero ita latitantem, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non posse; 2. Controversiam expendit, an reserato materni uteri ostio, quod puerperii initio contingit, valide baptizetur infans, cujus corpusculum, etsi nulla parte in lucem prodierit, aqua nihilominus, saltem per siphunculum tingi potest; atque explicatis variis hac de re opinionibus, indicatisque præcipuis, quibus obnoxiæ sunt, argumentis concludit, „ Ultimum hujus controversiæ judicium a Sede Apostol. esse proferendum, ac tutius esse, ut Episcopus illud expectet . . . Ad Parochos vero pertinere obstetrices instruere, ut cum talis casus evenerit, illum urgente necessitate baptizet sub conditione, sub qua pariter erit rebaptizandus, si periculum evadat, & foras prodeat “. 3. De infante agit, qui aliquam sui partem ex utero emisit, ac statuit esse baptizandum, nec iterandum deinde baptismum, si caput emerserit; si vero emerserit alia pars, exequendum esse a Parocho, quod in Rituali Rom. præscribitur.

R. 2. Infans involutus in pelle secundina, juxta probabiliorem

Soti, & aliorum invalide baptizatur; quia non abluitur corpus infantis. Si tamen constaret pellem illam ita esse porrosam, ut aqua attingeret corpus, sicut si esset involutus in subtili linteo, baptizaretur valide, sed extra necessitatem semper illicite; tum propter securitatem; non propter consuetudinem Ecclesiæ: qui tamen baptizaretur ita ob necessitatem mortis imminentis, si evaderet, iterum baptizandus esset sub conditione. Invalide baptizaretur, si solum aut in capillis quis ablueretur, aut in digito, aut in pede, ut tenet communior cum S. Antonino 3. p. tit. 14. c. 13. n. 1. quia non dicitur ablutus homo, si dumtaxat in dictis partibus abluatur. In necessitate tamen posset sub conditione ita baptizari, dicendo: *si valere potest: ego te &c.*

R. 3. Baptizandus est abluendus in capite, vel, si non possit in capite, quia mors immineret, in pectore, vel scapulis, quia hoc modo secundum communem sententiam intelligitur homo ablutus. Sed ubicumque, præter quam in capite abluatur, quod est præcipua corporis pars, & sensuum sedes, semper, remoto periculo, est sub conditione rebaptizandus, propter dubium de validitate talis baptismi. S. Thom. loco cit. ad 4.

R. 4. Qui non habens modum alium baptizandi puerum jam morientem, nisi illum submittendo aquæ labenti de tecto, vel alio loco defluenti, vere illum baptizaret, si formam proferret, ut docet communior; quia vere infans verificatur ablutus a submittente illum aquæ defluenti. Secus esset, si ab alio verba pronuntiarentur.

Q. 6. Quænam est forma baptismi? *R.* 1. Liquet apud omnes formam Sacramenti baptismi in Ecclesia Latina esse hanc: *Ego te baptizo: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ubi statim nota, neque ly Ego, neque ly *Amen* esse de necessitate formæ; qui tamen illas advertenter omitteret, peccaret: quia in re gravi ageret contra consuetudinem Ecclesiæ. In Ecclesia autem Græca alio modo profertur, quin tamen differat quoad substantiam. Hinc non valeret baptismus, si duo simul eumdem baptizent dicentes: *Nos te baptizamus*, &c. sumendo ly *Nos* collective, & non singulariter, aut solius gravitatis caussa æquivalenter ad ly ego. Secus esset, si baptizans urbanitatis gratia diceret, *Ego vos baptizo* &c. sumpto ly *Vos* in singulari. 2. Nullum esset baptisma collatum, *in nominibus Patris* &c. quia tolleretur identitas essentiæ, & virtutis; sicuti si diceretur, *in nomine Trinitatis, vel, Genitoris, Geniti, & Spirati.* Quia tam necessaria est ad salutem professio unitatis Dei, quam Trinitatis Personarum, quæ necessario exprimendæ sunt. Unde S. Th. 3. p. q. 66. art. 5. ad 7. docet, in aliis nominibus, quam Patris &c. non perfici Sacramentum.

R. 2. Sola mutatio idiomatis in proferenda forma, palam est intactum relinquere ejus valorem: immo aliquando laudabiliter fit, ne erretur ab ignorante latinum idioma.

R. 3.

R. 3. Si proferens formam, illam interrumperet „, & sit tan-„ ta interruptio verborum, quod intercipiatur intentio pronun-„ ciantis, tollitur sensus Sacramenti, & per consequens veritas „ ejus, « inquit D. Thom. quæst. 60. art. 8. ad 3. Secus est, si interruptio sit parva, ita ut nec intentionem proferentis, nec sensum auferat verborum: quævis tamen interruptio, dempta necessitate, est peccatum mortale, ut patet.

R. 4. Talis debet esse simultas prolationis formæ cum ablutione, quod saltem forma incipiatur, antequam finiatur ablutio, vel inchoetur ablutio, antequam forma finiatur; quia nisi conjungantur saltem hoc modo, non videtur fieri vera significatio formæ, ut patet.

§. II.

De Ministro Baptismi.

Q. 1. QUisnam est baptismi minister? *R.* 1. Minister, cui ex vi ministerii sui convenit baptizare solemniter, adhibitis nempe cæremoniis, quæ in Ecclesia adhiberi solent, est Sacerdos: ita ex Flor. in decr. Eugenii. Minister ex commissione, seu minister idoneus, ut hæc functio sollemnis ipsi demandetur, est Diaconus: ita ex Pontificali: & ex Epistol. Gelasii. 1. Ad Episcopos Lucaniæ. Minister demum, qui necessitate ita postulante, ne baptizandus sine baptismo decedat, est quilibet rationis compos, sciens requisita ad valorem baptismi; qui potest sine sollemnitate baptizare: ita ex constanti Patrum Traditione.

R. 2. Ut minister necessitatis licite id munus obeat; debet illud implere extra Ecclesiam, & in solo necessitatis casu, aliter peccat mortaliter, ut docet communis cum S. D. q. 67. art. 3. ad 1. quia ageret contra intentionem Ecclesiæ, & fraudaretur Sacramentum reverentia sibi debita.

R. 3. Hic ordo servandus est a ministris sollemnitatis, quod simplex Sacerdos non potest baptismum administrare sine licentia Parochi, vel Episcopi; & sine licentia ministrans peccat graviter: quia graviter lædit jus alterius. Ministri vero necessitatis debent hunc ordinem servare, ut si plures adsint, præferri debeat Diacono Sacerdos, ille Subdiacono, hic inferioribus Clericis, Clericus Laico, vir feminæ, fidelis infideli, non excommunicatus excommunicato: nam reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores per se loquendo præferantur. Quare mortale est, si sine caussa justa non præferatur Sacerdos non Sacerdoti, fidelis non baptizato, non excommunicatus excommunicato: nam tunc fit gravis irriverentia in Sacramentum: Inversio autem ordinis quoad alios, juxta multos est solum venialis; quia irreverentia non censetur gravis. Dixi, *per se loquendo*; quia per accidens potest hic

 ordo

ordo inverti; num ex Rituali Rom. mulier debet præferri viro; vel ratione majoris peritiæ ad baptizandum, vel ratione honestatis, & pudoris, ut si infans ob periculum imminens vitæ sit baptizandus, antequam totaliter ex utero prodierit. Porro pater, & Mater prohibentur propriam prolem baptizare, nisi in articulo mortis, & deficiente alio. Ita Pater Antoine de Baptism. quæst. 8. resp. 3. qui ordinem hunc clarius Auctore nostro exponit.

R. 4. Sacerdos sollemniter baptizans sine dicta licentia non incurrit irregularitatem: quia non invenitur hæc in jure statuta. Eam tamen incurrit Clericus non Sacerdos, si sollemniter baptizet: ex cap. 1. de Cler. non ordinat. minor; secus est, si non baptizet sollemniter, quamvis sine necessitate, & licentia; quia in jure hic casus non exprimitur. Idem dic de Laico sollemniter baptizante.

Regulares, ex jure Canon. in cap. *Placuit*; 6. quæst. 1. prohibentur sollemniter baptizare: tamen de licentia Episcopi, vel Parochi, & proprii Superioris id possunt: ex capit. *Diaconus* dist. 39.

Q. 2. An lethale est, unum ministrum eadem actione plures simul baptizare sine necessitate? *R.* plures affirmant: eo quod agatur contra consuetudinem Ecclesiæ in re gravi, qualis est modus ministrandi Sacramenta.

Q. 3. An errans in persona putans esse unam, cum sit altera, valide baptizat? *R.* Affirmat. contra nonnullos; quia hujusmodi error est dumtaxat materialis; actualiter namque, & practice applicat suam intentionem ad hanc præsentem personam. Excipe, nisi baptizans hac insueta limitatione non sine peccato gravi uteretur: intendo hunc baptizare, dummodo e. g. sit filius Petri, vel masculus &c. tunc enim patet, quod intentio non se extenderet, nisi ad illum.

Q. 4. An minister sollemnitatis, etiam in necessitate, sollemniter tamen baptizans, tenetur esse in statu gratiæ? *R.* Affirmat. ex fere communi cum S. Doct. 3. part. quæst. 64. quia talis agit ex vi officii sui, tamquam minister consecratus, & ut minister Ecclesiæ. Secus est ob contrariam rationem, si sollemniter non baptizet, quamvis sit Sacerdos, & etiam excommunicatione irretitus.

Q. 4. Quid est Patrinus, & quando est necessarius? *R.* 1. Patrinus, qui est quidam comminister in baptismo sollemni, significat sponsorem spondentem se de baptizato paternam curam habiturum, & se pro eodem fidejubere, respondendo pro infante Sacerdoti interroganti. Congruentiam hujus ritus assignat S. Th. 3. part. quæst. 67. eamque ex ipso affert Catech. part. 2. de Sacram. baptis. cap. 2. num. 26.

R. 2. In sollemni administratione baptismi nequit omitti patrinus absque culpa mortali, ita obligante Ecclesiæ ritu in re gravi. Se-

vi. Secus in privata administratione; tum quia nullum extat in jure præceptum; tum quia adest patrinus, quando in Ecclesia sollemnitates supplentur.

R. 3. Patrinus vel debet esse unus tantum, sive vir, sive femina fuerit, vel ad summum duo, nimirum mas, & femina, ita ut lethaliter delinquatur, si ambo sint mares, vel feminæ, sic statuente Syn. Trid. sess. 24. capit. 2. idemque observandum est, quando alterius nomine suscipitur baptizandus, ob eamdem rationem.

R. 4. Infidelis non baptizatus illicite, & invalide eligitur in patrinum; quia non baptizati non subduntur legibus Ecclesiæ. Hæreticus vero baptismate expiatus valide eligitur; sed illicite mortaliter: quia instruere non valet baptizatum in rebus fidei.

R. 5. Eligibilis in patrinum debet esse confirmatus, ut docet probabilior cum Sancto Antonino: idemque sanxit Sanctus Carolus Borrom. in sua instruct. bapt. colligiturque ex Rituali Rom. Quia autem non vidi apud Auctores hanc conditionem urgeri, putarem, quod illam omittere non excederet peccatum veniale, nisi forte jura specialia Diœcesum id jubeant.

R. 6. Ex cap. *Non licet*, dist. 4. de consecr. interdicitur Monachis suscipere infantes de baptismo. Idem videtur dicendum de Regularibus non Monachis, quia videtur idem motivum æque militare pro utrisque, multo magis, quia plura Concilia particularia id Regularibus prohibuerunt. Et Sanctus Carolus Borrom. in præd. instruct. hoc idem etiam Clericis inhibuit. Ab hoc officio excluduntur præter jam dictos, etiam carentes usu rationis, non baptizati, publice criminosi, aut infames, vel excommunicati, & ignorantes fidei rudimenta. Quia hi non sunt idonei ad curam gerendam baptizati circa fidem, & mores.

Q. 6. Quinam sunt effectus compaternitatis? *R.* Sunt duo: 1. Tenetur sub mortali tum ob sollemnem sponsionem suam in suscipiendo hoc officio, tum ex præcepto Ecclesiæ curare, ut baptizatus in rebus fidei, & doctrina Christiana recte erudiatur, & Christiane vivat, si alii id non præstent, ut si baptizatus degat inter infideles. Ita ex Catechism. Rom. part. 2. de baptism. num. 28. ex D. Thom. quæst. 67. art. 8. 2. Contrahit cognationem, seu affinitatem spiritualem, quæ impedit matrimonium contrahendum, & jam contracti usum tollit; quæque ex Trident. sess. 24. cap. 2. *de Reform. matrimonii*, oritur inter patrinos, & baptizati genitores; inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique genitores.

Q. 7. Quid, quando nulli patrini fuerunt aut a parentibus baptizandi, aut a Parocho destinati, & plures duobus baptizandum simul illicite tangunt? *R.* Omnes præfatos cognationem contrahere docet probabilior cum Barbosa 2. part. de Potest. Episc. Allegat. 30. num. 11. qui etiam refert ita respondisse Sac. Congre-

gregationem: si vero patrini illi, non simul, sed successive baptizandum tangunt; non omnes, sed ille qui primus, vel ille, & illa, qui primo tetigerunt, contrahunt cognationem. Ita Rebellus in Append. ad lib. 4. de Sponsalib. sect. 4. num. 95. referens ita respondisse Sac. Congregationem.

Q. 8. Quando suscipiens baptizatum suscipit per procuratorem, quinam ex his contrahit cognationem? *R.* Probabilius videri eam contrahere non procuratorem, sed principalem; quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur: & quamvis ipse principalis physice non tangat; tangit tamen loco ejus procurator: & ita declarasse Sac. Congregationem indicat Barbosa de offic. Parochi cap. 18. num. 15.

Q. 9. Quid dicendum de ceteris suscipientibus? *R.* 1. Si quis in baptismo privato patrini munus obeat, hic juxta responsum Sac. Congregationis Concilii relatam a P. Lucio Ferraris in noviss. sua Bibliotheca Canon. V. *Baptismus*, art. 7. num. 20. & 23. cognationem spiritualem non contrahit; quam tamen contrahit baptizans. Hinc graviter ob hanc rationem parentes prohibentur propriam sobolem suscipere, nisi in necessitate; ex cap. *Ad limina* 30. quæst. 1. Nam extra casum necessitatis baptizans contrahit cognationem spiritualem cum parentibus baptizati, quæ usum matrimonii impedit. 2. Idem declaravit Sac. Congregatio relata ab eod. P. Ferraris loco citat. num. 22. de suscipiente in solis sollemnitatibus illum, qui in necessitate baptizatus fuit baptismo privato. 3. Qui per errorem levat filium Petri, invitatus pro filio Pauli, nisi expresse levare non intendat, nisi filium Pauli, videtur contrahere cognationem cum Petro, ejusque uxore &c. quia reapse vult esse patrinus illius, quem actu levat de sacro fonte.

§. III.

De subjecto Baptismi.

Q. 1. QUodnam est subjectum baptismi capax? *R.* Certum est apud Catholicos omnes, omnem hominem, sive puerum, sive adultum, sive marem, sive feminam, esse subjectum baptismi capax: ita docemur a Christo jubente Apostolis, ut baptizent *omnes gentes*: ita semper tenuit Ecclesia, Traditione edocta.

Q. 2. An infantes infidelium non baptizatorum sunt invitis parentibus baptizandi? *R.* 1. Quod, si gaudeant usu rationis, & ipsi baptizari velint, possunt, juxta omnes, invitis eorum parentibus baptizari: si autem nondum rationis usum attigerint, longe communior, & probabilior est opinio S. Thomæ 3. p. q. 68. art. 10. & alibi, non posse licite invitis parentibus baptizari: quia vel infans subtraheretur parentibus, & tunc fieret illis injuria,

juria, cum parentes habeant jus naturale retinendi apud se, & educandi prolem. Vel illis relinqueretur; & tunc baptismus manifesto periculo exponeretur profanationis, & baptizatus periculo apostasiæ. Ita S. Doctor. Hinc, quando dubitatur, an puer usu rationis gaudeat, non est baptizandus, ut docet probabilior cum S. Antonino; quia in materia justitiæ melior est conditio possidentis in casu dubio.

R. 2. Infantes infidelium præfatorum, & Judæorum, qui sunt subditi tantum politice principibus Christianis, non possunt licite, invitis parentibus, baptizari: ita S. Doct. loc. cit. ad 2. ob eamdem rationem. Quando autem dicti infideles sunt vere mancipia; probabilius videtur posse a Dominis, invitis eorum parentibus, baptismo donari; dummodo ita elongentur a parentibus, ut omne removeatur periculum subversionis. Ratio est: quia cum possint a Dominis filii illi vendi, & donari; multo magis baptizari, & Ecclesiæ consignari, si sint impotes rationis: si enim ea gaudeant, eorum consensus explorandus est.

Quid, si quis, vel contra conscientiam, vel bona fide præfatos filios invitis parentibus baptismo traderet? *R.* Is teneretur ab eorum cura illos eripere: quia in concursu vel juris violati parentum, vel Religionis certo moraliter violandæ per apostasiam, prævalet jus naturale Religionis non violandæ.

R. 3. Posse præfatos infantes baptizari juxta communem Theologorum, cum magna tamen prudentia, & cautione, quando alteruter parentum infidelium assentitur; quia consensus unius illorum est favorabilis, tum puero, tum Religioni.

(*) In Epistola Benedicti XIV. ad Archiepiscopum Tarsensem, quæ est de Hebræorum baptismate, plures solvuntur casus, quorum solutio maximam huic tractatui lucem afferre potest. Primus casus est de infantibus in extremo vitæ periculo constitutis: & resolvitur, si ab aliquo Christiano Hebræorum puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, Deoque gratam facturum, si talem puerum baptizet. Alter casus est de infantibus expositis: si nempe eveniret, ut puer aliquis hebræorum projectus esset, atque a parentibus derelictus; communis omnium sententia est, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus licet, repetentibusque parentibus. Ratio est, quia patria potestas tunc certe amittitur, cum filius derelinquitur, projiciturque, juxta responsum Gregorii IX. cap. 1. de infantib. & languidis expositis. Ille autem est derelictus, qui in loco publico solus, derelictus, objectus, atque omni spe, & cura destitutus offenditur.

His positis quasdam declarationes adnectit circa casus præmissos: quarum prima est, si parentes desint, infantes vero alicujus hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licite baptizari nullo modo posse, cum omnis parentum potestas ad tutores perveniat. 2. Si pater Christianæ militiæ nomen dederit, jube-

juberetque infantem filium baptizari, cum quidem, vel matre hebræa dissentiente, baptizandum esse, cum filius non sub matris, sed sub patris potestate sit habendus. 3. Idem dicendum, si mater ad Christi fidem accedat, & infantem offerat baptizandum, tametsi hebræus pater reclamet. 4. Si paternus Avus catholicam fidem amplexus sit, ac nepotem ferat ad sacri lavacri fontem, quamvis, mortuo jam patre, mater hebræa repugnet, tamen infantem esse absque dubio baptizandum: quia sub appellatione parentum locum quoque habet paternus Avus &c. Non desunt alia, quorum vi avus ad fidem conversus præferri debeat, non solum si mater, sed etiam si pater dissentiat, & quamvis ambo protestentur sese baptismo dissentiri, ut videri potest in discept. 997. Gratiani.

Declarat insuper baptismum ficte, idest adhibita baptismi materia sine debita forma, non esse conferendum filiis illorum infidelium, qui suos infantes Christianis offerre solent, ut baptizentur, non ut stipendia Christi promereantur, neque ut originalis culpa ex eorum anima deleatur; sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe baptismi beneficio existiment eosdem a malignis spiritibus, a fœtore, aut morbo liberandos: atque affert propositionem damnatam ab Innocent. XI. in qua dicebatur: „ Urgens metus gravis est justa caussa Sacramentorum administrationem simulandi " . Addit non esse conferendum baptismum, ubi adsit perversionis periculum: licere autem, si filii quidem Barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen aut a viris Apostolicis ibi degentibus, aut ab ipsis parentibus de sanctæ Religionis præceptis, ac mysteriis edoceantur, cum adoleverint. Tandem concludit in casibus illicitis collatum baptismum validum esse: hujusque rei, sicuti etiam præcedentium plures sacrarum Congregationum solutiones affert, decreta commendat, Auctores, illosque magnos, atque nobiles, commemorat, Pontifices, ac Patres citat, & allegat.

Nota. Dum dicitur, baptismum unius testimonio comprobari, id intelligendum est, dummodo testi, aut mari, aut feminæ, fides adhiberi prudenter possit, aut si idem testatur, qui baptizavit; hic siquidem seipsum asserens baptismum hebræo infantulo dedisse, non rem modo a se gestam, sed etiam pœna a Julio III. imposita contra baptizantes hebræos infantes, invitis eorum parentibus, se dignissimum suo ipso testimonio confirmaret.

Agit deinde de adultorum baptismate: ac 1. statuit puerum adultum, & quodammodo sui compotem censeri, dum septennium compleverit, regulariter loquendo; sed hac in re, inquit „ certissima regula est, quod si circa illam ætatem certo „ constaret, puerum fidei catechismis instructum satis intellige„ re, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio chri„ stianæ religionis, baptizandus esset; " 2. Si de perfecto rationis usu dubitetur, monet, Sacramentum esse differendum, sed

hoc

hoc qui postulat esse retinendum, ac sic interea informandum; ut idoneus accedat baptismati suscipiendo. 3. Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluptate accipiendi animatus, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proprium, ac peculiare, baptismum esse validum dubitari non posse. 4. Si quis baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur; tunc examinare oportet, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum. 5. Si nulla sit dubitatio, planeque constet, ac luce clarius, adulto baptismum accipiendi nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quam eumdem & hortari, & admonere, ut rite id faciat, quod jam irrite fecit, & suscipiat absolute, ac libere Sacramentum; at si obstinate repugnet, tum nil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui vero ita baptizati sint, omnino fidem catholicam observare tenentur. 6. Si denuntient hebræum serio petiisse baptismum, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo fide dignus, & omnem citra dubitationem idoneus, & multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito testium, vel testis examine, non oportere hebræum ad catechumenos ducere, sed judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore, ejus voluntatem extra vicum, vulgo Ghetto, vel domi suæ vel in templo aliquo semel, atque iterum, vel etiam pluries explorabit, ut ejus consilio clare explorato, & cognito, eum tuto jubeat ad vicum remitti, & catechumenus censeri. 7. Demum virum, aut sponsum hebræum Christi legem amplexum jure optimo oblationem facere suæ, vel uxoris, vel sponsæ, in quam jus habet a legibus, & auctoritatem sibi concessam. Facta vero oblatio, nec sane potest, nec omnino debet a christifidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique studio, ut christiana veritas jam viro, aut sponso cognita, uxori quoque, aut sponsæ lucem afferat, ac salutem.

Attendenda est etiam alia ejusdem Summ. Pontificis epistola ad *R.* P. Hieronymum Guglielmi Congregationis S. Officii Assessorem, in qua Aviæ Neophytæ asseritur jus offerendi ad baptismum infantes nepotes Judæos ex filio præmortuo. Tom. 3. Bull. num. 54.

R. 4. Filii infidelium baptizatorum, nempe hæreticorum, per se loquendo possunt invitis parentibus baptizari: quia cum nascantur ex genitoribus per susceptum baptismum Ecclesiæ subjectis, propterea potest Ecclesia eos compellere ad sibi tradendos proprios filios parvulos baptizandos. Plerumque tamen id potest esse illicitum, ob periculum subversionis filii ad profitendos er-

rores

rores paternos: unde essent a potestate parentum auferendi, quod Ecclesia nunquam consuevit.

Q. 3. Quaenam dispositiones requiruntur in adultis ad valide recipiendum baptisma? *R.* 1. Ut adultus valide recipiat baptismum, certum est in eo requiri voluntatem illius recipiendi; quia intentio est unum ex requisitis in suscipiente Sacramentum. Si autem illius voluntas minuatur a timore gravi eidem incusso, quo adactus suscipiat Sacramentum, valide suscipit, si intentionem suscipiendi, licet metu extortam, habuerit: ex cap. *Majores* extra de Baptism. Ratio est, quia metus quantumvis gravis, nisi hominem extra sensum rapiat, minuit, sed non tollit voluntarium. Patres tamen communiter docent illicitum esse hujusmodi metum incutere. Valide autem baptizatur adultus, licet non licite, baptizari volens, quamvis nullum actum fidei elicuerit.

R. 2. Ut adultus licite suscipiat baptismum, debet 1. habere fidem Dei Auctoris gratiae, & Remuneratoris gloriae, Incarnationis, & eorum articulorum, quos Ecclesia catechumenos docere consuevit. In casu autem necessitatis adulti morituri, sufficiet fides Dei Remuneratoris, Trinitatis, & Incarnationis. 2. requiritur actus poenitentiae vitae praeteritae; qui, quamvis laudabile sit, ut sit contritionis perfectae; sufficiet tamen etiam attritionis. Ita D. Thom. in 4. dist. 6. quaest. 1. art. 3. ad 5. Haec autem attritio baptismo praemittenda debet esse conjuncta alicui amori imperfecto, saltem benevolentiae erga Deum. 3. Spes justificationis, & vitae aeternae. 4. Propositum efficax servandi omnia mandata, & christiane vivendi. Ita ex Trident. sess. 7. cap. 6.

R. 3. De amentibus a nativitate, & perpetuo talibus, idem dicendum est, ac de infantibus: de amentibus vero talibus non a nativitate; sicut etiam de istis, qui habent aliquando lucida intervalla; si, antequam in amentiam inciderent, vel si tempore talium intervallorum desiderium suscipiendi baptismum ostenderunt; est eis conferendus, etiam tempore, quo sunt in amentia; secus, si talem voluntatem non exhibuerunt. Ita D. Th. 3. p. q. 68. art. 12. quando autem dubitatur, an amens ante amentiam baptismum petierit, communis docet eum esse sub conditione baptizandum. Si autem certum esset, quod post desideratum baptismum quis in mortale aliquod lapsus fuisset, & in eo statu amentia correptus fuisset; non esset baptizandus; cum Sacramentum non sit ministrandum certe indisposito.

Q. 4. An baptizari potest monstrum? *R.* 1. Monstrum ex femina rationali, & masculo bruto proculdubio non esse baptizandum: ex Trid. sess. 5. can. 5. quia non est ex masculo ab Adamo descendente. 2. Si vero nascatur ex masculo homine, & femina bruto, si talis corporis structura edatur in lucem, ut dubitari posset, habere Organa sufficientia ad functiones animae rationalis, potest baptizari sub conditione de capacitate ejusdem, ob

ratio-

rationem alibi etiam traditam. 3. Circa monstra humana nata ex utroque generante rationali: si tale monstrum habeat plura capita, & plura pectora; tunc totidem sunt animæ, & homines distincti; unde singuli seorsim sunt baptizandi. Si non est certum in monstro esse duas personas; tunc debet primum unus absolute baptizari, & postea alter sub conditione hac: *Si non es baptizatus*, Ego *te baptizo*. Si vero dubium sit an homo sit, an brutum, baptizetur sub conditione: *Si tu es homo &c.* Monstrum autem, quod humanam speciem nullatenus præsefert, non debet baptizari. Rituale Rom.

Q. 5. Quid circa infantes expositos? *R.* Circa infantes expositos, qui absque schedula testante fuisse baptismo expiatos inveniuntur, proculdubio sunt baptizandi. Qui vero inveniuntur cum schedula testante, adhuc probabilius videtur, eos esse sub conditione baptizandos, præcipue in locis, ubi mixti christianis commorantur Judæi; quia schedula illa, cujus auctor ignoratur, non est sufficiens, & prudens testimonium in re adeo gravi, tantæque consequentiæ.

Q. 6. Quinam sunt effectus baptismi? *R.* Primus baptismi effectus est omnium omnino peccatorum ipsum præcedentium remissio. 2. Confert ex opere operato gratiam sanctificantem, majorem, vel minorem pro majori, vel minori baptizandi dispositione, si sit adultus; & virtutes infusas; 3. imprimit characterem indelebilem, quo baptizatus constituitur inter oves Christi, & aggregatur veræ Ecclesiæ, cujus evadit subditus; redditurque habilis ad alia Sacramenta valide suscipienda, & ad exercenda opera christianorum propria. 4. remittit coram Deo omnes pœnas peccatis omnibus ante baptismum commissis debitas. Ita fide docemur a Traditione.

CAPUT II.

De Sacramento Confirmationis.

Q. 1. QUid est confirmatio? *R.* Est unctio exterior chrismatis ab Episcopo consecrati, manu ejusdem Episcopi in fronte, facta in modum crucis sub præscripta verborum forma.

Q. 2. Quænam est confirmationis materia? *R.* 1. Materia remota est chrisma, ut omnes tenent cum D. Thom. 3. part. q. 72. art. 2. & ut plerique docent, necessitate Sacramenti admiscendum est balsamum oleo olivarum. Hoc chrisma debere esse consecratum ab Episcopo, habetur ex Concil. Flor. in Decr. de Sacram. & ex Div. Thom. 3. part. quæst. 72. artic. 3. Manuum Episcopi impositio spectat ad materiam hujus Sacramenti, quia id habetur Actor. 8.

(*) Con-

(*) Consecrationem chrismatis necessariam esse necessitate Sacramenti, nedum præcepti, magis communiter sustinetur; huicque sententiæ, ut probabiliori, & ad quam accedere videtur D. Thom. 3. part. quæst. 72. art. 3. adhærendum putamus. Nemo autem est, qui dubitet chrismatis consecrationem annumeratam semper fuisse inter propria, & præcipua munera Episcopalis Ordinis, & jure ordinario ad solos Episcopos pertinere.

R. 2. Materia proxima, cum sit usus materiæ remotæ in Confirmatione est unctio chrismatis in fronte baptizati; & quia hac unione imponitur chrismando Episcopi manus, idcirco manus impositio pertinere videtur ad materiam proximam, quæ a solo Episcopo fieri debet, in modum crucis digito pollice dexteræ manus Episcopi. Ita ex Innoc. I. in Epist. ad Decentium cap. 3. Tertulliano lib. 1. de Resurrect. cap. 8. S. August. tract. 118. in Joann. aliisque. Quod autem crux fiat digito pollice manus dexteræ, non est de necessitate Sacramenti, sed præcepti gravis.

Q. 3. Quænam est forma hujus Sacramenti? *R.* Forma hujus Sacramenti his verbis comprehenditur. N. *signo te, signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Alia est græca forma, valida, & ipsa.

Q. 4. Quinam sunt effectus hujus Sacramenti? *R.* Sunt hi: 1. Gratiæ sanctificantis augmentum, seu gratia secunda (*per se loquendo*; nam per accidens potest esse gratia prima), supernaturaliter corroborativa, conferens jus ad auxilia Divina, quoties opus fuerit, ad fidem profitendum, sive coram tyranno, sive contra obloquentes. 2. Character, ex Trid. sess. 6. can. 9. 3. cognatio spiritualis eo modo, quo explicuimus de baptismo. Nam etiam in hoc Sacramento requiritur Patrinus, & quidem unus dumtaxat: ita ex Trid. *Non refert autem, utrum masculus, vel femina teneat*, ait S. Doct. art. 10. ad 3. quamvis decentissimum sit, ut mas marem, & femina feminam teneat. Excluduntur ab hoc, qui excluduntur a tali officio in baptismo. Tandem patrinus hic debet esse alius a patrino baptismi, nisi necessitas aliter fieri compellat; ex cap. *Non plures* dist. 4. & alibi.

(*) Duo hic animadvertere non inutile erit. 1. S. Carolum a patrini munere eum excludere, qui 14. ætatis annum nondum attigit; quia necdum communiter magistri loco esse potest. 2. Patrinum sub gravi debere esse confirmatum: ex cap. 101. de consecr. dist. 4. ubi non confirmatus declaratur incapax hujus officii.

Q. 5. Quinam est minister hujus Sacramenti? *R.* 1. Ministrum ordinarium hujus Sacramenti esse Episcopum, ex Concil. Flor. loco citat. & Tridentino sess. 7. can. 7. ex Innocent. I. Epist. ad Decentium cap. 3. Hieronym. Dial. controv. Lucifer. Cypriano epist. 73.

R. 2. Probabilius videtur, Pontificem posse ex gravissima caussa dis-

dispensare, ut simplex Sacerdos sit hujus Sacramenti extraordinarius minister ex commissione. Ita ex D. Greg. M. lib. 3. ep. 26. ad Januar. ex D. Tho. 3. p. q. 72. a. 11. ad 1. & ex Flor.

(*) Non solum probabilius videtur; sed, ut scite animadvertit Bened. XIV. de Syn. Diœcef. lib. 7. cap. 7. non videtur posse amplius in controversiam, & dubitationem revocari, quod ex speciali delegatione Romani Pontif. possit simplex Sacerdos, saltem chrismate ab Episcopo jam consecrato, Sacramentum Confirmationis administrare: Id fuso calamo ostendit ipse ex multis Summ. Pontificum diplomatibus, in quibus confirmandi potestas simplicibus presbyteris concessa est; hisque relatis concludit n. 7. „ Quare non videtur hodie esse, potestatem, de qua olim disceptabatur, Summo Pontifici abjudicare."

Q. 6. Quænam requiruntur, ut licite Episcopus confirmet? *R.* 1. Debet esse in statu gratiæ. 2. Debet sub mortali uti chrismate confecto illo anno, ut tenet communis; quia ageret contra præceptum Ecclesiæ in re gravi. 3. Peccaret item graviter, ut docent omnes, si diutius, aut rarius differret hoc Sacramentum ministrare, quam patiatur amplitudo suæ diœcesis; quia esset infidelis dispensator, & in re quidem gravi. 4. Non peccat graviter, si administret non jejunus, non confirmatus, vel extra Ecclesiam, sed in Sacello; immo quoad hoc tertium nec venialiter, si aliqua caussa subsit rationabilis; quia de singulis istis nullum invenitur præceptum obstringens sub gravi. 5. Non debet sub gravi confirmare, nisi adsit patrinus, qui confirmatum tangat, quia ita præcipitur ab Ecclesia.

(*) Qui clericali tonsura initiari volunt, obstringuntur jure saltem Ecclesiastico præmittere Confirmationem. Constat id ex Cornelio in sua Epist. ad Fabium Antioch. ex Concil. Nic. I. can. 8. & ex Trid. Syn. sess. 23. cap. 4. de Reform. Ratio est: quia cum Ordo Clericalis status sit perfectus, nonnisi perfectos admittit: atque adeo gratia Confirmationis præmunitos. Hoc autem præceptum sub gravi obligare censent graviores Theologi, & etiam benigniores; ideoque peccaret mortaliter, qui scienter, etiam secluso contemptu, prætermisso hoc Sacramento, susciperet Tonsuram, & Ordines.

(*) Quamvis non confirmatus, qui puerum in Confirmatione suscipit, spiritualem non contrahat cognationem cum eodem puero, ejusque parentibus, ut constat ex superius dictis; secus tamen est de Episcopo non confirmato Confirmationem conferente; quia verum conficeret Sacramentum.

Q. 7. Quodnam est hujus Sacramenti subjectum? *R.* 1. Omnes soli baptizati, sunt capaces Confirmationis, etiam infantes, quibus primis Ecclesiæ temporibus conferebatur statim post Baptismum, ut si etiam ipsi a tyrannis compellerentur, ut sæpe accidit, fidem abnegare, illam constanter profiteri valerent: ita D. Tho. 3. p. q. 72. a. 8. Nunc autem in Ecclesia Latina differtur

 usque

usque ad usum rationis, ad majorem hujus Sacramenti reverentiam, & suscipientis utilitatem ob actualem devotionem.

R. 2. Circa perpetuo amentes, probabilior apparet opinio Soti, quod non sit eis hoc Sacramentum administrandum: quia nec est necessarium; nec consulitur reverentiæ ejusdem. Moribundis autem potest licite administrari, sed consulendus erit Parochus, an expediat, ne tumultus apud idiotas excitetur. Amentibus vero, quibus lucida intervalla eveniunt, poterit licite, & laudabiliter administrari. Vide dicta de subjecto Baptismi.

Q. 8. Quænam requiruntur, ut valide; quæ vero, ut licite suscipiatur confirmatio? *R.* 1. Ut valide suscipiatur Confirmatio, illam suscipiens, debet esse baptizatus Baptismo fluminis. Ut autem licite, debet esse in statu gratiæ; quo si careat, debet saltem per contritionem perfectam disponi, quamvis consultissimum sit, præmittere Confessionem, si fieri possit; eo quod, cum conferat ex institutione gratiam corroborativam supernaturaliter, non est capax illius, qui non vivit vita supernaturali gratiæ. Sanct. Doct. a. 6.

Q. 9. An peccat lethaliter, qui omittit confirmari? *R.* negat., Nisi id faciat ex contemptu. Ita S. Tho. 3. p. q. 2. a. 8. ad 4. ubi explicans doctrinam Hugonis Victorini ait, prædictum periculose agere; *non quia damnaretur, nisi propter contemptum; sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Idem docet Cathechismus p. 2. cap. 3. de Sac. Confirm. n. 15. 16. Essent potius accusandi lethalis culpæ Genitores, qui non curant prolem suam tanto adjutorio ad eam in fide firmandam communire; cum etiam id pertineat ad strictam obligationem, qua afficiuntur, prolem in Catholicis institutionibus erudiendi, eamque in Christiana pietate educandi.

(*) Licet penes omnes conveniat Sacramentum Confirmationis non esse necessarium necessitate medii; cum sine eo possit homo æternam salutem consequi: multi tamen gravissimi Doctores contendunt esse necessarium in re, vel in voto, necessitate præcepti, tum Divini, tum Ecclesiastici; atque eorum non pauci sententiam hanc consentaneam esse menti D. Thomæ ostendunt. Subdunt autem præceptum Divinum illud suscipiendi maxime obligare, vel tempore persecutionis contra fidem, vel quando instant graves contra Religionem tentationes, vel in præsenti mortis periculo. Præceptum vero ecclesiasticum obstringere, cum baptizatus pervenit ad annos discretionis; & eo præsertim tempore, quo præsens est, ac paratus Episcopus illud administrare, nullamque baptizatus habet legitimam caussam differendi illius perceptionem. Hinc colligere pronum est, quando graviter peccent Genitores, Parochi, Patrini, Tutores, qui nihil moliuntur, ut commissam sibi juventutem ad summum hoc Christi donum disponant; sed & illos gravius peccati reum esse existimant, qui, cum Episcopi copiam habeant, ne quidem passum decurrunt, ut ab eo confirmentur.

tur. Et hoc peccatum, inquiunt, iteratur, quoties eadem recurrit occasio. Videatur S. Antoninus 3. p. Sum. tit. 14. cap. 14. §. 1.

CAPUT III.

De Augustissimo Eucharistiæ Sacramento.

§. I.

De Eucharistiæ notione.

Q. 1. AN Eucharistia est novæ legis Sacramentum? R. Tale ipsum esse fide docemur ex Trid. sess. 7. can. 1. illam Sacramentorum albo connumerantis.

Q. 2. In quo consistit hoc Sacramentum? R. Ut merum Sacramentum consistit in speciebus consecratis, continentibus vere, & realiter, & substantialiter ipsum Christum, Deum, & hominem; quia Sacramentum, ut tale, illud est, quod solummodo significat; hujusmodi autem sunt species consecratæ, quæ significant gratiam recipiendam a sumentibus illas: dixi, *continentibus Christum*; quia ut præfatam gratiam significent conferendam suimet usu, debent necessario continere Christum, sine quo nihil caussarent, neque essent signa practica effectiva rei significatæ, nempe gratiæ. Res vero hujus Sacramenti est gratia habitualis, nutrimentum afferens spirituale: quia ipsa significatur dumtaxat, & non significat: res denique, & Sacramentum simul sunt Corpus, & Sanguis Christi sub speciebus contenta; quia & significantur a speciebus; & significant simul gratiam illam, quæ nutrimentum affert spirituale.

Q. 3. Quænam est materia hujus Sacramenti? R. 1. Ex communi Catholicorum materia remota conficiendi corporis Christi est panis triticeus. Nam ita docemur ab Ecclesia, Christum panem sumpsisse, & in eo consecrasse. Nomine autem panis sine alio addito intelligitur panis, quo communiter vescuntur homines, qui est triticeus. S. Tho. q. 74. a. 1.

R. 2. Non referre pro valore hujus Sacramenti, an panis sit azymus, an fermentatus: ex Florent. in Decr. Fidei. Non enim panis azymus, & fermentatus specie differunt; sed sunt specie idem panis. Pluribus autem motivis, tum ex Scriptura, tum ex Patribus, tum ex congruentia petitis elegit Ecclesia Occidentalis panem azymum. Hinc 1. panis ex hordeo, fare, spelta, siligine confectum est materia inepta; quia nullum prædictorum est triticum, ut docet communis cum S. Tho. a. 3. ad 2. & alibi: sed neque ex amydo; quia est quidem triticum, sed corruptum: ita a. 3. ad 4. 2. Admiscere farinæ triticeæ farinam alterius speciei,

quamvis semper graviter sit illicitum, non semper ineptam reddit materiam; si sit in modica quantitate. S. Doct. loco cit. Quia id, quod est modicum, quodammodo absumitur a plurimo. 3. Massa cruda farinæ triticeæ non est materia apta; quia non est panis usui humano idoneus: immo neque si foret elixa: quia non est panis naturalis. Neque si farina triticea esset conglutinata aqua non naturali, sed aut rosacea, aut citrina &c., aut melle, lacte, butyro, succo ex fructibus expresso; quia non est panis naturalis, qui debet esse panis triticeus, aqua naturali conglutinatus, & igne tostus. D. Tho. a. 7, ad 3.

R. 3. Certissimum est apud omnes, vinum de vite esse materiam necessario requisitam ad conficiendum Sanguinem Christi: quia Christus, instituens hoc Sacramentum, sicut pane triticeo, ita vino de vite usus est, Matth. 26. talemque materiam, ut necessariam præcepit, Luc. 22. & 1. Cor. 11. ita S. Tho. loco cit. a. 5. Hinc nulli alii liquores sunt materia apta, quia non sunt proprie vinum, sed secundum similitudinem: ait S. Doct. a. 5. ad 1. nec etiam acetum; quia est vinum corruptum; potest tamen confici de vino, quod incipit acescere; quia est dumtaxat in via ad corruptionem. Idem S. Doct.

R. 4. Vino consecrando sub gravi admiscenda est aqua, non necessitate Sacramenti, sed de necessitate præcepti graviter obligantis: ex Trid. sess. 22. cap. 7. Aqua tamen vino admiscenda debet esse modicissima: ex Flor. & usu Ecclesiæ. Ratio est, quia, ut inquit S. Tho. 3. p. q. 74. a. 8. Vinum aliquando adeo debile est, ut per aquam in magna quantitate, licet minore, corrumpatur facile. Motiva autem præcepti apponendi aquam sunt, 1. quia probabiliter creditur, Christum Dominum instituisse hoc Sacramentum in vino aqua permixto. 2. Quia ex Sanguine Christi fluxerunt sanguis & aqua. 3. Quia talis unio significat unionem populi Christiani ad Christum. 4. Quia hoc competit ad ultimum effectum hujus Sacramenti, qui est introitus ad vitam æternam. Ita S. Tho. a. 6.

(*) His sequentia addere placet: 1. aqua vino admiscenda naturalis esse debet, ut docet S. Tho. 3. p. q. 74. a. 1. ad 3. Peccaret igitur, & quidem lethaliter, etiam juxta benigniores Theologos, qui loco aquæ naturalis uteretur aliqua artificiali, v. gr. rosacea. 2. Admixtio aquæ debet fieri ad altare tempore Missæ, vel a Celebrante in Missis privatis, vel a Subdiacono ei deserviente in Missis sollemnibus, aqua tamen per ipsummet celebrantem prius benedicta: est enim sacra cæremonia mysticam habens significationem in ordine ad sacrificium Eucharistiæ conficiendum, cui populus assistit, inde spiritualiter enutriendus. 3. Miscenda est aqua ante consecrationem; immo ante Calicis oblationem, adeoque lethalis criminis reus censeretur, qui apposite mixtionem differret. Quod si illa mixtio ante calicis oblationem facta non fuisset, fieri debet ante calicis consecrationem; nam usque ad il-

iam subsistit ratio, & tempus præcepti, & significationis: ex Miss. Rom. tit. *De defect.*

2. Præterea agresta non est materia Eucharistiæ; quia, cum sit in via generationis, non habet speciem vini. Ait S. Doct. loco cit. a. 5. ad 3: Prohibetur etiam mustum; quia, licet habeat naturam vini; est tamen impurum; ideoque indecens. In necessitate tamen, juxta eumd. S. Doct. ibid. licite consecratur. Vinum congelatum esse materiam ineptam, videtur dubitari non posse, cum nullo modo sit potabile; vinum autem ita congelatum, ut adhuc, quamvis aliqua difficultate, epotari possit, esse validam materiam videtur probabilius cum Soto: quia & retinet naturam vini, & est potabile; graviter tamen illicitum est illo uti. Denique in nullo casu est licitum uti vino absque aqua infusa; quia nulla potest dari necessitas, quæ prævaleat necessitati hujus præcepti, antiquissimæque sanctioni Ecclesiasticæ.

(*) Si complendum foret Sacrificium, & aqua haberi non posset, non solum licitum esset, sed & necessarium uti vino absque aqua infusa. Nam lex Divina efficiendi sacrificium perfectum, & integrum prævalet præcepto Ecclesiastico de aqua vino consecrando miscenda.

Q. 4. An ad validam consecrationem materia consecranda debet esse præsens Sacerdoti? *R.* 1. affirm. Idque, ut verificentur pronomina *hoc*, & *hic*, ut omnes fatentur. Similiter Sacerdos ad altare deferens pixidem particulis consecrandis plenam, & clausam, nec illam aperire advertens, & prope calicem habens, consecrat nihilominus particulas in ea inclusas, quia verificatur pronomen demonstrativum, cap. post resp. ad 3. quæst.

(*) Vide, quæ addidimus sup. de Sacramentis in Gen.

R. 2. Materia consecranda debet esse designata; ita enim denotant præfata pronomina. Hinc nulla esset consecratio illa, qua Sacerdos ex decem hostiis præsentibus, octo ex illis, non designatis, dumtaxat consecrare intenderet.

R. 3. Guttulæ adhærentes superficiei exteriori calicis non censentur consecratæ; quia ad illas non censetur directa intentio consecrantis; qui peccaret, si ita intenderet; quamvis valide consecraret. Guttulæ autem adhærentes interiori superficiei erunt consecratæ, si intendat consecrans totam materiam in calice contentam consecrare; secus, si non intendat illas consecrare. Tandem nota, quod super qualibet minima parte materiæ, quæ sensibilis sit, valide consecratio profertur, sed illicite.

(*) Quemadmodum vel minima materiæ pars, dummodo sensibilis sit, ac moraliter demonstrabilis, valide potest consecrari; ita etiam quæcumque materiæ quantitas, quantumvis magna, panis, & vini apta est validæ consecrationi, dummodo tota sit ita præsens, ut possit simpliciter demonstrari ad sensum per pronomina, *hoc* & *hic*. Ita S. Tho. 3. p. q. 74. a. 2. Licite tamen consecrari non potest, nisi ea quantitas, quæ Ecclesiæ moribus, &

præscriptionibus inhærendo, præsenti sacrificantis usui, fidelium, qui ad Eucharistiam proxime accessuri sunt, multitudini, & infirmorum prudenter prævisæ a Parocho necessitati accommoda videatur. Sic enim exigit reverentia debita Christo, Sacramentis ejus, & mandatis Ecclesiæ, & periculum ne alioquin species putrescerent.

Q. 5. An una materia sine altera potest licite consecrari? *R.* negat. Neque hoc humana auctoritate dispensari potest; quia est contra præceptum Christi, qui, cum utramque speciem consecrasset, subjunxit: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Q. 6. An Græci, & Latini semper tenentur consecrare in materia suæ Ecclesiæ? *R.* affirm. & quidem sub gravi; quia aliter agentes, ut ait S. Tho. loco cit. a. 4. perverterent Ecclesiæ suæ usum: unde in quavis necessitate neutri licet ritum suæ Ecclesiæ pervertere. Si autem Sacerdos græcus apud Latinos commoretur, & Latinus apud Græcos, poterunt se accommodare, ille ritui Latinorum, & hic ritui Græcorum, dummodo non habeant ibi propriam Ecclesiam. Si autem peregrinentur, & celebrent in Ecclesiis ritus non sui, tunc dicunt Cajetanus, & Sotus, se accommodent ritui Ecclesiæ in qua celebrant.

(*) Ex his, quæ de obligatione manendi in ritu semel suscepto diximus, facile colligitur, sacerdotem Latinum in locis Græcorum, & Græcum in locis Latinorum non posse Eucharistiam conficere juxta loci ritum. Nihilominus circa obligationem servandi proprium ritum in celebratione Eucharistiæ, peculiares quoque adsunt Ecclesiæ leges id sub gravi præcipientes; quas omnes sub eadem gravitate addita pœna perpetuæ suspensionis a Divinis renovavit Bened. XIV. in Constitut. *Etsi Pastoralis*, §. 4. revocatque quamvis licentiam, & facultatem super hoc datam etiam ab Apost. Sede. Deinde prohibet, ne Latinus Presbyter Pixidem in ciborio cum particulis sub specie fermentati pro Communione Græcorum, aut Parochus Græcus sub specie azymi pro Communione Latinorum *in quocumque suo altari retineat*; jubetque, *ut unusquisque Sacerdos nonnisi in suo . . . ritu Eucharistiam fidelibus porrigat*. Præterea, ne laici Latini Communionem sub specie fermentati a Presbyteris Græcis recipiant omnino interdicit; Græcis tamen laicis permittit, *ut, ubi propriam Parochiam non habeant, possint, si velint, in Ecclesia Latina Eucharistiam sub specie azymi a Sacerdotibus Latinis sumere*. Hæc pro Græcis in Italia degentibus statuta sunt; qui sub latinis Episcopis degunt, atque adeo in Latinorum locis. Quare in hoc nulla necessitas dispensat, ne Viatici quidem pro infirmo consecrandi. Præceptum quippe divinum circa Viaticum non obligat, nisi quando id fieri potest modo convenienti, & cum debitis circumstantiis; idest servatis legibus, ac ritibus ab Ecclesia stabilitis pro communi utilitate, & bono. Idem dic de præcepto Ecclesiastico audiendi Missam in die Festo.

Q. 7.

Q. 7. Quænam est materia proxima hujus Sacramenti? *R.* Est applicatio hostiæ ad celebrandum, & infusio vini in calicem: nam materia proxima Sacramentorum est applicatio materiæ remotæ ad usum.

(*) Quæ dicta sunt hactenus de materia remota, & proxima Eucharistiæ, intelligenda sunt de materia, ex qua conficitur hoc Sacramentum; non vero de materia proxima, qua ipsum in facto esse intrinsece constituitur; hæc namque consistit in speciebus, seu accidentibus panis, & vini, quæ remanent peracta consecratione, quibus, tamquam forma simul cum illis Sacramentum componens, correspondent Consecrationis verba, quæ virtualiter permanent: nam per verba Consecrationis semel prolata determinatæ manent species panis, & vini ad significandum, & continendum Christi Corpus, & Sanguinem. Et ratione hujus determinationis relictæ, verba quamvis præterita, virtualiter remanere censentur.

Q. 8. Quænam est forma hujus Sacramenti? *R.* Nemo Theologorum ignorat, formam Consecrationis panis in his verbis esse repositam: *Hoc est enim Corpus meum*. Consecrationis vero calicis esse: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Omnes etiam fatentur neque in minimo apice eas licite posse advertenter mutari absque gravi piaculo. Omnes item concordant, ly *enim* non esse de necessitate Sacramenti, cum positum sit ad elegantiorem conjunctionem verborum sequentium cum antecedentibus. Omnes denique affirmant in forma panis nil omitti, vel mutari posse, quin irritum reddatur Sacramentum. Non ita de forma calicis; pluribus affirmantibus sufficere pro valore illa verba: *Hic est Calix Sanguinis mei*; cetera vero esse quidem de integritate ejusdem formæ, non de essentia. Alii e contra affirmant. Prima sententia probabilior videtur: Ratio est, quia verba illa, *Hic est Calix Sanguinis mei*, perfecte significant præsentiam Sanguinis Christi sub speciebus vini; verba autem sacramentalia efficiunt, quod significant. Hinc S. Thomas 3. p. q. 78. a. 1. assignans distinctionem inter formam hujus Sacramenti, & aliorum Sacramentorum, cum de forma loquitur, qua vinum in calice consecratur, mentionem non facit, nisi de verbis præfatis.

Nota. Pro mutationibus, quæ in verbis harum formarum evenire possunt, sufficiat regula in antecedentibus tradita, nempe quod si non corrumpant sensum, validæ sunt; semper tamen graviter illicitæ: si vero corrumpant, sunt invalidæ.

(*) *Quæres*: Quinam sit sensus illorum verborum: *Hoc est Corpus meum: Hic est calix Sanguinis mei*? *R.* Illorum verborum sensum hunc esse: Hoc contentum sub his speciebus, sub speciebus nempe panis, & vini est Corpus meum, & Sanguis meus. Ex his quisque facile conjicere potest, quæ valida, & quæ invalida sit

consecratio: sic e. g. invalida esset, quæ significaret ibi esse substantiam panis, & vini: cum horum substantia, & quidem tota, convertatur in Corpus, & Sanguinem Christi; nilque eorum remaneat, nisi accidentia panis, & vini. Unde talis conversio *transubstantiatio* vocatur ex Trid. sess. 13. can. 2.; quia tota substantia panis transit, non in nihilum, sed in Corpus Christi; & tota substantia vini in ejus Sanguinem.

Q. 9. Quid sub speciebus panis ponitur ex vi illorum verborum: *Hoc est enim Corpus meum:* Quidve sub speciebus vini ex vi illorum verborum: *Hic est Calix Sanguinis mei?* *R.* Ex vi priorum verborum ponitur sub specie panis solum Corpus, cum per verba illa ipsum dumtaxat significetur; ac proinde si in triduo mortis Christi Apostoli, jam in cœna constituti Sacerdotes, consecrassent, reapse sub specie panis solum Christi Corpus cum Divinitate absque sanguine, & anima extitisset: quia in eo triduo vere corpus erat sine sanguine, & anima; postquam autem resurrexit non amplius moriturus, cum habeat inseparabiliter conjuncta corpori animam, & sanguinem; propterea consecratio ponendo ex vi verborum sub specie panis solum corpus, ponit concomitanter, & connexiva conjunctione vere, realiter, & substantialiter etiam animam, & sanguinem una cum Divinitate, quæ semper unita fuit his Christi partibus: & idem dicas de verbis Consecrationis calicis respective. Ita ex Trid. sess. 13. can. 1.

§. II.

De Ministro Eucharistiæ.

Q. 1. Quinam est minister Eucharistiæ? *R.* 1. Certum est apud omnes Catholicos solum Sacerdotem esse ministrum Eucharistiæ conficiendæ; quandoquidem Christus solis Apostolis, & eorum successoribus dixisse legitur: *Hoc facite in meam commemorationem:* & ita semper hæc verba intellexit Ecclesia.

R. 2. Minister ordinarius distribuendi Eucharistiam est solus Sacerdos: ita docemur a Tridentino sess. 23. cap. 1. Minister vero extraordinarius est Diaconus, commissione ab Episcopo, vel Presbytero prius accepta, in casu necessitatis; ita docemur a Concil. Cartag. IV. can. 38. & a D. Tho. 3. p. q. 82. a. 3.

R. 3. Sacerdos, si alius minister non adsit, potest communicare seipsum, nedum in casu necessitatis, sed etiam ex devotione, dum deest ipsi serviens Missæ, & alioquin ardenter appetat se communicare, poterit ex Ciborio sacram Pixidem extrahere, & inde sumere sanctam particulam, observando, quantum fieri potest, cultum cæremonialem, & occulte id agendo ad omnem præcavendam simplicium admirationem: ita fere communis: quia ita agendo omne prævertitur inconveniens; & alioquin non est necesse,

cesse, quod distribuens sit alius a sumente, ut patet in celebratione. Non ita agere potest Diaconus, nisi forte in sola necessitate: quia jura postulant in Diacono *casum necessitatis*, ut aliis ministret; igitur a fortiori, ut ministret sibi.

Q. 2. Quænam jurisdictio requiritur in ministro distribuente? R. Præter potestatem Ordinis requiritur in ministro distribuente potestas jurisdictionis, idest licentia proprii Pastoris: quia talis actus est jurisdictionalis, utpote pascendi oves. Sufficit autem licentia præsumpta, sive sufficit, quod distribuens judicet, Pastorem non abnuere; communione Paschali, & ea, quæ in articulo mortis facienda est exceptis.

Hinc Regulares non sibi usurpant hujusmodi jurisdictionem, Eucharistiam ministrantes in suis Ecclesiis quibuscumque Fidelibus, etiam inconsulto Parocho: etenim agunt absque ullius injuria, ex vi privilegiorum suorum. Excipiuntur autem eis dies Paschatis, seu Resurrectionis Dominicæ; quæ prohibitio intelligitur de communione Paschali ad satisfaciendum præcepto, ut communiter Auctores interpretantur verba illa, quibus dies Paschatis excipitur. Ratio est, quia finis prohibitionis eo collimat, ut Parochi certiores reddantur de obedientia suarum ovium. Possunt præterea Regulares vi suorum Privilegiorum ministrare Communionem Paschalem ad satisfaciendum præcepto sæcularibus, qui in eorum Conventibus, ut commensales commorantur, & sub eorum obedientia degunt, & pernoctant in eorum domibus ad inserviendum illis &c., quemadmodum docet communis: ita ex Bullis Sixti V. Clem. IV. aliorumque Pontificum. Item Regularibus licet præfatis sæcularibus secum commorantibus, & pernoctantibus ministrare Viaticum: ita ex Mari magno Prædicatorum §. 11. n. 23. & in aliis casibus videndis in Bulla, *Pretiosus*, Bened. XIII. Ordini nostro concessa.

(*) Videtur a veritate prorsus aliena sententia, quæ asserit prohibitionem factam Regularibus in Constitutionibus Pontificiis, ne in die sancto Paschæ, seu Dominicæ Resurrectionis sæcularibus valeant Eucharistiam ministrare, intelligi debere, non absolute, sed dumtaxat de Communione Paschali ad satisfaciendum præcepto, ita ut quoties Fideles vel ante diem Resurrectionis hoc præceptum executioni mandaverint, vel habent animum intra quindenam Paschalem in propria Parochia illud implendi, possint ubicumque voluerint, etiam in Ecclesia Regulari ad sacram mensam devotionis titulo accedere in die Resurrectionis Dominicæ, & eadem die queant Regulares ipsi Eucharistiam ministrare. Quippe pluries oppositum declaravit Sac. Congregatio Concilii, ut testatur Bened. XIV. de Syn. Diœcef. lib. 9. c. 16. num. 3. Duo præsertim affert ipse Decreta, quorum primum prodiit in caussa Burdigalen. 9. Julii 1644. iterumque confirmatum fuit in una Senonen. 11. Julii 1650., alterum emanavit in caussa Mechilinen. anno 1682. In his aliisque Sac. Congregatio censuit die solemnitatis Paschatis absolute prohiberi Regulares, ne Eucharistiam in

suis

suis Ecclesiis porrigant sæcularibus, etiamsi isti jam antea annuæ Communionis præceptum in propria Parochia impleverint. Contraria tamen praxis, & consuetudo, saltem pluribus in locis, invaluit, ac etiam nunc viget. Ex hoc igitur capite, nempe ex consuetudine possunt modo Regulares etiam in ipsa Dominica Resurrectionis Eucharistiam sæcularibus ministrare, dummodo hi alia die intra quindenam eam sumant in propria Parœcia ad præceptum implendum. Legatur institut. 55. num. 7. Cardinal. Lambertini, postea Bened. XIV., in qua clarius exponit tres conditiones superius a nobis indicatas, quæ requiruntur, ut Regulares vi suorum Privilegiorum possint Communionem Paschalem ministrare iis, qui propriis Monasteriis, vel Conventibus inserviunt, adeo ut propriam Parochiam ii adire minime teneantur.

Q. 3. An, & quomodo administranda sit Eucharistia tempore pestis? *R.* plures doctissimi rationabilius tenent, adstringi eum, qui animarum curam gerit, ministrare hoc Sacramentum infirmis peste ictis, etiam cum suæ vitæ periculo: quia ex vi sui muneris tenentur nedum in extrema necessitate spirituali, in qua omnes tenentur, verum etiam in gravi suarum ovium præsto iis esse: nemo autem non videt, quam validum auxilium Viaticum afferat iis, qui in gravi necessitate mortis sunt constituti. Si tamen vera sit declaratio Gregorii XIII. a Diana allata, quæ non reprobat oppositum; neque nos repugnare audemus. Potest tamen in dicto casu administrari Eucharistia in cochleari argenteo, vel alio decenti instrumento, quin ulla interveniat irreverentia Sacramento. Neque est necesse, ut deferatur cum lumine, aliisque cæremonialibus, si haberi non possint.

(*) De Eucharistia administranda peste infectis vide plura apud Bened. XIV. de Syn. Diœcef. lib. 13. cap. 19. num. 20. & seqq.

Q. 4. Quæ requiruntur, ut minister licite conferat Eucharistiam? *R.* sequentia. 1. Tenetur sub mortali esse in gratia, ut docet probabilior: quia est minister ad id consecratus, & agens ex officio, ut minister Ecclesiæ: unde si sit in statu lethali, saltem per actum contritionis conetur se mundare: aliter tot peccata committet, non quot personas communicat; quia non conficit Sacramentum, sed confectum ministrat; sed quot refectiones, seu distributiones multiplicat, quia quamvis in eadem distributione pluribus personis ministret, perseverat tamen unica moraliter refectio. Hinc deducas, mortaliter peccare Diaconum, qui sollemniter Eucharistiam in vase inclusam de uno loco ad alium transfert, vel Sacerdoti tradit, si id agat in statu peccati lethalis; quia quamvis hæc non sit Sacramenti administratio, est tamen suimet Ordinis Sacri functio ex officio.

(*) Quid sit, an Sacerdos pluribus personis in eadem dispensatione, & distributione Eucharistiam ministrans in statu peccati plura, aut unum admittat peccatum, qua in re Theologi divisi sunt; in praxi perinde est, sive una, sive altera adoptetur sententia:

tentia: quandoquidem, qui negantem propugnant, fatentur indignam quamlibet distributionem ultra primam, esse circumstantiam notabiliter aggravantem, utpote quæ solitarie sumpta ad grave peccatum sufficiat: unde cum oporteat confiteri circumstantias notabiliter aggravantes; necessum est etiam juxta ipsos, ut in Confessione exprimatur, vel numerus eorum: quibus facta est distributio, vel tempus circiter distributionis. Ceterum, quia minister sic affectus esse solet, ut omnibus, quotquot accedunt, sacram synaxim præbeat, hujus dispositionis, quæ sufficit ad mortale, mentio facienda esset in pœnitentiæ tribunali, nisi hæc a Confessario supponeretur. Legatur etiam Bened. XIV. de Sacrosf. Sacrific. Missæ lib. 3. cap. 19. num. 3.

2. Sacerdos ministrans sine superpelliceo, & stola peccat mortaliter, ut docent communiter: quia præceptum de hujusmodi ritu est grave: excipe administrationes occultas, quæ fiunt a Missionariis in regionibus hæreticorum. 3. Minister ex officio, nempe Parochus tenetur sub gravi, vel per se, vel per alium ministrare suis subditis Eucharistiam tempore Paschali, ut patet; item quoties rationabiliter petunt, ut docet communis: quia ministrare tenetur ovibus suis nedum necessaria simpliciter ad salutem, sed etiam admodum utilia, inter quæ est usus Eucharistiæ, maxime in prædictis circumstantiis. Item ob eamdem rationem etiam infirmis diuturna infirmitate detentis, qui aliquando infra annum ex devotione communicare optant.

§. III.

De subjecto Eucharistiam suscipiente.

Q. 1. Suscipiens Eucharistiam quomodo ad eam accedere debet? R. Ad dignam Eucharistiæ sumptionem requiritur, ut suscipiens sibi conscius non sit de peccato mortali non confesso, sed prudenter speret, se esse in statu gratiæ. Ita docemur ab Evangelio, a D. Paulo, ab universorum Patrum consensu, & a Tridentino sess. 13. can. 11. quæ ut fide tenendum definivit, inquiens: *Si quis dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit*. Et adeo necessarium censuit statum gratiæ, ut in eodem canone, eamdem præceperit, & oppositum sentientes, eadem pœna percusserit. Unde ex eod. Concil. ibidem, & ead. sess. cap. 7., qui sibi conscius est peccati mortalis, aut, juxta communem, & in praxi sequendam, de eo dubitat; quia etiam in dubio possidet auctoritas præcepti sanctæ Synodi, *per se loquendo* tenetur ante Communionem confiteri. Dixi per se loquendo: nam si urget necessitas communicandi, & desit copia Confessoris, sufficit, & requiritur contritio perfecta, ex eod. cap. 7. ita tamen, ut quamprimum confessarii copiam habuerit, confiteatur.

Necess-

Necessitatem tamen urgentem tunc occurrere communiter censent Theologi, quando non potest Sacerdos prætermittere celebrationem absque notabili scandalo, aut gravi infamia; idest; quando priberetur occasio detrahendi, temere judicandi, vel proximum infamandi, aut nocendi notabiliter propriæ famæ. 2. Parochus ad communicandum infirmum, aut, ne populus die festivo Missa privetur, si careat confessario, potest contritus celebrare: quia etiam in iis casibus videtur adesse urgens necessitas. 3. Quod dicimus de Sacerdotibus; idem intelligi debet de laico in mortali existente, aut dubitante, ut tenet communis; quia eadem sunt utrobique motiva, præcepti nempe; & dilationis. 4. Sacerdos ex necessitate celebraturus, & habens peccata non reservata cum aliis mortalibus reservatis, si non habeat confessarium, gaudentem facultate in reservata, dicunt multi, quod teneatur nihilominus Confessionem facere, & directe absolvetur a non reservatis: quia tenetur obedire Concilio in eo, quod potest. Secus est juxta alios, si non haberet cum reservatis, nisi venialia, cum non sit obligatio ea confitendi; unde sufficeret, ut contritus celebraret. Sed de hac re rursus cap. 4. Porro Sacerdos in necessitate celebrans contritus, non præmissa confessione, tenetur ex mandato Concilii, quam primum confiteri. Et circa hoc Alexander VII. duas theses reprobavit 38. & 39. in quarum prima dicebatur: „ Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex „ necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est „ consilium, & non præceptum;" in secunda vero: „ illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur." Quare quamprimum potest, etiam statim finita Missa, si moraliter potest, confessarium quærat, & confessionem faciat.

Q. 2. Indigne celebrans quot peccata committit? *R.* 1. Videtur perpetrare, non duo peccata, unum consecrando, alterum sumendo, sed unum dumtaxat, quamvis gravius; quia est una numero actio, integrata duabus a Divina institutione conjunctis. Non tamen excusatur a mortali Sacerdos, qui post Consecrationem recordatur culpæ gravis a se commissæ, si ante sumptionem non eliciat actum contritionis; quia quamvis sint actiones sibi invicem subordinatæ, sunt tamen distinctæ, quarum quælibet exposcit subjectum in statu gratiæ.

R. 2. In confessione sequente indignam sumptionem Eucharistiæ exponendus est numerus peccatorum lethalium, cum quibus quis indigne sumpsit: quia quo major est peccatorum numerus, eo magis aggravat notabiliter actionem sacrilegam.

R. 3. Accedere ad Eucharistiam cum pluribus peccatis venialibus habitualibus, videtur Suarez non esse novum peccatum veniale; quia accedere hoc modo non est nova positiva irreverentia, sed mera omissio reverentiæ perfectæ: est autem novum veniale, ob oppositam rationem, accedere vel cum actuali affectu ad ali-

quod

quod veniale commissum, vel actu perpetrando aliquod veniale. Nec videtur dissentire D. Tho. 3. p. q. 79. a. 8.

Q. 3. Quale jejunium requiritur in suscipiente Eucharistiam? R. Jejunium jam a pluribus seculis in Ecclesia Rom. requisitum in suscipiente Eucharistiam debet esse jejunium naturale. Propterea qui dubitat, an hora mediæ noctis transierit, dum manducavit, vel bibit, tenetur abstinere ab Eucharistia, ut dicit communior; eo quod præceptum sit in possessione suæ obligationis, quod non est exponendum periculo violationis in favorem libertatis. Hinc audiens primum pulsum horologii indicantis horam mediæ noctis, statim tenetur abstinere a cibo, ut dicit communior. Quando plura horologia successive pulsant, standum est primo; eo quod dubitetur, quodnam illorum juste pulsaverit.

Nomine autem cibi, aut potus intelliguntur etiam medicamenta cujuscumque generis, nec non quæcumque alia, quæ cibi nomen merentur, seu, quæ sumuntur per modum cibi; puta papyrus, calx, carbones, ossicula fructuum, & quodvis aliud, quod ore sumitur, & trajicitur in stomachum: quia experientia teste, compertum est, aliquando fœminas, sive fœtantes, sive passionibus histericis vexatas, nutriri cineribus, calce, carbonibus &c., alioquin nedum nutritioni ineptis, verum & adversantibus. D. Tho. 3. p. q. 8. a. 8. ad 4. Non ita dicendum de saliva, vel alio humore ex capite defluente, & ad modum salivæ deglutito. Circa frustula, quæ dentibus adhærent ex residuo ciborum sumptorum, ita loquitur S. Thomas q. 80. a. 8. ad 4. „ Reliquiæ cibi remanentis in ore, si casualiter diglutiantur, non impediunt sumptionem hujus Sacramenti:" ubi ly *casualiter* videtur significare restricte, nempe ad casualem illorum frustulorum deglutionem; proinde videtur excludi deglutio frustulorum advertenter facta. Post cibum tamen paullo ante mediam noctem sumptum non requiritur somnus, aut cibi digestio; attamen debet esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti, & alios cibos, inquit D. Tho. 3. p. q. 80. a. 8. ad 6., ut magis conservetur spiritualis devotio, & erga Sacramentum reverentia; immo maxime decens est, ut unusquisque (nisi aliter necessitas exposcat) a cibo, & potu prorsus abstineat, donec species consumatæ sint, quod in Sacerdote infra quadrantem fieri existimant nonnulli; alii vero citius in uno, quam in alio. Item unanimiter sentiunt Theologi, maxime decens esse, ut communicantes in reverentiam tanti Sacramenti per aliquod temporis spatium sputum coerceant, præsertim si sputum ex pectore profluat; quia id plus habet periculi, & indecentiæ. Quod si aliud necessitas postulet, in loco mundo spuere debent.

Quid dicendum de Tabaco? Circa Tabacum P. Giribaldus tract. 4. de Euchar. cap. 10. dub. 2, ex professo disserit, an jejunium solvat, dum in pulvere per nares sumitur, & defluens in stomachum cum saliva trajicitur: & resolvit negative; rationemque

que in eo consistit, quia non sumitur ad modum cibi, vel potus, quæ sumuntur organo oris, & non narium; unde si aliquod ex eo in stomachum transeat, id evenit per modum salivæ, vel respirationis. Idemque a fortiori resolvit de fumo tabaci, & idem de tabacho dentibus manso: de hoc tamen, cum facile sit, ut aliquid de succo tabaci deglutiatur, videtur posse non levis insurgere difficultas, cui jam animadverto occursum iri dicendo, quod succus ille salivæ immisceatur; & si forte deglutiatur, ad modum salivæ deglutitur. Perpende, & resolve; nam plane non suadeor.

(*) Jure meritoque Auctor asserit, se non plane suaderi responsione illorum, qui autumant succum tabaci dentibus mansi ad eliciendam ex ore aquam, jejunium non solvere, eo quia succus ille salivæ immisceatur, &, si forte deglutiatur, ad modum salivæ deglutitur; nam si hæc ratio vim haberet, sequeretur neque saccarum, neque alyccyrizam, vel quid simile, quod sensim in ore liquescit, jejunium naturale violare, si simul cum saliva in stomachum decidat; quod tamen a veritate est prorsus alienum; quia, quod sic liquescit, non deglutitur per modum salivæ, sed censetur id, quod principaliter trajicitur. Hoc idem & de succo tabaci est asserendum. Lege P. Leonardum Vanroy c. 8.

R. 2. Eximitur ab obligatione jejunii naturalis infirmus, qui *brevi creditur moriturus*, ut loquitur Rituale Rom.; dum sumit Eucharistiam per modum Viatici: posito, quod non possit absque sui præjudicio abstinere, vel a cibo, vel a medicinalibus sibi ministrandis. Dixi, *posito, quod non possit &c.* ut non approbem opinionem aliquorum dicentium, quod absolute dispensetur a jejunio, etiamsi absque ullo suo incommodo possit abstinere; tunc enim nullum adest justæ dispensationis motivum; quæ nulla est, quando est irrationabilis. Unde reprehendendus est vulgi error, qui infirmo Viatico refecturo data opera aliquid ore sumendum porrigit, erronee putans id necessarium esse communioni per Viaticum factæ.

Q. 4. An durante eadem infirmitate, eodemque morbi periculo perseverante, potest iterum infirmus, etiam non jejunus, communicare? *R.* affirm. Quia ita fert communis sententia, & pia consuetudo ita declarat. Quantum vero intervallum exigatur inter unam communionem, & alteram, varium est Doctorum judicium. Putarem duo esse in hoc perpendenda, primum ne nimis proxima repetitio admirationem, & oblocutionem excitet, & ideo consuetudo locorum a piis, & doctis observata poterit esse regula tenenda. Secundum ne pietati, devotionique decumbentis damnum spirituale afferatur. Ceterum absolute loquendo, & præcisis circumstantiis, quæ emergere possunt, putarem a sententia illorum non esse recedendum, qui requirunt octo, vel decem dies.

(*) Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 7. cap. 12. monet „ posse, & interdum debere Episcopos constituere, ne Parochi re-
„ nuant

„ nuant Eucharistiam deferre ad ægrotos, qui, perseverante eo„ dem morbi periculo, idem sæpius per modum Viatici, cum na„ turale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt." Subdit deinde varias esse Doctorum opiniones in assignando temporis spatio inter unam, & alteram communionem in eadem infirmitate, quemadmodum etiam Auctor præstat, eisque recensitis concludit: „ Astrahat igitur Episcopus ab his quæstionibus; solumque Paro„ chis insinuet, posse, & debere Sanctiss. Viaticum in eadem in„ firmitate iterum, & tertio administrari, præsertim, si ipsimet „ ægrotantes iterum cælestem illum panem esuriant; & si velit, „ pœnam etiam in Parochos decernat, qui, post plurimum tem„ poris, Eucharistiam ad eumdem infirmum etiam devote efflagi„ tantem, falsis quibusdam, & emendicatis prætextibus, denuo „ deferre obstinate detrectant.

(*) *Nota*. Quod si quis per longum tempus tali infirmitate laboret, ut nequeat jejunium naturæ servare, non potest non jejunus Eucharistiam aliquando percipere, nisi urgeat mortis periculum; etiamsi per annos integros duret hæc infirmitas, proindeque annos etiam integros, unde & tempus pro communione ab Ecclesia præscriptum, eum transigere sit necesse. Ratio est, quia præceptum Ecclesiæ de Communione ante sumptionem cibi, & potius est lex Apostolica, ipsi Ecclesiæ coæva, & a Spiritu S. instituta ad cultum adorandi Sacramenti Corporis, & Christi. Ita S. Augustinus ad Januar. epist. 54. alias 118. n. 7. & 8. in canon. *Liquido*, 54. de consecrat. dist. 2.) At lex sumendi Eucharistiam in Paschate est lex mere Ecclesiastica; unde, ut hæc observetur, non debet infringi lex superior: in concursu enim duarum legum, quarum una superior est, altera inferior; hæc per se illi cedere debet. Atque hæc sententia perfecte conformis est doctrinæ S. Tho. 3. p. q. 80. a. 8. quem sequitur S. Antoninus 3. p. tit. 13. c. 6. §. 8. Fultus canone septimi Concilii Tolet. atque auctoritate multorum antiquorum Theologorum, & Canonistarum. Legatur Joannes Pontas tom. 1. V. *Communio* casu VIII.

R. 3. Sacerdos non jejunus non potest celebrare ad communicandum moriturum, quamvis nec extent particulæ consecratæ, neque alius celebrans: ita cum S. Antonino, aliisque pluribus gravibus Theologis. Ratio est, quia in re, quæ non est tantæ necessitatis, utpote supplebilis per votum, non tenemur proximo succurrere, quoties violandum sit præceptum grave ecclesiasticum, & agatur de reverentia tanto Sacramento debita.

R. 4. Sacerdos non jejunus, qui inadvertenter ad altare accessit, & post consecrationem recordatur, se non esse jejunium, doleat de inadvertentia sua, sed tenetur perficere Sacramentum, seu sacrificium; quia hujusmodi perfectio est de jure Divino. Si vero id animadvertat ante consecrationem, & possit absque infamia, & scandalo a prosequendo desistere, ad id tenetur. Secus, si aliquod horum timeatur; quia præceptum positivum non obli-

gat

gat cum tanto gravamine: ita communis S. Thomæ 3. p. q. 83. art. 6. ad 2.

R. 5. Si Sacerdos post sumptam hostiam sumendo calicem advertat, vel esse aquam, vel esse acetum, vel quodpiam ineptum consecrationi, tunc, ut ait Angelicus loco cit. ad 4. *aliam hostiam apponere debet, iterum consecrandam cum sanguine*; ut debitus ordo consecrationis servetur; & post consecrationem debet utrumque sumere: nam lex Divina faciendi sacrificium integrum, & perfectum prævalet legi ecclesiasticæ de jejunio.

R. 6. Sacerdos, qui post Sacramenti sumptionem, & sumptam ablutionem calicis advertit extare fragmentum in corporali, vel patena, quod judicat esse sui sacrificii, potest illud sumere juxta Bonacinam; quia pertinet ad integritatem suæ actionis. In casu autem, quo Sacerdos celebrans post consecrationem morte repentina corripiatur, nec alius inveniatur jejunus, qui complere possit sacrificium illud, poterit etiam aliquis Sacerdos non jejunus perficere; quia perfectio Sacrificii, ut diximus, est de jure Divino.

(*) Reliquias, quæ supersunt, sive parvas, sive magnas sumere potest Sacerdos post ablutionem epotam, immo peccat venialiter, seclusa gravi Sacramenti irreverentia, quæ si adesset, peccaret mortaliter, qui eas citra rationabilem caussam non sumit: quia transgreditur Ecclesiæ legem, contentam in Rubricis Missalis, *De Defectibus* tit. 7. num. 2. Porro dictas reliquias potest sumere, usquedum ab altari non recesserit, etiamsi forte ibi diu fuerit moratus ad Eucharistiæ dispensationem; immo & ab altari in Sacristiam regressus, maxime nondum *positis* sacris vestibus, si facile recondi nequeunt in Pixide, ac Sacrario.

Non est vero idem sentiendum, ut ex ead. Rubrica patet, de integra Hostia, ac de fragmentis. Quare graviter peccaret Sacerdos, si, post ablutionem, integram formulam sumeret; nisi id ad vitandam irreverentiam necesse foret; e. g. quia vel non adest Tabernaculum, vel deest Sacerdos, qui sacrum peracturus sit.

De Reliquiis, quæ non in eodem, sed in præcedenti Sacrificio fuerunt consecratæ, nobis magis arridet, quod sumi non valeant post ablutionem. Nam juxta cit. Rubricam non licet Sacerdoti non jejuno reliquias sui Sacrificii sumere, nisi quia ad idem Sacrificium spectant, & ad eamdem refectionem moraliter spectant: quod non verificatur de alieno sacrificio. Quocirca vel intra Pixidem in Tabernaculo, vel intra Calicem superposita palla, aut patena servari debent, aut, ut absumantur, alteri Sacerdoti mox celebraturo tradendæ. Quod si desit Tabernaculum, aut nullus proxime sit in eodem loco celebraturus, tunc ad vitandam irreverentiam concedunt, maxime de levioribus fragmentis, ut sumantur a non jejuno.

Q. 3. An amentibus, qui carent usu rationis totaliter, dandum est hoc Sacramentum? *R.* negat. Si sic a nativitate permanserint;

quia

quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti devotio. Si vero non semper caruerunt usu rationis; tunc si prius, quam amentes essent, apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis: ex Concil. Carthag. IV. cap. 76. Si autem ita sint amentes, ut tamen debilem usum rationis habeant, non est eis hoc Sacramentum denegandum, quia possunt aliquam devotionem habere hujus Sacramenti. Ita D. Tho. 3. p. q. 80. a. 9. qui in resp. ad 2. idem docet de Energumenis.

(*) Excipitur etiam a jejunii naturalis præcepto reus ultimo supplicio damnatus, qui tunc temporis potest communicare per modum Viatici; proindeque non jejunus, ut docent Lugo disp. 5. sect. 3. num. 72. & Quarti p. 3. tit. 9. sect. 2. dub. 6. causs. 3. Existimant tamen nonnulli e re esse, ut Judex executionem differat, ut possit sons jejunus accedere ad synaxim, nisi obstet quid, ne dilatio hæc concedatur. Valde tamen conveniens est, quod præscriptum fuit in Concilio Mexicano ann. 1585. lib. 3. tit. 17. §. 4. Videlicet dandam esse Eucharistiam iis, qui ob grave delictum ultimo supplicio damnati sunt, uno ante Decreti lethalis executionem die, prout etiam *multis Italiæ locis piæ, & laudatæ consuetudinis est*, ut loquitur Concilium Mediol. V. ann. 1576. Neque enim decet, ut corpus Sanguine Christi quasi madidum ignominiose tractetur. Saltem Communionem inter, & mortem sufficiens temporis spatium, quo species Eucharisticæ consummantur, intercedere debet, ut in Mechlinensi quodam Concilio ann. 1617. statutum fuit.

§. IV.

De Eucharistiæ digne sumptæ effectibus.

Q. 1. QUinam sunt Eucharistiæ effectus? *R.* 1. De fide est, vel præcipuum Eucharistiæ effectum, vel unicum non esse remissionem mortalium: ita Syn. Trid. sess. 13. can. 5. per accidens autem aliquando talem remissionem caussat, ut docet S. Thom. quæst. 79. art. 3. cum quis nempe cum peccato mortali, cujus conscientiam, & affectum non habet, reverenter, & devote ad eam accedit.

R. 2. Primus Eucharistiæ effectus est collatio augmenti gratiæ sanctificantis, sive est confortatio animæ, & nutritio, ac augmentatio in vita spirituali, nimirum gratia sanctificante, & caritate ex Joann. 6. ex Flor. in Decr. de Sacr. & Trid. sess. 13. cap. 2. nec non ex D. Thom. loco cit. art. 1. Est autem gratia spiritualiter nutriens, & corroborans per analogiam ad cibum materialem, quia corroborat, & nutrit animam in ordine ad se, ut proficiat ipsa in via Dei. Secundus effectus est amatoria cum Christo unio: ex Auct. sermonis de Cœna Domini inter opera S. Cypriani. Tertius effectus est refectio quædam spiritualis dulce-

dinis: ex D. Thom. loco cit. art. 1. ad 2. quem effectum non experiuntur illi, qui palatum cordis madidum tenent delectationibus terrenorum. Quartus effectus est remissio peccatorum venialium, per reficientiam virium spiritualium deperditarum, & per actus caritatis, qui ab anima eliciuntur vi hujus Sacramenti. Quintus effectus est præservatio a mortalibus per internam animæ corroborationem & medicinam, & repellendo omnem dæmonum impugnationem. Sextus effectus est remissio pœnæ peccatis debitæ, vel in toto, vel in parte juxta fervorem, quo sumitur hoc Sacramentum; non quidem principaliter: quia hoc Sacramentum non est institutum ad satisfaciendum, sed ex consequenti, & ex quadam concomitantia ad principalem effectum, ad spiritualem animæ nutritionem per unionem ad Christum, & ad membra ejus. De his omnibus effectibus 4. egregie edisserit S. Thom. loco cit. art. 4. 5. 6. &c.

Q. 2. Quo tempore conceduntur hi effectus? *R.* Conceduntur digne suscipienti, cum primo verificatur Sacramentum fuisse assumptum, & manducatum, seu in stomachum trajectum: qui dicendi modus est verbis Christi conformior, spondentis effectus istos illis, *qui manducant suam carnem*. Tunc igitur producitur gratia hujus Sacramenti correspondens tam operi operato, quam dispositionibus a suscipiente præmissis. Ex opere autem operantis eo magis crescit, quo magis, usque dum perseverant species consecratæ in stomacho, qui illas suscipit, prorumpit in actus fidei, spei, dilectionis, gratiarum actionis, aliorumque similium; & quo hi actus ferventiores sunt, eo gratia augetur ex opere operantis.

Q. 3. An, & quomodo impediri possunt laudati effectus? *R.* Multis modis posse impediri. 1. Per peccata, etiam venialia deliberata, non præterita, seu in habitu tantum manentia secundum reatum, & maculam, cujusmodi sunt leves quidam affectus ad ludum, ad supervacaneas recreationes, ad honorem &c. quæ per se nullum hujus Sacramenti effectum impediunt; scilicet neque gratiæ augmentum; neque actualem caritatis fervorem, & spiritualem mentis oblectationem; quæ secundarii, & accessorii ejusdem Sacramenti effectus sunt: sed peccata venialia actu exercita, idest, quæ jam actu placent, vel actu committuntur; quæ tamen, quamvis effectum actualis devotionis, idest fervorem caritatis, suavitatem, & dulcedinem, quæ ab hoc Sacramento hauritur, impediant; non tamen impediunt effectum habitualis gratiæ, vel caritatis ab eodem Sacramento impertitum, cum quo venialia consistere possunt. Unde non impediunt ex toto; licet proculdubio eo magis attenuetur, quo per hujusmodi peccata suscipiens ad abundantiorem gratiam efficitur minus dispositus. 2. Defectus devotionis actualis, etiam secluso contemptu, & scandalo; qui est peccatum veniale, & quidem grave. Porro hujusmodi defectus absolute consideratus habitualis gratiæ carentiam non adfert, seu

gra-

gratiæ augmentum non impedit, ut compertum est in infantibus, & amentibus baptizatis; quibus olim Ecclesia Eucharistiam indulgebat; sed impedit degustationem spiritualis illius dulcedinis, quam experiuntur, qui cum actuali attentione, & devotione Sacramentum suscipiunt. 3. Defectus displicentiæ, saltem virtualis, peccatorum venialium; qui defectus pariter est veniale peccatum: hic enim ponit obicem aliquibus effectibus; ut venialium remissioni, & caritatis fervori. 4. Demum peccatum mortale, quod solum ex toto impedit effectum Eucharistiæ; cum impediat effectum, nedum secundarium, verum etiam primarium; nimirum augmentum gratiæ habitualis, quæ cum illo stare non potest. Unde, qui scit, aut tenetur scire, & animadvertere, se esse in lethali peccato; & ita accedit ad Eucharistiam, nullum omnino ejus effectum percipit. Videatur D. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 4. & quæst. 79. art. 3. & 8.

Quæres: An uberiorem fructum recipiat Sacerdos, qui sub utraque specie Eucharistiam sumit, quam laicus, qui sub una dumtaxat eam percipit? R. Probabilior, & communior nobis videtur eorum sententia, qui existimant *per se loquendo*, & *ex opere operato*, idest ex meritis, & promissione Christi, uberiorem fructum non recipere Sacerdotem, quam laicum, si cetera paria supponantur. Et ratio validissima est: quia tota efficacia, & virtus Sacramenti Eucharistici a Christi Corpore, & Sanguine in eo contentis manare non dubitatur. Cum ergo totus Christus in unica tantum specie sumatur; cur & non totus spiritualis nutritionis effectus ab eo, qui unicam sumit, capiatur. Ita D. Thom. 3. part. quæst. 80. art. 12. ad 5. & clarius adhuc opusc. 58. de Sacram. Altaris cap. 29.

Diximus autem 1. *probabiliorem* esse hanc sententiam, non certam, quia Tridentinum sess. 21. cap. 2. id dumtaxat hac in controversia definivit, „ nulla gratia necessaria ad salutem defraudari, qui unam speciem solam accipiunt “; & post istud concilium majorem utriusque speciei efficaciam propugnarunt, & propugnare pergunt insignes Theologi etiam Thomistæ. Diximus 2. *per se loquendo*, & *ex opere operato* „ ; etenim potest sub „ utraque specie communicans, ait Em. Gotti quæst. 4. dub. 7. „ §. 3. *ex opere operato* majorem gratiam recipere ex majori de„ votione . . . Neque inutilis evadit vini species; quia licet vi „ illius nova gratia non producatur, cum tamen major sit ex„ pressio illius, quod sub specie panis continetur, excitat majo„ rem in recipiente devotionem. “

Quæres iterum: utrum Eucharistia prosit aliis, quam sumentibus? R. Eucharistia, ut est Sacramentum, ex opere operato non prodest aliis, quam sumentibus. Quippe Eucharistia, prout est Sacramentum, se habet, ut cibus, & potus, qui nonnisi sumentibus nutritionem impertiunt. Diximus autem 1. *ut Sacramentum est*; siquidem Eucharistia, prout sacrificium est, potest etiam non

sumentibus prodesse, ait D. Thom. 3. part. quæst. 79. artic. 7. inquantum pro salute eorum offertur. Diximus 2. *ex opere operato*. Etenim communio ex opere operantis, seu, eam suscipientis, prodesse potest aliis, quam sumentibus. Nam quælibet pia actio in caritate facta ratione communicationis, quæ est inter Christi membra, potest aliis prodesse capacibus, & conjunctis in Christo, accedente maxime operantis intentione, & applicatione, qua ad alios proprii operis fructum, non jam meritorium, sed impetratorium, atque satisfactorium transferre velit.

§. V.

De Eucharistiæ Sacrificio, ejusdemque notione.

Q. 1. AN celebratio Eucharistiæ, quæ communiter vocitatur missa, est verum novæ legis sacrificium? *R.* Affirm. Est de fide ex Tridentino sess. 22. can. 1. 2. & 3. Est enim oblatio exterior, ut patet, rei sensibilis, nempe Corporis, & Sanguinis Christi, quæ quamvis nobis insensibilia sunt, nihilominus & sunt sensibilia in se, & nobis sensibilia redduntur per species consecratas, in quibus realiter continentur: hæc oblatio sit Deo, ut patet ex verbis Canonis, a legitimo ministro ab Ecclesia consecrato, & destinato; cum mactatione victimæ oblatæ, quæ est Christus, qui ex vi verborum Sacramentaliter mactatur, quatenus vi verborum expressorum ponitur corpus separatum a Sanguine: quamvis nunc, ob conjunctionem, quam habent in Christo vivente, reapse unum sit alteri conjunctum; nihilominus sensibiliter, & sacramentaliter ex vi verborum non significatur in hostia, nisi solum Corpus, & in calice, nisi solus Sanguis; denique ad protestandum supremum Dei dominium in cuncta creata: habet igitur celebratio missæ veram sacrificii naturam; cum in prædictis consistat sacrificii natura.

R. 2. Essentia hujus sacrificii consistit in consecratione utriusque speciei. Nam in ea actione debet consistere essentia sacrificii, quæ fit in persona Christi offerentis principalis, & qua immolatur victima; sola autem consecratio fit in persona Christi, ut patet ex verbis Canonis, cetera vero proferuntur a Sacerdote in persona propria: item sola consecratione mactatur victima; eo quod sola consecratione separatur Corpus a Sanguine, modo explicato. Erg.

R. 3. Sumptio utriusque speciei est pars, non essentialis, sed integralis præcipua ejusdem sacrificii: nam consecratio fit in ordine ad sumptionem; quandoquidem sacrificium hoc institutum fuit ad modum convivii; & simul est holocaustum, in quo tota consumitur victima. Hinc consummatio victimæ potest dici de essentia hujus actionis, inquantum est holocaustum; de sola integritate autem, inquantum est sacrificium. Hoc itaque sacrificium est,

1. Lau-

1. latreuticum, seu honorem exhibens Deo; inquantum offertur ipsi in agnitionem supremi Dominii ejus. 2. Eucharisticum, seu in gratiarum actionem pro beneficiis a Deo acceptis: 3. est satisfactorium, dum offertur pro peccatis commissis, & remissis. 4. Impetratorium pro obtinendis a Deo beneficiis, primo spiritualibus, deinde temporalibus. 5. Propitiatorium, dum offertur Deo pro obtinenda venia mortalium, & pœnæ ei debitæ.

Q. 2. Quinam est minister, & secundarius offerens hujus sacrificii? *R.* Proprium, ac solum ministrum hujus sacrificii esse Sacerdotem; ut colligitur ex institutione Christi per illa verba Apostolis dicta: *hoc facite in meam commemorationem*: quæ verba perpetua Traditione Ecclesia semper intellexit solis Sacerdotibus applicanda. Ceteri vero fideles dici possunt coofferentes sacrificium, non quia illud una cum Sacerdote conficiant, sed quia una cum illo Deo offerunt.

(*) Legatur Encyclica Bened. XIV. ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos Italiæ data die 13. Novemb. 1742. incip. *Certiores* effecti, in qua decernit Missam celebrantes non teneri Sac. Eucharistiam omnibus petentibus infra ipsam actionem ministrare. Hujusce Encyclicæ hæc est summa. 1. Statum controversiæ exponit. 2. Missas, in quibus solus Sacerdos communicat, improbari non posse demonstrat ex Tridentino, sess. 22. capit. 6. can. 15. 3. Ejusdem Concilii votum pro frequenti fidelium communione ad cujuslibet Missæ celebrationem pandit. 4. Laudat morem participandi de sacrificio missæ fidelibus, qui adstant, petentibus admitti ad consortium ejusdem sacrificii: unde cupit, ne id omittatur, eosque Sacerdotes increparet, quorum culpa, & negligentia fidelibus participatio illa denegaretur. 5. Subdit ad animarum tamen Pastores pertinere opportunitatem temporum, & locorum pro communione Fidelium statuere. 6. Hodiernam disciplinam facillimam præstare SS. Eucharistiæ participationem patefacit, cui, addit, qui se aptare renuit, male se esse dispositum indicat. 7. Tandem adhortationem ad animorum concordiam adjungit, tom. 1. Bull. num. 64.

Quæres: An sacrificium missæ differat ab Eucharistia? *R.* 1. Non differt ab illa, ut est Sacramentum, vel penes actionem, seu principium, quo producuntur: quia utrumque eadem actione, nimirum consecratione, conficitur; vel penes actionis terminum; quia idem utrobique terminus est, nempe Christus.

R. 2. Differunt tamen essentialiter sacrificium missæ, & Eucharistia; 1. quia sacrificii essentia reposita est in actione transeunte, sacrificativa, nimirum consecratione; & necessario utramque requirit speciem; essentia vero Sacramenti Eucharistiæ, velut ejus effectus, consistit in re permanente, & in una specie salvatur. 2. Ratione finis: sacrificium namque per se, & immediate ordinatur ad debitum Dei cultum exhibendum, cum sit actus

 supre-

supremus Latriæ; Sacramentum vero Eucharistiæ ordinatur ad nostram sanctificationem.

Q. 3. Ex quo colligi potest valor hujus sacrificii? *R.* Ex pluribus: 1. ex opere operato, idest ex ipsamet actione sacrificandi in vi institutionis Christi, independenter a dispositione sacrificantis; & hic valor est æqualis in omni sacrificio missæ, quia æqualis est respectu omnium sacrificiorum institutio. 2. Ex opere operantis, qui profluit ex illa actione, quatenus a tali ministro exercetur; & hic est major, quo dignior offerens. 3. Ex ipsa re, seu victima oblata, & ex hoc capite est infinitus, ut patet. 4. Valor sumitur pro efficacia, quam sacrificium habet respectu sui effectus, quatenus per ministros Ecclesiæ offertur Deo; & hoc modo est valoris finiti; eo quod sit oblatio, quæ fit a ministro creatæ virtutis, & efficaciæ finitæ, & secundum hanc considerationem sumitur in præsenti; nempe non ex infinitate victimæ oblatæ, sed ex natura operis a Christo instituti, & procedentis a ministro finitæ efficacitatis ex mandato Christi. Si enim neque sacrificium crucis habuit infinitatem quoad efficaciam; cum plurimi non salventur; sed dumtaxat quoad sufficientiam, multo minus efficaciam infinitam habebit sacrificium ab homine oblatum, cum sacrificium missæ ex Trid. sess. 22. capit. 1. a Christo relictum sit Ecclesiæ, ut sacrificii Crucis *salutis virtus in remissionem peccatorum applicaretur*. Ex quo apparet sacrificium missæ esse instrumentum quoddam, quo mediante valor sacrificii crucis nobis applicatur, instrumentum autem non habet efficaciam majorem sua caussa principali. Et hic videtur esse sensus Ecclesiæ approbantis multiplicationem sacrificiorum pro eadem persona. Exinde sequitur, minus prodesse sacrificium oblatum pro pluribus, quam si applicetur pro uno tantum, ut patet. D. Thom. in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2.

Q. 4. Quinam sunt sacrificii missæ effectus? *R.* 1. Fructus sacrificii a quocumque celebrati, sive probo sive malo Sacerdote, & profluentes immediate ab ipso sacrificio ex opere operato sunt duo, nempe satisfactorius, & impetratorius: fructus, seu effectus satisfactorius in eo consistit, quod sacrificium ex ipso opere operato habet vim satisfaciendi pro pœnis temporalibus, idest non æternis, quæ debentur peccatis jam remissis fidelium, tam vivorum, quam defunctorum; dummodo tamen viventes sint in statu gratiæ. Fructus impetratorius similiter immediate procedens ab ipso sacrificio ex opere operato in eo consistit, quod impetret beneficia, tam spiritualia, quam temporalia ad fidelium salutem conducentia.

R. 2. Fructus mediate dumtaxat a Sacrificio profluentes ex ipso opere operato sunt duo, nempe propitiatorius, & expiatorius. Ille in eo consistit, quod obtineat auxilia gratiæ, quibus & doleamus de peccatis, & sinceram eorumdem detestationem procuremus.

mus. Expiatorius vero in eo consistit, quod obtineat auxilia ad nos corrigendos a venialibus per pios voluntatis affectus. Ratio horum omnium est, quia, ut diximus, in sacrificio missæ applicatur sacrificium crucis, a quo omnia hujusmodi processerunt.

R. 3. Præfati fructus, si considerentur respective ad participantes, dividuntur in alios quatuor; nempe in generalem, qui percipitur a tota fidelium Catholicorum communitate, in ministerialem, qui participatur ab illis, quibus a celebrante applicatur sacrificium; in specialem, qui percipitur a pie assistentibus celebrationi &c. & in specialissimum, qui percipitur ab ipso celebrante, si digne celebret; quique nulli est applicabilis.

(*) *Q.* num plus valeat sacrificium a bono, quam a malo Sacerdote oblatum? *R.* Si spectetur, quatenus Corporis, & Sanguinis Christi oblatio est, & quatenus publica est oratio a Sacerdote nomine totius Ecclesiæ facta, æqualem a quocumque ministro, sive bono, sive malo offeratur, habere virtutem: tum quia est opus, non Sacerdotis, sed Christi: tum quia Ecclesia, sive per bonum, sive per malum ministrum oret, nihilominus sancta in se est, & in membris suis vivis ubique orantibus. Quod si ejus respectus habeatur, qui offert, missam boni Sacerdotis, propterea quod ad altare majorem affert devotionem, meliorem esse non dubitamus. Si enim bonum addatur bono, quod ex utroque exurgit, profecto melius est. Ita ex Gratiani decr. *De consecr.* q. 1. capit. 1. Videatur Div. Thom. 3. part. quæst. 82. artic. 6. in Corp.

Q. 5. Quid est applicatio sacrificii? *R.* Nil aliud, quam intentio sacerdotis, volentis applicare sacrificium, quod est celebraturus, pro tali persona, anima, familia &c. quibus applicat supradictum fructum ministerialem ipsius sacrificii. Hæc intentio debet fieri saltem ante consecrationem utriusque speciei: quia, ut diximus, in ea consistit essentia sacrificii. Consultissimum autem est illam facere ante inchoationem missæ. Consule Bend. XIV. de Sacr. sacrif. missæ lib. 3. cap. 16. num. 9.

(*) Disputant Theologi de qualitate hujus intentionis: communius tamen, nostroque judicio probabilius, ad validam sacrificii applicationem idonea censetur habitualis intentio: quandoquidem agitur de mera applicatione fructus, non ab ipso sacerdote producendi, sed qui a sacrificio productus Sacerdotis potestati, & voluntati permittitur distribuendus. At rem sacerdotis sic subjectam, aut subjiciendam arbitrio valide ipse alteri donare potest in antecessum; ita ut hæc donatio semel facta, & non amplius revocata sortiatur effectum tempore præstituto sine novo consensu, ut si hodie quis alicui elargiatur, quod cras ad manum ipsius perventurum præstolatur. At secus est, de consecratione, quæ est effectus quædam a voluntate dependens; adeoque sine influxu voluntatis actu, vel virtute perseverantis non exercenda, juxta dicta de intentione requisita ad conficiendum Sacramentum.

R. 2. Applicatio sub conditione de præsenti, vel præterito valet: e. g. Si Petrus vivit, si obivit, applico &c. quia jam habet objectum, ad quod determinate dirigatur, & evadit jam absoluta. Sub conditione autem de futuro non valet; e. g. si Petrus mense venturo ingrediatur Religionem &c. quia deberet Deus tenere suspensum effectum sacrificii, donec impleatur conditio; quo nil absurdius: cum Deus non revelaverit se ita gesturum. Hinc Doctores cum Gavanto testantur, Clementem VIII. & Paulum V. condemnasse talem applicandi modum; & Barbosa ad sess. 22. Trid. in princ. id reprobatum fuisse refert a Sac. Congregatione ann. 1605.

. Quid, si celebrans, offerens pro anima e. g. Petri dicat, &, nisi hæc indigeat, offero pro anima Pauli; &, nisi hæc indigeat, pro anima Annæ &c. *R.* Quod, si offerat libere, & non ex stipendio, valide applicat, & licite. Si vero ex stipendio, obligatur applicare juxta intentionem, dantis stipendium: cum se expoliaverit libertate applicandi, cui voluerit, & sub quacumque conditione, quam ignorat, an sit conformis intentioni dantis stipendium: & proinde injuste agit, si secus faciat, cum onere, vel restituendi, vel supplendi alio sacrificio.

(*) Circa praxim observandam in applicatione missæ, legatur Cardin. Bona Tract. Ascet. de missa capit. 1. §. ubi ostendit modum, quo gerere se debeat Sacerdos, omnibusque scrupulis vacare.

Quid iterum dicendum, si Religiosus professus applicet contra expressam voluntatem Superioris serio jubentis, ut sacrificia applicet v. g. pro tali persona, & ipse applicet pro alia?

R. Quod peccet contra obedientiam, nemo non videt, nec ullus Doctor dubitat; an vero valeat sacrificium juxta intentionem Sacerdotis, vel potius juxta intentionem Superioris? mihi longe probabilius est, prævalere intentionem Superioris. Ratio in eo fundatur, quod ex vi voti obedientiæ remanet Religiosus privatus usu proprii arbitrii, præcipue circa ea, quæ sunt exterioris gubernationis conventus, & Familiæ; ita ut invalida sit quæcumque obligatio, vel solutio contra seriam, & expressam voluntatem Superioris a Religioso facta. Dispositio igitur applicationis sacrificii præcipue afferentis stipendium, a Religioso facta modo exposito, irrita erit.

(*) Accuratius discutienda est proposita ab Auctore difficultas, certaque ab incertis secernenda. Itaque in comperto est apud omnes sacerdotem subditum illicite omnino agere; & 1. quidem lethaliter delinquere contra obedientiam: neminem enim præterit, Religiosum vi voti obedientiæ, quod in sua Professione emisit, teneri sub gravi sese voluntati sui Superioris submittere in omnibus, in quibus ipsi subjacet, si materies sit gravis, sicuti revera est in casu nostro 2. extra omnem dubitationis aleam versatur, graviter peccare etiam adversus paupertatem, præsertim si

pro

pro applicatione stipendium accipiat, eoque independenter a Prælato suo utatur; nam ex vi voti paupertatis nequit Religiosus absque Prælati sui licentia contractum ullum inire, nec quidquam acceptare, aut de re aliqua pro libito suo disponere. 3. Tandem ambigit nemo, gravis insuper criminis reum fieri contra justitiam, si missæ applicatio ei a Superiore præscripta ex justitia erat alteri debita, e. g. ex fundatione, ex pacto, vel eleemosyna jam accepta; siquidem in hoc casu violat jus, quod habet alter, ut pro se offeratur, & est suo modo caussa damni ipsius.

Num vero, si Superior applicet sacrificium sui subditi, ipsique jubeat, ut celebret secundum suam intentionem, & subditus applicet contra voluntatem, & intentionem Superioris juxta proprium arbitrium, applicatio prosit illi, cui ex præcepto Superioris Sacerdos applicare deberet, an vero illi, cui ipse Sacerdos de facto applicat: non una est Theologorum omnium sententia. Celebriores tamen, qui postremis temporibus floruere, Theologi, præsertim Cardin. Bona loco citat. cap. 1. §. 5. & Bened. XIV. de Sacros. Missæ Sacrif. lib. 3. capit. 9. num. 4. contendunt in exposito casu applicationem prodesse illi, cui ipse Sacerdos revera applicat. Et hanc, ut probabiliorem censemus esse alteri præferendam, huic innixi rationi. Sacerdos non est solummodo sacrificii minister; sed & dispensator vi suæ ordinationis; ipsi namque in sacra ordinatione non tantum potestas confertur offerendi sacrificium, verum facultas tribuitur illud, cui voluerit applicandi, ut liquido constat ex forma ipsa consecrationis. Ex vi suæ ordinationis competit Sacerdoti facultas sacrificium applicandi, & applicatio ejus est actus Ordinis ab ipso suscepti. Porro potestas Ordinis, nisi interveniat jurisdictio, ut in Pœnitentia, non pendet quoad facti valorem ab Ecclesiæ, vel cujuscumque Superioris voluntate, etsi pendere possit quoad obligationem faciendi, vel non faciendi. Hic autem actus applicationis sacrificii non requirit jurisdictionem, sed ordinationem dumtaxat exposcit, ut compertum est. Ergo. Sicuti enim potestas consecrandi, & actus consecrationis est ab Ordinatione, ita & potestas, & actus applicandi: unde sicuti valide consecrat talis sacerdos; ita quoque valide applicat contra voluntatem superioris; quia iste actus, perinde ac ille, a voluntate superioris non pendet. Porro ratio adducta ab Auctore probat quidem subditum peccare, & quidem lethaliter, utpote in re gravi, contra obedientiam; quod & nos concedimus; non autem probat etiam, eum non applicare valide pro quo ipse applicare vult; cum ex eo quod Superior præcipere valeat subdito, quod applicet sacrificium, non sequitur, ipsum habere sibi subordinatam voluntatem subditi quoad actus elicitos potestatis sacerdotalis, sed solummodo quoad actus imperantes eosdem actus; unde istos, non illos, præcipere potest.

APPENDIX

De iis, pro quibus Missæ Sacrificium offerri, & applicari potest; necne.

1. Missæ sacrificium potest offerri pro omnibus fidelibus baptizatis mortalem vitam degentibus, qui sunt membra Ecclesiæ, & ab ea non præcisi, ut sancit Tridentinum, sess. 22. cap. 2. Hinc duo colligunt Doctores. 1. Hoc sacrificium utiliter offerri posse pro infantibus, qui regenerationis gratiam obtinuere: quia capaces sunt effectus impetratorii, quoad animam, & corpus, ut utrumque suo modo conservetur. 2. Insuper pro energumenis, quia id vetitum esse minime constat; & alias vexatio illorum non est culpa, sed pœna. Unde can. 37. Concil. Eliber. communio ipsis danda esse statuitur in periculo mortis. Can. autem 29. non statuitur pro illis nullo modo esse offerendum sacrificium, sed eorum nomina non esse peculiariter ad altare recitanda. Ita Sylvius in 3. part. quæst. 83. artic. 1. quær. 9. ad 2.

2. Pro baptizatis adultis, qui sunt in statu gratiæ, utiliter sacrificium missæ offertur, tam quoad fructum impetrationis, quam quoad fructum satisfactionis, ut compertum est. Pro adultis vero baptizatis, qui in statu peccati mortalis versantur, sacrificium offerri potest, eisque prodesse secundum fructum impetrationis; est enim sacrificium propitiatorium; ex Trid. sess. 22. cap. 2. Fructu tamen satisfactionis peccatores capaces non sunt; quippe remissio pœnæ temporalis (qualis fit per fructum missæ satisfactorium) obtineri nequit, nisi prius pœna æterna peccato mortali debita, remissa, & in pœnam temporalem commutata sit, atque hoc ipso peccatum mortale remissum sit per justificationem.

3. Ad excommunicatos quod attinet, conveniunt communiter Doctores, ajunt PP. Salmanticenses tract. 5. de missæ Sacrif. c. 2. punct. 2. num. 14. peccaturum graviter Sacerdotem, si pro excommunicatis non toleratis missam dicat; quia hoc est prohibitum, in cap. *A nobis*, 2. de sent. excomm. & res est gravis ex genere suo; cum hoc discrimine, quod si velit dicere missam pro hujusmodi excommunicatis nomine Ecclesiæ, non solum illicite, sed etiam invalide id faciat; quia Ecclesia non habet intentionem offerendi pro excommunicatis, sed potius contrariam. Secus, si offerat suo nomine; tunc enim ob prohibitionem Ecclesiæ offerrendi pro talibus; illicite dumtaxat id agit. Num. 16. contra plures sentiunt, neque pro excommunicato tolerato posse licite Sacerdotem orare nomine Ecclesiæ, vel offerre, ut est minister Christi; quia Ecclesia omnino excludit omnes excommunicatos ab interna suffragiorum communicatione; potest tamen orari, vel offerri sacrificium pro eorum reductione, unde conclu-

dunt

dunt non posse orari nomine Ecclesiæ, neque offerri missas pro hæreticis baptizatis, neque etiam pro schismaticis excommunicatis; posse tamen pro eorum reductione uno ex his tribus modis: 1. Si sacerdos nomine suo privatim offerat sacrificium pro hæreticis, & excommunicatis; cum hæc oblatio singularis nullibi inveniatur prohibita. 2. Ut missa offeratur pro his, qui incumbunt eorum conversioni, ut fructuose exequantur munus suum. 3. Pro augmento Ecclesiæ in Provincia infesta hæresi.

At Sylvius in 3. part. quæst. 83. artic. 1. quær. 9. probabile existimat, sicut publicas orationes, ita & sacrificium licite offerri posse pro omnibus fidelibus, etiam excommunicatis, immo & pro hæreticis, pro eorum salute, & conversione; ita tamen, ut quando fuerint de numero eorum, qui per capitulum, *Ad evitanda*, debent vitari, duo observentur. Prius, ut nullius ipsorum nomen publice exprimatur. Posterius, ut quando sacerdos offert sacrificium, velut minister Ecclesiæ pro Ecclesia, seu Ecclesiæ membris, non offerat illud pro hæreticis; vel excommunicatis, saltem illis, qui vitari debent; quia nec ipsi sunt membra Ecclesiæ, nec licet eos participes facere illorum suffragiorum, quæ fiunt pro Ecclesia, seu membris ejus, cum ab ea sint per excommunicationem præcisi, atque ut tales palam, ac publice cogniti.

Assertionem itaque positam cum prædictis limitationibus, ut probabilem defendit præcitat. Theologus, pluribusque argumentis evincit, & præsertim ex Apost. Paulo, qui 1. ad Tim. 2. loquens de publicis precibus, etiam illis, quæ per Sacerdotem fiunt ad altare, vult eas fieri *pro omnibus*. Ad objecta desumpta præsertim a Jure Canon, respondet ea intelligenda esse de communibus suffragiis Ecclesiæ, idest suffragiis illis, quæ sunt communia toti Ecclesiæ, seu quæ fiunt pro membris Ecclesiæ, seu de precibus publicis, quemadmodum fieri solent pro fidelibus, non excommunicatis: quibus prædicti excommunicati privantur; suasque responsiones S. Thomæ auctoritate confirmat.

4. Potest sacrificium missæ offerri, & pro infidelibus, qui per baptismum renati non sunt, & pro paganis, idololatris, Judæis, Turcis &c. per modum deprecationis, seu impetrationis, ut ad veram fidem convertantur, etsi non desint, qui aliter sentiunt: ex iis, quæ habentur 1. ad Tim. 2. ex Patribus, præsertim Tertulliano libr. ad Scapulam capit. 2. Augustino epistol. 107. Chrysost. hom. 77. in Joann. aliisque a Cl. Sylvio relatis quær. 8.

5. Multo magis pro catechumenis missæ sacrificium offerri potest, eisque prodesse quoad fructum impetrationis, ut aperte tradit Augustinus loco cit. quin & quoad fructum satisfactionis, si ob fidem, contritionem, & votum baptismi jam justificati sint; sic enim baptismo flaminis jam membra Ecclesiæ aliquo modo effecti sunt.

Quæres: num pro bestiis missæ sacrificium offerri possit? R. Non posse

posse offerri directe, ut ipsis in se, & propter se prosit; bene vero indirecte, nempe quatenus directe offertur pro ipsis hominibus ad conservanda ipsis sua bona temporalia, inter quæ non infimum locum tenent bestiæ, præcipue illæ, quæ utilitatem adferunt, boves, oves, equi, &c. Hæc de vivis.

6. Pro damnatis in inferno nec debet, nec potest offerri missæ sacrificium: ex cap. *Pro obeuntibus*, tum ex ratione: quippe damnati sunt æternum à Christi corpore separati, terribili illa sententia, *Discedite a me* &c.; sunt incapaces remissionis peccatorum, ac æternis à summo judice ignibus addicti ex immutabili Dei decreto, ex Matth. capit. 23. 25. & alibi. Hinc sequitur: 1. Non esse offerendum missæ sacrificium pro parvulis sine baptismo decedentibus cum solo originali; quia perpetuo sunt exclusi a Regno, suntque in termino damnationis æternæ quoad pœnam damni. 2. Non esse offerendum pro iis, qui omnino voluntarie, & compotes sui se occidunt, ut statutum est in cap. *Placuit* 23. quæst. 5. quod tamen plures intelligunt de commemoratione publica, per collectam e. g. nomine Ecclesiæ facienda. 3. Pro catechumenis defunctis non baptizatis, si ex negligentia non receperunt baptismum; præsumuntur namque decessisse in statu peccati mortalis. Plures oppositum existimant, si aliquo casu absque sua culpa sine baptismo obierint.

7. Quantum ad Sanctos in cælo regnantes, certum est in primis apud omnes catholicos, illis non offerri sacrificium missæ, ut calumniantur hæretici, sed soli Deo; sicut soli Deo templa, & altaria eriguntur, & consecrantur: quippe sacrificium est cultus latriæ ad protestationem supremi; quod habet Deus in res omnes creatas, dominii; qui cultus uni Deo debitus est; cui in gratiarum actionem pro beneficiis Sanctis a Deo collatis, ac in eorum memoriam, & ad impetrandam eorum intercessionem, tale sacrificium offertur, ut definit Tridentinum, sess. 22. can. 5. & cap. 3.

Certum est deinde pro Sanctis in Cælo regnantibus non offerri sacrificium, ut propitiatorium in remissionem alicujus culpæ, vel pœnæ; cum nihil culpæ vel pœnæ ipsis Dei visione aperte fruentibus supersit luendum.

Certum est tandem pro Sanctis non offerri sacrificium ad gratiam, & gloriam essentialem eis impetrandam, vel augmentum ejus; quia non sunt amplius viatores, nec peregrinantur a Domino, sed in termino Patriæ cælestis sunt constituti; ac bravium gloriæ apprehenderunt. Legatur D. August. serm. 159. alias 17. *De Verbis Apost.* cap. 1.

An vero possit missæ sacrificium pro Sanctis offerri, ut est impetratorium gloriæ accidentalis, non una est Theologorum omnium sententia: nam nonnulli affirmant, negant alii, diversis ducti rationibus, ut videri potest apud Sylvium loco pluries cit. quæst. 11.

8. Pro

8. Pro Fidelibus in caritate pie defunctis, & in Purgatorio detentis missæ sacrificium potest offerri, utiliterque offertur, tam ut satisfactorium, quam ut impetratorium. Sic Catholici omnes adversus Heterodoxos; idque aperte colligitur ex S. Scriptura 2. Mach. cap. 12. & ex perenni Patrum Traditione; ut videri potest apud Theologos controversistas. Legatur Div. Thom. in Suppl. quæst. 71. artic. 9. & seqq. item in 4. d. 45. quæst. 2. artic. 3. Veritatem hanc definivit Tridentinum, sess. 22. cap. 2. can. 3. & sess. 25.

9. Pro parvulis post baptismum vita functis, qui statim in cælum evolant, non potest offerri missæ Sacrificium, nisi ad finem *Latreuticum*, *&* *Eucharisticum*, & specialiter ad commendandum Redemptionis mysterium in hoc sacrificio repræsentatum, per quod parvuli illi sine proprio merito salutem æternam consequuntur, ob idque Deo supremum cultum exhibendo, & gratias agendo: deinde etiam ad ostendendum illos parvulos ad unitatem corporis mystici Ecclesiæ pertinere. Unde non est dicenda pro eis missa de *Requiem*.

Num autem adultis fidelibus defunctis in caritate, & in Purgatorio detentis magis prosit Missa de *Requiem*, an vero missa de Beata Virgine, aut alicujus Sancti ipsis applicata? sicut etiam, num missæ sacrificium magis proficiat illi, pro quo applicatur, quam aliis? Legendus est D. Thomas in Suppl. quæst. 71. art. 9. ad 5. & art. 12. ubi has difficultates clare, & perspicue proponit ac dirimit.

Denique: Utrum uberioris suffragii sit defunctis missa sollemnis, quam missa privata? Sententiam affirmantem tenent omnes, & non solum ex opere operantis, verum etiam ex opere operato: & primo quidem ex opere operantis: siquidem in missa sollemni resonat harmonicus cantus, multiplicantur Ministrorum actus Religiosi, & sacræ cæremoniæ, excitaturque in offerentibus, & adstantibus major devotio, dummodo & cantus gravis sit, & ministri ea, qua par est, gravitate, & modestia in suis fungendis muneribus se gerant. 2. Ex parte etiam operis operati: quia, cum Christus instituerit non solum Presbyteratum, sed etiam alios Ordines Majores, & minores ad formandam, nedum Hierarchiam Ecclesiasticam, sed etiam ad inserviendum sollemni oblationi sacrificii, credibile est, instituendo sacrificium sollemne, voluisse instituere opus ex natura sua majoris valoris ad satisfactionem. Hinc autem duo infert Em. Gotti animadversione digna. 1. Obligationi celebrandi missam sollemnem pro defunctis non satisfieri posse celebratione missæ privatæ. 2. Jure meritoque a Summo Pontif. interdum indulgeri, ut pluribus missis privatis alicui Ecclesiæ incumbentibus, satisfieri possit per aliquas missas sollemnes in minori numero, non alia ratione, nisi quia missarum sollemnium, & in cantu fructus major sit, quam privatarum.

Atten-

Attendendum hic discrimen est, quod intercedit inter missam sollemnem, & missam cantatam; nam sollemnis est illa, quæ celebratur cum pluribus ministris, nempe Diacono, & Sudiacono; missa vero cantata quæ canitur cum assistentia solius Accolyti: Unde advertendum, quando mandatur cantari missa sollemnis; quando vero præscribitur missa dumtaxat cantanda. Ita Sac. Congregatio Concilii respondit die 29. Januar. 1684. ad certam quamdam caussam ei propositam; Legatur P. Lucius Ferrari in Suppl. 1. V. Missa, num. 62.

§. VI.

De obligatione celebrandi generatim, nec non de tempore, & loco celebrandi.

Q. 1. AN sacerdotes tenentur aliquando celebrare? *R.* Affirm. juxta omnes cum Angelico 3. part. quæst. 82. art. 10. Tenentur enim singuli Sacerdotes jure Divino aliquando saltem sacrificium offerre: ex Luc. 22. & Tridentino sess. 22. capit. 1. Ratio est: quia quisque munus susceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac; & uti potestate sibi concessa in honorem Dei, utilitatem proximi. Unde D. Thom. loco cit. docet, quod Sacerdotes, etiamsi curam animarum non habeant, celebrare tenentur *in præcipuis festis, & maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt*. Id autem omittere est lethaliter peccare contra Religionem, & cultum Deo debitum. Idcirco Tridentinum, sess. 23. cap. 14. Episcopis injungit, ut curent, quod simplex Sacerdos celebret, *saltem diebus Dominicis, & Festis sollemnibus*: Parochos vero, *tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant*.

Q. 2. Quando, & qua hora celebrari debet? *R.* Quamvis mos fuerit antiquissimus celebrandi quotidie, ut patet ex epist. 54. S. Cypr. nihilominus nulla est obligatio: nisi forte ratione beneficii, vel Capellaniæ id postulantis: Potest tamen licite fieri; (semel tamen, præterquam in Natali Domini, & in casu necessitatis cum licentia Episcopi, dum idem Sacerdos duas habet Parochias), si nihil obsit. Die Parasceves nemini licet publice, aut private celebrare sub mortali; & hoc ex Ecclesiæ institutione. Feria quinta in cœna Domini, & Sabbatho Sancto missa privata dici non potest, ex noviss. Decr. Clementis XI. sub die 15. Martii 1712. relato a P. Merati in suis Observationib. & Additionib. ad Gavanti Commentar. tom. 1. part. 4. tit. 8. num. 8. cui decreto obtemperandum esse, non obstante quocumque privilegio, & contraria consuetudine docet Pater Lucius Ferraris tom. 6. suæ Biblioth. Canon. &c. V. *Missa*, art. 5. num. 8. Idque ex Decr. Sac. Congreg. & Clemen. XI. 20. Aprilis 1707. & ejusdem vivæ vocis oraculo die 8. Augusti 1713.

R. 2.

R. 2. Circa horam celebrandi jus commune, & consuetudo generalis præscribunt, ne Missa ante auroram finiatur, neque post meridiem inchoetur, & videri potest Rubrica. Nomine autem Auroræ intelligitur prima irradiatio, quæ respective ad diversos menses perseverat vel una, & dimidia hora ante ortum solis. Excusat necessitas pro administrando Viatico, si desint particulæ consecratæ. Excusare videtur etiam consuetudo regionum a silentio Episcoporum approbata, in quibus hora vel prævenitur, vel protrahitur.

(*) Ex Decr. novo Benedicti XIII. confirmato a Clemente XIII. feliciter regnante licet modo Sacerdoti celebrare tertia parte horæ ante auroram, & tertia parte horæ post meridiem, etiam secluso speciali privilegio, vel motivo.

Q. 3. Ubi celebranda missa est? *R.* Locus celebrandi, communiter loquendo, debet esse consecratus, vel benedictus ab Episcopo, vel auctoritate Episcopi, aqua per ipsum benedicta: ex Tridentino sess. 22. cap. 12. Excipitur casus publicæ necessitatis, si Ecclesia corruerit, & ne populus sacrificio careat; nec non in bello, dum celebratur solis festivis diebus in tentorio sub dio; immo etiam in littore maris, ne diu milites, aut navigantes missa careant; & etiam de licentia Pontificis in navi, mari certo moraliter tranquillo. In domibus autem sæcularium ex privilegio S. Sedis licet celebrare in Sacello benedicto. Missæ autem non satisfaciunt, nisi designati in Brevi. Regulares ex privilegiis a Tridentino non revocatis, in Oratoriis, & aliis honestis locis proprii Conventus licite celebrant: ex eod. Concilio in Decr. de observand. & vitand. in celebratione Missar.

(*) Privilegium celebrandi missam in mari non conceditur a Pontifice, nisi sub istis conditionibus, nempe, ut tutum navigium sit, ac longe absit a litore, tranquillumque sit mare, & celebranti adsit etiam alter, vel Sacerdos, vel Diaconus, qui, si quis oriretur motus, quo periculum esset, ne calix everteretur, possit manu calicem ab ejusmodi periculo eripere. Ita ex indulto ordine XI. concesso a Clemente XI. militari Ordini Hierosolymitano, nec non ex indulto Benedicti XIV. eidem Ordini concesso, quod extat tom. 1. Bull. ejusdem Pontificiis num. 41. pag. 109.

PARAGRAPHUS ULTIMUS.

De reliquis ad missæ sacrificium pertinentibus.

Q. 1. Quænam requiruntur ad celebrandum? *R.* Sequentia: 1. Altare, habens lapidem consecratum; idque sub mortali; unde sine ipso celebrare nunquam licet.

(*) Hic autem lapis, seu potius altare, debet esse ab Episcopo consecratum, & tam amplum, ut hostiam, & majorem calicis par-

partem capiat, ut docet Miss. Romanum, sive sit fixum, sive portatile. Portatile suam amittit consecrationem, cum nulla pars confracti lapidis calicem cum patena capere potest. Fixum suam perdit, tum per fractionem notabilem, tum etiam per separationem e loco suo, sive basi: cap. 3. de consecr.

2. Requiruntur tres mappæ benedictæ, quarum una saltem totam mensam tegat; & plures affirmant in necessitate sufficere etiam duas. 3. Requiritur lumen regulariter in duobus cereis accensum, sine quo celebrare, regulariter est lethale. Excipitur casus necessitatis, in quo etiam unus cereus, & si hic non possit haberi, sufficiet candela sebacea, vel etiam lampas olearia; nunquam tamen licet sine lumiue: necessitas autem est, ne populus missa careat. 4. Requiritur sub mortali missale; quia nemo in re adeo gravi potest suæ fidere memoriæ: neque ullus legere non valens celebrare potest absque speciali S. Sedis dispensatione; & tunc solum in Oratorio privato. 5. Requiritur regulariter Crux in Altari, nisi in eo altari expositum sit Venerabile; aut nisi altare ipsum sit Crucifixi, vel Crucis: excipitur necessitas, ne populus Missa careat; nunquam tamen ex mera devotione licet sine cruce celebrare. Bened. XIV. in Constit. 16. Julii 1746. §. 5. probat opinionem sustinentium, requiri crucem cum Crucifixo, ideo hanc tenendam suadeo. Requiritur 6. minister deserviens, qui sit masculus, & nunquam licet sine inserviente celebrare.

(*) Bened. XIV. in Epistola ad omnes Episcopos ditionis Ecclesiasticæ, tom. 2. Bull. pag. 125. ait: 1. in altari, in quo celebratur, debere esse imaginem crucifixi, ita collocatam, talisque magnitudinis, ut commode a Sacerdote videri possit; nec satisfieri præcepto ecclesiastico, si exigua imago præfigatur minori tabulæ, aut statuæ alicujus Sancti superadditi. 2. Sine dicta imagine in casu necessitatis dumtaxat fieri posse Sacrum. 3. Non requiri Crucifixum, quando Crucifixus in majori tabula altaris, vel pictus, vel cælatus primum locum obtineat præ ceteris in eadem tabula expressis. 4. Non sufficere parvam crucem Tabernaculo præfixam, juxta Decret. Sacr. Rit. Congreg. ann. 1663. sed poni debet alia crux in medio Candelabrorum. 5. Circa obligationem ponendi crucem in Altari, in quo sit Sanctiss. Sacramentum expositum, quamlibet Ecclesiam suam retinere debere consuetudinem declarat, ita ut ponatur crux, dum missa celebratur, si ita mos est: non ponatur, si contraria est consuetudo. Ex ead. Congreg.

(*) Sententia communior sustinet ad summum culpam venialem committi ab iis, qui non servant talem ritum celebrandi cum cruce; de præcepto enim sub mortali non constat, neque ex jure, neque ex consuetudine, quæ fuerit hoc animo introducta. Ita Pater Cajetanus Merati *in suis Observationib. & Additionib. super Thesaurum Sacror. Rituum Gavanti* tom. 1. part. 1. tit. 20. ubi hanc Rubricam ad examen vocat; hancque esse sententiam asse-

asserit plurimorum Theologorum, nec non etiam Bened. XIV. de Sacrif. Missæ lib. 3. cap. 13. num. 1.

(*) Circa ministrum inservientem Bened. XIV. loco laud. c. 7. n. 3. ait, Sacerdotem posse sine tali ministro celebrare, sibique respondere, si viaticum opus sit infirmo ministrare, ut docet Sylvius 3. p. q. 83. a. 5. „ Qui etiam censet Sacerdotem, cui die festo non sit copia Missæ audiendæ, meliore consilio Missam prætermittere, quam sine ministro celebrare, quamquam neget illum peccare, si sine ministro celebret." De necessitate ministri ad Missam celebrandam agit ipse & lib. 1. cap. 11. ubi plura docet scitu digna.

R. 2. Requiruntur præterea calix & patena cum sua supellectili, quæ sint respective consecrata, vel benedicta. Calix in cuppa saltem sit argenteus; sin autem, sufficiet stanneus, dummodo intus sit deauratus, quæ deauratio non est simpliciter necessaria in argenteo, idem dicas de Patena. Requiritur insuper Corporale lineum benedictum, sine quo nunquam licet celebrare. Requiritur palla benedicta, sine qua advertenter nunquam licet. Item Purificatorium, quod non eget benedictione. Velum Calicis, & bursa requiruntur, sed potest Missa celebrari, occurrente necessitate, etiam sine illis. Requiruntur vestes sacræ, & quidem omnes, & benedictæ; itaut aliqua illarum deficiente non liceat celebrare. Deficiente cingulo, & sit celebrandi necessitas, poterit loco cinguli se cingere alia stola; quemadmodum si desit manipulus, poterit in necessitate accommodare aliam stolam ad modum manipuli; nunquam tamen hæc licent ad celebrandum ex mera devotione. Color vestium singulis diebus præscriptus est observandus, quando fieri potest: putant tamen aliqui non esse mortale, si desit color præscriptus, & aliqua necessitas celebrandi urgeat, aut diei festi, aut communicandi infirmum, & adhibeatur color appropinquans præscripto; quæ omnia intelliguntur semoto scandalo. Vestes non debent esse nimis diffutæ, neque corporale, & Purificatorium nimis immunda; & circa hoc gravis obligatio obstringit Custodes, Sacristas &c. ut lethale sit, si in hoc notabiliter deficiant.

(*) Animadvertendum hic est, quod vestes sacræ suam amittunt benedictionem per lacerationem, seu fractionem, & imminutionem notabilem, per quam desinunt esse aptæ ad suum usum: ut si cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum sufficiat; nam si pars aliqua sufficiens persistat, hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad usum proprium. Si priusquam figura vestis (idem dic de cingulo) destruatur, ad eam reficiendam assuantur paullatim aliqua, etsi ea non sint benedicta, eadem vestis moraliter benedicta manet; nam accessorium non tollit principale, sed ejus naturam sequitur, nisi tanta huic accessio fiat, ut possit pene novum censeri. Sic P. Antoine Tract. de Euchar. cap. 3. q. 5. n. 8.

Rubricistæ varias excitant quæstiones circa colorem indumentorum, queis in Missæ celebratione utendum est, ut videre est apud Meratum in Opere laud. part. 1. tit. 18. num. 1. quæ apud ipsum legi possunt, & examinari.

Observanda demum sunt sequentia S. R. C. Decreta, quæ affert Meratus idem *in Indice Decretorum* tom. 2. num. 558. & 560. Primum est, quod Sacerdotes, etiam Regulares, diebus, quibus propria Officia recitant sub Ritu duplici, celebrantes in alienis Ecclesiis, quando peragitur festum cum sollemnitate, & concursu populi, debent celebrare Missas, conformando se ritui, & colori earumdem Ecclesiarum. In aliis vero diebus possunt, sed quando prohibentur Missæ votivæ, vel Defunctorum, debent se uniformare, saltem quoad colorem. S. R. C. 11. Junii 1701.

Secundum est, quod in Ecclesiis Regularium diebus Dominicis, quibus tam Regulares, quam exteri celebrant de Dominica, possunt exteri uti coloribus Paramentorum, quibus utuntur Regulares ratione alicujus Octavæ; & Regulares celebrantes in aliis Ecclesiis uti coloribus juxta ritum earumdem. S. R. C. 11. Junii *in una III. Ordinis S. Francisci*.

R. 3. Præfata, in quibus intervenit sacra Unctio, puta calix, & patena, consecranda sunt ab Episcopo pro suis subditis, atque reliquis in sua Diœcesi commorantibus. Hac facultate gaudent etiam Abbates illi, quibus concessus est usus Pontificalium; attamen tantummodo pro suis subditis, & Monasteriis; neutiquam pro quibusvis extraneis: ita declaravit expresse Sac. Congregatio, habita coram Summ. Pontifice Alexand. VII. die 27. Septemb. anni 1659. num. 18. & 19. Regulares autem Superiores, quibus concessus non est Pontificalium usus; consecrare non possunt supradicta, neque pro suis Ecclesiis; possunt tamen benedicere supellectiles, vestesque sacras tantum pro usu suarum Eccclesiarum, ut dicitur in cit. num. 18. nec non in Constit. Bened. XIII. data 26. Maji 1727. in cujus §. 33. idem Summ. Pontif. post indicatos alios Pontifices, hocce privilegium nostris concedentes, illud confirmat, & innovat.

(*) Concedit etiam seu potius confirmat idem Pontifex nostris facultatem reconciliandi Ecclesias pollutas, cæmeteria, & claustra, juxta concessionem, & indultum præcedens aliorum Pontificum, nec non novas Ecclesias, novæ cœmeteria, capitula, claustra, & oratoria benedicendi, aqua tamen prius a Catholico Episcopo Diœcesano benedicta; qui si renuat eam concedere; indulget, ut eam Superiores nostri petere possint, accipere, atque asportare a quocumque Catholico Episcopo.

Q. 2. Quænam observanda sunt in celebratione Missæ? *R.* sequentia: 1. Recitandæ sunt breves illæ preculæ injunctæ Sacerdoti, dum se induit, ad Amictum, ad Albam &c. Quarum omissio est culpa venialis gravior, vel minor pro rata omissionis. Nemo potest celebrare capite cooperto, nisi de S. Sedis speciali licen-

licentia. 2. Debet Sacerdos habere vestem talarem, dum se induit vestibus sacris: 3. Generatim loquendo, nil addi, vel minui potest in celebratione, præterquam a Missali in Rubricis præscribitur: ita ut quævis additio, vel subtractio, pro ratione materiæ, advertenter facta, sit lethalis, vel venialis. 3. Ex communi Doctorum sententia, Sacerdos, qui ex modo se gerendi in Missæ celebratione, tam quoad nimiam celeritatem in legendo, tam quoad verborum obtruncationem, tam quoad malam executionem cæremoniarum, ita ut indevotionem, admirationem, & scandalum notabile piis adstantibus ingerat, peccat lethaliter. Ratio patet.

Quæres: quantum temporis insumendum sit in celebratione? R. Quantum requiritur, ut executioni mandentur præcepta a Missali Rom.: & insuper quantum exigitur, ut obediatur Concilio Trid., seu præscriptis ab ipso sess. 22. in Decr. De observ. & vitand. in celebrat. Missæ.

(*) Scriptores juxta Rubricam temporis spatium, quod in Missæ celebratione impenditur duplex constituunt, videlicet interius, quod in recta, integraque verborum pronunciatione, in precibus, ceterisque rebus, quæ a sacris Ritibus præscribuntur, attente, decenterque absolvendis collocatur: & exterius, quod pietati Sacerdotis liberum relinquitur. Circa hoc postremum curare debent Sacerdotes, ne ob nimiam prolixitatem molesti adstantibus evadant. Circa primum vero, ex unanimi Scriptorum opinione ad tertiam horæ partem saltem illud debet pertingere; neque horæ dimidium excedere. Ita Cardin. Lambertinus, postea Bened. XIV. institut. 34. §. 6. n. 30.

R. 2. Peccat mortaliter Sacerdos, qui advertenter, & notabiliter distractus Sacrificium celebrat; si enim voluntaria distractio notabilis in recitatione horarum lethalis est, nisi repetatur; multo magis talis erit in actione longe præstantiori, cujusmodi est Missa.

R. Missam inchoatam interrumpere est illicitum, absolute loquendo, nisi in casu aliquo gravis necessitatis corporalis celebrantis, vel spiritualis proximi, e. g. Baptismi ministrandi, aut absolutionis impertiendæ repente morituro; quibus peractis Missam prosequatur; quod si consecratione peracta prosequi nequeat, alter est substituendus, qui Sacrificium compleat juxta superius dicta. Quod si, dum Missa celebratur, polluatur Ecclesia mutilatione, aut occisione alicujus &c., aut excommunicatus vitandus eadem egredi nolit, & hæc ante cœptum Canonem eveniant, recedere debet ab Altari. Vide Missale in Rubricis.

Q. 3. Quænam observanda sunt circa stipendium Missæ? *R.* sequentia: 1. Justum stipendium debetur Sacerdoti celebranti, non tamquam pretium operis, sed tamquam debitum honestæ suæ sustentationi, juxta omnes. Stipendium autem justum illud est, quod vel lege, vel consuetudine approbata taxatum invenitur; ita ut nequeat Sacerdos plus exigere; aliter teneretur excessum illum restituere, utpote extortum, & non libere datum. Recipiens

autem stipendium tenetur ex justitia celebrare, sicuti a dante stipendium præscribitur, videlicet tot Missas celebrare, talis qualitatis, in tali loco, tali tempore, atque pro tali caussa, si hæc cuncta præscribat. Peccabit igitur, si aut plures Missas celebrandas assumat, quas prævidet se non posse juxta conditiones petitas celebrare: immo si finis celebrationis interea frustretur, puta, quia eas celebrandas dedit ante litis tractationem tali die eventuram, vel ob aliud simile, tenebitur ad restitutionem. Ratio patet.

(*) Hic animadvertere juvat, licitum non esse Sacerdoti sese Missis onerare, quibus intra unum mensem, quod est tempus a Sac. Congregatione, ut refert Bened. XIV. institut. 56. n. 14., & de Syn. Diœces. lib. 13. cap. ult. n. 10. taxatum, satisfacere non potest, idque sub pœna peccati mortalis; excipe tamen, si retribuenti omnino compertum esset, Missis, quas commisit, tam cito satisfieri non posse, ob consuetam retribuentium in tali Ecclesia, vel tali loco, vel pro tali devotione, extraordinariam multitudinem, & Sacerdotum inopiam. Excipi forte etiam posset alius casus, si nempe ipsimet Sacerdoti compertum esset certissime, nullum alium Sacerdotem, nullumque aliud Sacerdotum Sodalitium citius tanto Missarum numero satisfacere posse.

R. 2. Si quis stipendium pro Missa, vel Missis manualibus celebrandis recipiat majus consueto, & ipse tradat Missam, aut Missas alteri celebrandas, tenetur totum stipendium eidem erogare, nec potest absque restitutionis onere illum excessum stipendii consueto majoris sibi retinere. Tum quia voluntas dantis est, ut celebrans stipendio illo fruatur: tum quia Urbanus VIII. id prohibuit in suo Decr. *Cum sæpe:* tum denique quia Alexand. VII. oppositum docentes reprobavit in thesi 9. damnata, in qua dicebatur: „ Post Decretum Urbani, potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori „ stipendio, alia parte stipendii sibi retenta," Immo Bened. XIV. in sua Constitut. incip. *Quanta cura* &c. sub pœna censurarum Rom. Pontifici reservatarum, nempe excommunicationis quoad laicos, & suspensionis, si Sacerdotes sint, vel Clerici, prohibet mercimonia super eleemosynam Missarum, hoc est, vetat, ne eleemosynas colligentes in iis locis, in quibus stipendia Missarum, sive eleemosynæ sunt majoris pretii, Missas celebrare curent aut ibidem, aut in locis, in quibus pro minori pretio celebrari soleant, retento sibi reliquo pretio; idque, etiamsi indicarent Sacerdoti celebranti pro minori pretio, & iste eo contentus esset.

(*) Qui in aliquo peculiari casu unius Missæ, seu qui partem stipendii, seu eleemosynæ unius Missæ dumtaxat sibi retineret, & alteri Sacerdoti Missam hujusmodi celebraturo stipendium, seu eleemosynam minoris pretii erogaret, quamvis & peccaret, & ad restitutionem teneretur; attamen videtur, salvo meliori judicio, quod

quod censuris a S. P. in hac Constitut. latis non foret obnoxius. Quippe præfatis pœnis subjicit solummodo, qui mercimonia super Missarum eleemosynas exercent, eas quærendo, & colligendo, ut apparet tum ex laud. Constitut. tum ex lib. 5. de Syn. Diœces. cap. 9. n. 5. ubi idem versat argumentum: hoc autem locum habere non videtur in casu unius Missæ; qui mercimonium constituere non valet.

(*) Beneficiarius, dum per alium celebrare cogitur, potest licite consuetam præbere eleemosynam, quamvis ex Beneficio majorem ipse percipiat. Sic censuit Sac. Congreg. ut refert P. Daniel Concina, de Euchar. lib. 3. cap. 6. §. 2. n. 14. Id concedunt Doctores plures etiam Capellano, licet amovibili, & illis, quibus commissa est perpetuarum Missarum celebratio. Prohibitio ergo est pro Missis manualibus: sic idem P. Concina concludit.

R. 3. Dubio vacat illicitum contra justitiam, & restitutionem obnoxium esse, pro una Missa plures eleemosynas accipere, & pluribus acceptis una Missa satisfacere: ita ex thesi reprobata ab Alexand. VII. num. 10. in qua dicebatur: „ Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium „ unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata danti stipendium, „ quod pro nullo alio offeram." Certum quoque est post Decretum Sac. Congregat., auctoritate Urbani VIII. confirmatum, quod ille, qui accipit, sive pluribus, sive ab eodem plura stipendia, quæ singula sint justo, & taxato minora, non potest illa reducere ad stipendium taxatum, & per pauciores Missas dicto stipendio taxato correspondentes, minores numero Missas celebrare, & suis obligationibus satisfacere: quia eo ipso, quod minora illa stipendia singula pro singulis Missis celebrandis accepit, cessit juri suo.

R. 4. Certum similiter est, illum, qui ab aliquo eleemosynam pro Missa celebranda accepit, non posse alteram eleemosynam accipere ea intentione, applicandi huic secundo fructum illum, qui ipsi celebranti correspondet: quia ille applicari nequit. Unde idem Alexand. VII. hanc thesim n. 8. damnavit. „ Duplicatum „ stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa accipere; appli- „ cando petenti partem, etiam specialissimam fructus ipsimet ce- „ lebranti correspondentem: idque post Decretum Urbani VIII.

R. 5. Sac. Congregatio Decretum evulgavit ab Urbano VIII. confirmatum, tom. 4. Bull. „ Sacerdotes, quibus diebus tenentur „ Missas celebrare ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut sa- „ larii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis suscepe- „ rint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere."

R. 6. Qui quotidie celebrare tenetur titulo beneficii, vel Cappellaniæ, si ex justa, & rationabili caussa e. g. infirmitatis, aliquo, vel aliquibus diebus non celebret, non propterea supplere tenetur, quia fundatores præsumuntur potuisse, & debuisse prævidere, quod Cappellanus, vel Beneficiarius non semper valere

potest, aut quod nunquam aliquis casus eventurus sit, quo a celebrando impediatur, ut docet communior.

(*) Resolvit Bened. XIV. *De Sacros. Missæ Sacrif.* lib. 3. cap. 9. n. 9. eum, qui onus habet Missam quotidianam applicandi teneri unam dumtaxat applicare in Festo Nativitatis D. N. J. C. pro dicto onere; nisi forte institutor diserte jusserit, tres Missas sibi eo die applicari. Plures allegat ipse Auctores ita sentientes. In die vero Commemorationis omnium Defunctorum, Aversa quæst. 2. de Euchar. sect. 18. putat, eo die cessare onus Cappellaniæ quotidianæ; ideoque licere Cappellano Missam eo die applicare, vel omnibus defunctis, quod esset optimum, vel privato cuidam defuncto. Pasqualigus q. 1134. contrarium sustinet; addit tamen licere Cappellano Missam alicui defuncto, vel defunctis omnibus applicare; præsumendum enim voluisse institutorem eo die Cappellano Missam sibi applicandam remittere. Firmior visa est eidem Bened. illorum sententia, qui statuunt, teneri Parochum ad populi utilitatem, & devotionem tres Missas celebrare in die Natalis Domini.

R. 7. In casu, quo proventus Cappellaniæ, vel beneficii adeo fuerint imminuti, absque ulla Capellani culpa, ut non recipiat stipendia congrua pro onere Missarum suscepto; non potest ipse reducere Missas ad numerum congruo stipendio correspondentem; sed ex mandato Trid. sess. 25. cap. 4. tenetur recurrere ad Episcopum, ut ipse provideat: & ubi Urbani Decretum est receptum, est ipsi recurrendum ad S. Sedem.

(*) Nota: 1: Hactenus dictis stare debere etiam Regulares, quibus suorum Privilegiorum obtutu, neutiquam licet stipem exigere illa majorem, quam Episcopus præscribit: ita ex S. Congregatione Concilii in una *Romana* die 15. Januar. 1639. lib. 16. Decret. pag. 130. 2. Nec Regulares, nec Sæculares Sacerdotes prohibentur uberiorem stipem a sponte dantibus accipere, dummodo absit dolus, & quodcumque pactum etiam implicitum: ex Sac. Congregat. Concilii 16. Januar. 1649. lib. 18. Decret. pag. 575. *a tergo*.

Q. 4. Quibus in casibus Ecclesia exsecratur, polluiturque? *R.* 1. Pollui Ecclesiam per injuriosam humani sanguinis effusionem, quæ vox, *effusionem*, significat copiam aliquam. 2. Per homicidium injustum voluntarium, etiamsi sanguis non effundatur: requiritur tamen in utroque casu, quod percussio eveniat in Ecclesia, etiamsi percussus extra Ecclesiam, aut sanguinem fundat, aut moriatur. 3. Polluitur per quamvis effussionem voluntariam humani seminis, quæ tamen sit aliquo modo notoria. 4. Si excommunicatus vitandus in ea sepeliatur, qui non sit absolutus. 5. Si non baptizatus in ea sepeliatur: aliqui tamen dicunt, non pollui per sepulturam pueri non baptizati; quamvis conveniant omnes esse peccatum lethale. Cæmeterium polluitur pariter eisdem modis.

R. 2.

R. 2. Si dicta crimina patrentur super fornicem externum Ecclesiæ super tectum, in turri, in cubiculis contiguis, immo etiam juxta plures in Sacristia, non polluitur Ecclesia; quia non sunt loca spectantia ad corpus internum Ecclesiæ. Quousque remanet polluta Ecclesia, etiam altaria remanent polluta, & etiam cæmeterium, si eidem sit contiguum; quia hoc est eidem accessorium; accessorium autem sequitur principale.

R. 3. Si Ecclesia fuerit antea dumtaxat benedicta, tollitur pollutio per benedictionem aquæ benedictæ factam ab Episcopo, vel Sacerdote de licentia Episcopi, aqua ab Episcopo benedicta. Si autem fuerit consecrata, indiget nova consecratione, quæ a solo Episcopo fieri potest; & istis modis reconciliari dicitur.

R. 4. Ecclesia etiam quandoque exsecratur absque culpa alicujus, nimirum quando parietes ejus quoad majorem partem corruunt, vel destruuntur, vel eorum interior crusta, aut tota, aut pro majori parte simul aufertur; quia consecratio fit in parietibus, & linitur crusta eorumdem. Non desunt, qui dicunt, quod si parietes paullatim, & successive destruantur, & reficiantur, non exsecretur: ita in cap. *Ligneis* de consecrat. Ecclesiæ. Nota, quod exsecrata Ecclesia non exsecrantur altaria; & vicissim. Hæc omnia deprompta sunt ex variis juribus.

APPENDICULA

De Altari Privilegiato.

Quæres 1. Utrum tempus e. g. septennium in Privilegio concessum incipiat a die gratiæ, Romæ concessæ, an a die publicationis factæ per Ordinarium? *R.* Incipere a die gratiæ Romæ concessæ: ita ex sententia Sac. Congregationis præpositæ indulgentiis, & Reliquiis approbata a Summo Pontif. die 18. Maji 1711.

Quæres 2. Quomodo sit intelligenda clausula Brevis: „ Dum„ modo in dicta Ecclesia quotidie tot Missæ celebrentur?" *R.* Absentibus Religiosis ex caussa prædicationis tempore Quadragesimæ & Adventus indulgentias remanere suspensas; idem dicas, deficiente prædictarum Missarum numero ob infirmitatem Sacerdotum, tam Regularium, quam Sæcularium; sicuti etiam ob absentiam ab Ecclesiis Sæcularibus Canonicorum, & Sacerdotum per aliquot dies, & menses. At secus est, deficientibus Religiosis occasione festivitatum, vel funerum, aut similium a Superioribus ad celebrandum alibi missis; dummodo id raro contingat. Ita Sac. Congregatio Concilii die 30. Julii 1701. de Mandato Sanctissimi.

Quæres 3. An sub suspensione generali indulgentiarum, quæ fit anno Jubilæi, comprehendantur altaria privilegiata? Sac. Congreg. super Indulgentiis die 24. Januar. 1700. respondit *negative*.

Quæres 4. An, ut Missa privilegiata valeat, necessario debeat esse de Requiem? *R.* Quod, quando potest celebrari, debet esse de requiem; quando vero juxta Rubricas non potest celebrari, valet Missa de Sancto, de Dominica, ac si esset de Requiem; ita ex definit. Innocentii XI. in sua Constitut. incip. *Alias* &c. & ex aliis Declarationibus. Atque id valet, nedum pro Privilegio quotidiano; verum pro privilegio non quotidiano.

Quæres 5. Qualiter peccet Sacerdos, qui tenetur celebrare in Altari privilegiato, & advertenter celebrare omittit in eodem? *R.* Cum mihi probabiliori ipsum peccare mortaliter, & teneri ad compensationem. Ratio primæ partis est, quia, ut patet, in re gravi decipit proximum. Ratio secundæ partis est, quia certe proximo damnum intulit voluntarie. Igitur quomodo compensandum est damnum? Indulgentias plenarias pro defunctis concessas, devotione majori, quæ possibilis est animæ defuncti applicando, ut adæquetur, quantum fieri potest, valor indulgentiæ, quæ confertur per celebrationem Sacrificii.

Quæres 6. An, si destruatur altare privilegiatum, cesset privilegium? *R.* Si destruatur paullatim, & simul paullatim reficiatur, & semper perseveret eadem dedicatio, vel denominatio, non cessat privilegium: quia formaliter remanet semper idem altare. Secus est, ob oppositam rationem, si ita destruatur, ut totum simul corruat.

Quæres 7. An, si transferatur altare de loco in locum interveniente legitima auctoritate, cesset privilegium? *R.* Non cessare, si indulgentia fuerit concessa in reverentiam illius mysterii, aut Sancti; & transferatur altare sub eadem nomenclatione; quia adhuc est idem altare, quod non mutat mutatio loci: Secus est ob contrariam rationem, si nomen, & imago revera mutentur.

(*) Sanctiss. D. N. Clemens Papa XIII. de Consilio VV. S. R. E. Cardinalium Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præpositorum universali Decreto perpetuis futuris temporibus valituro benigne concessit, ut Missa die Commemorationis defunctorum a quocumque Sacerdote sæculari, vel cujuslibet Ordinis, & Instituti Regularis celebranda gaudeat Privilegio, ac si esset in altari privilegiato celebrata, decernendo tamen, ut nonnisi consuetam eleemosynam unusquisque Sacerdos pro dicta Missa, licet Privilegiata, accipiat.

CAPUT IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

§. I.

De notione, & necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

Q. 1. QUid significatur nomine Pœnitentiæ? R. Significatur 1. virtus quædam, qua principaliter detestamur peccata, & dolemus toto corde de ipsis, cum proposito non amplius peccandi, & animo satisfaciendi Deo offenso, dolenter, & humiliter veniam petendo, atque consequenter congruis satisfactionibus utendo ad peccata commissa pro modulo nostro expianda. 2. Sacramentum quoddam novæ legis; & sic sumpta definitur: Sacramentum a Christo institutum ad remittenda peccata post Baptismum commissa per actus a pœnitente elicitos, & per absolutionem Sacerdotis.

Q. 2. An hujusmodi Sacramentum necessarium est? R. Adultis post Baptismum mortaliter peccantibus esse necessarium in re, quando fieri potest confessio; in voto autem, seu efficaci desiderio ejusdem in perfecta contritione contento, quando confessio fieri nequit, & est necessarium necessitate medii ad salutem assequendam. Constat ex Joann. 20. & ex Trid. sess. 14. cap. 2. Ubi hujus Sacramenti necessitatem pro adultis peccatoribus coæquat necessitati Baptismi pro nondum baptizatis.

§. II.

De materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Q. 1. QUænam est hujus Sacramenti materia? R. 1. Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ sunt peccata post Baptismum, quæ si sint mortalia certa, aut dubia, erunt materia necessaria, nempe necessario a pœnitente exponenda; cum hoc Sacramentum institutum fuerit ad justificandum peccatorem; sola namque peccata mortalia privant animam justitia, seu gratia habituali, & sanctificante in Baptismo accepta; & quidem certo, si certo sint mortalia: dubie vero, si sint dubia.

R. 2. Peccata venialia sunt materia remota sufficiens, videlicet, quæ sufficit, ut sit materia opportuna Sacramenti ita ex Trident. sess. 14. c. 5.

(*) Etiam quævis peccata jam remissa per absolutionem sunt materia sufficiens hujus Sacramenti. Quippe peccata jam remissa possunt esse materia contritionis, & confessionis, atque valent adhuc remitti remissione, quæ priorem confirmet per novam gratiam.

tiam. Hinc Bened. XIV. in Extravag. de Priv. eadem peccata iterato confiteri salubre esse asserit. Lege P. Antoine Tract. de Poenit. cap. 1. a. 2. q. 15.

R. 3. Materia proxima hujus Sacramenti sunt actus poenitentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Ita idem Concil. sess. 14. can. 4. Satisfactio autem opere praestita est quaedam pars, at non essentialis, sed dumtaxat integralis, seu integrans Sacramentum per Confessionem, & absolutionem jam quoad essentiam constitutum: & idcirco Concilium in cap. 3. ejusdem sess. dicit, illos actus *requiri ad integritatem Sacramenti*. Sunt autem materia proxima, quia applicant, & subjiciunt clavibus materiam remotam; & etiam quia ex ipsis actibus contritionis, & confessionis, tamquam ex partibus componentibus, addita absolutione, assurgit hoc Sacramentum.

Q. 2. Quid, & quotuplex est contritio? *R.* Contritio generatim accepta est *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero*. Ita Trident. sess. 14. cap. 4. Dividitur in perfectam, quae propriissime contritio vocatur, & est dolor, ac detestatio peccatorum propter Deum super omnia dilectum ob suam infinitam bonitatem, & amabilitatem; & in imperfectam, quae vocitatur Attritio, & est dolor, & detestatio peccatorum ob aliquod aliud motivum fide supernaturali cognitum, e. g. ob perditum paradisum, ob incursum periculum damnationis aeternae &c.

Q. 3. Quae, & quot requiruntur, ut contritio generatim sit ad Sacramentum poenitentiae sufficiens? *R.* sequentia: 1. quod sit formalis, nempe quod sit actus sincerae displicentiae de peccatis commissis, ut vere poeniteat peccatorem illa perpetrasse; nam pars, quae a peccatore confertur, debet esse actus virtutis poenitentiae: inter actus autem virtutis poenitentiae praecipuus est dolor, seu displicentia vera de peccatis commissis. 2. Quod hic dolor sit interior, idest corde, & animo vere conceptus, nempe mente, & voluntate; mente quidem, concipiendo gravitatem offensae divinae, ejusdemque injustitiam; voluntate autem serio detestando, & abominando peccata, mente & corde habendo illa, ceu mala, super omnia alia mala, divinamque bonitatem anteponendo cuicumque alteri bono; ex quibus consurgat in animo dicta detestatio, & displicentia peccatorum. Neque est necesse, ut sit sensibilis, quamvis hoc sit optimum, sed sufficit, quod sit appretiative talis. 3. Quod sit supernaturalis, ex auxilio divinae gratiae profluens: ex Trid. sess. 6. can. 3. Idcirco Innoc. X. reprobavit thesim 17. in qua dicebatur. „Probabile est, sufficere contritionem naturalem, modo honestam." 5. Quod sit efficax, & absolutus, idest excludens affectum ad quodvis mortale; & continens propositum firmum, ac stabile non amplius Deo dante peccandi in posterum mortaliter. Hoc autem propositum regulariter debet esse explicitum, & formale; ex Trid. quamquam si dumtaxat ex

inad-

inadvertentia omittatur, tunc censetur implicite contentum in dolore: unde non debet unquam advertenter omitti; quia tunc merito suspecta esset confessio; quia suspectus redderetur etiam dolor. 6. Quod eliciatur dolor *cum spe veniæ*, ut loquitur Tridentinum sess. 14. cap. 4. qui actus spei, quamvis laudabilissimum sit, quod eliciatur, non videtur tamen necessarium; cum includatur in modo se gerendi pœnitentis.

Q. 4. An hujusmodi dolor præmittendus est necessario saltem absolutioni? R. affirm. Quia absolutio applicari non potest, nisi confessioni dolorosæ, quæ est pars materialis proxima Sacramenti pœnitentiæ; confessio autem sine dolore saltem præmisso absolutioni, non est confessio dolorosa; quia confitens exponitur periculo illum omittendi ante absolutionem: unde si forte pœnitens illum non elicuerit ante confessionem, moneat Confessarium, ut modicum exspectet, quousque actus doloris, & propositi eliciat; quo facto dicat summatim: me accuso iterum de omnibus expositis.

R. 2. Toties renovandus est dolor, quoties est renovanda absolutio: quia, cum agatur de valore Sacramenti, hæc opinio erit tenenda, utpote tutior, & innixa gravi fundamento, posito in eo, quod renovata absolutione novum fit Sacramentum.

Q. 5. An necessarius est dolor contritionis perfectæ a perfecta caritate descendens? R. negat. Quia hoc Sacramentum est *institutum à Christo pro fidelibus Deo reconciliandis*, ut loquitur Trident. sess. 14. can. 1. quamvis autem non sit necessarius, laudabiliter tamen est procurandus; quia in nova lege contritio ista non justificat, nisi includendo votum Sacramenti. Sufficit igitur Attritio; at non ex solo, & mero pœnarum metu concepta, sed quæ etiam ex aliqua Dei dilectione, & caritate procedat, quæque Deum ceteris omnibus præferat: ita ex Trid. sess. 6. cap. 6. & can. 3. Nam hic etiam agitur de valore Sacramenti; cum agatur de parte essentiali ipsius, nempe de materia proxima; igitur hæc erit tenenda, quæ nedum est tutior; verum etiam longe probabilior, utpote menti Concilii longe conformior.

(*) Circa controversiam de Attritione, vel Contritione Confessioni præmittenda lege cap. 13. lib. 7. laud. Operis de Syn. Diœces. , ubi hujusce quæstionis historia luculenter describitur, eaque præmissa concluditur, cum hanc quæstionem nondum Ecclesia definierit, jure, ac merito Alexandrum VII. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostol. reservatæ præcepisse cunctis, & singulis fidelibus, ut, si deinceps de hac materia scribent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel libros, aut scripturas edent, vel alio quovis modo pœnitentes, vel scholares, ceterosque erudient, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusque injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, donec a S. Sede fuerit aliquid hac in re constitutum. Unde Episcopis cavendum pronuntiat, ne in suis Synodis, aut in instructione

ne Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid hac in re decernant; cum paucis ante annis in ipsa Urbe Romæ a viris gravissimis, doctissimisque pro utraque parte strenue dimicatum fuerit, quin tamen Sedes Apostolica ad aliquid declarandum descenderit. Addit: „ Non ideo prohiberi Episcopis Confessarios „ monere, ut pœnitentes ad veram, & perfectam contritionem „ hortentur, & excitent. Id siquidem faciendum suadent etiam „ præcipui Auctores, qui pro sufficientia doloris ex solo metu „ gehennæ steterunt, uti Suarez, Comitolus &c. Et, quod magis „ est, ita fieri præcipit Rituale Rom. jussu Pauli V. editum, „ Confessario injungens, ut audita pœnitentis sacramentali Con„ fessione, ejusque peccatis diligenter expensis, *opportunas corre„ ctiones, ac monitiones, prout opus esse viderit; paterna caritate „ adhibeat, & ad dolorem, & contritionem efficacibus verbis conetur „ adducere*, cui consonat Rituale Argentinense . . . tit. de Pœ„ nit. §. 1.

Q. 7. An dolor, & propositum requiruntur etiam in confessione dumtaxat venialium? *R.* affim. Ita ut saltem de uno, aut aliquibus pœnitens serio doleat; & firmiter proponat, se illa non amplius perpetrare; quia posito, quod debeat fieri Sacramentum, requiruntur necessaria ad valorem ejusdem; aliter fieret sacrilegium. Monendum duco, & saluberrimum consilium suadendum, quod, si pœnitens non habeat, nisi venialia in confessione exponenda, confiteatur etiam aliquod mortale ex vita anteacta, & etiam eidem applicet actum doloris, firmumque propositum, explicando se jam de illo fuisse confessum: cum sincerum dolorem, firmumque propositum de venialibus elicere non sit adeo facile.

(*) Auctoris doctrina vera est, de illo, qui sola venialia sine ullo dolore, saltem alicujus, vel aliquorum, atque emendationis proposito culpabiliter confiteretur. Neque enim reus mortalis criminis censendus foret, qui bona fide, sed falso, se contritum existimans, venialia confiteretur. Quippe si in tali casu justus lethaliter delinqueret, maxime quia debitam Sacramento materiam subtraheret, & defectu materiæ essentialis irritum redderetur Sacramentum. Ob hoc autem affirmari nequit, ipsum gravis piaculi fontem fieri; siquidem qui ex distractione tantillum culpabili aquam loco vini in calicem funderet, nullum faceret Sacramentum, nec tamen mortalis noxæ reatum incurreret. Æquo igitur jure &c. Legesis Petrum Collet hoc Tract. p. 2. cap. 4.

(*) *Nota:* Etiam veniale peccatum præteritæ vitæ jam emendatum, de quo possit existimari, quod etiam nunc, qui confitetur, verum dolorem concipiat, satis esse ad absolutionem ipsi impertiendam, si de novo illud clavibus subjiciat: quævis enim peccata remissa per absolutionem sunt materia sufficiens hujus Sacramenti. Legatur P. Thomas du Jardin *de officio Sacerdotis, qua judicis* p. 1. sect. 5. §. unic. Ubi plura scitu digna habet de absolutione venialium.

Q. 8.

Q. 8. An dolor cum proposito debet elici animo confitendi? *R.* affirm. Ratio est, quia quælibet pars respectum habere debet ad suam compartem, ut ex eisdem totum morale exurgat. Putarem autem, salvo meliori judicio, quod sufficiat, si hic respectus addatur etiam post dolorem elicitum, non interruptum per aliquod novum peccatum.

(*) Contritio semel concepta in ordine ad Sacramentum Pœnitentiæ haud dubie retractatur per subsequens peccatum mortale perpetratum. Ratio evidens est: quandoquidem per tale peccatum retractatur, & peccati detestatio, &, quæ vere contritioni annexa est, voluntas in postremum non peccandi. Per subsequens autem aliquod peccatum veniale non retractatur contritio de aliis, sive venialibus, sive mortalibus: quia cum contritione de istis consistere valet affectus ad aliquod veniale, ut palam est in justis. Quare contritio elicita de uno, vel pluribus venialibus, saltem habitualiter permanet, quamdiu revocata non fuerit per lapsum in eadem peccata. Monent tamen nonnulli etiam in hoc casu pro majori securitate alium eliciendum esse doloris actum circa mortalia, aut resumpto universali motivo innovandum priorem actum circa omnia.

Q. 9. An peccator in mortali existens tenetur ad non differendum saltem diu actum contritionis perfectæ, ita ut peccet mortaliter, si notabiliter ipsum differat? *R.* Probabilior mihi semper visa fuit, & opinioni S. Thomæ conformior opinio, quam plures doctissimi sequuntur, nempe quod absque novo peccato mortali non possit diu differri, saltem actus contritionis; quibusdam eorum addentibus ad id teneri etiam post peccatum perpetratum: tum motivo caritatis sibimetipsi debitæ; ne diu peccator perseveret in periculo damnationis æternæ ob repentinam mortem, quæ mille modis potest ipsi evenire: tum quia diu differendo novam gravem injuriam irrogat divinæ majestati, illum misericorditer invitanti, & vocanti, ut resipiscat. Quis enim non judicaret gravem injuriam irrogari Principi injuste offenso, si offendenti pacem offerat, illumque invitet ad conciliationem; & ipse ingratus invitantem non curet, & in inimicitia sua perdurare eligat? Tum denique quia peccator aversus a Deo per peccatum lethale non potest dici consistere, quin incidat in aliquod aliud mortale peccatum, ut egregie, & profunde demonstrat S. Tho. q. 109. a. 8. Cum igitur teneatur homo sub lethali fugere occasionem illam, in qua certus moraliter est se lapsurum in mortale aliquod: tenebitur sub mortali elicere contritionis actum, saltem primo ac advertit ad statum suum culpæ lethalis. Legatur etiam S. Doct. in Suppl. q. 3. a. 5. & 2. 2. q. 62. a. 8.

§. III.

§. III.

De Confessione.

Q. 1. AN Confessioni præmittendum est examen conscientiæ? *R.* Certum esse apud omnes, Confessioni, quæ absque repentino necessitatis casu fieri consueverit, præmittendum esse examen conscientiæ, non qualecumque, sed quale præscribitur a Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. & explicatur a catechismo p. 2. de Sacram. Pœnit. n. 47. quod nimirum correspondeat ætati, qualitati, ministeriis, & statui pœnitentis, & præcipue tempori ab ultima Confessione evoluto. Hoc autem examen ideo prærequiritur, ne Confessio culpabiliter deficiat quoad integritatem suam.

Q. 2. Quotuplex est Confessionis integritas? *R.* Duplex est, nempe formalis, in eo consistens, quod a pœnitente ea exponantur mortalia, quæ moraliter invenire potuit, attentis circumstantiis, in quibus versatur: & materialis, in eo posita, quod omnia reapse mortalia ab eo perpetrata, nullo prætermisso, accusentur. Ad valorem Sacramenti sufficit formalis.

Q. 3. Quænam peccator tenetur confiteri? *R.* 1. Tenetur fateri omnia lethalia, tam externa, quam interna, nec non circumstantias speciem mutantes, & numerum peccatorum lethalium in sua specie: ita ex Trid. sess. 14. can. 7. Præterea tenetur confiteri peccata mortalia dubia, ut etiam alibi diximus: quia si omitterentur, exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. D. Thom. 3. p. q. 84. a. 4. ad 5. Immo si postquam confessus fuit peccatum dubium, ut tale, comperiat fuisse certum, tenetur iterum illud, ut certum confiteri, ut docet communior, etiam inter Probabilistas, ob notabiliter diversum judicium, quod facit Judex de reo certo, & dubio.

R. 2. Tenetur fateri peccata lethalia in anterioribus Confessionibus oblita, si postea menti recurrant, ut patet, cum debeant omnia mortalia fateri juxta Concilium: proinde Alexand. VII. reprobavit thesim 11., quæ dicebat: „ Peccata in Confessione omis„ sa, sive oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam cau„ sam, non tenemur in sequenti Confessione exponere." Tenetur item confiteri consuetudinem peccandi præcipue, si de eadem interrogetur a confessario: propterea ita definivit Innoc. XI. reprobando thesim 58., quæ oppositum docebat: „ Non tenemur Con„ fessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. Im„ mo etiam quando non interrogatur, nec Confessarius potest il„ lam animadvertere: quia incapax est absolutionis, donec emen„ detur."

R. 3. Circa circumstantias intra eamdem speciem notabiliter aggravantes, probabilior docet, eas esse confitendas. Ita ex Trid. sess. 14. cap. 5. & ex catech. ejusd. Concilii part. 2. cap. 5. n. 47. ubi

ubi ait: „ Neque vero solum peccata gravia narrando explicare „ oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum cir„ cumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt." Porro nomine circumstantiarum notabiliter aggravantium intra eamdem speciem nil aliud intelligitur, nisi illud augmentum, quod intra eamdem speciem multiplicat virtualiter gravitatem mortalem. Ergo.

R. 4. Ex dictis constare, circumstantias minuentes non esse necessario confitendas, dummodo taliter non minuant, ut de lethali transferant ad veniale, qualis esset in re gravi semiplena advertentia &c. tunc enim sunt necessario exponendæ, ne contingat in Sacramentali foro gravis deceptio; esset enim mendacium sacrilege perniciosum.

Q. 4. An pœnitens tenetur detegere complicem in Confessione? R. 1. Certum est apud omnes, quod quando pœnitens potest moraliter adire alium Confessarium, cui nota non sit persona complicis, ad id tenetur; quia proximi fama nunquam est injuste lædenda. Quando autem alterum moraliter adire non potest, tunc si ad breve tempus differre queat, ut habeat Confessarium, cui complex sit ignotus, tenetur differre, & interim sibi consulat per actum contritionis. Si autem diu differre debeat, aut urgeat præceptum Confessionis, vel Communionis; tunc probabilius est, posse, & teneri integrare Confessionem, revelando complicem, qui necessario revelandus est. Ita S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, S. Bernardinus, aliique pii, ac graves Theologi. Ratio est: quia integritas Confessionis est bonum Sacramenti, quod in casu præferri debet bono naturali, & civili personæ, alioquin nocentis, & quæ prævidere debebat ex circumstantiis hoc malum sibi eventurum. Adde jussionem Christi, cujusmodi est integritas Confessionis, ex Trid. sess. 14. c. 5., anteferendam esse damno civili personæ nocentis; & tale damnum in concursu jacturæ Sacramenti esse damnum modicum; est enim diffamatio apud unum solum sub inviolabili, & perpetuo silentio.

Q. 5. An aliqui casus sunt excusantes ab integritate materiali Confessionis? R. affirm. & primo quidem oblivio inculpabilis alicujus peccati lethalis. 2. Si mutus nequeat omnia peccata gestu significare, & scribere nesciat. 3. Si pœnitenti immineat mors, antequam integre confiteatur; dicturus omnia, si supervixerit. 4. Quando imminente naufragio, vel instante prælio, & pugna, non vacat omnium Confessiones audire; sufficiet, ut singuli aliqua peccata dicant, & absolvantur; vel, si neque id fieri vacet, sufficiet Confessio in genere dicendo se peccasse, dolendo, proponendo; & etiam collective absolvi possunt, forma numero plurali prolata; confessuri deinde si evaserint. 5. Qui carentes Confessario callente idioma, non alium habere possunt, quam aliqua peccata intelligere valentem; dicant, quæ potest ille capere; in casu tamen necessitatis, vel præcepti urgentis; integre deinde alteri

teri confessuri. 6. Si Sacerdos aliquis confiteri teneatur, & nequeat exponere peccatum aliquod, quin frangat sigillum Confessionis, neque alium Confessarium habere possit. 7. si integra Confessio certo moraliter allatura sit grave detrimentum infirmo, periculoso morbo laboranti. 8. Si infirmus laboret morbo pestilenti, & a longe audiri non possit propter necessario adstantes sine manifesto vitæ Confessarii periculo. 9. Si, dum non potest haberi alius Confessarius, & sit confitendi necessitas, prudenter timeatur, Confessarium, qui adest, aut violaturum secretum, aut sumpturum occasionem peccandi, aut grave damnum allaturum proximo, poterit omitti peccatum illud. In his, aliisque similibus casibus excusatur pœnitens ab integritate materiali, cum obligatione tamen confitendi peccata omissa, sublatis hujusmodi impedimentis. Neutiquam tamen licet dimidiare Confessionem occasione magni concursus pœnitentium cum id damnaverit Innoc. XI. in thesi 59. in qua dicebatur: „ Licet sacramentaliter absolvere di„ midiate tantum confessos, ratione magni concursus pœniten„ tium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Fe„ stivitatis, vel Indulgentiæ."

Q. 6. An pœnitens habens reservata, potest dimidiare Confessionem, confitendo Confessario carenti facultate in reservata, peccata non reservata, quæ deinde confiteatur habenti facultatem super reservata? *R.* negat. regulariter loquendo; esset namque dimidiare Confessionem mortalium, quod est illicitum. Qui ergo est in necessitate celebrandi, aut communicandi, ita ut non possit omittere celebrationem, aut Communionem absque infamia, & scandalo; & non potest habere Confessarium gaudentem facultate super reservatis. Is, si certus sit, se non habere dictum Confessarium, se gerere debet, ac si non haberet copiam Confessarii; ac proinde post invocationem divinæ Gratiæ conetur elicere actum contritionis perfectæ, & ita celebret, ac communicet: deinde quamprimum potest, si sit Sacerdos, Confessarium idoneum requirat, & confiteatur, cum ad id teneatur ex gravi præcepto Trid. & etiam laicus idem laudabiliter aget. Ita ex Decr. Clement. VIII. in quo vetatur, ne in ullo casu absolvat a casibus reservatis, qui caret tali facultate, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservata, si absolvat; & ex Sac. Pœnitentiaria, ut testatur Nicolaus Terzagus Episcopus Narniensis in suo Opere Italico, *Istruzione pratica sopra la fedele amministrazione del Sacramento della Penitenza*. Relege dicta cap. 3. §. 3. resp. ad 1, quæst.

Q. VII. Quando repetenda necessario est Confessio? *R.* In his casibus: 1. Si advertenter pœnitens siluerit peccatum mortale, quod exponere tenebatur. 2. Si mentitus fuerit in re gravi. 3. Si examen necessarium respective non præmisit: nisi diligentia Confessarii suppletum fuerit, & pœnitens de hac omissione ante absolutionem se accusaverit, & doluerit. 4. Si saltem ante absolutionem dolorem necessarium non elicuerit. 5. Si animum sincerum

rium non habuerit exequendi jussa confessarii. 6. Si affectum ad aliquod mortale retinuerit. 7. Si inter confitendum aliquod mortale perpetraverit, quin de eodem se accuset, & dolorem necessarium renovet, utpote interruptum per illud mortale peccatum. 8. Si innodatus excommunicatione advertenter ad Sacramentum accesserit, quin prius a censura solvatur. 9. Si consulto elegerit confessorem minus idoneum ad sua peccata discernenda, & ad obligationes peccatis adnexas declarandas, cum magis idoneum habere potuerit. Sunt & alii casus respicientes Confessarium, quales sunt defectus potestatis, intentionis, auditus expediti in confessario.

Q. 8. An pœnitens, qui confessus est Sacerdoti carente jurisdictione, excusatur quandoque a repetenda confessione? *R.* Affirm. excusatur enim duobus in casibus. 1. Quando errore communi creditur eum facultatem habere. 2. Quando habet titulum coloratum, videlicet, quia fuit prius ipsi collatus titulus parochialis, tamen invalide ob vitium simoniæ occultum: in his enim casibus pia mater Ecclesia supplet jurisdictionem, & intendit, quod pro hujusmodi confessionibus jurisdictionem habeat, quousque pœnitenti innotescat ejus suspensio, aut de ea dubitet: tenetur tamen confessarius sub gravissimo peccato abstinere a ministerio.

Q. 9. An is, qui fecit confessionem aliquam, vel confessiones aliquas sacrilegas tenetur cum illa, vel cum illis omnes subsequentes iterare? *R.* Eas confessiones esse repetendas a pœnitente, quas fecit mala fide, idest cognoscendo, quod sacrilege fierent; non vero illas, quas fecit, postquam omnino oblitus fuit illarum sacrilegarum, & sincere doluit de omnibus mortalibus, omniaque dixit, quæ menti occurrerunt, promptus vere coram Deo etiam confessiones illas repetere, si eorum meminisset: quia in hoc casu confessiones sacrilegæ sunt peccata invincibiliter oblita; unde eas dumtaxat, cum recordatur, repetere tenetur.

(*) Præter duo recensita in responsione ad quæst. 8. requiritur insuper, ut defectus juris sit defectus juris ecclesiastici, non Divin, ut confessionem non teneatur repetere, qui eam confecit apud Sacerdotem jurisdictione carentem. Hinc 1. valide absolvit Sacerdos, qui beneficium curatum aut approbationis expeditionem apparenter legitimam obtinuit; cujusque tamen collatio, aut delegatio nulla est propter impedimentum occultum, vel ex parte conferentis, vel ex parte recipientis, excommunicationem nimirum, simoniam &c. Idem dicendum videtur de eo, qui post finitum approbationis annum confessiones exciperet, maxime si id bona fide, aut inadvertentia faceret. E contra titulum coloratum non habet, qui nullum prorsus a parte rei vel habet, vel habuit, licet putetur habere, aut qui litteras collationis beneficii, aut approbationis sibi procudit, aut alium se esse simulat &c. is proculdubio invalide absolvit. 2. Ecclesia defectum minime supplet dum duo, vel tres tantummodo defectum ignorant; vel dum

 scien-

ſcientibus ferme omnibus, vel ſaltem dubitantibus nullus eorum de veritate aperienda curat; tum quia Eccleſia nonniſi publicum malum avertere intendit; tum quia dubitantes, & non inquirentes, non cenſentur decepti, ſed potius ſeipſos velle decipere. 3. Eccleſia non ſupplet, ſi ſacerdos nec ſit homo, ſed mulier, nec baptizatus, ſed infidelis; nec ſacerdos, ſed laicus, nec ullam abſolvendi intentionem habeat, &c. ita Paulus à Lugduno, Tract. 5. de Sacram. diſſert. 4. de Pœnit. cap. 5.

Q. 10. An confeſſio verbis facienda eſt? *R.* Affirm. ex S. Thom. quod lib. 1. quæſt. 6. art. 10. niſi neceſſitas aliter fieri poſtulet, e. g. quia pœnitens impos eſt ad loquendum: tunc enim ſufficeret confiteri geſtibus, nutibus &c. ita ex Eccleſiæ inſtitutione, a qua non eſt in poteſtate confeſſarii diſpenſare, cum nequeat agere contra inſtitutionem communem Eccleſiæ.

R. 2. Qui contra oblivionem, jam ſæpius expertam prætermittendi plura mortalia ſolet peccata ſua ſcripto ſignare, ut poſſit abſque dicta jactura, voce ſecurius eadem confiteri, laudabiliter facit. Immo, ut mihi probabilius videtur cum aliis nonnullis tenetur id agere, ſi præfatæ oblivioni obnoxius ſit; cum huic incommodo prævalere debeat præceptum Divinum de integra, quantum fieri poteſt, confeſſione facienda.

Q. 11. An confeſſio fieri poteſt per interpretem? *R.* Ita confiteri non eſt vetitum; immo laudabile, quando aliter confeſſio fieri nequeat; ne pœnitens diutius moretur in periculo animæ; cum contritio perfecta hominibus inſuetis non ſit adeo facilis. In articulo mortis conveniunt omnes cadere ſub præcepto: quia tunc adhiberi debent omnia media tutiora ad ſalutem aſſequendam: probabilius eſt autem, omnia, quæ in conſcientia ſunt, peccata eſſe tunc ſignificanda, cum ſaltem eo tempore parendum ſit præcepto Divino de integra confeſſione. Porro ex S. Thom. in 4. d. 17. n. quæſt. 3. art. 4. quæſtiunc. 3. non ſolum in hoc caſu; ſed etiam aliis temporibus urget hujuſmodi præceptum, & præcipue, ne peccator diu verſetur in ſtatu culpæ lethalis.

Q. 12. Quænam præſentia pœnitentis in confeſſione requiritur? *R.* Talem requiri præſentiam pœnitentis, ut ly *Te*, quod in abſolutione profertur, verum ſignificatum habeat; cum enim ſit pronomen demonſtrativum, non admittit diſtantiam perſonalem. Hinc Clemens VIII. reprobavit doctrinam, quæ dicebat: „ Licere per litteras, ſeu per internuntium confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtineri “. Quod intelligendum eſt non ſolum conjunctim, ſed etiam diviſim, nempe quoad alterutrum, ut Sac. Congregatio poſtea declaravit. Unicus caſus licitus eſt ille, quando moribundus confeſſionem optavit, & de peccatis doluit, & veniam petiit abſente confeſſario, ut ſuo loco dicemus.

§. IV.

§. IV.

De Satisfactione Sacramentali.

Q. 1. AN, & quando injungenda est satisfactio?

Satisfactio est tertia pars, dicta integralis, Sacramenti Pœnitentiæ, a pœnitente ponenda, quæque eidem injungitur a confessario in pœnam peccatorum perpetratorum; & pro remissione saltem partiali pœnarum in purgatorio luendarum: proinde satisfactio Sacramentalis in statu gratiæ facta, nedum habet vim satisfaciendi pro peccatis ex opere operantis; verum etiam ex opere operato, seu virtute Sacramenti, ob uberiorem applicationem meritorum Christi per Sacramentum impertitam. Ita D. Thom. quodlib. 3. quæst. 13. Igitur

R. 1. Necessario est injungenda satisfactio, non quidem necessitate Sacramenti, sed necessitate præcepti; ita ut graviter peccet Confessarius, si illam injungere advertenter omitteret; cum teneatur Sacramenti integritatem procurare. Est autem injungenda ante absolutionem, nisi forte oblivio inculpabilis accedat; ita postulante ordine judiciali. Circa hoc Alexander VIII. reprobavit thesim 16. in qua dicebatur: „ Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, „ sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura id quodammodo dictante “. Et thesim 17. „ Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus. “ & thesim 18. „ consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, „ etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet; nihilominus ab Ecclesia non „ habetur pro usu, sed abusu “. Quibus thesibus Doctores illi contendebant, nedum injunctionem satisfactionis, sed ipsam quoque ejusdem impletionem præmittendam esse absolutioni. Aliquando tamen, ita postulantibus circumstantiis, exigi potest, ut pœnitens satisfactionem impleat, antequam absolvatur, puta si ita fieri compellat status pœnitentis juxta prudentem œconomiam Confessarii.

R. 2. Non est in arbitrio Confessarii, quam sibi placuerit, satisfactionem injungere, ita ut graviter peccet, si pro multis lethalibus levissimam imponat; sed debet esse proportionata gravitati, & multitudini peccatorum, & statui, sexui, ætati, & conditioni pœnitentis: & laudabiliter aget, si interroget pœnitentem, an possit injunctam implere. Sanct. Antonin. 3. part. tit. 16. cap. 21.

(*) Benedictus XIV. de Syn. Diœces. lib. 11. cap. 11. Laudat Episcopos, qui canones pœnitentiales in suas synodales Constitutiones inseruerunt, adjecta suasione, aut etiam præcepto, ut Confessarii eos addiscerent, non animo illos inducendi ad pœni-

tentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, sed ut aliqua proportione pœnitentiam pro quibusdam criminibus injungerent; & insuper, ut iidem Confessarii argumentum inde sumerent ad aperiendam pœnitentibus admissorum scelerum gravitatem, quæ tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam in hac vita, ab Ecclesia coercebantur. Consona hæc sunt iis, quæ docet D. Thom. quodlib. 3. quæst. 13. art. 28. quippe asserit ibi, non esse quidem modo imponendam pœnitentiam ad exactam normam antiquorum canonum; sed simul expediens judicat, ut Confessarius pœnitenti manifestet, quanta pœnitentia pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis esset priscis temporibus ab Ecclesia statuta. Legatur S. Doct. Addiscant ergo, & memoria teneant Confessarii Canones pœnitentiales, præsertim illos, qui secundum ordinem decalogi ex variis Conciliis, & Libris Pœnitentialibus collecti reperiuntur in instruct. S. Caroli, ut eorumdem notitia ipsis deservire possit, atque prodesse ad fines nuper recensitos. Lege integrum caput laud. Pontificis, in quo summa eruditione materiam hanc pertractat.

(*) Ut laxa, & a veritate omnino aliena rejicienda illorum opinio est, quæ statuit nullam a confessario injungendam esse pœnitentiam, dum pœnitentes confitentur ad indulgentiam acquirendam. Eam sane reprobat idem Pontifex in Epist. Encyclica ad Pœnitentiarios, & Confessarios pro Anno Sancto in Urbe deputatos, incip. *inter præteritos* data die 3. Decembris 1749. Legatur num. 5. §. 64. Licet enim attenta sola præteritorum peccatorum vindicta levior pœnitentia in Sacramentali confessione possit ei injungi, qui animo paratus est ad consequendam indulgentiam plenariam; attamen nullo modo in toto omittenda est; immo nec sufficit modicam imponere. Neque enim indulgentia acquirenda eximit a laboriosis pœnitentiæ operibus; quin parum podest iis, qui pro viribus Divinæ Justitiæ satisfacere negligunt, indulgentiæ namque conceduntur in supplementum infirmitatis nostræ; adeoque nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam possumus, sed supplent id, quod attenta nostra imbecillitate, atque inopia reddere non valemus. Diximus autem de industria, quod *attenta sola peccatorum præteritorum vindicta, levior pœnitentia* &c. quippe sub indulgentiæ prætextu nullatenus remittenda est, aut mitiganda pœnitentia medicinalis, quæ ad præcidenda futurorum peccatorum pericula, & ad extirpandos habitus vitiosos contractos necessaria est. „ Quia indulgentia nec moderatur passiones, nec „ pravam consuetudinem, seu habitum remittit; non obstante in- „ dulgentia manet eadem obligatio applicandi medicinam præser- „ vativam: in quo etiam Doctores conveniunt «. Ait Suarez disp. 50. sect. 2. num. 7.

R. 3. Cum satisfactio injungatur, etiam ut remedium, ad peccatorum fugam, & pœnitentis emendationem, advertat Confessarius, satisfactiones quasdam esse insuper medicinales, quæ im-

po-

ponuntur; ut pœnitens caveat a specialibus illis peccatis, ut illas speciales occasiones devitet; eo fine, ut, dum satisfactiones illas exequitur, monitorum confessarii, & propositi facti recordetur: hujusmodi sunt e. g. quotidiana Litaniarum Virginis recitatio, actus contritionis quotidie eliciendus, donec denuo confiteatur & similia. Inter satisfactiones medicinales, quædam sunt conditionatæ, quas exequi tenebitur pœnitens, casu quo reincidat in idem peccatum: hæ tamen sunt adjungendæ pœnitentiæ absolutæ, quæ semper est injungenda, ut Sacramentum suam habeat integritatem.

R. 4. Non sunt imponendæ satisfactiones actionum aliunde jam præceptarum; ex Trid. sess. 14. cap. 8. Caveat Confessarius, ne unquam imponat pœnitentiam toto vitæ decursu duraturam; tum quia id est nimis grave; tum quia observatu difficile. Caveat item ne tales injungat satisfactiones, ex quarum executione indirecte violari possit confessionis factæ sigillum. Potest tamen, & debet Confessarius pro publico, & notorio delicto publicam injungere satisfactionem; quia id est compensare scandalum proximis datum.

Q. 2. Quænam sunt opera pro satisfactione Sacramentali injungenda? *R.* Sunt, quæ a Concilio, & Catechismo indicantur, nempe preces, jejunia, & eleemosynæ: sub nomine precum veniunt omnes Religionis actus. Nomine jejunii veniunt omnia opera corporalia pœnaliæ, omnesque carnis macerationes. Nomine demum eleemosynæ omnia misericordiæ opera, tam corporalia, quam spiritualia.

Q. 3. An tenetur pœnitens congruam pœnitentiam acceptare, & suo tempore exequi? *R.* Affirm. & quidem sub mortali: acceptare in primis, quia aliter suspectum redderet suum dolorem, pravamque animi sui dispositionem manifestaret; tum etiam quia tenetur cooperari, ut Sacramentum suam assequatur integritatem; unde juxta probabiliorem, etiamsi pœnitentia sit levis, quia injuncta e. g. pro levibus, vel mortalibus alias confessis tenetur ob eamdem rationem, saltem pro parte.

Q. 4. Quo tempore implere eam tenetur pœnitens? *R.* tempore a Confessario præfixo, si illud præfigat: sin autem, non licet ad longum tempus illam differre; quia integritas Sacramenti unionem moralem suarum partium requirit. Differre ad paucos dies, si fiat cum caussa, nullum peccatum; si sine caussa, est veniale. Quantumvis autem pœnitens differat, exequi tenetur; cum dilatio culpabilis solutionis non eximat a debita solutione, semperque debeatur sua integritas Sacramento.

Q. 5. Quandonam satisfactio caret suo effectu? *R.* Probabilius est, quod implens satisfactionem in statu culpæ lethalis committat peccatum veniale; quia minus digne tractat partem integralem Sacramenti, ponitque obicem effectui ejusdem, qui est

remissio pœnæ temporalis, quæ a carente gratia obtineri non potest.

Q. 6. An pœnitens satisfactionem injunctam implere potest per alterum? *R.* Negat. ita definiente Alexandro VII. & reprobante thesim 15. quæ dicebat: „ Pœnitens propria auctoritate „ substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adim„ pleat“.

Q. 8. An pœnitentia imposita potest mutari a pœnitente in aliud opus, saltem magis pium? *R.* Neg. quia debet proficisci a judicio Sacramentali, & a potestate Clavium, qualis non est quæcumque alia satisfactio substituta. Potest tamen a Confessario, qui illam injunxit, intra confessionem mutari, quin facta repetatur confessio, si de statu pœnitentis recordetur. Quando autem petitur mutanda ab altero confessario, exponenda sunt ei peccata, propter quæ imposita fuit: immo debet novus confessarius aliquid saltem relinquere illius pœnitentiæ, ne prius Sacramentum sua integritate privetur; nisi forte confessarius novus per novam injunctam pœnitentiam utrique intendat confessioni, & anteactæ, & præsenti suam afferre integritatem.

(*) Hic cum Petro Collet, Tract. de Pœnit. part. II. cap. 6. art. 4. observa. 1. Non posse mutari pœnitentiam sine justa caussa, qualis est, necessitas, utilitas notabilis, gravis in executione pœnitentiæ difficultas, periculum transgressionis, vel ex conditione pœnitentis, vel ex ipsa ejus infirmitate ortum, excessus evidens pœnitentiæ prioris &c. 2. Posse aliquando mutari pœnitentiam: licet id non postulet pœnitens; cum alia multo plus profutura judicatur. 3. Ut mutetur pœnitentia, requiri, quod Confessarius illam revocare intendat: quia sententia semel valida, immo & dubia, manet, aut eam manere præsumi debet, donec a legitima auctoritate revocetur. 4. Ad minus dubium esse, quod cum pluribus aliis docet Henno, pœnitentem, facta commutatione, adhuc posse, si velit, priori stare sententiæ. Sententia enim legitime revocata nullius jam roboris esse videtur. Ajunt quidem, commutationem sub hac tacita conditione fieri: *nisi pænitens malit ad priorem reverti*; subduntque, novam pœnitentiam in novum pœnitentis favorem imponi: nemini porro incumbere necessitatem utendi favore. Verum sublesta hæc sunt, & parum movent. 5. Ex communi Doctorum sententia non requiri accuratam peccatorum repetitionem ad hoc; sed eam tantum speciem confessionis, unde, vel novus, vel prior Sacerdos, si pœnitentis peccatorum oblitus fuerat, ejus statum intelligere valeat. Hactenus laud. recens Theologus.

His addendum existimamus contra Salmanticenses, aliosque ab ipsis allegatos, non posse inferiorem Confessarium commutare pœnitentiam impositam a Superiore ob peccata reservata; quia sicut

pec-

peccata, ita & eorumdem pœnitentia illi reservata est. Ita graviores Theologi.

§. V.

De ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

Q. 1. AN requiritur jurisdictio ad absolvendum? Jurisdictio generatim accepta, est potestas regendi, & sententiam ferendi in subditos, & loquendo respective ad hoc Sacramentum, alia est in foro interno, seu conscientia tantum, alia in foro externo, seu Ecclesiæ: illa exercetur in pœnitentes, illos absolvendo, obligando, dirigendo quoad ea, quæ in foro Sacramentali consummanda sunt; ista exercetur imponendo leges, ferendo censuras, statuendo pœnas ecclesiasticas etiam publicas, solvendo, dispensando, & liberando ab eisdem. Utraque jurisdictio dividitur in ordinariam, & delegatam; illa competit ratione officii, & muneris afferentis curam animarum; Delegata committitur alteri ab habente ordinariam, & acquiritur a delegato per concessionem expressam, vel etiam aliquando tacitam, quæ semper tamen requirit notitiam habentis ordinariam. Hæc potestas delegata non expirat per mortem delegantis, aut ejus dimissionem ab officio, quando concessa fuit absque ulla temporis præscriptione, neque ab eo fuerit revocata, nec ab ejus successore, aut superiore. Qui gaudet potestate delegata non potest illam alteri subdelegare, nisi de expressa delegantis licentia; & tunc eam subdelegat nomine delegantis.

R. In ministro Pœnitentiæ præter ordinem Sacerdotalem requiritur potestas jurisdictionis: ita Tridentinum, sess. 14. capit. 7. Ratio est: quia absolutio est sententia judiciaria, ad cujus valorem requiritur jurisdictio in eo, qui judicat, & subjectio in eo, qui judicatur.

Q. 2. An præter potestatem ordinis, & jurisdictionis requiritur etiam in confessario approbatio illius Episcopi, in cujus diœcesi confessiones audit? *R.* 1. Requiri in eo, qui non est beneficiarius cum cura animarum: ita laud. Concilium, sess. 23. cap. 15. talisque approbatio est necessaria, nedum pro licito, sed etiam pro valido Sacramento: ex eodem ibid. & etiam ex sac. Congregatione, quæ ita declaravit, & verba Concilii aperta sunt satis: *nullum posse idoneum reputari.*

R. 2. Non sufficit, quod Sacerdos petierit facultatem ab Episcopo, si hæc ipsi denegetur, etiam injuste. Nam ex verbis Concilii requiritur approbatio, quæ non habetur, quamvis injuste denegata; neque adducenda sunt privilegia, quibus omnibus per Concilium derogatum fuit: unde merito Alexander VII. damnavit thesim num. 13. in qua dicebatur: „ Satisfacit præcepto „ confessionis annuæ, qui confitetur Regulari, Episcopo præsen-

 „ tato,

„ tato, sed ab eo injuste reprobato “ : Et thesim numer. 16. „ Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario “.

R. 3. Regulares non indigent approbatione Episcopi ad audiendas confessiones Regularium sui Ordinis, sed sufficit approbatio Superiorum suorum, juxta cujusvis Ordinis statuta; quia circa Regulares respectu suorum nihil innovatum fuit in Concilio. Necessaria vero est approbatio Episcopi ad audiendas confessiones Monialium sui Ordinis, ex Constitut. Gregorii XV. quæ incipit: *inscrutabili*, & ex Constitut. 7. Clementis X. ita jubentium.

(*) Quamvis Prælati Regulares, & monasteriorum Superiores possint auctoritate sua ordinaria Religiosorum sibi subditorum confessiones Sacramentales audire; attamen hoc munus per se exercere non debent, sed aliis demandare, attenta prohibitione iisdem Superioribus facta per Clementem VIII. in suo decr. edito die 26. Maji 1593. posito inter Constitutiones Urbani VIII. tom. 4. Bull. Rom. constitut. 26. nisi subditi ex propria voluntate velint peccata sua confiteri propriis Prælatis, & Superioribus. Ratio, quam in Decreto Pontifex innuit, hæc est: ne videantur Superiores frangere sigillum Confessionis, & uti scientia habita in Sacramento, quando pro bono regimine monasterii coguntur aliquem subditum exterius punire. Lege Clericatum de Pœnitent. decis. 39. num. 2.

(*) Circa vero Prælatos Regulares, scilicet Generales, & Provinciales in ordine ad audiendas Confessiones Monialium, quæ sunt eorum jurisdictionis subjectæ, videantur PP. Salmanticenses, & Pater Lucius Ferraris in Supplem. noviss. ad suam Biblioth. V. *Approbatio* num. 3. qui sustinent, posse illos licite, & valide excipere Confessiones talium Monialium absque facultate, & approbatione Ordinarii; idque ostendunt, ut de aliis sileam, ex declaratione Benedicti XIII. in Bulla incip. *Pastoralis Officii* §. 8.

R. 4. Regulares unius Ordinis non possunt valide absolvere Regulares alterius Ordinis, nisi isti a suis Superioribus obtinuerint licentiam confessiones faciendi extra suum Ordinem: vel apud Regulares talis Ordinis. Ita ex Clem. *Dudum de Sepulturis*: & ex Constitut. Clementis VIII. incip. *Romani Pontificis*.

(*) Videant Prælati Regulares, an possint subditis suis facultatem elargiri, ut Confessori extraneo peccata sua confiteantur; neque enim in quacunque Religione omnes Superiores talem licentiam concedere possunt; ut e. g. in Religione FF. Prædicatorum: ex eorumdem Constitutionib. distinct. 1. cap. 14. n. 3. Legatur Pater Vincentius Fontana part. 1. tit. *De confessoribus Fratrum*. At secus est, de Religiosis, qui vel in itinere sunt, vel in aliquo morantur loco cum bona Superiorum venia, puta

qua-

quadragesimali tempore, cum sacras habent conciones, ubi copia non est Confessarii sui Ordinis; tunc enim possunt confiteri sæculari Sacerdoti, vel etiam Confessori alterius Ordinis: ex eadem Constitut. in qua refertur Privilegium super hoc Innocentii VII. & Leonis X. & a Sixto IV. idem concessum fuit FF. minoribus, aliisque Regularibus ab aliis Pontificibus.

(*) Regulares, iter agentes, aut manentes domi, sed habentes licentiam peccata cuicunque voluerint confitendi, non possunt sibi eligere confessarium Sacerdotem, sive Regularem, sive Sæcularem a nullo Episcopo, aut Prælato approbatum; ut contra Suarezium, & Patrem Lucium Ferraris demonstrat Clericatus præcit. decis. 59. ipsamque a veritate longe abesse ostendit præsertim ex Bulla Benedicti XIV. *inter cunctas de Privilegiis*. Legatur etiam Prosper Fagnanus a Clericato relatus.

Q. 3. An recipiens beneficium, habens adnexam curam animarum, ipso facto approbatur ad confessiones? *R.* Affirm. quia jus audiendi confessiones est indivisibile a tali beneficio. Si autem hujusmodi beneficiarius aut privetur beneficio, aut illud resignet, indiget approbari, ut valide confessiones audiat: ex Tridentino.

Q. 4. An in articulo mortis, non extante Sacerdote idoneo, & approbato, potest quilibet simplex Sacerdos, censura non irretitus absolvere? *R.* Affirm. & hoc deficiente, etiam excommunicatus potest absolvere valide pœnitentem, ne moriatur non absolutus. Ita Communis ex Tridentino sess. 14. c. 7. idem communius docetur etiam de periculo mortis; ex Rituali Rom. jussu Pauli V. editum, ubi expresse fit mentio periculi mortis; quia similis est necessitas urgens tam in articulo, quam in periculo mortis.

Q. 5. An Parochus valide absolvit subditum suum in quacumque diœcesi? *R.* Affirm. dummodo id caute agat, & sine scandalo: quia ipsius jurisdictio in subditum est ordinaria, independens ab approbatione: jurisdictio autem in foro pœnitentiæ, cum sit voluntaria, non contentiosa, valide exercetur extra territorium. Secus est de aliis confessariis respectu subditorum diœcesis, in qua sunt approbati: quia eorum jurisdictio est delegata, & pendens ab approbatione Ordinarii; quæ non extenditur ultra confinia suæ diœcesis.

Q. 6. An confessarius generaliter approbatus in diœcesi, valide audire potest confessiones Monialium illius Diœcesis, sive Ordinario, sive Regularibus subjectarum? *R.* Neg. ita ex Clem. X. in Constitut. incip. *Superna*.

Q. 7. An Regulares egent approbatione Ordinarii ad audiendas confessiones suorum sæcularium famulorum? *R.* Clemens X. cit. Constit. declaravit posse absolvere sæculares, qui in Monasterio, vel Collegio sunt de familia, & continui commensales; non autem illi, qui tantum ipsis deserviunt.

Q. 8.

Q. 8. An Sacerdos non approbatus potest absolvere a venialibus? *R.* Saltem illicite mortaliter peccare id faciens: ex Decr. Innocent. XI. ubi prohibet Episcopis hanc facultatem concedere Sacerdoti non approbato: & Sacerdotibus non approbatis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, etiam Soc. Jesu, contrafacientibus indignationem Omnipotentis Dei minatur, nec non Episcoporum justam, rigorosamque punitionem. Immo plures dicunt, neque valide id facere posse, eo quod talem facultatem ut exercendam, non habet ex vi ordinationis sacerdotalis, in qua eisdem non assignantur subditi, in quos illam exerceant.

Q. 9. An sufficit jurisdictio, & approbatio probabilis tantum? *R.* Longo probabilius est, mihique verum, graviter peccare Confessarium, qui approbatione, & jurisdictione tantum probabili extra necessitatis casum audet ministrare hoc Sacramentum: quia citra necessitatem exponit Sacramentum periculo nullitatis. Præterea juxta doctrinam Innocentii XI. reprobantis thesim 1. non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, quoties agitur de valore Sacramentorum: ita est in casu nostro. Ergo.

Q. 10. An ministrans hoc Sacramentum in statu peccati lethalis sacrilege peccat? *R.* Affirm. juxta communem: quia conficit Sacramentum indigne; & juxta longe probabiliorem, mihique verum, toties hoc sacrilegium committit, quoties novum Sacramentum conficit, idest quot pœnitentes absolvit. Ratio eadem, quæ supra.

Q. 11. An minister hujus Sacramenti debet esse immunis ab omni censura? *R.* Affirm. quia, quamvis absolutio prolata a Confessario excommunicato, suspenso, aut interdicto sit valida; est tamen graviter illicita: dummodo non sit excommunicatus, suspensus, aut interdictus vitandus, cujus absolutio est etiam invalida.

Q. 12. Quæ scientia requiritur in Confessario? *R.* 1. Cum munera Confessarii sint Judicis, Doctoris, & Medici, idcirco sub mortali scire tenetur, quæ ad hæc munera rite obeunda necessaria sunt; neque contentus esse debet approbatione Episcopali; cum examen paucis interrogationibus, & responsis expediatur, si alioquin requisitis notitiis careat. Proinde in statu admodum periculoso versantur confessarii illi, qui approbationi consecutæ innixi, aut nulla, aut valde modica sollicitudine tanguntur studio scientiæ moralis operam dandi, ut vix aliquoties in anno ad breve tempus lectionis alicujus scriptoris moralis vacent.

R. 2. Ut judex tenetur Confessarius discernere, & distinguere criminum gravitatem, speciem, eorumdem circumstantias speciem mutantes, notabiliter aggravantes; debet item cognoscere, quousque se extendat ejus jurisdictio; & proinde scire casus reservatos, tam Summo Pontifici, quam Episcopo; impedimenta matrimonii, & his similia, quæ ad judicium valide, & juste perficien-

ciendum sunt necessaria. Ut Doctor scire tenetur, præter hactenus dicta, etiam illa omnia, quæ ad Sacramenta valide, & rite ministranda requiruntur; & quam maxime quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ spectant, eaque omnia, quæ ad instruendum pœnitentem occurrere possunt, & quoad solutionem Dubiorum, quæ ipsius animum pulsare valent; & proinde scire tenetur saltem regulas, & principia cujusque tractatus; resolutiones quæstionum, & casuum saltem communiorum, requisita in pœnitente, ut valide & licite absolvi possit. Tenetur item interrogare pœnitentem tum circa ea, quæ prudenter conjicit ab illo prætermitti; tum ad ejusdem statum, ministerium, & gradum pertinentia. Ut Medicus tandem tenetur scire remedia, quæ animam curare valent a præteritis excessibus, & præservare a relapsu in eosdem.

R. 3. Cavendum est summopere Confessario, ne intempestiva correptione pœnitentem terreat, aut insolitis admirationibus eum verecundia afficiat, quod præcipue cum juvenibus masculis, & cum mulieribus observandum est, ex hoc enim contingit Confessiones obtruncari, & pœnitentem plura silere, quæ exponere jam paraverat. Correptionem igitur adhibeat, quam cognoscat pœnitens, non ab indignatione, aut commoto animo, sed a caritate Christi proficisci, & talis sit, quæ nedum os illius non obstruat, sed ad alia proferenda, si quæ memoriæ occurrant, illum alliciat.

Q. 13. An, & quibus confessarius tenetur denegare, vel differre absolutionem?

R. 1. Caveat, ne intempestive absolvat illos, quos cognoscit carere contritione, ac dispositione debita: qui inimicitias, odia deponere nolunt, aut aliena restituere, &c. ex Rituali Rom. iis namque est differenda absolutio, donec resipiscant, interea eos caritative hortando ad emendationem, declarando illis eorum incapacitatem pro absolutione obtinenda, donec emendentur, illos interea incitando, ut redeant.

R. 2. Negare debet absolutionem peccatori, qui invenitur in occasione peccandi: quod ut clarius percipias, tria distinguenda sunt occasionum peccandi genera: quædam dicuntur remotæ, quæ remote tantum inducere possunt ad peccandum, & in quibus non solet homo delinquere, puta aspectus faciei personæ alterius sexus. Quædam dicuntur proximæ, in quibus homo constitutus plerumque mortaliter peccare solet; & hæc subdividuntur in absolutas, quæ ex natura sua urgenter incitare valent quemcumque ad peccandum lethaliter, puta aspectus voluntarius, & morosus verendorum alterius sexus; & in respectivas, quæ magnam vim impellendi habent, non respectu cujuscunque, sed respectu talis personæ. Subdividitur item occasio proxima in liberam, quæ voluntarie retinetur, & dimitti libere potest absque gravissimo incommodo; & in necessariam, quæ moraliter dimitti non potest, vel

vel quia non est in potestate peccantis se ab illa elongare; puta soror a fratre; vel quia sine gravi, aut scandalo, aut infamia, aut notabilissimo damno temporali, puta decidendi a proprio statu, dimitti non potest. Inter occasiones remotas, & proximas quasdam alias sapienter detegerunt plures Theologi, quas vocarunt propinquas, in quibus constitutus, neque plerumque labitur peccator, sicut in proximis; neque aut nunquam, aut rarissime, ut in remotis; sed spectatis naturis rerum, & circumstantiarum sæpe labitur in mortale. His positis,

Circa occasiones proximas nota sequentes theses a Summ. Pontificibus damnatas, nempe ab Alexand. 8. num. 41. „ Non est „ obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam: si hæc ni„ mis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *Regalo*, „ dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ „ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis dif„ ficile inveniretur « . Ab Innoc. XI. theses *61*. „ Potest ali„ quando absolvi, qui in proxima peccandi occasione versatur, „ quam potest, & non vult dimittere; quinimmo directe, aut „ ex proposito quærit, aut se ingerit «. Et *62*. „ Proxima pec„ candi occasio non est fugienda, quando aliqua caussa utilis, „ aut honesta non fugiendi occurrit « . Et *63*. „ Licitum est „ directe quærere occasionem peccandi pro bono spirituali, vel „ temporali nostro, vel proximi « . Quando igitur peccator invenitur constitutus in occasione proxima, non est capax absolutionis: quia retinere, quærere, se ingerere in occasionem proximam lethaliter peccandi est in se peccatum mortale; etiamsi per accidens aliquando non contingat lapsus, & homo volens peccatum mortale est incapax absolutionis. Plures dicunt, quod qui prima vice confitetur jam constitutus in occasione peccandi proxima, serioque dolet, & spondet se quam primum eam dimissurum, possit absolvi: at experientia constat, nunquam id executioni mandari; idcirco prudenter insinuandum est pœnitenti, ut prius se ab illa expediat, & ab hac expeditus redeat ad absolutionis beneficium percipiendum.

R. 2. Quando occasio proxima est necessaria, ut reapse non sit in potestate pœnitentis se ab illa elongare: posito quod serio doleat, & promittat, se documenta confessarii executurum, poterit prima vice absolvi, documenta vero poterunt esse sequentia. 1. Frequentia confessionis apud eumdem confessorem pro determinato tempore. 2. Fuga occasionis, quantum permittere potest ratio circumstantiarum, & status personæ. 3. Nonnullæ breves preces quotidie recitandæ ad determinatum tempus. 4. Injunctio alicujus actus pœnalit. in casu relapsus, & conditionate, proportionati pariter statui, & circumstantiis personæ: deinde juxta gradum fructus, quem Confessarius a pœnitente eliciet, absolutionem aut impertiatur, aut differat, pœnitentem semper in spem erigendo, suaviter, & caritative tractando.

R. 3.

R. 3. Probabilius est denegandam esse absolutionem etiam pœnitenti, qui versatur in aliqua occasione propinqua, tametsi in ea constitutus, non plerumque, sed sæpe labatur; si nolit occasionem liberam, & ex ejus solo arbitrio pendentem derelinquere: quia judicari non potest, quod talis sincere doleat, firmumque habeat propositum non relabandi. Inculcata igitur prima vice desertione occasionis, eademque serio promissa absolvatur: at si inveniatur in sequenti confessione relapsus, neque talem occasionem deseruisse, differatur absolutio, quousque vel occasionem deserat; vel in illa positus non amplius mortaliter cadat.

(*) Emendatiores Theologi morales hanc præbuere occasionis proximæ definitionem, nimirum, *id, quod frequenter in peccatum mortale inducit:* putant enim ipsi sufficere ad occasionem proximam, & eo titulo necessario vitandam, quod frequenter in peccatum mortale inducat, etsi non inducat frequentius, nec æque frequenter, quam non inducat, nec plerumque. Alii alias tradunt definitiones ejusdem occasionis, quæ non multum differunt ab illa, quam mox tradidimus; unde satis eam innuisse.

Q. 14. Quomodo confessarius se gerere debet erga habentem peccandi consuetudinem?

R. Circa rem hanc damnatæ fuerunt ab Innoc. XI. theses istæ: 60. „ Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, „ naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, „ nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore pro„ ferat, se dolere, & proponere emendationem ": 58. „ Non „ tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consue„ tudinem ". Non est igitur absolvendus habens consuetudinem peccandi mortaliter, nisi talia det argumenta, post opportunam absolutionis dilationem, ut confessarius spem prudentem concipere possit, pœnitentem & corde detestari consuetudinem, & serio procurare sui emendationem, cujus certum indicium præbuit, abstinendo a voluntariis lapsibus pro tempore dilatæ absolutionis. Ita praxis agendum esse docet: & contrarium semper caret effectu. Addet etiam Confessarius obligationem pœnitenti, pro determinato tempore frequentis confessionis.

Q. 15. Quando Confessarius non obligans ad restitutionem, debet ipse restituere? *R.* Confessarius, qui ex ignorantia culpabili deobligat pœnitentem a restitutione facienda, juxta omnes; vel deliberate dissimulat eidem restitutionem inculcare, fit hujusmodi oneri obnoxius ipse, juxta fere communem: Quia est caussa realis damni proximi: ut igitur ab hoc onere se liberet, tenetur, quando pœnitentem agnoscit, petere ab eo facultatem loquendi secum de auditis in confessione; qua concessa eidem aperiat suam obligationem; si autem vel pœnitentem ignoret, vel inveniat inique nolentem licentiam petitam concedere; cogitur ipse

ipse onus restitutionis subire: Vide dicta, tract. 9. capit. 5. de non loquente, dum loqui potest, ac debet ad impediendum damnum alterius.

(*) Pater Paulus Gabriel Antoine Tract. de Pœnit. capit. 3. art. 3. quæst. 10. clarius evolvit, ad quid tenetur confessarius propter defectum circa restitutionem: 1. enim ait: „ Si sine tua „ culpa deobligasti pœnitentem a restitutione; ad quam tenebatur; vel obligasti; ad quam non tenebatur; teneris ex justitia „ errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire; „ ne sua actione; etiam inculpabili, pariat alteri damnum; alioqui cognito errore, tenetur de damno. 2. Si ex malitia, vel „ ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi dixisti „ pœnitenti, non teneri ad restitutionem, ad quam revera tenetur, teneris errorem dedocere: Quod si non dedoces; vel si „ pœnitens interea impotens factus est ad restituendum; qui alioquin restituisset, teneris ipse restituere illi tertio: Nam violasti jus, quod ipse habebat, ne impedires restitutionem ei debitam; & consilio tuo es ei caussa efficax damni. Si vero potest adhuc restituere, sufficit, quod eum moneas de ejus obligatione: nam tua monitione sufficienter tollis caussam, quam „ posueras, damni inferendi. 3. Si ex ignorantia, vel negligentia omisisti solum admonere pœnitentem de restituendi obligatione, teneris eum postea admonere: Sed juxta multos non teneris ipse restituere, si pœnitens sit interea factus impotens ad „ restituendum; immo etiamsi non moneas eum de restitutione „ facienda; saltem nisi ex officio curam habeas animarum: nam „ Episcopi, & Parochi, cum sint superiores, ex officio tenentur „ regere subditos; & pro modo suæ gubernationis impedire, ne „ aliis damnum inferant: ad quod non tenentur Confessarii simplices: hine valde probabile censet Lessius in casu prædicto illos teneri ad restitutionem. 4. Si pœnitentem culpabiliter, „ hoc est, ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi obligasti ad restitutionem, ad quam non „ tenebatur, teneris ex justitia errorem retractare. Quod si jam „ restituit, teneris damnum ipsi resarcire ob rationem dictam „ num. 2. Idem dic, si tua culpabili omissione fuisti caussa, ut „ pœnitens restitueret id, ad quod non tenebatur. «

Q. 16. An confessarius licite absolvere potest pœnitentem, qui circa aliquam actionem de mortali persistit in sua opinione minus probabili contra probabiliorem ipsius Confessarii? *R.* Neg. quia confessarius ageret contra conscientiam suam rite formatam, quod nunquam licet. Si autem pœnitens revera doctior esset Confessario, & affirmaret coram Deo opinionem suam sibi probabiliorem esse; tunc non imprudenter ageret Confessarius deponendo suam opinionem, & adoptando doctrinam pœnitentis admissam, ut probabiliorem, illumque absolvendo; quia rationabiliter ageret abs-

absque ulla conscientiæ suæ læsione; immo cum conscientiæ suæ reformatione rationabili.

Q. 17. An confessarius absolvere potest pœnitentem, qui ignorat res ad salutem necessarias necessitate medii; nisi prius instruatur? *R.* Neg. ita quippe fuit definitum ab Innoc. XI. reprobante theses 64. & 65. „ Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C. Sufficit illa mysteria semel credidisse „. Neque de hoc aliquis modo amplius dubitat. Est autem longe rationabilius, & probabilius confessiones præteritas cum tali ignorantia factas esse repetendas: quia ignorans illa mysteria non est absolutionis capax in præsenti, unde nec fuit capax illius tempore præterito. Ratio autem horum omnium est, quia sine horum fide explicita nemo adultus justificari potest.

(*) Qui autem ignorant ea, quæ sunt necessaria necessitate præcepti, debent hæc doceri ante absolutionem, si pauca horum ignorent, quæ brevi tempore discere queant; sin minus, differenda est absolutio, donec ea omnia didicerint, si jam moniti neglexerunt discere; quia sunt in habitu negligentiæ culpabilis. Quod si nondum fuerint moniti, poterunt, si nihil aliud impediat, absolvi, præmissa brevi instructione de his saltem rebus, quæ sunt de necessitate medii, & Sacramenti; & imposita obligatione alia quam primam addiscendi. Ita Sanctus Carolus in instruct. Confess. idem eodemque modo dicendum de patribus, & matribus, qui liberos suos, aut domesticos horum notitia imbuere per se, vel per alios non curant, vel non invigilant, ut iidem Dei, & Ecclesiæ præcepta non servent, aut (quod pejus est) eorum observantiam impediunt, vel retinent domesticos, qui sunt aliis scandalo, nec se emendant. Idem pariter dic de illis, qui ignorant tam communes hominis Christiani, quam proprii respective status obligationes, quas sine culpa gravi ignorare non possunt, saltem, ut plurimum, & per se loquendo; unde manifeste arguit indispositionem pœnitentium eadem ignorantia laborantium: unde ordinarie repetendas esse confessiones in prædictis ignorantiis infert Div. Thomas du Jardin de officio Sacerdotis, qua judicis sect. 1. §. 3. Legatur Constitutio Benedicti XIV. quæ incipit, *Etsi minime nobis*, in qua *de Doctrina Christiana populis tradenda* dissertat. *& qua ratione, & methodo Fidelium indigentiæ consulendum sit*, præscribit.

§. VI.

§. VI.

De obligatione Confessarii circa sigillum Confessionis.

Q. 1. QUæ, & quanta est obligatio sigilli confessionis? Sigillum confessionis est religiosa obligatio afficiens confessarium servandi sub inviolabili in quocunque casu secreto cognita ex confessione Sacramentali, quamvis non perfecta per absolutionem. Igitur

R. 1. Obligatio sigilli confessionis est juris naturalis, quo tenetur quisque ad secreta pro merito custodienda, & præcipue quorum notitia redundat in dedecus, aut damnum, aut infamiam illius, qui secretum consignavit, aut alterius: 2. juris Divini, quia Christus injunxit eam confessario: 3. juris ecclesiastici; ex praxi Ecclesiæ immemorabili; & expresse ex Concilio Lateran. cap. 12. vetante sub gravissimis pœnis secreti revelationem.

R. 2. Hæc obligatio adeo obstringit, ut in nullo casu, etiam perdendæ vitæ, dispensari possit, sine spontanea, & expressa pœnitentis concessione. Manifestum namque est, quod nisi securitas hæc sigilli afficeret hoc Sacramentum, ejus integritas perpetuo esset exposita periculo; immo odiosa redderetur confessio cum communi Ecclesiæ, & fidelium damno.

R. 3. In violatione sigilli reperitur malitia injustitiæ erga pœnitentem, cujus jus læditur in tali violatione, & sacrilegii erga Sacramentum, cui irrogatur gravissima injuria: quæ malitia semper est mortalis ex se, & nunquam potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut sit mortale vel unum veniale in particulari revelare.

Q. 2. Quomodo violatur sigillum confessionis? *R.* Duplici modo contingit violatio sigilli: 1. directe, manifestando nimirum aliquid ad confessionem pertinens, & ex sola confessione cognitum: 2. indirecte, aliquid dicendo, vel faciendo, ex quo præbetur motivum cognoscendi, vel suspicandi de auditis a tali pœnitente in confessione; unde vel ipsi pœnitenti, vel alteri redundet aliquod gravamen: vel quando Confessarius ex peccato a pœnitente audito se dirigit quoad directionem externam eo modo, quo non se dirigeret, nisi peccatum illud audisset, e. g. dando eidem suffragium contrarium in concursu &c. Hinc secretum confessionis violat, 1. qui conqueritur de scrupulis, de næniis, de hebetudine, de phantasia, aliisque defectibus talis pœnitentis. 2. Qui dicit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel Capitulo: item qui de aliquo loco, præsertim angusto, ubi confessiones audivit; dicit ibi dominari adulteria, furta &c. 3. Qui auditis paucorum confessionibus dicit, se tale crimen audivisse, quamvis non indicata persona: jam enim singuli ex illa relatione aliquid suspicionis contra se patiuntur. 4. Qui dicit se nemi-

neminem absolvisse, aut quasi neminem eorum, quos audivit, ob eamdem rationem. 5. Qui alta voce, vel alio modo a circumstantibus intelligibili arguit pœnitentem. 6. Qui cum pœnitente, sine illius præhabita licentia, extra Confessionem de auditis in Confessione primus loquitur: qui loquens de suis pœnitentibus aliquem præ ceteris commendat, dicendo se ab illo nunquam audivisse mortalia. Ex his intelligere potest, quando in aliis casibus Confessarius frangat sigillum. Porro potest ipsum violari non solum verbis, sed etiam factis, & aliis signis, ut motibus agitatis, crispitudine frontis, aliisque exterioribus signis indicando se enormia audire &c. vel fugiendo, & declinando pœnitentem alias auditum, ita ut ipse conjicere possit, declinari, ne iterum audiatur, ob controversias secum in Confessione habitas.

Q. 3. Quænam est materia sigilli? *R.* Nedum sunt peccata omnia, tam externa, quam interna, tam publica, quam occulta, & privata cum omnibus circumstantiis; verum etiam pravæ inclinationes, tentationes, imperfectiones, vitia, indispositio, complices, materia, seu objectum peccati pœnitentis, occasio, motivum, & caussa peccati. Item defectus naturales ex Confessione in pœnitente cogniti; e. g. defectus natalium, debilitas mentis, scrupulositas &c. quia etiam hæc singula pandere præjudicium aliquod affert pœnitenti; & si sciret eadem sub sigillo non cadere, averteretur a Confessione. De his omnibus ergo silere tenetur Confessarius, nedum vivente pœnitente, verum etiam eo mortuo: nam obligatio sigilli est perpetua ex Scriptoribus omnibus.

Q. 4. An Confessarius tenetur ad sigillum circa audita a pœnitente, qui accessit animo confitendi, quamvis ob illius indispositionem sine absolutione dimisso? *R.* affirm. Quia audita fuerunt sacramentaliter: ita communis tenet. At secus esset, si manifeste constaret, quod accesserit animo non confitendi; sed vel sollicitandi Confessarium, vel ad ipsum inducendum ad aliquod aliud peccatum; quia sicuti illa non esset Confessio sacramentalis; ita neque Confessionis privilegio gauderet; deberet tamen forte ex alio capite silentium custodire.

(*) Confessarius, si audierit pœnitentem, & non absolverit, requiraturque de attestatione Confessionis in scriptis, debet illam concedere; non tamen unquam affirmare debet se illum absolvisse, nec tunc pariter cum illum absolverit: Ratio patet. Legatur Inst. 4. Bened. XIV. par. 10.

Q. 5. An potest Confessarius intra Confessionem loqui cum pœnitente de auditis in aliis suis Confessionibus? *R.* affirm. Quoties justum, & rationabile motivum occurrit, e. g. ipsum corripiendi de non dimissa occasione &c. Quia notitia illa est in eodem foro, utilisque pœnitenti. Item si pœnitens extra Confessionem Confessarium primus alloquatur de expositis in Confessione, potest Confessarius respondere; quia ex facto apparet eidem concedere licentiam loquendi. Addunt quidam, quod si statim post

datam absolutionem advertat Confessarius aliquid esse pœnitenti subjungendum, quod intra Confessionem dicere vel oblitus fuit, vel non advertit, potest etiam illud dicere, quia moraliter censetur durare eadem actio, idemque judicium. Secus, si talis mora intercedat, ut moraliter censeatur completa actio, finitumque judicium; tunc enim debebit prius petere ab eo licentiam; & si negaretur, nullo modo, & in nullo casu etiam damni gravissimi pœnitentis loqui posset; nam longe gravius inconveniens est fractio sigilli contra voluntatem pœnitentis, quocumque alio.

Q. 6. Quid respondere debet Confessarius, dum interrogatur de cognitis in Confessione? *R.* 1. Si a quovis, etiam a supremo Judice, interrogetur de aliquo pœnitentis peccato, sub quacumque comminatione, debet simpliciter, etiam cum juramento, si opus sit, dicere, se nescire pœnitentem talem crimen perpetrasse. Sed circa hoc vide dicta Tom. I. Tract. V. cap. unic. §. 1. & adjectas insuper illustrationes.

R. 2. Confessarius, qui aliunde audivit crimen in Confessione sibi a pœnitente expositum, non idcirco potest illud majori certitudine affirmare, quam antea fecisset; alioquin uteretur, ut patet, cognitione in Confessione acquisita. Immo quamvis crimen esset omnibus notum, utpote patratum in platea; non potest Confessarius in laudem pœnitentis dicere, quod magno dolore illud sibi confessus fuerit; quia revelaret directe Confessionem, ut patet.

R. 3. Si Confessarius ex Confessione notitiam acquirat, sibi imminere grave malum in vita, fama, aut bonis, debet a pœnitente licentiam petere utendi tali notitia, dumtaxat, ut sibi præcavere queat occultiori modo, quo poterit, & pœnitens tenetur sub mortali illam eidem concedere: quod si pœnitens nolit, & Confessio bona fide facta, aut inchoata fuerit; Confessarius, quamvis illum sine absolutione dimittere debeat, tamquam indispositum, non potest tamen præcavere a tali periculo; si præbeatur motivum aliis suspicandi de revelata Confessione; sed fortiter subire debet tale malum; quia, quamvis Confessio completa non fuerit, nihilominus grave nocumentum inferretur Sacramento, si tali notitia uteretur. Posset tamen Confessarius, salvo meliori judicio, in dicto casu sibi præcavere a tali malo, si nullum periculum interveniret aliis manifestandi audita in Confessione; nisi soli pœnitenti; quia tunc non redderetur odiosa Confessio, neque ullum omnino redundaret gravamen pœnitenti, ut patet, & supponitur.

Q. 7. An licet suadere pœnitenti, ut complicem manifestet? *R.* Non licet eo mero motivo zeli imprudentis, faciendi eidem complici correptionem, ipsumque ad meliorem frugem revocandi: quia contra usum Ecclesiæ est in administratione hujus Sacramenti: Immo noviter prohibitum fuit sub gravi præcepto a Benedicto XIV. in Constitut. *Suprema*. Si autem pœnitens id sponte faciat

ciat

ciat cum debita prudentia, ut nomine ipsius pœnitentis complex moneatur, id poterit acceptari a Confessario. Sed prudentius aget; si hortetur pœnitentem, ut id sibi manifestet extra Confessionem, promittendo illi cum juramento, se perpetuum silentium cum aliis servaturum: sic enim se gerendo tollit a complice omnem suspicionem violati sigilli.

(*) Duas edidit hac de re Constitutiones Bened. XIV. Prior, quæ incipit: *Suprema omnium Ecclesiarum*, extat in Vol. I. Bull. pag. 535. Altera, cujus initium est: *Ubi primum*; habetur Vol. II. pag. 54. Utramque exposuit; & Commentariis illustravit Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Quod attinet ad primam Constitut., in ea perversa; & perniciosa decernitur Confessariorum illorum praxis, qui „ a pœnitentibus socii, seu complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed, quod detestabilius est, denuntiata quoque „ nisi revelent, absolutionis sacramentalis negatione prorsus adigunt, atque compellunt; immo etiam complicis ejusdem nedum „ nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari." Quibus verbis praxis eorum improbatur, qui nullum justum titulum habentes complicum nomina scrutantur, & indebitæ curiositatis reos se statuunt. At quandoquidem nonnulli caussam hanc interrogandi de complice præferebant, videlicet, ut ipsum postea corriperent, & emendarent: casum hunc præcipue disertis verbis se damnare profitetur Pontifex, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea caussa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina complicum.

In altera vero Constitut. iterum configitur quæcumque perversa Confessariorum curiositas, ac præcipue negantium absolutionem renuentibus revelare complicem; eosque a Sac. Inquisitione puniendos S. Sedes decernit, „ dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus, ac „ convestitus sit, quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad „ prædictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio „ quovis modo de prava credulitate suspectum reddant." Si ejusmodi circumstantiæ desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis tribunal. Nec desunt sane Confessarii simplicitate laborantes, qui melius conscientiæ pœnitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen complicis audiant. Idem infra aliis discretis verbis inculcat Pontifex: additque Confessarium ex simplicitate dumtaxat complicis nomen requirentem puniri debere ab Ordinariis locorum, eum privando exercitio audiendi Confessiones, aliisque pœnis canonicis *pro delicti modo*. Itaque si quis cognoverit quemquam e Confessariis deliquisse modis in Pontif. Brevi expositis, obligatur ad illum denuntiandum S. Officio intra terminum dierum 30., tunc solum, cum circumstantiæ concurrunt, quæ indicent, aut justæ suspicioni locum præbeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem; quæ intrinsece illicita

 est,

est, nisi forte legitima aliqua caussa interrogandi intercedat. Ad hoc etiam, ut S. Officio denuntiatio facienda sit, exigit Pontifex, ut Confessarius sacramentalem absolutionem pœnitenti deneget. Eximit tandem ab obligatione denuntiandi S. Officio Confessarium, quando pœnitens adigitur ab ipso ad sibi manifestandum complicem in eodem peccato, de quo confitetur. „ Sed quando, „ subdit, aliunde, quam ex propria Confessione noverit, Confes„ sarium aliquo ex superius enumeratis, & S. Officio denuntian„ dis modis deliquisse, tunc eum & ipse denuntiare ex ista aliun„ de habita notitia teneatur."

Q. 8. An prædicto sigillo tenentur etiam illi, qui vel mediate, vel immediate, vel licite, vel illicite assequuntur ex Confessione notitiam rei sub sigillo Confessionis comprehensæ? *R.* affirm. Ratio est, quia id favet Sacramento, & pœnitenti, & fundatur in illa gravissima ratione non reddendi Sacramentum odiosum, & non deterrendi fideles ab ejusdem frequentia.

(*) Præter duas Constitutiones præcedenti annotatione recensitas aliam evulgavit idem Pontifex incipientem, *Apostolici Ministerii Nostri* &c. in qua exceptis dumtaxat personis pœnitentium in caussa propria; omnibus, & singulis injungit in virtute S. Obedientiæ, sub eisdem pœnis, quibus ad debitas aliorum criminum denuntiationes adstringuntur, ut dicto S. Inquisitionis Officio intra consuetum præfinitum temporis spatium omnino deferant, & denuntient Confessarium, quem cognoverint quocumque alio modo, præterquam ex ipsa Confessione a semetipsis apud eum peracta, in administrando Sacramento Pœnitentiæ interrogasse pœnitentem de nomine complicis, eidemque indicare recusanti absolutionem denegasse, sive propter adhæsionem prædictæ reprobatæ, aliave de caussa erroneæ opinionis suspicionem ingerente, sive propter imprudentiam, & simplicitatem, ut cit. loco exposuimus.

§. VII.

De obligatione Pœnitentis respectu Confessarii.

Q. 1. AD quæ tenetur pœnitens respectu Confessarii? *R.* Ex Bulla 34. Greg. XV. tenetur pœnitens sub mortali denuntiare locorum Ordinariis, aut Inquisitoribus contra hæreticam pravitatem Confessarios, qui ipsas personas pœnitentes „ ad „ inhonesta sive inter se, sive cum aliis, quomodolibet perpe„ tranda, in actu sacramentalis Confessionis, sive antea, sive post, „ immediate, sive occasione, vel prætextu Confessionis hujusmo„ di etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem „ Confessionis, in confessionario, aut in loco quocumque, ubi „ Confessiones sacramentaliter audiuntur, seu ad Confessionem au„ diendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollici-

„ tare,

„ tare, vel procurare tentaverint; aut cum eis illicitos, & inho-
„ nestos sermones, aut tractatus habuerint."

Q. 2. An incurrit hoc sollicitandi crimen etiam ille, si sollicitat personam infirmam in domo sæculari, quæ fingit apud domesticos se velle confiteri? *R.* affirm. juxta omnes; nam Bulla dicit, etiam *prætextu Confessionis*. Immo juxta multos etiamsi persona pœnitens in quolibet recensitorum casuum prima tentet Confessarium, & ipse ostendat se assentiri; quia etiam in hoc casu, assensum præbendo tentanti, quamvis solis verbis, videtur sollicitationem perficere.

Q. 3. Quomodo se gerere debet posterior Confessarius intelligens a pœnitente, sive femina, sive mare, se fuisse tentatam, aut tentatum ab anteriori aliquo Confessario? *R.* Tenetur sub mortali obligare ipsam personam solicitatam aliquo ex dictis modis, ut denunciet Confessarium illum Ordinario, aut Inquisitori in illa Diœcesi; neque illam potest absolvere, nisi denunciationem ad effectum perduxerit, aut saltem se quamprimum delaturam promittat: ita ex Constit. Bened. XIV. quæ incipit, *Sacramentum Pœnitentiæ*, §. 6. n. 13. Quod si persona sollicitata sit moraliter impotens ad personaliter accedendum ad Ordinarium, vel Inquisitorem; debet id agere per epistolam, quin manifestet suum peccatum, si consenserit, significando nomen, & cognomen Confessarii, si illud sciat; sin autem, Ecclesiam, & Confessionale, in quo id egit, &, si recordetur, qua die, & circiter hora; debet autem signare subscriptionem suo nomine, & cognomine denotando, ubi moretur; quia deinceps est ab Inquisitore vocanda, ut iterum juridice deponat. Immo, si velit ipsa, & Confessarius posterior velit acceptare, potest huic committere suas vices in casu prædictæ impotentiæ: si autem in aliquo casu necesse foret suum manifestare delictum; teneretur nihilominus illud manifestare; quia bonum commune Sacramenti prævalere debet suo aliquali damno: dico, aliquali damno, quia Ordinarius, & Inquisitor perpetuo sigillo tenentur obsignare peccatum denuntiantis.

(*) Si mulieres nobiles sint, aut puellæ, quæ denuntiare debeant, ac vereantur ad Inquisitionis Tribunal accedere; monere debent per internuntium Inquisitorem, ut domum Notarium mittat ad suscipiendum denuntiationem. Aptior autem internuncius est Confessarius, cui Inquisitor de sollicitatione jam monitus committere potest, ut recipiat in scriptis juramento firmatam denunciationem, ex Decr. Inquis. Rom. Urbani VIII. jussu: Qui quidem modus servandus est maxime in recipienda Monialium denunciatione. Legatur P. Philippus de Carboneano, in Append. de Sollicit. tract. de Pœnit. P. Antoine.

Q. 4. An circa materiam hanc theses aliquæ damnatæ fuerunt? *R.* affirm. Duæ enim damnatæ fuerunt ab Alex. VII. nempe 6.
„ Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit pœnitenti
„ chartam, postea legendam, in qua ad venerem incitat, non

„ censetur sollicitasse in Confessione ; ac proinde non est denunciandus :" & 7. „ Modus evadendi obligationem denuntiandæ „ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic „ potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi." In primo casu tenetur pœnitens denuntiare : & in secundo non declinat Confessarius obligationem monendi pœnitentem, ut ipsum denuntiet; sed potest ipse prævenire, spontanee comparendo ante judicem, & veniam petendo.

Q. 5. An, & quæ pœna statuta est contra personas, quæ Sacerdotes innocentes de crimine sollicitationis accusare audeant, sive per se, sive per alium ? *R.* Talis culpa reservata est soli Summo Pontifici, præterquam in mortis articulo. Ita Bened. XIV. in laud. Constitut.

(*) Non inutile erit hic monere, Confessarios, ac Sacerdotes quoscumque, sive Sæculares, sive Regulares non posse absolvere suos complices in peccato contra sextum Decalogi præceptum, nisi in articulo mortis, & tunc solum in defectu alterius Sacerdotis, qui Confessarii munus obire possit: ex ead. Bened. Constit. Confessarii autem extra dictum mortis articulum audentes illos absolvere incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, ex ead. Constit., & tales Confessiones irritæ sunt.

Idem Pontifex de Syn. Diœcef. lib. 6. cap. 11. inter alia scitu digna præsertim sequentia designat: 1. num. 9. & 10. censet, quod persona sollicitata nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo, antequam ipsa eum denuntiet. 2. Præceptum hujus denunciationis, & pœnas huic sollicitationi indictas non extendi ad crimina diversi generis, quæ a re venerea diversa sunt.

Addimus Sacerdotes omnes etiam Regulares sollicitantes modis prædictis ad turpia in re venerea præter alias pœnas incurrere etiam perpetuam inhabilitatem ad Missam celebrandam. Idemque etiam valet contra eos Sacerdotes, qui sacrificio Missæ abutuntur ad sortilegia: ex Decr. Sac. Congreg. Inquisit. ex mandato Benedicti XIV. edito die 5. & public. die 21. Augusti 1745. Habetur hoc Decret. in Append. ad Tom. II. Bull. ejusdem Bened. n. 8.

(*) *Quæres:* An etiam pœnitens obligetur sigillo respectu Confessarii ? *R.* neg. Quia obligatio sigilli est solum in favorem pœnitentis; non autem in favorem Confessarii : pœnitens tamen habet obligationem secreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit sine injusto damno Confessarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem, cujusmodi sunt pœnitentiæ ab ipso injunctæ, admonitiones factæ in Confessione, &c. ex Gersone in regul. Mor. reg. 134. alias, nisi ignorantia eum excuset, peccat. Ita P. Antoine de Pœnit. cap. 4. q. 9.

§. VIII

§. VIII.

De Casuum reservatione.

Q. 1. QUid est Reservatio, & a quo induci potest? R. Reservatio est ademptio facultatis absolvendi a quibusdam determinatis peccatis, relicta potestate absolvendi ab aliis. 2. Reservare peccata non absolvenda, 1. potest Pontifex pro tota Ecclesia Catholica; 2. Episcopus in sua Diœcesi.

Q. 2. An etiam impuberes reservationem incurrunt? R. affirm. juxta probabiliorem, & communiorem: nam reservatio non est pœna punitiva, sed remedium quoddam ad absterrendum a perpetratione talium criminum; impubes autem capax est hujus remedii; immo peculiariter prodesse ei potest.

Q. 3. An ignorantia excusat ab incurrenda reservatione? R. Ignorantia, quamvis invincibilis; reservationis simplicis, non excusat a reservatione incurrenda: nam intentio reservantis non est, ut dumtaxat scientes reservationem non absolvantur, sed ne absolvatur, quicumque illud crimen perpetraverit; & insuper, ut diximus, reservatio non est pœna, sed remedium. Ceterum aliud est de reservatione illa, quæ est adnexa censuræ, & quæ peccatum reservat ratione censuræ adnexæ, ut dicetur suo loco.

Q. 4. Quænam peccata reservationi subjiciuntur? R. Peccata, quæ prudenter, & communiter reservationi subjiciuntur, sunt mortalia, externa, & quidem ex gravioribus, & perniciosioribus respective ad loca, & Diœceses; a quibus fideles arceantur metu reservationis.

Q. 5. Quænam requiruntur, ut peccatum mortale externum censeatur reservatum? R. sequentia: 1. ex communi peccatum debet esse consummatum, nisi aliter in statuto exprimatur: quia requiritur peccatum in sua specie completum; odia enim sunt restringenda. 2. Ex communi actus externus debet esse in seipso mortalis; si enim non sit nisi venialiter malus, quamvis prodeat ex animo, & intentione mortaliter mala, non censetur reservatus. 3. Peccatum debet esse certum; unde quando quis vere dubitat dubio facti, an commiserit illud peccatum, tunc juxta multos, & quidem rationabiliter, non est reservatum. Si autem sit dubium juris, nempe an talis actio comprehendatur in reservatione; tunc juxta probabiliorem nequit absolvi absque licentia; cum in hoc casu agatur de valore absolutionis: unde tutior pars est eligenda. Si demum sermo sit de casibus reservatis Sedi Apostol., juxta Constitutionem Clementis anni 1602. die 29. Novemb., in qua omisit hæc verba, *clare, vel dubie contentis*, quæ posuerat in alia Constitut. edita a se anno præced. manifestum fit, ipsum Supr. Legislatorem inclinasse in opinionem excusantem

 a reser-

a reservatione peccata dubie contenta in Bulla Cœnæ; & exinde peccata dubie contenta in reservatione eximi ab eadem.

(*) In dubio juris, cum nempe non expressit, se nolle in tali dubio reservare; sed dubitatur, an Superior peccatum reservaverit; non licet absolvere cum tali dubio; cum sit dubium juris, nempe de potestate absolvendi. Quamvis igitur Clemens VIII. in II. Decreto omiserit particulas illas, *Clare, vel dubie contentis;* attamen cum non expresserit, se nolle in dubio juris non reservare, non poterit Confessarius in tali dubio absolvere. Rem hanc optime ostendit P. Passerinus O. P. de Hominum statib. & offic. q. 187. a. 1. n. 435.

Q. 6. Quinam absolvere possunt a reservatis? *R. 1.* Non est ambigendum, quod tam reservans, quam ipsius in jurisdictione superior habeant potestatem ordinariam absolvendi a reservatis: unde nedum Episcopus reservans in sua Diœcesi; verum etiam Summus Pontif. in illa Diœcesi ea gaudet facultate. At Archiepiscopus, vel Patriarcha quamvis sit suffraganeis superior; non tamen talis est in jurisdictione ordinaria, nisi in duobus casibus, nempe tempore visitationis, & dum ab Episcopi suffraganei judicio appellatur ad ipsum, ut superiorem; unde in istis duobus casibus potest absolvere a reservatis a suffraganeis.

R. 2. Si Episcopus incidat in casum aliquem ex sibi reservatis, jam patet, quod potest a Confessario, quem elegerit absolvi; tum quia non censetur reservare casus etiam pro se; tum etiam quia eligendo Confessarium ipsi impertit facultatem. Si vero incidat in aliquem casum reservatum Pontifici, si casus sit ex illis, a quibus potest ipse alios absolvere, Auctores communius dicunt, quod possit Confessario suo dare facultatem, ut etiam ipse absolvatur; cum non sit aliis deterioris conditionis. Si autem sit casus, circa quem caret facultate respectu aliorum, caret eadem facultate etiam respectu sui. Idem ob eamdem rationem dicit communior de Vicario Generali Episcopi, habente facultatem absolvendi a casibus reservatis in Diœcesi.

R. 3. Superior si sacramentaliter audiat innodatum reservatis, tenetur totam ejus Confessionem audire, neque potest absque gravi sacrilegio audire, & sacramentaliter absolvere a reservatis, si pœnitens habeat alia mortalia non reservata exponenda; ita postulante integritate Confessionis.

R. 4. Modo certum est Episcopis sublatam fuisse per Bullam Cœnæ Domini facultatem, quæ ipsis jure communi competebat, & præcipue ex Trid. sess. 23. cap. 6. nempe absolvendi a casibus Papalibus in Bulla Cœnæ contentis, quamvis occultis. Ratio deducitur ex verbis ipsius Bullæ, & ex Sac. Rom. Inquisit. & ex Sac. Congreg. Concilii in c. *Quoniam* n. 29. & in cap. *Dilectus* de tempor. Ordinat. num. 31. Proinde Alexand. VII. hanc thesim reprobavit n. 3. „ Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere „ absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica

„ sunt,

„ sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in quo de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Concistorio „ Sac. Congregationis Eminentiss. Cardinalium visa, & tolerata „ fuit." An autem possit Episcopus absolvere a casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ, & occultis; affirmant communiter Doctores, innixi auctoritate clara Tridentini sess. 24. cap. 6. Negat Fagnanus in casu violationis clausuræ Monialium ad malum finem occulto: in I. Decretal. in cap. *Dilectus* 15. de temp. Ordin. n. 32. & 33. quem sequuntur aliqui alii; ex respons. Sac. Congreg. hac de re consultæ, quæ negative respondit. Cui testimonio puto nil posse opponi quoad præfatum casum.

R. 5. Episcopis, tamquam specialiter delegatis a Summo Pontif. competit facultas delegata absolvendi ab excommunicatione pro foro externo, in casu, quo aliquis hæreticus notorius hæresim abjuret, & ad Ecclesiæ gremium revertatur: ita cum pluribus Reiffenstuel lib. 5. Decretal. tit. 7. n. 369. & hæc absolutio juvat etiam pro foro interno: ita ut sic absolutus possit deinceps a quovis Confessario absolvi.

R. 6. Impeditus, vel in perpetuum, vel ad longum tempus adire per se Apostol. Sedem, potest ab Episcopo absolvi, tam ab hæresi, quam ab aliis criminibus Bullæ Cœnæ. Ita multi insignes. Ratio est: quia hujusmodi impedimentum relinqueret impeditum in periculo decedendi sine absolutione, ut patet; & proinde reservatio cederet in destructionem, & non in ædificationem. In hoc tamen casu debet Episcopus absolvens petere juramentum ab eo, qui absolvitur, quod cessante impedimento, adeat Pontificem, vel ejus Legatum, ad audiendum Pontificis, vel Legati mandatum, prout jura statuunt. Hinc apparet, quod si impedimentum obstet dumtaxat, ne adeatur Pontifex; adiri debet, non Episcopus, sed Legatus; nisi forte Episcopus haberet speciale privilegium a Pontifice absolvendi a præfatis casibus. Hujusmodi autem impedimenta usque ad septemdecim a Sylvestro recensentur, V. *Absolutio*, cap. 4. num. 2. Et jura pro his omnibus ab ipso afferuntur; uti apud ipsum potest videri.

(*) Nonum, quod est casus percussionis Clerici, dum volens arcere turbam, clericum fortuito percussit; culpabiliter tamen: decimum, nempe percussio Clerici sub prætextu sui officii, nisi tamen graviter vulneratus fuerit: decimumquintum, nempe casus illius, de quo publica fama est; quod Clericum percusserit: & decimum sextum, nempe percussio levis Clerici inter impedimenta Summum Pontif. adeundi proprie percenseri non debent, ut liquido constat; sed in illis casibus absolvendi facultatem habent Episcopi, si percussio fuerit levis. Possunt enim Episcopi a percussione levi absolvere, ut patet ex c. *Provenit*, de sent. excom. Possunt etiam a mediocri, & ab enormi, si fuerit occulta, ut constat ex Decr. Trid. sess. 24. de Reformat. cap. 6.

Quæres: An impeditus personaliter accedere ad S. Sedem, teneatur

neatur mittere procuratorem, aut scribere epistolam ad Pœnitentiariam pro obtinenda facultate, ut absolvatur? *R.* Multi negant: quia jura ad id non obligant. Ut verum fatear, circa Missionem procuratoris non dissentior. Circa vero missionem Epistolæ, nisi nimia distantia ab Urbe, aut periculum grave in mora interveniat, non acquiesco; putarem dirigendam esse epistolam ad Pœnitentiariam, ut pluries & ego feci, & faciendum existimo in regionibus, quæ nimis distant ab Urbe, nisi forte adiri posset Legatus Pontificis. Immo P. Kazenberger testatur in Germania morem obtinuisse scribendi Romam ad Sac. Pœnitentiariam.

R. Potestatem, quam habet Episcopus super reservatis Pontifici in casu impedimenti, potest ipse delegare alteri Confessario, vel generaliter, qualem delegat Vicario suo Generali, vel specialiter, dum eam delegat alicui Confessario particulari: quia hujusmodi potestas in casu impedimenti convenit Episcopo de jure ordinario, & ex vi sui muneris pastoralis; talis autem potestas potest delegari.

(*) Quamvis Episcopi nequeant modo vi facultatis ipsis a Trid. sess. 24. cap. 6. concessæ absolvere a casibus etiam occultis in Bulla Cœnæ contentis; attamen virtute ejusdem facultatis possunt absolvere ab aliis casibus occultis Summo Pontif. reservatis extra eandem Bullam. Difficultas solum insurgit, an hæc facultas a Concilio Episcopis concessa se extendat etiam ad casus, qui post Concilium reservati sunt Sedi Apostol. Plures sententiam negantem propugnant: alii non pauci affirmantem sustinent: ac demum nonnulli media via incedunt, asseruntque primam sententiam esse veram, si in nova Constit. ponatur aliqua clausula derogans Concilio; secus vero si talis clausula non ponatur. Juxta Suarez de Sacram. p. 2. disp. 30. sect. 2. huic postremæ sententiæ est adhærendum.

R. 8. Quando in Bullis Jubilæi conceditur Confessariis facultas absolvendi ab omnibus casibus reservatis Pontifici, etiam in Bulla Cœnæ, non conceditur facultas circa hæresim, nisi distincte, & specialiter exprimatur. Ita communior, & tenenda in praxi: tum quia ita observat stylus Curiæ Rom., tum quia ita declararunt Pius V. *Per suum motum proprium*, Gregorius XIII. Innocent. X. tum denique quia ita pluries declaravit Sac. Congreg., & præcipue sub Alex. VII. die 15. Maji 1654.

(*) Quando conceditur facultas generalis absolvendi a censuris Papæ reservatis, etiam in Jubilæo, non ideo datur potestas absolvendi a censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, nisi specialiter exprimatur; quia hæ sunt specialiter reservatæ. Item in generali concessione absolvendi a censuris Papæ reservatis, non intelligitur facultas absolvendi a casibus specialiter intra Italiam ipsi Pontifici reservatis: ex Decr. Sac. Congreg. Cardinal. de mandato Clem. VIII. edito, quod citat P. Philippus de Carboneano, in not. ad resp. 3. q. 8. cap. 1. Tract. de Censur. P. Antoine.

R. 9.

R. 9. In articulo mortis quis constitutus, gravatus reservatis; etiam Pontifici, etiam crimine hæresis; si præsto haberi nequeat Episcopus, aut ejus Vicarius, aut Parochus, aut Sacerdos approbatus, aut simplex Sacerdos nulla censura irretitus, etiam simplex Sacerdos, quamvis censura detentus, potest absolvere in dicto periculo constitutum *a quibusvis censuris, & peccatis*, ut loquitur Trid. sess. 14. cap. 7. in Decr. *de Reformat.* Idem ob eamdem rationem plurimi dicunt in casu prudentis periculi mortis, quia in dictis casibus cessat reservatio; unde si ab eo periculo evaserit, non tenetur se præsentare Superiori: si autem sit absolvendus a reservatis censura affectis, vel a sola censura, tenetur, si evaserit, se præsentare Superiori; & circa hoc est ab eo exigendum juramentum de Superiore quamprimum adeundo, quamprimum poterit, antequam absolvatur, sub pœna reincidendi in eamdem censuram, ob novam inobedientiam; ex cap. *De cetero*, aliisque de sent. excomm. Notandum, quod in dicto casu non tollitur suspensio, quæ remanet, suo tempore, si evaserit, ab habente auctoritatem tollenda.

Q. 7. Quam facultatem habent Regulares super casibus reservatis? *R.* 1. Prælati Regulares, nempe Generales, & Provinciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus, Papæ reservatis, a quibus possunt Episcopi de jure communi absolvere subditos suæ Diœcesis impeditos: ita communis omnium Doctorum, fundata in Constitut. 132. S. Pii V. quippe qui sint inter impeditos accedendi ad Pontificem, aut ejus Legatum. Et hanc potestatem possunt etiam aliis delegare. Idem etiam possunt Superiores Conventuum, ex eadem Bulla. Utrum autem absolvere etiam possint ab hæresi occulta suos subditos; dubia res est, cum pro parte affirmante occurrat Constitutio Bened. XII. *Pretiosus*, quæ hanc facultatem eis concedere videtur, aut potius a S. Congreg. Decr. sub die 17. Novemb. anni 1628. eis ademptam restituere: pro parte vero negante apparet esse Constitutio Clementis XII. quæ incipit *Romanus Pontifex*, qua Constitutioni Bened. quoad plura derogatum fuit: utrum autem fuerit etiam derogatum quoad hoc punctum absolutionis ab hæresi, ignoro; idque sapientioribus, & cordatis viris perpendendum, atque resolvendum relinquo; sed prius animadvertant, & expendant narrationem Reverendiss. Domini Secretarii Sac. Congregationis Indulgentiarum, relatam in Bullar. Ordinis Nostri tom. 8. tit. 15. fol. 434. occasione resolutionis nonnullorum dubiorum, eidem Congregationi propositorum sub die 30. Aprilis anni 1734. declarantis mentem ejusdem Congregationis.

(*) Circa Superiores locales, quibus etiam competit facultas suos absolvendi subditos a reservatis, ut asserit Auctor, observandum occurrit cum P. Paulo a Lugduno Append. I. quæst. Regul. quær. 4. observ. 3., quod, ut talem reapse habeant illi facultatem, necesse est, ut per electionem Canonicam sint assumpti; at-

que

quæ adeò non sufficit, ut per provisionem tantum a Definitorio facti sint, seu electi, ut sunt Guardiani in suo Ordine, & ut moris est in quibusdam aliis Ordinibus. Hi siquidem, ait, licet vere sint Prælati, curam animarum habentes, prout declaravere Clemens IV. & Sixtus IV., jurisdictione tamen ordinaria communi jure Prælatis concessa non gaudent, sed tantum ea auctoritate, & jurisdictione, quam Religionis statuta eis conferunt. Hoc idem de suis Guardianis affirmat contra aliquos & P. Felix Potestas tom. 1. p. 1. de Ministro Sacram. Pœnit. cap. 5. n. 3432. quoad Vicarios verò Priorum Conventualium consulat quisque Religionis suæ leges, & ex illis colliget, utrum nec ne etiam ipsi gaudeant tali facultate, & quomodo ea gaudeant.

R. 2. Regulares non possunt absolvere sæculares a casibus Episcopo reservatis: nam Alex. VII. reprobavit thesim n. 12. quæ dicebat: „ Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reser„ vatis, non obtenta ad id Episcoporum licentia." Quod etiam deinde vetuit Clemens X. in Constitut. *Suprema*. Id autem intelligendum est, tam de reservatis ab Episcopo in tabella; quam de illis eidem reservatis à jure, juxta communiorem, & probabiliorem: immò juxta certam: cum idem Clemens in §. 6. adjecerit: „ Habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apost„ reservatis, non ideo a casibus Episcopo reservatis posse absol„ vere." Idem dic de excommunicatione nominatim ab Episcopo inflicta, de quocumque delicto ad Tribunal Ordinarii delato; quamvis in tabella non descripto; & de casibus, qui dicuntur à jure Episcopo reservati, in quibus Episcopi sunt a S. Sede Apostol. delegati, quales sunt abortus, & percussio non enormis Clerici: si autem ab his casibus Regulares absolvere præsumant, incidunt in excommunicationem Papæ reservatam, ex Decr. Clement. VIII. At si pœnitens habens reservatos in sua Diœcesi, extra eam confiteatur, in qua non sunt reservati, valide, & licite absolvitur; dummodo non egerit in fraudem, quæ nemini suffragari debet, ad eludendam Superioris auctoritatem.

R. 3. Prælati Regulares non possunt absolvere Sæculares in foro conscientiæ ab hæresi occulta, neque ab excommunicatione propter eam incursa: ita decernente Alex. VII. in reprobatione thesis 4. quæ dicebat: „ Prælati Regulares possunt in foro con„ scientiæ absolvere quoscumque Sæculares ab hæresi occulta, & „ ab excommunicatione propter eam incursa." Idem dic de excommunicationibus soli Pontifici, aut Inquisitoribus reservatis ob defensionem propositionum damnatarum, ac proscriptarum. 2. Ob lectionem, & retentionem librorum prohibitorum sub vinculo excommunicationis latæ sententiæ. 3. Ob inobedientiam Constitutionum, vel Decretorum editorum in favorem Catholicæ fidei. 4. Ob oppositionem ad caussas ad S. Officium pertinentes, ob retractationem, dissuasionem, vel retardationem a denuntiandis apud Ordinarium, vel Inquisitores etiam leviter suspectis de hæresi.

stell. Super has itaque, hisque consimiles excommunicationum sententias nullam facultatem exercere possunt Privilegiati Regulares; cum super his aperte derogatum sit eorum privilegiis, & gratiis, ex Constit. Urbani VIII. *Cum sicut accepimus* &c. & Alexandri VII, *Licet alias* &c.

R. 4. Nullus Regularis potest absolvere a 20. casibus in Bulla Cœnæ contentis, Sæculares, nequidem perpetuo impeditos, quidquid aliqui dicant; in quo casu adeant Episcopum, cujus sunt subditi: ex clauf. ejusd. Bullæ in §. 24. Neque possunt Regulares absolvere Sæculares intra Italiam, extra Urbem Rom. ab illis sex casibus, quos S. Sedi reservavit Clem. VIII. qui sunt: 1. Violatio immunitatis Ecclesiasticæ, circa confugientes ad Ecclesiam. 2. Violatio Clausuræ Monialium ad malum finem, nempe impudicitiæ. 3. Injectio manus violentæ in Clericum. 4. Provocatio, & pugna in duello. 5. Simonia realis quoad Ordines, & Beneficia scienter contracta. 6. Confidentia Beneficialis; sub pœna excommunicationis soli Pontifici reservatæ, si prætextu Privilegiorum ab his absolvantur.

R. 5. Regulares ob indicata privilegia possunt absolvere Sæculares, etiam Ecclesiasticos ob aliis censuris, nempe excommunicationibus, suspensionibus, & interdictis Papalibus, latis sive in perpetuum, sive ad tempus; nec non a privationibus dignitatum, graduum, vocis activæ, & passivæ, quæ pœnæ tamen latæ fuerint a jure; non autem si particulariter alicui fuerint inflictæ; quemadmodum neque ab irregularitatibus, de quibus in privilegio nulla fit mentio. Possunt autem absolvere a supradictis in foro conscientiæ dumtaxat; ita ut in foro externo absolutio nullam vim habeat, & cadat omnis facultas privilegiati, ne possit amplius in foro conscientiæ absolvere, si absolvendus citetur in foro externo. Porro præfata absolutio debet fieri intra Confessionem: ex Paulo III. in Bulla, *Cum inter cunctas* &c.

R. 6. Verum duco Regulares absolvere non posse ab aliis casibus, quos sibi reservaverunt Rom. Pontifices post Decreta Clementis VIII., & Pauli V. ac deinceps sibi reservabunt, etiamsi non pertineant ad S. Inquisitionis Officium, & ad Congregationem de Propag. Fide: ita ex Constitut. Urbani VIII. *Sicut accepimus*, & ex propositione 12. Alex. VII. ex verbis Decreti Pauli V. & ex verbis Decretorum Clem. VIII. Videantur P. Dominicus Viva super laud. propositionem 12. & Didacus de Aragonia in lib. de Regularium Privilegiis, tract. 6. cap. 5. num. 1. ubi plures casus recenset, a quibus Regulares absolvere nequeunt, quamvis non contineantur in Bulla Cœnæ Domini, neque in Decretis Clementis VIII.

Q. 8. An Sacerdos excommunicatus vitandus, seu non toleratus, aut hæreticus, aut schismaticus potest absolvere a reservatis in articulo mortis in defectu alterius Sacerdotis? *R.* neg. ex Prospero Fagnano, qui in cap. *Non est vobis*, de Sponsalibus, clare testa-

testatur, Sac. Congregationem Concilii ita declarasse verba Concilii, nempe posse *Omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes* in articulo mortis absolvere, Præside Cardin. Morono, qui fuerat præsens, & Legatus Apostolicus in eod. Concilio, cujus profecto mens ipsi innotescebat. Idem Auctor cit. loco affert fundamenta pro hoc Congregationis responso, & solvit argumenta contrarie opinantium, ostenditque hanc fuisse perpetuam S. Thomæ doctrinam, qui tam in Comment. sup. lib. Sentent., quam in Summa 2. 2. docuit Sacerdotes ab Ecclesia præcisos carere hac facultate.

(*) Multi Prosperi Fagnani auctoritate moti in prædictam sententiam transiere, quos, inter alios, percenset, & sequitur Joannes Pontas V. *Absolutio* cas. 33. vet. edit. qui tamen in nova edit. cas. 34. ab ea utcumque recedit, cum oppositam in praxi tutam esse doceat.

Alii vero, quorum longum texit Catalogum P. Lucius Ferraris in sua Biblioth. tom. 5. V. *Moribundus* n. 33. contrariam opinionem absolute propugnant, videlicet posse pœnitentem in articulo mortis in defectu alterius Sacerdotis habilis, licite, & valide absolvi a Sacerdote vitando, seu degradato, aut hæretico. His tandem post iteratam controversiæ discussionem, longamque hæsitationem accessit Continuator Prælect. Theolog. Honorati Tournely, statuitque re maturius expensa absque hæsitatione, quemlibet Sacerdotem, etiam ab Ecclesia nominatim præcisum, degradatum, schismaticumve, vel hæreticum quemlibet pœnitentem a quovis peccato in articulo mortis absolvere posse. Assertionem hanc ostendit ipse tum ex Trid. sess. 14. cap. 7. tum ex D. Thom. in Supplem. q. 8. a. 6. tum demum ex instructione, quam pro Catholicis in fœderato Belgio degentibus adornavit Archiepiscopus Anconitanus Sedis Apostol. illis in partibus Nuntius cum potestate Legati de Latere, quæ instructio extat ad calcem Hist. Eccl. Ultrajectensis *in Appendicib.* pag. 151. in ea porro dicit apertissimis verbis in articulo mortis constitutum in illis locis curare debere, nisi alium habere possit, ut absolvatur a Sacerdote refractario, „ cum, inquit, in tali casu sufficiat character Sacerdotalis „ ad valide impertiendam absolutionem Sacramentalem, sine qua „ nullo modo decedere debent." Atqui, subdit, hic expressim in hæreticis etiam publice denuntiatis agnoscitur facultas in articulo mortis absolvendi: ergo etiamsi ea de re olim dubitatum sit; nihil jam ex hac parte scrupuli remanere debet.

Nec obstat declaratio S. Congregationis a Fagnano allata: Quippe Eruditiss. P. Franciscus Campioni in Instruct. ad Confess. cap. 41. n. 12. refert ex Cardin. Albitio Part. 1. Operis de Inconst. Fidei c. 18. n. 39. Quod licet illa maxima cum diligentia requisita fuerit in registris decretorum Congregationis S. Concilii Trid., attamen reperiri non potuit; signum quod vel facta non fuerit, vel si facta, fuerit a prædictis libris expuncta, tamquam contraria communi opinioni. Lege laud. Doctores locis citatis.

Q. 9.

Q. 9. An non habens potestatem in reservata potest aliquando per accidens, & indirecte ab illis absolvere? *R.* Id posse in duobus casibus: 1. quando pœnitens oblivione innoxia oblivíscitur confiteri peccatum reservatum; 2. Quando reapse illud exponit Confessario; & Confessarius inculpate non advertit illud esse reservatum, & pœnitentem absolvit; est communis, quam docuit S. Carolus Borrom. in sua Diœcesi. At pœnitens, quando recordabitur, illud confiteatur; & Confessarius redeunte pœnitente illum moneat &c.

Q. 10. Quando pœnitens habens reservata, & eorum inculpate oblitus, confitetur habenti potestatem in illa; an, si deinde illorum reminiscatur, tenetur ea directe confiteri habenti facultatem super illa? *R.* affirm. juxta probabiliorem: quia per priorem Confessionem sublata non fuit reservatio; nisi in casu solius Jubilæi rite accepti, in quo Pontifex tollit reservationem à Fidelibus Jubilæum lucrantibus: & quia, quod possit absolvi a quocumque Confessario est opinio dumtaxat probabilis, quæ in praxi tenenda non est contra probabiliorem, & tutiorem, cum agatur de valore Sacramenti.

Q. 11. An tollitur reservatio per absolutionem invalidam à Confitente reservata habenti potestatem super illis, sed faciente culpabiliter Confessionem nullam? *R.* negat. juxta probabiliorem, immo mihi veram; sed tenetur repetere Confessionem habenti potestatem supra reservata. Ratio est, quia absolvens pœnitentem intendit absolvere sacramentaliter, nempe per absolutionem veram, & quæ non sit culpabiliter nulla.

Q. 12. An committere peccatum reservatum in confidentiam facultatis obtinendæ impedit, quominus obtenta facultate absolvi possit? *R.* neg. Quamvis sit circumstantia gravis exponenda Confessario: dummodo in facultate concessa non exprimatur hæc clausula, *dummodo non peccaverit in confidentiam gratiæ obtinendæ:* Ratio est, quia non extante hac clausula, conceditur facultas absolute.

Q. 13. An Confessarius petens facultatem pro casu reservato alicujus pœnitentis indeterminate; potest illam sibi applicare? *R.* neg. Quia concedens illam præsupponit, quod communiter, & ordinarie evenit, nempe quod dum a Confessario petitur, petitur pro aliis, & non pro se.

Q. 14. Quid dicendum, quando pœnitens, antequam absolvatur, reincidit in eumdem casum reservatum, pro quo petita fuit licentia? *R.* Si in supplicatione expressus fuit numerus lapsuum; profecto pro novis lapsibus petenda esset nova facultas; secus, si petita fuit absolute; quia tunc non est restricta ad numerum, sed ad speciem casus.

(*) Semper petenda est a Confessario facultas absolute absque ulla limitatione, ut ea in quocumque eventu uti valeat; immo, obtinenda est generalis potestas a ceteris, qui forte in decursu Confessionis occurrent, casibus absolvendi.

A P.

APPENDIX PRIMA AD TRACTATUM DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

Comprehendens animadversiones super casibus, qui plerumque, & respective ab Ordinariis reservari consueverunt in propriis Diœcesibus.

CAPUT PRIMUM.

Præmittuntur multa scitu digna.

Q. 1. QUid intelligitur nomine casus reservati? R. Intelligitur casus ille, qui in tabella casuum reservatorum alicujus Diœcesis recensentur, & a quo nemo Confessariorum in eadem approbatorum absolvere potest absque obtenta facultate ab Ordinario, vel ipsius Vicario Generali; excepto aliquo eventu, de quo infra. Hinc inferas, reservationem directe afficere Confessarium, cujus auctoritas limitatur, atque restringitur, & indirecte pœnitentem.

Q. 2. An ignorantia reservationis saltem pro prima vice excusat ab eadem incurrenda? R. negat. Quia reservatio afficit Confessarium, qui cum careat facultate in eo casu, nihil prodest pœnitenti, sive norit, sive ignoret reservationem. Hinc sequitur etiam impuberes obnoxios esse reservationi ob eamdem rationem; & insuper quia reservatio, cum non sit pœna, non requirit notitiam sui neque talem, aut talem ætatem, ut legitime incurratur.

Q. 3. An, si pœnitens peccatum reservatum commisisset ex metu cadente in virum constantem alicujus gravissimi mali, reservationem incurreret? R. Probabilius esse, quod, nisi in tabella extet aliqua particula significans ad reservationem illius criminis requiri omnimodam libertatem, hic pœnitens a reservatione non eximatur; quia non extante in tabella dicta particula, neque ulla declaratione in curia, Legislator denotat, quoties in patrando illo peccato extet in peccatore libertas sufficiens ad mortale, reservationem incurri: porro metus, quantumvis gravis, nisi rapiat hominem extra se, non tollit voluntarium sufficiens ad mortale, ut alias iterato diximus. Ergo.

C A-

CAPUT II.

Circa Blasphemias.

§. I.

Referuntur varii modi reservationis hujus casus.

IN uno dicitur: *Blasphemia in Deum, B. Virginem, & Sanctos.* In secundo, *omnis blasphemia hæreticalis.* In tertio: *Blasphemia, si toties, v. g. octies prolata fuerit ab ultima confessione.* In quarto: *Blasphemia, si publice fuerit prolata, saltem coram octo personis.* In quinto: *Blasphematores, aut consuetudinarii, aut publici.* In octavo: *Blasphemia hæreticalis scienter prolata sciente pœnitente eam esse talem.* In nono: *Blasphemia advertenter, & ter in mense prolata.* In decimo: *qui ex professo, vel ex consuetudine blasphemaverint.*

§. II.

Expenditur primus dicendi modus, unde ceteri facilius explicabuntur.

Q. 1. AN etiam blasphemiæ prolatæ modo non contumelioso, sed per modum juramenti e. g. *pel cospettazio di Dio, ch'ella è così*, sunt blasphemiæ in hoc casu comprehensæ? *R.* Affirm. quia cum in se sint locutiones blasphemæ, etiam in juramento non desinunt esse tales. Secus est ob contrariam rationem de formulis in se non blasphemis, non prolatis modo contumelioso, e. g. *si pel corpo di Dio; no pel Sangue di Cristo;* nisi forte modo irrisorio, aut ob motivum provocandi risum, propter insuetum loquendi modum, quis diceret e. g. *per le budella di S. Pietro, per l'anima di S. Paolo;* quia jam satis apparet animus spernens, & verba evadunt graviter injuriosa Sanctis. Videri potest Pontas, V. *Blasphemia.*

Q. 2. An etiam actiones, & facta graviter dehonorativa & contumeliosa sunt blasphemiæ facto consummatæ, & in hoc casu comprehensæ? *R.* Affirm. & est communis opinio, ut testatur perdoctus P. Lucius Ferraris in sua Biblioth. V. *Blasphemia*: & ratio est; quia blasphemia ex proprio officio tendit ad graviter inhonorandam personam &c. atqui vera formalis inhonoratio, contumelia, & injuria affertur personæ, nedum verbis, sed etiam factis; ex. gr. expuendo animo irato in S. Imaginem &c. Ergo.

Q. 3. An blasphemiæ ex habitu, & consuetudine huic reservationi subjacent? *R.* Si blasphemator serio, & dolenter detestatus

fuit impiam consuetudinem, & vivit sollicitus ad eamdem extirpandam, utendo opportunis remediis ipsum admonentibus obligationis suæ, qua tenetur ad vigilandum supra se quoad hoc punctum, ad consequendam extirpationem vitiosi habitus; tunc si aliquando ex consuetudine, & sine advertentia proferat blasphemias, illæ non sunt reservationi obnoxiæ; quia sunt blasphemiæ materiales. At secus est ob contrariam rationem, si blasphemator, quamvis detestatus fuerit in confessione impium habitum; post illam tamen vel nulla, vel levissima cura tangitur ad illum extirpandum; idque etiamsi forte absque ulla consideratione prolatæ essent blasphemiæ. Ita S. Thom. in quæstionib. disputat. de malo art. 2. & 1. 2. quæst. 78. artic. 2. cujus verba ad hæc pauca reduci possunt. Nimirum: quia peccans ex habitu (non retractato modis supra indicatis) peccat ex caussa criminosa tam versa in naturam, quæ fuit malitiose, & voluntarie genita; voluntarie & malitiose aucta; voluntarie, & malitiose retenta. Idem dicas de homine ebrioso in ebrietate blasphemante, qui ex certa experientia novit, quod, dum plena absorbetur ebrietate, semper, aut plerumque in blasphemias erumpit, & nihilominus identidem voluntarie se inebriat.

§. III.

Expenduntur alii modi reservationis superius relati.

De notione, ac diversis speciebus blasphemiæ, jam satis dictum est suo loco, ubi de blasphemia.

Q. 1. AN, qui protulit hæresim, sive blasphemiam hæreticam cum errore jam adoptato, & obtinuit a Pontifice, vel inquisitore absolutionem a censura, poterit absolvi ab illo peccato a quovis confessario approbato illius diœcesis, in qua reservata est blasphemia simplex, & a fortiori hæreticalis, & hæretica? *R.* Affirm. juxta mihi probabiliorem; quia Ordinarii non sibi reservant casus Papæ reservatos, inter quos præcipuus est blasphemia hæretica, seu hæresis.

Q. 2. Quando in decimo modo prædicto affini incurritur reservatio? *R.* Tunc dumtaxat, quando pœnitens sciebat blasphemiam, quam proferre voluit, esse hæreticam: propterea aut si id ignoravit, aut solum dubitavit eam esse talem, non incurret hanc reservationem; quia revera non sciebat; qui enim dubitat non scit.

Q. 3. Quando incurritur reservatio contenta in tertio modo? *R.* Quando voluntarie, & advertenter profertur octava vice blasphemia, ut patet ex verbis ipsius casus.

Q. 4. Si confessio postrema facta fuisset in Paschate, & pœnitens confiteretur in Paschate anni sequentis, esset ne coæquandus alte-

alteri pœnitenti, qui fecisset ultimam confessionem in Paschate Resurrectionis, & novam faceret in Paschate Pentecostes? *R.* Proculdubio quoad hoc eidem judicio æqualiter subjaceret; cum lex nihil meminerit de hac temporis diversitate, sed dumtaxat octies relapsum requirat.

Q. 5. Quid dicendum, si sexies plena advertentia blasphemasset, & bis cum non plena advertentia? *R.* Solutionem hujus quæstionis pendere a solutione, & responsione quæst. 3. capi præcedentis.

Q. 6. An ad incurrendam reservationem contentam in quarto modo sufficiunt decem humana individua cujuscumque ætatis?

R. Putarem, quod deberent esse individua capacia percipiendi, & afferentia præsentiam moralem; cujusmodi sunt adulti, & liberum rationis usum habentes: nam pueri, aut homines plena ebrietate absorpti, aut dormientes tametsi sint præsentes physice, & materialiter; non tamen formaliter, & moraliter; cum tunc sint percipiendi incapaces: unde si adessent duo, vel tres parvuli duorum, vel trium annorum, aut duo homines plene ebrii, aut profundo somno dormientes, putarem non verificari numerum personarum a reservatione exactarum.

Q. 7. An ly *publicè* positum in sexto modo est accipiendum secundum jura? *R.* Putarem non esse ita accipiendum; sed quod significet locum publicum, & quod blasphemia fuerit prolata in publico, e. g. in viis publicis; in officinis apertis juxta vias, & in locis propatulis; ita ut possit audiri; sive a multis, sive a paucis, nam revera tunc quis publice blasphemat, quando blasphemat in illis locis; & ly *publice* significat modum, quo actio fit.

Q. 8. Quid significat moraliter vox illa, *Blasphematores consuetudinarii, aut publici*, posita in septimo modo? *R.* Putarem blasphematoris notam non mereri, qui plurium mensium decursu semel, aut iterum blasphemat; sicuti e. g. *lusoris* nomine non significatur proprie, & moraliter, qui plurium mensium decursu semel, aut iterum ludit: propterea ille certe consuetudinariis blasphematoribus non est accensendus; sicut iste accensendus non est consuetudinariis lusoribus; & quoad hoc neminem puto dubitare. Videretur idem etiam esse dicendum quoad secundam partem, nempe etiamsi in publico semel, aut iterum blasphemasset; cum semel, aut iterum tantum actionem facere, non valeat denominare hominem blasphematorem. Si autem Legislator, ly *blasphematores* acceperit, ut idem significet, ac *blasphemantes*; tunc etiamsi semel dumtaxat blasphemet in publico, reservatione tenebitur; quia *blasphemantes* indicat actionem blasphemandi, non frequentiam.

Q. 9. Quid significat in modo octavo vox illa, *advertenter*? *R.* Non significat advertentiam actualem, quæ non requiritur ad peccatum mortale; unde nec ad blasphemiam, ut multis ar-

gumentis demonſtrant Probabilioriſtæ omnes in Tract. de Peccatis. Poteſt igitur quis peccare mortaliter, & blaſphemare, quamvis peccans actualiter non attendat ad malitiam gravem actionis; dummodo teneatur, ac poſſit advertere; ac proinde ille qui ter in menſe blaſphemaret ex habitu, & conſuetudine (non correctis, ut oportet) hanc reſervationem incurreret, quamvis actualiter non adverteret ad malitiam actionis; quia ageret, ut docet D. Thom. *ex certa ſcientia, ex certa malitia, ex electione*: proinde ly *advertenter* non excuſat, niſi illum, qui aut fuit deteſtatus conſuetudinem, ſicuti oportet, & ſatagit vere, ut illam evellat; aut revera ſemiplena deliberatione blaſphemat.

Q. 10. Quid ſibi vult vox illa, *ex profeſſo*, in nono modo expreſſa? *R.* Significat eum, qui ita blaſphemat, ut blaſphemet, ſeu qui vult blaſphemiam propter ſeipſam; non autem, ut e. g. iram exhalet, timorem incutiat, furorem ſuum ſaturet: non enim proprie, & theologice quis dicitur aliquid ex profeſſo facere, qui illud voluntarie facit; ſed qui illud ita facit, ut illud faciat. Solus igitur primus, etiamſi ſemel hoc anno blaſphemet, hac reſervatione tenebitur; idque etiamſi iratus blaſphemet, ut blaſphemet, hoc eſt, ut in blaſphemia delectetur, eademque fruatur; non autem, qui blaſphemat propter furorem, iram &c. Quæ quidem dicta ſunt ſalva alia explicatione Legiſlatoris.

CAPUT III.

De altero caſu ad Superſtitiones ſpectante.

§. I.

Referuntur varii modi hunc caſum reſervandi.

IN primo ita dicitur: „ Divinationes, maleficia, & quodcumque aliud ſuperſtitionis genus, cum abuſu Sacramentorum, „ ſacrarum rerum, nec non ſacrorum Verborum, aut Rituum“. In ſecundo hæc habentur: „ Sacrilegia, maleficia, incantationes, „ ubi eſt abuſus rerum ſacrarum, Sacramentalium, aut Sacramen-„ torum“. In tertio dicitur: „ Sortilegia, divinationes, incan-„ tationes, veneficia, maleficia; denique omnis magia, & ſuper-„ ſtitio cum invocatione dæmonis, ſive expreſſa, ſive tacita“. In quarto dicitur: „ Qui ad magicas artes, veneficia, ſuperſtitio-„ nes, & alia hujuſmodi generis, Euchariſtia, & quacunque re „ ſacra, & Sanctorum Reliquiis abuſus fuerit“. In quinto dicitur: „ Maleficia, & incantationes cujuſcunque generis, cum ex-„ preſſa, vel tacita dæmonis invocatione“. In ſexto dicitur. „ Abuſus Sacramentorum, ſacrarumque rerum ad magicas artes,

„ ſu-

„ superstitiones, veneficia, & ejusdem generis alia, absque intentione hæreticali „. In septimo dicitur: „ Adoratio, vel invocatio dæmonis expressa, & omne genus maleficii, & superstitionis cum Sacramentorum, vel Sacramentalium abusu. „ In octavo dicitur: „ Magia, & quodvis genus superstitionis cum expressa, vel tacita dæmonis invocatione, vel abusu Sacramentorum, vel Sacramentalium „. In nono dicitur: „ Superstitio cum Sacramentorum, Sacramentalium, sacrarumque Reliquiarum abusu, seu etiam cum expressa, aut tacita dæmonis invocatione: item recursus ad superstitionum hujusmodi professores „. In decimo dicitur: „ Magia, divinatio, aut sortilegium, & quæcumque alia superstitio cum Sacramentorum, Sacramentalium, sacrorum verborum abusu, multo magis cum dæmonis invocatione „. In undecimo dicitur: „ Abusus rerum sacrarum, Sacramentalium, & Sacramentorum ad maleficia, sortilegia, superstitiones, & similia; & in hac re aliorum instructio „. In duodecimo: „ Qui magicas artes, sortilegia, superstitionesve exercuerint, eisque usi sint, quive Sacramentis, Sacramentalibus, aut sacris rebus ad id fuerint abusi. „ In decimo tertio: „ Abutentes Sacramentis, & Sacramentalibus ad magicas artes „.

§. II.

Expenditur primus hujus reservationis modus.

De essentia, variisque speciebus superstitionis satis jam egimus tract. 4. capit. 13. §. 1. 2. 3. & 4. & in Tract. de Sac. Ritibus, præcipue cap. 2. ubi regulas explicuimus, quibus facillus superstitiosi ritus cognosci queant.

Q. 1. AN in primo modo præsentis reservationis includuntur omnia genera superstitionum? R. Affirm. quamvis tria dumtaxat genera superstitionum exprimantur; tamen ceteræ omnes implicite involvuntur in illis verbis, *& quodcumque aliud genus superstitionum*; dummodo fuerint factæ cum abusu alicujus rerum indicatarum.

Q. 2. An verba hujus casus accipienda sunt de omnibus Sacramentis, Sacramentorumque partibus? R. Affirm. si enim essent intelligenda de abusu Sacramenti permanentis dumtaxat, de sola Eucharistia deberent intelligi; cum ipsa sola consistat in re permanente, alia vero in actione transeunte, seu in applicatione materiæ ad formam, qua peracta, finitur Sacramentum: hoc autem omnino alienum a Legislatoris mente judicandum est. Verba igitur casus accipienda sunt etiam de partibus, seu de abusu partium Sacramenti, puta, si quis abutatur forma baptismi, oleo sancto pro morituris reservato &c.

Q. 3. An in hanc reservationem incidit, qui, volens abuti ali-

qua re non sacra ad sortilegium &c, illam reponeret sub Mappis Altaris, super quo est celebrandum, ut etiam super rem illam cadat consecratio, aut celebratio, ita exigente institutione talis superstitionis? *R.* Puto neminem latere, hoc esse manifestum abusum Sacramenti, huic reservationi obnoxium: & simili modo subjici illum, qui, ut suum maleficium valeat, ad illud operandum consulto expectaret tempus, quo, aut ministratur, aut conficitur aliquod Sacramentum.

Q. 4. Quænam intelliguntur nomine sacrarum rerum? *R.* Intelliguntur Sacramentalia, Sacræ Reliquiæ, imagines, cerei sacri, aliaque benedicta benedictione Ecclesiæ, nec non aliæ res, quæ ad suum licitum usum benedictione jubentur ecclesiastica benedici: talia sunt paramenta post benedictionem; & similia. Item signum sanctæ crucis, ceteraque omnia signa, & instrumenta, quibus rite utuntur fideles religionis profitendæ gratia, aut ad exhibendum cultum Divinæ Majestati.

Q. 5. Quænam nomine sacrorum verborum intelliguntur? *R.* Non modo omnia, & singula verba Sac. Scripturæ utriusque Testamenti, verum etiam omnes collectæ, quæ in Ecclesia adhibentur; omnes precationes, quæ ex approbatione sunt in usu fidelium; immo etiam simplices invocationes alicujus Sancti: etenim hæc omnia vere sunt verba sacra. Quid vero nomine sacrorum Rituum significetur, habes jam ex Tract. de sacris Ritibus.

Q. 6. An docens aliquam ex dictis superstitionibus cum aliquo dictorum abusuum, incurrit hanc reservationem præter illam, quam incurrit ob reservationem alterius casus inter expositos? *R.* Si doceat aliquem volentem maleficium facere, videtur docens non eximendus ab hac reservatione; etenim efficaciter cooperatur facto illi, & in hac hypothesi illud moraliter vult. Secus videtur, si doceat aliquem, nec facturum nec volentem facere superstitionem, sed cupientem theoretice scire, quomodo fiat, quamvis docens, & forte etiam petens, semper peccet graviter. Ratio primæ partis est: quia docere, & doceri non est operari superstitionem, quæ nunquam supponitur eventura. Ratio secundæ partis est: quia est doctrina ex se perniciosa graviter illam scienti, & quia eo magis propagatur. Ratio tertiæ partis est, quia est velle discere id, quod nullam utilitatem sibi afferre potest, & nil aliud, nisi grave nocumentum. Ob rationem dictam in 1. parte hujus responsionis incurrunt hanc reservationem jubens malefico, ut maleficium operetur, consilians, postulans id efficaciter &c.

§. III.

§. III.

Expenduntur alii modi reservandi hunc casum?

Q. 1. AN in hoc secundo modo comprehenduntur, sicut in praecedenti, omnia genera superstitionum? R. Neg. huic enim reservationi subjiciuntur sortilegium cum suis speciebus, maleficium cum suis speciebus, & incantatio cum suis speciebus; & reservantur interveniente *abusu sacrarum rerum, aut Sacramentalium, aut Sacramentorum.*

Q. 2. An in tertio modo reservatur quodcumque genus, & quaecumque species superstitionis? R. Affirm. idque quamvis sine abusu cujusvis rei sacrae; sed jam praesupponitur invocatio daemonis, sive expressa, sive tacita. Etiam in quarto modo reservatur omnis superstitio, tamen cum abusu Eucharistiae, aut cujuscumque rei sacrae, inter quas non infimum locum tenent Sanctorum Reliquiae: in qua reservatione commodius includi possunt etiam verba sacra, & sacri Ritus ob illa verba generalissima, *& quacumque re sacra.*

Q. 3. In quinto modo quaenam superstitiones comprehenduntur? R. Ex verbis ipsius videtur restringi reservatio ad duas species superstitionis, nempe maleficii, & incantationis, & quidem cujuscumque generis, seu rationis harum duarum specierum: quia particula, *cujuscunque generis* est apposita ad sola, & omnia genera, & rationes maleficii, & incantationis. Et etiam in hac reservatione sequentes particulae *cum expressa, vel tacita* &c. videntur additae ad majorem declarationem, cum nulla superstitio proprie talis fiat absque invocatione daemonis saltem tacita.

Q. 10. Quaenam superstitiones reservantur in sexto modo? R. Mens legislatoris videtur sibi reservare quamcumque superstitionem; tamen cum abusu Sacramentorum, aut quarumcumque rerum sacrarum, quibus verbis videtur comprehendere etiam abusum sacrorum verborum, & rituum; cum hoc nomen *rei* in hoc casu videatur accipi, quatenus significat omne sacrum contrapositum nihilo. Addit autem *sine intentione haereticali*; quia dum haec extat, & manifestatur signo sufficienti externo, tunc, cum sit crimen haeresis exterius patefactae evadit delictum reservatum S. Sedi.

Q. 7. Quot partes continet septimus modus? R. Tres: 1. circa daemonem: 2. circa superstitiones; 3. circa abusum. Quoad primam duas actiones indicat, prima est adoratio exterior daemonis, quae, ut ad Episcopum pertineat, debet esse sine errore mentis in fide, ut constat ex dictis in fine respons. praeced. in hac reservatione pariter includitur invocatio expressa daemonis, &

hæc pariter sine errore in fide; & quamvis nulla alia superstitio interveniat, puta si quis illum invocet, ut det sibi pecuniam. Secunda pars reservat superstitiones cujusvis speciei; dummodo tamen, & hæc est tertia pars, interveniat abusus, aut Sacramentorum, aut Sacramentalium.

Q. 8. Quid requiritur, ut incurratur noni modi reservatio?

R. Requiritur abusus rei, quæ sit vere Reliquia Sacra; & si sit Reliquia alicujus personæ, hæc debebit esse ab Ecclesia titulo vel Sancti, vel Beati insignita. Item intelliguntur Reliquiæ rerum pro Sacrificio consecratarum, e. g. Calicis, Patenæ, vel etiam Corporalis. Circa recursum ad professores hujusmodi superstitionum, cum Legislator non dicat, *effectu secuto*, sed reservet etiam solum recursum, sequitur, recurrentem ad hujusmodi professores reservatione teneri, quamvis professor noluerit recurrenti satisfacere.

Q. 9. An in modo undecimo comprehendit Legislator omnem omnino superstitionem, eamque reservat? *R.* Affirm. ubi interveniat abusus sacrarum rerum &c. & etiam sacrorum verborum, ob rationem dictam in resp. sec. quæst. Reservat insuper *instructionem aliorum* circa hujusmodi res; erit igitur hæc instructio certissime reservata, si instruatur facturus superstitionem; & etiam probabilius videtur reservata instructio non facturi superstitionem, tamen de eadem instrui cupientis, hoc est, cupientis illam discere. Etiam in modo duodecimo comprehendit Legislator omnem superstitionem factam, & adhibitam: cum autem addat, *quive Sacramentis* &c. ly *quive* videtur facere sensum disjunctivum, & augens delictum reservatum: & si ita sit, sequitur reservari omnem superstitionem, quamvis factam sine dicto abusu; si vero ly *quive* ponatur, ut faciat sensum copulativum, & determinetur, ut valeat pro *quique*, reservationem incurrent operantes superstitionem, eaque utentes, dummodo fiat cum abusu Sacramentorum, aut Sacramentalium, aut sacrarum rerum, juxta dicta in resp. secundæ quæstionis.

Q. 10. Quænam superstitio comprehenditur in modo tertio decimo? *R.* Videtur comprehendi omnis superstitio, quæ tamen sit cum abusu, aut Sacramentorum, aut Sacramentalium; non tamen cum abusu aliarum sacrarum rerum.

* *
*

C A-

CAPUT IV.

Circa Juramenta.

Q. 1. **Q**Uinam casus continentur in primo modo reservationis? *R.* In primo casu, in quo dicitur. „ Testimonium falsum in judicio, etiam officiosum “; reservari quodlibet mendacium in judicio, tametsi officiosum; cum nil dici possit clarius, nil universalius. Et similia habet secundus modus; nimirum: „ Perjurium testis in judicio “. Tertius autem modus, cum dicat: „ qui falsum in judicio dixerit, aut ibi „ interrogatus, veritatem occultaverit cum gravi damno alicujus, „ etiamsi damnum secutum non sit “. Reservat proinde etiam occultationem veritatis, dummodo intervenerit, vel potuerit intervenire grave damnum alicujus, aut in corpore, aut in fama, aut in bonis temporalibus, aut similibus, quamvis damnum reapse secutum non fuerit.

Q. 2. Quid requiritur ad reservationem quarti modi? *R.* Ad reservationem quarti modi, qui sic exprimitur: „ Perjurium, fal„ sumque in judicio in damnum tertii “; sufficit, quod falsitas tendat in damnum; quamvis revera damnum non sequatur effective, vel ob remissionem partis læsæ, vel quia sententia non fuit cum damno, vel aliunde.

Q. 3. Quid dicendum de quinto, & sexto modo? *R.* Quintus, qui est hujusmodi. „ *Perjurium judiciale* includit omne perjurium „ in judicio emissum, sive damnosum, sive non. Modus sextus, „ qui est iste, “ malitiosa depositio falsi testimonii tam in caus„ sa civili, quam in criminali in grave *præjudicium* tertii: vel „ ad id scienter, vel per se, vel per alios, directe; vel indire„ cte consilium dantes “, ly *malitiosa depositio* denotat plene deliberatam, & voluntariam falsam depositionem, quacumque subreptione submota, quæ tendat in præjudicium grave, quamvis etiam per accidens præjudicium effective non sequatur.

Q. An jubens, aut laudans tale perjurium, nam de scienter consilium dantibus dubium non est, hac reservatione teneatur?

R. Si jubens sit magnæ auctoritatis, non auderem ab hac reservatione ipsum excludere: quia ejus jussio, utpote timorem incutiens, est tota, vel principaliter ratio inducens juraturum ad perjurium. Secus videtur mihi ob oppositam rationem de jubente modicæ auctoritatis, sicut etiam de approbante, aut laudante; nisi approbans inveniret juraturum nutantem, nondum plene firmatum in malo proposito, & suis approbationibus ipsi animum adderet, ex quo se determinaret ad perjurium; nam tunc approbans efficaciter influeret.

Q. 4. An in septimo modo, qui talis est, „ qui falsum testi„ mo-

„ monium, etiam fine damno, vel titulo defenſionis, in judicio „ depoſuerint; quive ad illud, incuſſo timore, compulerint, pre- „ ceve, aut præmio perſuaſerint, vel corruperint « , includitur etiam jubens, vel conſilians? *R.* Videtur, quod ſic; & quidem a fortiori: ſi enim ſolus rogans, & ſolis precibus perſuadens eam incurrit, quanto magis jubens auctoritative, & conſilians, quorum efficacitas longe major eſt influxu ſolarum precum.

Q. 5. Quid dicendum de modo octavo, qui talis eſt: „ Qui „ falſum in judicio depoſuerint, quamvis ad reorum defenſio- „ nem; quique alium induxerint ad deponendum « ? *R.* Circa primam partem res jam de ſe clara eſt, & de ea ſatis dictum: in ſecunda pariter clare reſervat etiam actionem inducendi quovis modo, ſive directe, ſive indirecte; dummodo verificetur inductio.

De nono, nempe, „ Perjurium in judicio cum alterius dam- „ no « , & decimo modo, „ nempe perjurium in judicio cum „ damno, aut præjudicio tertii « , ſatis dictum eſt ſupra. In undecimo, nempe, „ Perjurium coram judice competente, etiam „ ad defenſionem, & ejuſdem procuratio, ſecuto effectu « , prima, & ſecunda pars jam patet ex antea dictis. Tertia pars quoque clara eſt.

CAPUT V.

Circa cultum Sacrorum Feſtorum.

IN aliquibus diœceſibus reſervatur hic caſus, in quo dicitur: „ Qui in talibus, aut talibus diebus feſtis, choreis, aut ſpe- „ ctaculis publicis vacant per tot, v. g. quatuor horas « . In hoc caſu animadvertendi ſunt dies, in quibus hæc prohibentur, & ſunt Feſtivitates Chriſti, aut B. V. aut Sancti Patroni civitatis &c. ſi ſint dies feſtivi ſub præcepto. Deinde obſervandum eſt, choreas, & ſpectacula debere eſſe publica, nempe in publicis viis, plateis. Quod ſi, quamvis locus eſſet privatus, tamen fierent publico modo, ita ut omnibus pateret aditus intrandi, adhuc publica viderentur, ac proinde a reſervatione minime exempta. Inſuper in publicis obſervandum eſt tempus inſumptum, ita ut in hujuſmodi compleantur horæ inhibitæ. Hac autem reſervatione putarem teneri etiam concurrentes ad ſaltandum, & aſpiciendum; quia & ipſi vere vacant choreis, & ſpectaculis.

CA-

CAPUT IV.

Circa honorem majoribus debitum.

Q. 1. QUinam comprehenduntur in primo casu hujus reservationis, nempe, „ Patris, & Matris percussio ? “ R. comprehenduntur illi, qui percutiunt verum patrem, & veram matrem, nempe illos, a quibus filius, vel filia geniti fuere, sive legitimo, sive illegitimo, sive spurio congressu; quomodocumque enim fuerint ab illis geniti, semper verum est, illum hominem esse Patrem suum, & illam mulierem esse Matrem suam.

Q. 2. An percussio exterior, ut huic subjiciatur reservationi, debet esse in se gravis? R. Quod percussio quælibet inflicta genitoribus, ex indignatione proveniens, & sufficienti advertentia, est mortalis; etenim specialissima dignitas genitorum non admittit, quoad hanc actionem percutiendi ex ira parvitatem materiæ: proinde non requiritur, ut percussio exterior in se sit gravis, ut subjiciatur huic reservationi.

Q. 3. An irato animo & cum impetu impellere, aut repellere genitores, est actio inclusa in hac reservatione? R. Si impulsio, vel repulsio illos parieti fortiter allidat, vel in terram dejiciat, ita ut a pariete, vel a solo veluti repercutiantur; neminem puto exempturum hunc actum ab hac reservatione; cum jam percussioni æquivaleat. Si vero impulsio, aut repulsio nulli collisioni sit adjuncta; si magno impetu fiat; mihi videtur comprehendi sub hac revocatione; quia etiam hujusmodi modus non potest eximi a quodam genere percussionis: immo ipsa sola impetuosa repulsio animo irato facta, est in se actio injuriosa graviter, speciem percussionis præseferens. Excipe casum, in quo filius, vel filia repellerent parentem, volentem illum, vel illam percutere; & se defendendi gratia, quamvis aliquantum irati, niterentur repellere volentem percutere.

Q. 4. Si filius, aut filia elevans animo irato manum, vel solam, vel fuste armatam contra genitores, an reus percussionis, hujusve reservationis est habendus? R. Quod, tametsi graviter peccet, non subjicitur huic reservationi, quia quamvis ostendat hoc actu exteriori propensionem percutiendi; abstinet tamen a vibrando ictu, eumdemque suspendens ostendit se noluisse percutere. At secus est, si ictum vibrasset, & vacuus evasisset, vel aliquid contra genitores projecisset; quod ipsos percutere debebat, nisi agilitas eorum illud declinasset; sicut etiam, si filius infirmus impotens ad se movendum, neque valens brachia elevare accedente genitrice, aliquid ei ministratura, irato animo, aliquid in ejus faciem exspueret; aut si filius contra Patrem iratus, & me-

metuens ipsius robur, si illum aggredi attentet, immisceat ipsius epulo, aut poculo aliquid nocivum; a quo vexetur doloribus viscerum, aut alio simili modo agat: cum enim hæc omnia percussioni æquivaleant; propterea sub hac comprehenduntur reservatione.

Q. 5. Quænam reservantur in secundo modo his verbis declarato; „ Percussio parentum, & quævis gravis actualis injuria, aut „ gravissima verbalis contumelia in eosdem « ? *R.* De percussione jam dictum esse: aliis verbis Legislator sapienter distinguit injuriam actualem a verbali gravissima contumelia: nomine *injuriæ actualis* significare voluit injuriam consistentem in factis; gestibus, aliisque actibus factam, & quidem gravem, atque irato animo perpetratam; puta manu minitari percussionem; facere contra illos omnes eos actus in præcedenti resp. examinatos; item actus subsannationum acute pungentium, irrisionum valde verecundantium: actus aspernationum, ac si stulti, & semifatui essent, cum tales non sint; aliaque similia: crederem etiam, quod ex ira publicare de genitoribus facta occulta infamantia, & multo magis falsa, subjiceretur huic reservationi, utpote actio injuriosissima contra eosdem, quamvis in absentia. Ly autem *gravissima verbalis contumelia* denotat injuriam verbalem prolatam contra eosdem, non tamen quamcunque mortalem, sed *gravissimam*, vocando e. g. genitores fures, adulteros, veneficos, vel quid simile.

Q. 6. Quænam reservantur in reliquis modis? *R.* Quartus modus dicit. „ Verberatio Patris, vel Matris, seu cujuslibet ex majoribus ascendentibus, vel collateralibus « : Igitur dummodo sit collateralis, & major, & percussio sit gravis, & mortale peccatum, erit reservata. Putarem non semper percussionem, quæ respectu genitorum, aut ascendentium potest esse lethalis, esse lethalem etiam respectu collateralis; nam esse, quod filius a genitoribus recipit, tamquam a caussis secundis, efficit, ut quælibet eorum percussio cum indignatione evadat gravis: quod arbitror non verificari de aliis majoribus collateralibus.

R. 2. Quintus modus dicit: „ Percussio parentum, vel alia gravissima injuria illis illata « . De his jam diximus, quæst. 2. 3. 4. & 5. observa tamen ibi dictum de injuriis actualibus, quæ consistunt in actionibus, & etiam de contumeliis verbalibus: hic autem voce injuriæ gravissimæ putarem significari injurias illatas tam per actiones, & gestus, quam per verba; nisi Legislator aliter se explicasset.

R. 3. Sextus modus ita dicit: „ Patris, & Matris percussio tam „ ex odio, quam ex contemptu « . Nomine autem odii puto intelligi odium habituale, ita ut necesse sit, quod percussio processerit ab hoc odio aliquatenus diuturno. Ex contemptu autem dicitur filius percutere, quando veluti pro nihilo habeat Patrem, vel Matrem, vel ob modicam habilitatem, vel ob aliquod vi-

tium

tium animo contemnente illos percutit, & reservationi subjicitur. Alii modi, qui vulgo adhiberi solent, ex dictis satis explicati manent.

CAPUT VII.

Circa Homicidium.

Q. 1. DE quo homicidio loquitur primus hujus reservationis modus? *R.* Primus ita dicit: „ Homicidium voluntarium, non solum quoad committentes, verum etiam quoad mandantes, consilium, aut assistentiam personalem efficaciter præstantes “. Primo igitur in hac reservatione habetur, *homicidium voluntarium*, idest intentum, de industria commissum, & ex proposito privandi vita hominem. Hinc ab hac reservatione eximitur. 1. Mater, vel nutrix illa (nisi aliunde reservetur), quæ suffocat infantem retentum in lectulo proprio, quamvis prævifo periculo, nunquam tamen existimato futuro. 2. Qui volens vindicari de inimico, eligit ipsum aggredi, & eidem unum, vel alterum vulnus infligere, non grave, neque mortale in aliqua parte corporis, remotiore a partibus vitalibus, nolens ullo modo eidem mortem inferre; sed quia in facto pugio secavit venam aggressore nolente post paucas horas aggressus miserrime moritur. Ex his videtis, quinam alii sint eximendi.

Q. An istam reservationem incurrant Pater occidens aggressorem impudicum filiæ, & maritus occidens aggressorem uxoris; inventos in flagranti? *R.* Si tam Pater, quam Maritus sine animo occidendi, sed dumtaxat injuriam aliquo modo vindicandi percutiant aggressorem illum, ex qua percussione moriatur, quamvis jam in foro conscientiæ homicidæ habeantur, videntur ab hac reservatione immunes ob rationem eamdem superius allatam: secus vero dicendum, si, dum gladium arripuerunt, secum decreverunt occidere impudicos illos; aut uxorem infidelem, aut filiam impudicam.

Q. Sed quid de illo, qui putans occidere inimicum per errorem occidit amicum? *R.* Hanc occisionem in reservatione includi; quia dum v. g. sclopum explodit, revera intendit occidere illam personam, contra quam displodit.

Q. Iterum: An, si quis inflicto vulnere lethali alicui, facti pœnitens, antequam vulneratus moriatur, currat ad pedes confessarii, poterit ne hic illum absolvere absque obtenta facultate? Putarem esse negative respondendum; quia in hac reservatione non ponitur illa particula, *effectu secuto*.

Q. 2. Quando qui mandavit, pœnitens retractat, & revocat mandatum; & nihilominus mandatarius illud exequitur, & occidit;

dit; quid dicendum de hoc mandante? *R.* Vel mandatarius personaliter recusavit mandatum; & tunc jam patet solum mandatarium esse reum homicidii, & reservationis. Idem pariter dicas in casu, quo mandans non potuisset personaliter revocare, sed tamen adhibuisset personam fide dignam, vel chyrographum propria manu scriptum, charactere jam noto mandatario. Vel mandans usus fuit nuntio contemptibili, qui nullius, vel modicæ esset auctoritatis; cum alioquin potuisset magis idoneum invenire; & tunc illum a reservatione non eximerem.

Q. 3. Sufficiet ne ad evadendam hanc reservationem serio revocare consilium datum? *R.* Vel consilium fuit mere approbativum, in quo nulla fuit adducta ratio inducens ad homicidium; & tunc sufficit seria ejusdem retractatio: at si in consilio fuerit adducta ratio aliqua valde movens humanam malitiam ad occidendum; & tunc non sufficit simplex revocatio consilii dati, sed insuper requiritur, ut in revocatione afferantur rationes elidentes motiva anteriora allata, quæ a simplici revocatione non eliduntur; & alioquin consiliatus vi dictorum motivorum fuit inductus, aut confirmatus ad homicidium perpetrandum; alioquin consilians non eximetur a reservatione.

Q. 4. An famulus, qui gravi metu adactus, & jussus ab hero comitatur illum pergentem ad occidendum, armis instructus, qui tamen nullum habet animum percutiendi, aut herum adjuvandi, quinimmo cupit, ne homicidium sequatur, quod tamen secutum fuit, quin famulus gladium vagina eximeret: an, inquam, hæc famuli assistentia censenda erit reservata? *R.* Vel herus ille, etiam sine famuli assistentia ad occidendum perrexisset, vel non: si primum, non apparet assistentiam illam efficacitatem habuisse ab hac reservatione postulatam, quia adhuc sine ipsa homicidium secutum fuisset: si autem herus sine famuli comitatu non perrexisset, hoc ipso assistentia famuli influxisse convincitur in homicidium, & proinde obnoxia est reservationi.

Q. 5. An in hac reservatione includitur abortus fœtus animati de industria procuratus? *R.* Affirm. cum sit verum homicidium; de quo suo loco. In hanc igitur reservationem incidunt, præter agentes, etiam mandantes, & consulentes, & personalem assistentiam efficaciter præstantes; ac etiam pharmacopola potionem componens, quam novit ad hunc effectum mandatam. Secus est, de non impediente, aut de complacente etiam interius: quia hi in hoc casu non nominantur.

Q. 6. Quid significatur nomine procurationis in secundo modo, qui subsequens est: „ Abortus de industria procuratus, etiam fœ„ tus inanimati, licet non sequatur effectus. Nec non suffocantes „ parvulos ex negligentia in lecto, vel extra“? *R.* Putarem significari, quod nedum agens, verum etiam mandans, consulens, & quovis modo efficaciter adjuvans, in hac reservatione includatur; nam de unoquoque istorum verificatur, *procuratio* abortus.

Q. 7.

Q. 7. Quid sibi volunt illa verba, *suffocatio . . . . ex negligentia? R.* Putarem tunc extare hanc negligentiam, quando quis infantem secum tenet, qui necdum annum explevit, nec apponit repagula, quæ hoc periculum avertere queant: & intelligitur hic casus effectu secuto, & respectu cujusque personæ. At in tertio modo, qui est, sicut primus; & solum additur: „ infantium oppressio, seu suffocatio per incuriam; eorumque infra annum in „ lecto detentio, absque necessariis cautelis, & custodia“, etiam sola detentio in lecto sine dictis cautelis, etiam effectu non secuto, est reservata, si infans annum non expleverit.

Q. 8. Quid sibi volunt illa verba, *Si periculum suffocationis animadvertit*, in septimo casu: an ignorantia, seu inadvertentia crassa, & mortaliter vincibilis excusabit ab ista reservatione? *R.* Si sint personæ infantem illum diligentes, & nullam omnino dubitationem mens illorum passa fuerit, crederem eas immunes a reservatione; quia forte in nullo mortaliter peccaverunt: secus est, si aliqua, etiam levis dubitatio eorum mentem pulsaverit; quia illa sufficit ad inducendam malam fidem.

Q. 9. An in modo octavo, qui talis est, „ Homicidium voluntarium, seu procuratio abortus, aut suffocatio parvuli in le„ cto, vel extra“, occurrit aliquid distinctum, & speciale?

R. Affirmat. Nam in ipso, intelligitur reservata procuratio abortus etiam fœtus inanimati, cum & hic sit vere abortus: & intelligitur, sive sequatur effectus, sive non; etenim reservatur procuratio, quæ vere extat, quamvis non sequatur effectus: & extenditur ad quoscumque quovis modo procurantes, dummodo reapse procuraverint, sive facto, sive assistentia &c. quoad suffocationem vero, non sufficit ad incurrendam hujus modi reservationem periculum suffocationis, nisi hæc sequatur, vel in lecto, vel extra.

(*) Auctor hunc octavum modum expendens, asserit, quod incurritur reservatio, sive sequantur effectus, seu abortus, sive non: expendens inferius modum decimum quintum, ubi dicitur, „ qui „ studiose abortum procuraverint, consuluerint, operamque præ„ stiterint, “ putat hæc intelligenda esse effectu secuto dumtaxat. Hæc inter se minime congruere videntur; eundem namque sensum præseferunt utriusque casus verba. Itaque vel in neutro, vel in utroque casu incurritur reservatio. In his vero, similibusque casibus, nostro quidem judicio, mens investiganda est reservantis, ut omnis de medio dubitatio auferatur.

Q. 10. An in modo undecimo, qui talis est, „ Homicidium vo„ luntarium, ejus jussio, & procuratio, & consilium, secuto effectu &c. „ aliquid peculiare indigitatur? *R.* Affirm. nam præter alias particulas, in aliis expensas apponit quoad homicidium aliam peculiarem, nempe ejus procurationem: quo verbo, cum sit amplissimæ significationis, comprehenditur in hac reservatione quicunque actus, quodcunque verbum, officium, signum obse-

obsequium &c. qui actus sint directi ad movendum, incitandum, promovendum, & stabiliendum homicidium, tamen *effectu secuto*. Idem eodem modo dicas de procuratione abortus, quæ ibi additur, *Procuratio abortus effectu secuto*. Detentio parvuli in lecto, de qua pariter hic est sermo, intelligenda erit juxta consuetudinem diœcesis, vel juxta explicationem legislatoris; &, si nullæ extent, putarem intelligi de detentione cum periculo, & de infante, qui annum non compleverit, ut vidimus in aliis.

Q. 10. Quinam comprehenduntur in duodecimo modo subsequenti: „ Homicidium voluntarium, membrorumque mutilatio. „ Abortus ex industria; & infantium suffocatio ".

R. Quod cum nullum personarum genus significet, sive mandantis, sive consiliantis &c. compellimur dicere, quod comprehendat solos occidentes, & mutilantes. Ob eamdem rationem abortus ex industria, & suffocatio reservata videntur dumtaxat respectu illa operantium. Et suffocatio, sive in lecto, sive extra contingat, videtur postulare effectum secutum.

Q. 11. Sunt ne aliqua notanda circa alios modos? *R.* Decimus tertius „ Homicidium voluntarium. Procuratio abortus fœtus, „ sive animati, sive inanimati, mandatum, opera, consilium „ ad illum procurandum, etiamsi non sequatur effectus. De„ tentio infantium in proprio lecto, ante annum completum, „ sine debita cautione ad periculum suffocationis evitandum ". Circa homicidium, videtur solos occidentes comprehendere: non item circa abortum, ut patet. Circa detentionem infantium nihil addendum superius dictis. Decimus quartus circa abortum comprehendit solos agentes, & consiliantes: in reliquis non differt a modo præcedenti, aliisque. Demum circa decimum quintum nil speciale occurrit, nisi circa detentionem infantium: reservat enim oppressionem ex negligentia, & restringit ad oppressionem filiorum: eapropter, si quis ex negligentia superius dicta parvulum, qui non sit filius, opprimat, crederem eximi ab hac reservatione: quod sapientioribus judicandum submitto.

CAPUT VIII.

Circa peccata Luxuriæ.

Q. 1. QUinam comprehenduntur in primo modo, qui talis est. „ Fœdissimum Sodomiæ scelus & quicumque con„ cubitus consummatus contra naturam ". *R.* Quando duo mares, vel duæ feminæ, sive præpostere, sive anterius se conjungunt, & consumant copulam. Nam quoties verificatur

coi-

coitus consummatus inter personas ejusdem sexus, toties reputanda erit vera, & propria sodomia.

Q. 2. Quid significatur nomine, *concubitus contra naturam*? *R.* Præter jam dicta, significantur quicumque alii congressus non naturales, sive cum personis humanis, sive cum quibusvis aliis suppositis viventibus diversæ speciei ab humana, puta cum bestiis, sive mares sint, sive feminæ, quod peccatum vocatur bestialitas; ad quam reducitur etiam congressus cum dæmone, sive incubo, sive succubo. Ex his apparet etiam irrumationem, quæ est quidam congressus immanis defformitatis, quo membrum virile introducitur in os humanum sive maris, sive feminæ, & in eo consummatur pollutio, in hoc casu reservari: quia est quoddam genus copulæ contra naturam. Et nota, quod ut reservatio in omnibus hactenus indicatis modis peccandi incurratur, sufficit, ut in agente consummatio sequatur.

Quæres: An quando duo mares, vel duæ feminæ a parte ante congrediuntur, sit necessaria consummatio in utrisque pro reservatione? *R.* neg. Sed sufficit, quod in alterutro eorum sequatur: quia uterque eorum est simul agens, & patiens.

Q. 3. An, qui ad supradicta flagitia committenda abutitur cadavere humano, vel bellnino, subjacet huic reservationi?

R. negat. Quia hæc reservatio afficit dumtaxat actus proprie, & formaliter tales, qui nisi cum viventibus proprie perpetrantur.

Q. 4. Quinam est sensus secundi modi, qui talis est: „ Abusus „ feminarum, & crimen bestialitatis?

R. Quoad abusum feminarum putarem intelligendum esse de solo actu fœdissimo cum illis perpetrato; alioquin nimis extenderetur hæc lex, si de omni actu, de quo verificatur abusus feminæ, esset intelligenda, ut patet; sic etiam crimen bestialitatis reservatur, quoad solum coitum bestialem. Eodem modo loquitur tertius modus, dicens: „ Qui cum brutis coierint, & fœdissimum „ sodomiæ, etiam imperfectæ scelus commiserint: " nempe etiam sodomiam impropriam, hoc est viri cum fœmina.

Q. 5. Quid requiritur, ut sodomia reservata censeatur in quinto modo, qui talis: „ Puberum sodomia, & bestialitas? *R.* Requiri pubertatem. Putarem vero sufficere, ut agens sit pubes, ut ipse reservationi subjiciatur; a qua eximendum crederem patientem, si ipse pubes non sit.

Q. 4. An in aliis modis aliqua occurrunt digna animadversione, & specialia? *R.* affirm. Nam modus octavus reservat bestialitatem, sodomiam, & quemcumque consummatum concubitum, etiam sodomiam improprie dictam, *quoad mares puberes*. Nonus modus reservat bestialitatem, & sodomiam *quoad agentes tantum*: reservat item *quemcumque concubitum cum feminis contra naturam*, sed solum *quoad mares*. In decimo reservatur crimen bestialitatis, & sodomiæ consummatæ, solum *active commissæ*. In undecimo de-

mum reservatur, *sodomiæ peccatum, tam active, quam passive commissum, & coitus cum brutis.*

CAPUT IX.

Circa crimen Incestus.

Q. 1. QUinam incestus reservatur in primo modo, qui talis est: „ Incestus in primo, & secundo gradu consan-„ guinitatis, & in primo affinitatis, & cognationis „ spiritualis: & quicumque actus, vel attentatio malitiosa cum „ filia spirituali?" *R.* In hoc casu reservatur incestus in primo, & secundo gradu consanguinitatis, videlicet copula consummata inter patrem, & filiam, vel inter matrem, & filium, sive legitimi ii sint, sive non: en primus gradus consanguinitatis in linea recta: tum inter fratrem, & sororem, sive tales sint ex legitimo Matrimonio, sive non, dummodo progeniti sint ab eodem parente, quamvis ab altero parente tantum, ex causs. 35. q. 10. c. *Si cujus*. En primus gradus, sed in linea collaterali. Reservatur præterea copula consummata inter avum, sive paternum, sive maternum, & neptem, vel inter aviam itidem, sive paternam, sive maternam, & nepotem: en secundus gradus consanguinitatis in linea recta: tum inter patruum, & filiam fratris, vel intra amitam, & filium fratris; ac rursus inter avunculum, & filium sororis, vel intra materteram, & filium sororis; ac denique inter filium, & filiam, vel duorum fratrum, vel duarum sororum, vel inter filium fratris, & filiam sororis, qui patrueles, vel consobrini, sed Italice Germani appellari solent.

R. 2. Circa affinitatem ortam ex copula licita, seu conjugali, quæ extenditur usque ad 4. gradum inclusive, reservatur in hoc casu incestus inter affines tantum in primo gradu, puta inter privignum, & novercam, inter socerum, & nurum, inter virum uxoris, & istius sororem, idest fratrinam, vulgo Cognata, vel inter uxorem viri, & istius fratrem, idest levirum, vulgo Cognato. Reservatur etiam incestus in primo gradu ortus ex copula illicita: e. g. si homo copulam habeat cum matre, aut sorore, aut filia mulieris a se carnaliter cognitæ; sicut etiam quando mulier copulam habeat cum patre, aut fratre, aut filio hominis, qui cum illa copulam habuit; quia in hac reservatione reservatur incestus in primo gradu affinitatis, quin dicatur, ex qua copula ortus.

Quæres 1. An incestus ortus ex consanguinitate mere uterina, seu ex parte solius matris, huic reservationi subjaceat? *R.* Cum communi affirmat. ex can. 35. q. 10. canon. *Si cujus*. Quia etiam talis consanguinitas dirimit Matrimonium.

Quæ-

Quæres 2. An copulam habens cum persona, quæ ignoratur esse consanguinea, vel affinis; & post factum dignoscitur esse talis incidat in reservationem? *R.* Si hæc ignorantia fuit affectata, & veluti consulto quæsita, procul dubio juxta omnes non eximit a reservatione; quia hæc ignorantia in jure æquivalet scientiæ. Si vero hæc ignorantia fuit invincibilis, juxta omnes eximit a reservatione; quia efficit incestum mere materialiter. Si vero fuit crassa, & vincibilis, quia imprudenter dubium repulerit, cum haberet motivum dubitandi; censetur mala fide egisse; & idcirco post compertam veritatem reservatione tenetur.

Q. 2. An si concubinarius baptizet filium suæ concubinæ, ne obeat sine Baptismo, contrahit cum illa cognationem; & si post hoc factum illam carnaliter cognoscat hanc reservationem incurrit? *R.* affirm. Nam excipitur dumtaxat legitimus maritus, qui in necessitate baptizat propriam prolem, qui cognationem non contrahit cum sua uxore; ex privileg. expresso in cap. *Ad limina* 7. causs. 30. q. 1.

Q. 3. Si fidelis baptizet, vel teneat ad Baptismum filium baptizatorum (ut passim evenit, dum baptizantur filii Judæorum, & Turcarum), vel e contra infidelis baptizet, vel teneat filium genitorum fidelium, contrahent ne respective cognationem cum genitoribus eorumdem? *R.* negat. cum S. Thoma in 4. sent. dist. 4. q. 2. a. 3. Quæstiunc. 1. ad 3. quem quamplurimi graves Theologi, & Canonistæ sequuntur. Ratio allata a S. Doct. est, „ quia fundamentum cognationis spiritualis est esse spirituale, „ quod per regenerationem Baptismi suscipimus; & ideo sicut „ non baptizatus baptizans nullam contrahit cognationem cum „ baptizato; ita ex adverso nec baptizatus ullam cognationem „ contrahit cum non baptizato." Hæc ille.

At quid dicendum; si genitores post factum convertantur ad fidem, & baptizentur, tunc geminaret ne noviter ista cognatio? *R.* Quod opinio affirmans videtur niti gravioribus Doctoribus. Si autem isti vellent contrahere Matrimonium, profecto exponendus esset casus S. Sedi, & inde attendere, quid agendum esset. Pro casu autem nostro, cum probabilior saltem probabilitate extrinseca, videatur opinio affirmans, petenda esset facultas pro absolutione in casu copulæ.

De hæreticis autem communiter asseritur, quod si invitentur, licet illicite, ad munus patrini, cognationem contrahant; quia jam Baptismum susceperunt; eapropter copula perpetrata subjiceretur reservationi.

Q. 4. Quid significant reliqua verba hujus modi, nempe, *quicumque actus, vel attentatio &c.*? *R.* Legislatorem expresse loqui de filia, non de filio spirituali. Nomine autem filiæ spiritualis putarem intellig' de filiatione fundata in administratione Sacramenti Pœnitentiæ (ut videre est in aliis reservationibus). Ut

autem quis dicatur Pater spiritualis, pro certo existimo cum aliis Scriptoribus, quod sufficiat etiam semel audivisse Confessionem mulieris, quæ idcirco vere dici potest filia, maxime si se declarasset, velle ipsum in Patrem spiritualem.

Quæres: An etiam per unicam Confessionem contrahatur hæc filiatio, nulla expressione adjuncta electionis in Patrem, neque ullo signo dato volendi eum habere in Confessarium habitualiter? *R.* affirm. Propterea attentando turpia, & multo magis perficiendo cum muliere, cui etiam semel ministravit Sacramentum Pœnitentiæ, incidit in hanc reservationem: quia, loquendo per quamdam analogiam ad paternitatem naturalem sicut ista contrahitur per unicum actum completum; ita quoque filiatio, & paternitas spiritualis contrahetur etiam ex unica Confessione.

R. 2. Comprehendi in hac reservatione quamcumque actionem, quæ moraliter provocare, allicere, incitare valeat ad turpia. Ly autem *malitiosa* intelligitur de malitia exterius significata; nam ex dictis suo loco malitia mere interior non solet reservari: sic e. g. Confessarius invisit filiam febricitantem, & ardens concupiscentia interiori erga eamdem pulsum ejusdem tangit, fingens se explorare febrim, immo aliquantisper tactum malitiose protrahit, quin aliquo signo suam malitiam interius mortalem denotet, hic factus non cadit sub reservatione, quia totam malitiam interius retinet. Secus esset, si aliquo signo eam panderet.

Quæres: Quænam esse poterunt hujusmodi signa provocantia præter actiones, & attentationes, quæ facto, aut petitione peraguntur, de quibus non remanet dubitandi locus? *R.* Salvo sapientiori judicio putarem esse sermones etiam extra Confessionale de factis, & actionibus graviter obscœnis modo nimis aperto, terminis lubricis, quamvis ab ea nihil peteret, nec aliquid exigere velle significaret. Item inducere filiam ad sibi nudandum pectus, quamvis declarando nil aliud velle, nisi venustatem ejus admirari; item sub joci specie manum de repente injicere in sinum filiæ ad tangendum mammillas; & id genus alia, quæ videntur non posse purgari a gravi provocatione ad impudicas delectationes, affectiones, atque actiones; unde a reservatione non eximunt, etiamsi per solam epistolam significentur.

Quid dicendum in casu, quo non Confessarius, sed filia prima esset ad illum incitandum ad turpia, ipseque assentiretur, vel statim facto, vel condicto tempore? Putarem in hoc casu ipsum incidere in reservationem; quia reservatio includit *quemlibet actum impudicum*, nec postulat, ut ipse sit primus; immo etiamsi facto non compleret, sed dumtaxat solo assensu exterius explicato promitteret; quia etiam tunc peccat exterius peccato &c.

Quæres iterum: An Parochus peccans aliquo ex dictis modis cum sua parochiana includatur in hac reservatione, cum videatur pater spiritualis omnium ovium suæ parœciæ? *R.* neg. Nisi Sacramentum Pœnitentiæ saltem semel eidem ministraverit, vel illam

sacro

ſacro Baptiſmate abluerit: nam paternitas, & filiatio ex ſolo titulo Parochi eſt nimis late accepta.

Q. 5. Quidnam ſpeciale occurrit in ſecundo modo, qui talis eſt: „ inceſtus in primo, & ſecundo gradu Conſanguinitatis; & „ etiam concubitus inter Cognatos ſpirituales; quilibet actus in- „ honeſtus, & quælibet attentatio ad turpia cum filia ſpirituali?" *R.* Additur dumtaxat *ſecundus Conſanguinitatis gradus:* proinde reſervatur etiam copula in ſocerum, & filiam nurus ex altero marito; & ita reſpective applices ad alios affines in ſecundo gradu. Dicitur inſuper; *ac etiam concubitus inter cognatos ſpirituales;* ſub quo nomine, puto etiam includi concubitus innaturales inter mares ſpirituali cognatione conjunctos: non enim Legislator ea voce uſus fuiſſet, niſi concubitus contra naturam ſignificare voluiſſet; cum ſub eo nomine comprehendantur etiam conjunctiones impudicæ inter mares.

(*) Itidem in hoc caſu comprehendi cenſemus ſodomiam imperfectam inter perſonas cognatione ſpirituali fœderatas perpetratam, ſiquidem & hæc dubio procul eſt concubitus innaturalis.

Q. 6. Quid dicendum occurrit de aliis modis? *R.* In quarto modo manifeſte reſervatur inceſtus in primo, & ſecundo gradu conſanguinitatis, & affinitatis, dumtaxat quoad mares; de reliquis jam dictum eſt ſupra. In quinto modo quoad filiam ſpiritualem reſervatur peccatum nedum reſpectu Confeſſarii, verum etiam reſpectu filiæ, cum clare dicat; „ & omnis actus luxuriæ Confeſſa- „ rii cum ſua pœnitente, vel pœnitentis cum Confeſſario;" & majoris claritatis gratia addit: „ ſive ſæpius, ſive ſemel tantum „ Sacramentum Pœnitentiæ ab eo ſuſceperit." In ſeptimo modo additur: „ nec non ſolicitatio in Confeſſione ad turpia ex parte „ pœnitentis." Ex quibus verbis inquires duo: 1. An ſi mulier ſolicitet quidem Confeſſarium in Confeſſionali, ſed non in Confeſſione, incurrat reſervationem? 2. An ſi ſolicitans in Confeſſione Confeſſarium ſit mas, ſubjiciatur huic reſervationi? Ad primum videtur reſpondendum negative; nam ſtando verbis legis ſolicitare in Confeſſione, non eſt idem, ac ſolicitare in Confeſſionali. Ad ſecundum reſpondendum videtur pariter negative; quia quamvis ly *ex parte pœnitentis* æque ſignificet tam marem, quam fœminam; tamen ſi conferantur ſuperius dicta, videtur legislator loqui velle ſupra idem ſubjectum, quod fuit fœmina. Nihilominus propter illam phraſim ab aliquibus judicatur comprehendi etiam marem.

In modo octavo, qui talis eſt, „ quælibet impudicitia, etiam „ ſolum attentata, vel etiam verbalis cum propria pœnitente? „ hæc etiam quoad maſculos," dubitatur an particula poſtrema, nempe, *hæc etiam quoad maſculos*, ly *hæc*, referatur ad ſolam impudicitiam verbalem, an ſignificet quod omnia illa reſerventur etiam quoad maſculos? *R.* Verba illa eſſe intelligenda in hoc ſecundo ſenſu: ſi enim ly *hæc* denotaret ſolam impudicitiam verba-

lem, & non actualem, imprudens appareret reservatio; dum reservaretur quod minus judicatur; & eximeretur a reservatione, quod est gravius.

Circa nonum modum, in quo dicitur, „ Incestus quoad mares „ puberes ex consanguinitate in primo, & secundo, ex affinitate „ in primo gradu," exurgit dubium an in incestu spirituali, perinde ac in incestu carnali, soli mares in reservatione includantur? Putarem affirmative respondendum, cum hæc reservatio immediate sequatur primam, & eadem periodo includatur.

Denique in decimo modo, in quo dicitur, „ Incestus in pri„ mo, & secundo consanguinitatis, & affinitatis gradu, nec non „ copula cum cognata cognatione spirituali, vel legali," additur cognatio legalis, de qua agemus tract. 14. cap. 7. Sicut igitur hæc cognatio dirimit Matrimonium, ut videbimus; ita efficit, ut copula inter personas tali cognatione fœderatas sit legaliter incestuosa; & in hac reservatione includatur.

C A P U T X.

Circa alia peccata carnalia specialibus deformitatibus affecta.

Q. 1. QUinam est sensus primi modi, in quo dicitur: „ Car„ nalis copula cum infidelibus?" R. Nomine copulæ carnalis intelligi copulam naturalem consummatam; nomine vero infidelium solos non baptizatos; & etiam Apostatas baptizatos, si universæ Christianæ fidei, & legi abrenunciaverint, ut profiterentur Judaismum, Maometismum, Paganismum. Huic autem reservationi subjicitur tam homo fidelis habens copulam cum fœmina infideli, quam mulier fidelis habens copulam cum infideli homine.

Q. 2. Quid dicendum de Catechumenis, & de Infidelibus? R. Quod si homo fidelis cum catechumena, vel e contra, copulam habeant, puto reservatione teneri: quia licet catechumeni infidelibus in stricto sensu acceptis accenseri non debeant, cum & mysteria revelata credant, & Baptismo flaminis, & forte etiam perfecta contritione sint donati, gratiaque habituali: tamen si spectentur relative ad forum externum, seu ad forum Ecclesiæ, quamvis locum segregatum teneant in Ecclesia, eosdem agmini fidelium non accenset Ecclesia, donec sacro lavacro expientur. Quod attinet ad spadones, dico Auctores eosdem a reservatione subtrahere. At fateor mihi incredibile apparere, Legislatorem æquissimum, ac piissimum velle exemptionis privilegio donare homines istos, qui, quamvis seminis effusione copulam perficere nequeant; eam tamen complent, & consummant expleta sua libidine.

Q. 3. Quænam requiruntur ad incurrendam reservationem secundi modi dicentis: „Qui virgines vi, aut dolo defloraverint?" *R.* Nomine deflorationis non intelligi deflorationem per copulam consummatam; sed sufficere etiam deflorationem per copulam non consummatam, dummodo frangatur sigillum virginitatis. 2. Non requiritur vis exterior actualis; sed sufficit etiam actualis interna violentia, incutiendo puellæ timorem alicujus gravis mali, aut damni, nisi assentiatur. 3. Requiritur dolus; sed doli nomine intelligitur, & sufficit quæcumque fraus, quodcumque mendacium, falsum artificium, valens renitentem inducere ad assensum, qui alioquin non daretur, nisi extaret *vis*, aut *dolus*.

At quid de precibus? *R.* Distinguendas esse preces, in communes, & qualitatibus quibusdam affectas: primæ, quamvis instantes, neque vim, neque dolum ullum afferunt: at preces qualitate aliqua affectæ, e. g. prodeuntes a viro gravi, qui pluries indicavit verbis a se prolatis, se velle hanc virginem pauperem dotare, quin promiserit, vim quamdam afferre possunt, e. g. in casu proposito timorem, ne, si illum absolute, & repetitis vicibus virgo repellat, amplius eam dotet; proindeque hoc timore subacta cedit.

Q. 4. An in reliquis modis aliqua occurrunt declaranda? *R.* 1. In tertio modo, qui talis est: „Parentes, qui post sponsalia con„tracta induxerint, vel consenserint filias suas cum earum spon„sis commisceri ante contractum Matrimonium in facie Ecclesiæ, „& ipsimet sponsi, si se ita cognoverint," notandum est, quod ad reservationem incurrendam a parentibus, sufficit, ut consenserint, etiamsi per accidens copula non sequatur; 2. Solos parentes, & non alios majores hic notari; & respectu sponsorum requiri copulam. Idem colligitur ex quarto modo, ex quo nota toties a sponsis incurri reservationem, quoties renovatur copula. In quinto additur: „Necnon raptus Virginum, aliarumque fœmi„narum." Raptus nomine intelligitur abductio violenta contra voluntatem fœminæ de loco ad locum, vel Matrimonii contrahendi, vel explendæ libidinis caussa. In quinto dicitur: „Stu„prum violentum virginum, aliarumque fœminarum raptus." Jam de stupro diximus suo loco, quid sit.

At quid, si quis raperet virginem, cum qua stuprum non committeret; aut mulierem raperet, cum qua nil impudicum perpetraret? *R.* ad primum, quod, cum in hac reservatione reservetur stuprum respectu virginum, qui illam raperet sine stupro, videretur ab hac reservatione eximendus. Secus est de secundo casu, quia reservatur raptus respectu mulierum, quin aliquid dicatur de actibus impudicis.

(*) Nota quoad reservationem parentum consentientium filias suas cum earum sponsis post sponsalia inita commisceri, ante &c. sicut etiam quoad alios similes casus inquirendam esse, atque indagandam Reservantis mentem, an velit solummodo reservatam

actionem, dum sequitur effectus, an etiam dum effectus non sequitur. Investiganda quoque videtur mens reservantis, an velit reservatum solummodo raptum, quo fœmina invita per violentiam abducitur, an vero etiam raptum, in quem fœmina abducta sponte, & libere consentit, & in quo solum violentia parentibus, vel tutoribus infertur. Nam in quinto casu, raptus virginum, aliarumque fœminarum absolute, & absque ulla restrictione reservatur.

R. 2. In septimo, in quo dicitur: „ Copula post sponsalia, „ etiamsi clandestina sint, Matrimonio non celebrato, quoad ma„ res tantum." In hac reservatione duo sunt peculiaria, nempe, quia reservat copulam post celebrata sponsalia, etiam clandestina. Id quod in omnibus reservationibus hujus casus, quamvis illa clausula non apponatur, subintelligitur: nam eo ipso, quod in omnibus dicitur, *copula inter sponsos* &c. reservata intelligitur copula inter quoscumque sponsos; cum sponsalia, sive sollemnia, sive privata sponsos constituant. Secundo, hanc copulam reservat quoad mares tantum. In octavo casu sic dicente, „ Qui virgi„ nem, aut honestam fœminam rapuerit, aut per vim vitiarit;" reservatur raptus fœminæ honestæ, de quo, sicut etiam de raptu virginis satis jam diximus: unde, ut hæc reservatio incurratur, fœmina debet esse honesta: quod non est verum de aliis reservationibus superius adductis, quæ absolute loquuntur. Quoad secundam partem, in qua dicitur, aut *vi vitiarit*, requiretur vis in copula habita cum virgine, aut fœmina honesta; nec sufficiet dolus, aut sola fraus, aut deceptio falsæ promissionis &c. quarum hæc reservatio non meminit. In nono reservatur copula inter sponsos modo jam dicto, tam quoad mares, quam quoad fœminas; & consensus in illam non tantum genitorum, sed etiam aliorum majorum quorumcumque puellæ custodum. Decimus modus sic habet: „ Carnalis copula cum muliere quacumque soluta, an„ te celebratum in facie Ecclesiæ Matrimonium, sub spe, aut „ promissione futuri Matrimonii." Quæ reservatio, ut est intelligenda de copula obtenta sub spe falso, aut vere insinuata, aut promissione, sive vera, sive falsa Matrimonii.

R. 3. In undecimo præter dicta superius, *reservatur lenocinium parentum ad deflorationem filiæ;* circa quod observandum Legislatorem loqui de defloratione filiæ, quæ si casu jam fuisset deflorata, lenocinium parentum ad novam copulam, sicut hec aliarum personarum, non genitorum, non caderet sub reservatione. 2. *Mariti ad adulterium uxoris.* 3. „ Cohabitatio eorum, qui vixerunt „ in concubinatu, dum copula fuerit cum scandalo, etiamsi asse„ rant, se caste vivere. 4. Copula sponsorum ante Matrimo„ nium, etiamsi sequatur ex privata promissione sponsalium, vel „ Matrimonii."

R. 4. In duodecimo reservatio cadit supra quemlibet prostituentem, sive honestam feminam, sive virginem; sive prostituens sit homo, sive mulier. In decimoquarto, in quo dicitur: „ pa-

„ ter,

„ ter, aut mater, aut vir, qui consenserint, ut uxor, aut filia se prostituant," ad hanc reservationem incurrendam, ad discrimen modi undecimi, sufficit consensus, etiam tacitus, & implicitus, puta, dum quis dissimulat scire: Quia regula juris est, qui *tacet consentire videtur*.

Quæres, etiam pro casu duodecimo: An nomine prostitutionis intelligatur respectu filii etiam una copula, & respectu uxoris, etiam unicum adulterium; an vero requiratur in meretricatu continuatio? *R.* Putarem, quod nisi genitores, & maritus permittant filiam, & uxorem vere se prostituere, non teneantur hac reservatione. Ratio est, quia cum Legislator usus sit voce *prostitutionis*, quæ sine multiplicatione actuum proprie verificari non potest, propterea puto, quod nisi permittatur prostitutio, non incurratur hæc reservatio.

CAPUT XI.

Circa peccata cum Monialibus attentata.

Q. 1. Quid significatur nomine Monialium, quidve nomine impudicitiæ in primo modo, in quo dicitur: „ Quælibet impudicitia cum Monialibus peracta, vel quocumque modo attentata?" *R.* 1. Nomine Monialium in hoc casu significantur Moniales professæ cujuscumque instituti ab Ecclesia approbati. At non videntur intelligi Novitiæ jam habitu indutæ, & annum probationis percurrentes; eo quia hæc lex fit per se odiosa, & ideo non trahenda extra proprietatem significationis verborum. Neque in hac reservatione denotari videntur illæ Oblatæ, vel Conversæ, quæ alicubi professionem trium votorum non sollemnium non emittunt; quamvis forte votis simplicibus teneantur: & multo minus quæcumque aliæ mulieres, quamvis habitu indutæ, in Monasterio inservientes.

R. 2. Impudicitiæ nomine intelligitur, ut ex verbis patet, quælibet impudicitia sive sermonibus, verbisque obscœnis, sive gestibus, sive tactibus, sive quovis alio motu, actuque graviter impudico, sive mediate, sive immediate, exterius peracta, vel sive per se, sive per alium attentata, & exterius manifestata.

Quid dicendum de tactu faciei Monialis, si in hoc tactu nihil præcesserit, aut in verbis, aut in gestibus, quod impudicitiam redoleat? *R.* Vel hoc fit ex impetu affectionis; & tunc, cum videatur non posse non esse indicium amoris, non puri, & actio provocans ad complacentiam veneream, putarem in hac reservatione includi. Vel fit ex joco; verum hoc pejus videtur, quia hæc excedens familiaritas circa personam Monialis, nequit purgari a nota attentationis, & provocationis impudicæ. Excipe genitorem,

torem, vel avum genam filiæ, vel neptis monialis, blanditiei filialis gratia, tangentem.

Quæres iterum: Tangens pulſum Monialis, non medicus, affectu interno venereo, includiturne in hac reſervatione? *R.* Quod ſive tangat ad petitionem Monialis, ſive ad petitionem ſuam, dummodo nullum ſignum exterius appareat impudicitiæ, immunis eſt a reſervatione; quia quantavis ſit interior immunditia, non vitiat actum illum in ordine ad reſervationem. Secus eſt, ſi tactum ſociet alicui ſigno exteriori impudico, ita ut Monialis advertat, aut advertere poſſit, & ſuſpicetur impudicitiam tangentis.

Quæres 3. Quid dicendum de oſculis, impudicitia dumtaxat interiore affectis? *R.* Si deoſculans ſit mulier; cum earumdem mos ſit, viſitationes ſuas oſculis reciprocis in facie datis, & receptis inchoare, oſculiſque concludere; quamvis erga Moniales non videatur mos laudabilis; nihil tamen exterius reſervatum in illis reperio. Si deoſculans ſit vir, qui oſculum det Moniali petenti, vel recipiat a Moniali petita, vel reciproce ſimul oſculum detur, & recipiatur; videntur diſtinguendæ perſonæ: ſi enim ſit genitor, qui filiæ Moniali oſculum dare velit in fronte, aut ab ea recipere: quamvis imprudenter agatur, ex circumſtantiis harum perſonarum, niſi aliud adſit, non puto actionem reſervatam. Si ſit frater Monialis, quamvis imprudentiſſime ageret, ſi nil aliud acceſſerit, a reſervatione abſolverem. Quemcumque vero alium virum, ſive conjunctum, ſive non, qui oſculum a Moniali petat, vel petenti reddat, quamvis in fronte, a reſervatione non eximerem. Ratio eſt, quia actio iſta etiam inter ſolutos laicos diverſi ſexus eſt incentivum non leve affectionum venerearum, & niſi patriæ conſuetudo excuſet, eſt ſtricte prohibenda. Si igitur ita res eſt reſpectu laicorum diverſi ſexus; quanto magis id verum apparebit inter virum, & Monialem.

Q. 2. Si Monialis aliquid turpe committeret, vel attentaret cum altera Moniali, & iſta aſſentiretur, inciderent ne ambæ in hanc reſervationem? *R.* affirm. cum communi, quia in caſu nullum genus perſonarum excipitur: quod ſi tentata reſpuat tentatricem, hæc ſola reſervatione tenebitur, ut patet.

Quid, ſi Monialis ſit prima, quæ impudicitiam cum homine, vel muliere attentet, & homo ille vel mulier permittat ſe impudice tangi, an iſti permittentes labuntur in hanc reſervationem? *R.* affirm. Quia efficaciter cooperantur actui impudico Monialis, & vere perficiunt, & peragunt impudicitiam cum Moniali. Si autem homo ille, vel mulier illa Monialem repellat, nulla incurritur reſervatio, ob contrariam rationem; non a Moniali, quia non attentat cum alia Moniali; non a laicis illis, qui laudem promerentur.

Nota: Quod etiam nuncius, quo attentans utitur, ſubjacet huic reſervationi, ſi advertit in littera contineri attentationem; & multo

to magis si verbis attentet, quamvis non pro se, sed pro alio; cum & ipse his modis Monialem provocet.

Q. 3. An, & quæ in aliis modis specialia occurrunt? *R.* In tertio modo, qui talis est: „ Mittentes litteras, aut munera, „ aut quid aliud Monialibus, vel accipientes ab ipsis ob malum „ finem." Jam patent actiones, quamvis non indicatæ, tamen in hac reservatione contentæ, nempe facta impudica. Patent etiam actiones in ea expressæ: ly *aliquid aliud* putarem significari nuncium, verba referentem. Ly vero *ad malum finem*, videtur hic præsupponere, talem finem aliquo modo fuisse exterius significatum: nihilominus reservantur munera missa aut recepta, ob talem finem, etiamsi sint de re, aut bona, aut indifferente. Circa deferentem litteras, aut munera indifferentia, si ignoret omnino malum finem, eximetur. Sed quid dicendum, si ei innotesceret? Revera cum Legislator sileat de deferentibus, quamvis sacrilege peccaret; a reservatione evaderet. In quarto modo comprehenduntur etiam deferentes conscii de malo fine, recipientes quoque a monialibus eadem, proindeque etiam conscii deferentes, quæ a Moniali mittuntur ad accipientem. In quinto casu reservatur etiam accessus ad Monasteria ob finem impudicum; & comprehenduntur attentantes dictas actiones etiam cum puellis educandis, & eos, qui ad easdem deferunt litteras amatorias, vel a puellis missas deferunt ad alios.

In sexto modo sic exposito, „ Actus impudici, seu lasciva colloquia, vel litteræ amatoriæ cum Monialibus," pauciora continentur, quam in antecedentibus. Quid denotetur nomine actuum impudicorum, tradidimus in resp. 2. ad quæst. 1. illa verba, *Litteræ amatoriæ*, putarem intelligi solum debere de missis ad Moniales, quamvis responsionis gratia, dummodo amatoria contineant; & multo magis si obscœna.

Septimus modus habet: „ Solicitatio cujuscumque Monialis, „ seu mulieris in Monasterio degentis, tam ex parte ipsarum Mo„ nialium, vel mulierum, quam aliarum personarum, cujusvis ge„ neris, aut conditionis sint, colloquiis, litteris, muneribus, vel „ quocumque alio modo ad malum finem." Ergo cadunt sub hac reservatione & solicitantes puellas educandas & etiam mulieres, quæ identidem exirent a Monasterio pro servitiis ejusdem, in illudque redirent ad ibi commorandum diu, noctuque: illa clausula, vel quocumque alio modo ad malum finem, denotatur includi in hac reservatione etiam illum, qui ad solicitandum uteretur actione de se bona e. g. donando librum spiritualem.

Nonus ita dicit: „ Accessus ad Moniales sine licentia nostra, „ vel abusus licentiæ." Prima pars est manifesta; secunda autem continet quemcumque abusum licentiæ, qui fit cum peccato mortali alicujus generis. Putarem hac reservatione non prohiberi accessum conjunctorum strictissimorum sine licentia. Decimus ita loquitur: „ quælibet impudicitia, etiam dumtaxat attentata, necnon

„ qui-

„ quilibet sermo ad inhonestum finem cum Monialibus, vel. aliis „ fœminis intra Monasterii septa degentibus." Hic restringitur materia reservationis ad solam impudicitiam, quamvis dumtaxat attentatam; de qua, sicut & de reliquis in hoc casu contentis diximus supra.

Undecimus reservationis modus hæc habet: „ Profanos sermones, qui venerem redoleant, coram Monialibus instituere, coram eis turpia verba proferre, litteras, & libros id continentes mittere?" Si igitur ad reservationem sufficit talia agere cum Monialibus, multo magis talia cum illis habere. Quoad litteras, & libros includit solos mittentes. Porro de aliis muneribus venerem redolentibus, revera stando verbis reservationis hujus, non comprehenduntur nisi epistolæ, & libri: at si animadvertatur Legislatoris scopus, putarem etiam alia munera manifeste venerem redolentia, & provocantia non esse eximenda; quia hæc plerumque magis venerem provocant, quam liber &c.

Tandem duodecimus modus est iste: „ Qui Moniales, etiam „ extra claustra violaverint, aut violare attentaverint." Unde huic reservationi putarem subjici epistolas, colloquia de turpibus, & similia; cum tales agendi modi proficiscentes ex animo iniquo seducendi Monialem, sint inchoare, & prosequi attentationem etiam plurium mensium decursu: nec puto verba hujus legis esse intelligenda de sola attentatione actuali, consistente in repentina aggressione Monialis, sed de attentatione, sicuti plerumque evenire solet, videlicet per indicata media.

CAPUT XII.

Circa alia peccata in grave damnum proximi tendentia.

IN primo casu dicitur: „ Dilatio ultra bimestre solvendi legata „ pia." Quod intelligitur, ut patet de his, qui solvere potuerunt.

In secundo, qui talis est, „ Malitia, & negligentia Notariorum, non denuntiantium intra bimestre legata pia: nec non „ suppressio, vel dispersio Scripturarum concernentium interesse „ Ecclesiarum, vel bonorum Ecclesiasticorum, etiamsi delinquentes non fuerint Notarii; & falsificantes Scripturas, etiam concernentes interesse sæcularium." Nomine bonorum ecclesiasticorum significantur etiam bona beneficiorum, & quæ in titulo Ecclesiastico fundantur; non vero bona alterius generis. 2. Tertia pars hujus casus reservat respectu sæcularium solam falsificationem, non suppressionem, vel occultationem, quemadmodum eas reservat respectu Ecclesiasticorum una cum falsificatione. At si quis scripturam legitimam jura sua valide protegentem inculpate amitteret; & aliam similem efformaret, ignorantia invincibili, putans

putans se id agendo ne venialiter quidem peccare ; hunc ego ab hac reservatione eximerem. An autem licite agat utendo tali folio in Tribunali, est quæstio pertinens ad Tractatum de Restitut. de qua egimus suo loco.

In 3. dicitur: „ Negligentia gravis eorum, qui possunt, in solutione legatorum piorum : negligentia eorum, qui suorum „ majorum tabulas testamentarias, post octo menses aperiri non „ curaverint." Non quod graviter non peccent ante dictum tempus, sicut & Notarii ante bimestre non denuntiando legata pia ; nam multo minus spatio octo mensium sufficit ad graviter peccandum; sed ante dictum tempus hujusmodi peccatum non est reservatum. Cetera præsertim in prima parte contenta patent ex dictis de caussis excusantibus a solutione debitorum; & de mora in solvendo, & restituendo. Jamvero putarem, quod, quando revera possint moraliter solvere legata pia, etiam dilatio duarum hebdomadarum sit mortalis; cum nulla sit differendi ratio; & alioquin talia legata cedant in suffragium animæ testatoris, cui injuste, & crudeliter differtur, quando nulla justa differendi ratio adest.

Quartus dicit : „ Omissio restitutionis incertorum ultra octo „ menses, si excedat summam triginta librarum nummariarum." Nomine debitorum incertorum significantur debita quidem certa ; sed aut ignoratur, quibus solvenda sint, utpote plurimis, & paullatim aucta ad summam notabilem; aut quamvis sciantur creditores, nescitur, ubi sint, nec sciri moraliter potest : aut quamvis sciantur creditores, & ubi sint, ob moralem impotentiam transmittendi pecuniam absque prudenti periculo infamiæ, aut absque sumptu longe majori, & debitum excedente, aut ob periculum prudens eam amittendi, destinatur eroganda in pias caussas pro animabus creditorum. Quintus modus dicit : „ Incensio domus, vel „ frugum, aliarumque rerum, & mandatum, & auxilium ad il„ lam." Unde reservantur etiam jubens, & auxilium præstans aliqua actione, etiam attendendo, ne quis superveniat, & impediat, aut distrahat.

In septimo, nam sextus est complexus casuum prædictorum ; dicitur: „ Falsificatio scripturarum in damnum tertii ; & occulta„ tio, suppressio, vel destructio Scripturarum concernentium bo„ na, vel jura Ecclesiarum, & locorum piorum." Stando verbis reservationis, falsificatio scripturæ concernentis quidvis, erit reservata, dummodo fiat in damnum cujusvis personæ. Sufficit autem falsificatio facta; quia hæc est reservata actio, dummodo tendat in damnum tertii ; quod quamvis per accidens non sequatur, jam posita fuit actio reservata, & in suo esse consummata. Sic etiam ob eamdem rationem sufficit occultatio, suppressio, & dispersio scripturarum concernentium &c., quamvis non sequatur effective damnum prædictorum locorum.

In octavo dicitur : „ Damnum datum incendio voluntario, ar-

„ borumve

„ borumve injuriosa succisione, si excesserit ducatos decem : vel „ etiam in viis prædatio, & agrorum depopulatio." Depopulationis autem nomine significatur tale damnum, ut verificetur depopulatio; Italice *saccheggio*, *distruzione*, *disfacimento*, *dar il guasto*. In nono: „ Occultatio piorum legatorum; si fuerit dolosa. Item „ occultatio, sive usurpatio, sive retentio dolosa rerum, bonorum, aut scripturarum, spectantium ad Ecclesias, aut Beneficia „ Ecclesiastica." Ad incurrendam hanc reservationem non præscribitur tempus, sed sufficit occultatio doloso animo facta, quamvis etiam post factum legata manifestentur. Huic reservationi subjiciuntur etiam comburere, aut lacerare dolose scripturas, spectantes ad Ecclesiam &c., quamvis hic prætereantur; quia collimant ad eumdem finem. In decimo, idem dicitur, ac in quinto jam expenso; sicut etiam undecimus supra expensus fuit.

In duodecimo dicitur: „ Qui paupertie non impediti, solutio„ nem ex legato pio debitam longius biennio distulerint." Circa significationem illius verbi, *pauperie*, ne Confessarius fallatur, existimarem satius esse in casu occurrente humiliter petere a Legislatore suæ legis, & illius vocabuli explicationem. Modus decimus tertius expensus fuit in sexto, cum eadem verba contineat.

Decimus quartus sic habet: „ Qui piorum locorum bona, quæ „ administrant, conduxerint, vel aliis, adhibita fraude, locave„ rint." In prima parte hujus reservationis putarem Legislatorem loqui de conductione fraudulenta, sicut in secunda parte loquitur de locatione: quia si administrator conducat bona loci pii eodem justo pretio, absque ulla omnino fraude, & absque ullo loci detrimento nullum invenitur peccatum; & ita nullam incurrere potest reservationem. Modus quintus decimus sic loquitur. „ Negligentia crassa in executione piarum voluntatum." Hujus autem negligentiæ reum recte Confessarius judicabit, si potens tales voluntates exequi, distulerit notabiliter; si aut nulla, aut levi tantum solicitudine tactus oblitus fuerit; oblivione quidem graviter culpabili, &c.

Decimus sextus hæc habet: „ Quicumque occultaverint, aut „ quovis modo detinuerint Scripturas ad Ecclesiam quamcumque, „ legata pia, mensam, jurisdictionem, & Curiam Episcopalem „ pertinentes." Horum aliqua habes in antedictis explicata; postrema verba, nempe quoad *mensam* &c. quid significent ex dictis in superioribus tractatibus, & etiam in isto patent. Huic autem reservationi subjacet, nedum occultans, detinens scripturas solis temporibus, quibus sunt proferendæ; sed etiam quocumque tempore. Decimus septimus sic loquitur: „ Usura manifesta." Ly *manifesta* dupliciter intelligi potest, videlicet vel respectu notitiæ aliorum, vel respectu facti usurarii, & certitudinis ejusdem, quamvis non innotescat, nisi mutuanti, & mutuatario. Putarem quod in hoc secundo sensu non sit accipienda vox illa; sed in

primo;

primo; & propterea in decimo octavo clare dicitur: „ Usurarii „ publici, vel usuras ex professo exercentes, & incendiarii." Igitur hæ duæ reservationes loquuntur de usurariis notoriis. Quoad incendiarios hic comprehenduntur incendiarii cujuscumque rei notabilis.

Decimus nonus: „ Scripturarum publicarum falsificatio." Nomine autem scripturarum publicarum crederem significari etiam scripturas privatim factas inter contrahentes, quæ tamen deservire possunt publicæ notitiæ Tribunalis, in quo lis, aut caussa aliqua judicanda sit; quæ scripturæ non incongrue vocantur publicæ, ratione finis, ad quem scribuntur. De falsificatione dictum supra.

Vigesimus hæc habet: „ Qui integre non solvit decimas, quar- „ tesia, Canones, & pensiones Ecclesiæ, aut locis piis." Circa has obligationes plura diximus in quinto Ecclesiæ præcepto, quæ possunt afferre lumen ad recte intelligendam materiam hujus reservationis. Ab hac reservatione non excusatur omittens, qui contendit, se non teneri, & interea non solvit; nam is tenetur in conscientia proferre ad tribunal competens sua motiva, ut a judice lis dirimatur. Tandem in vigesimo primo modo dicitur: „ Decimarum, seu Primitiarum non facta solutio, non solum „ quoad non solventes, verum etiam quoad auxilium, consilium- „ que præstantes." Hinc non solutio aliarum rerum, quæ revera neque ad decimas, nec ad primitias pertinent, non includitur in hac reservatione. Porro in aliquibus locis viget, in aliquibus non viget consuetudo solvendi quasdam res, ut diximus Tract. 12. Ad incurrendam talem reservationem sufficit etiam, ut non solvatur pars decimarum sufficiens ad mortale; quæ vel unica vice, aut repetitione plurium omissionum talis evaserit.

Hactenus dicta in his animadversionibus, nedum correctioni S. Ecclesiæ, verum etiam cujusvis Theologi me sapientioris; & quæcumque asserui, ita recipiantur, ut si qua explicatio Episcoporum respective extaret in contrarium, illi, utpote legitimæ, standum sit, & nullatenus meæ interpretationi.

(*) In præcedentibus præsertim capitibus hujus appendicis, a recensendis nonnullis casibus ab Auctore ibidem adductis abstinui: Quia cum essent ejusdem sensus, atque sententiæ cum illis, quos ab eodem exscripsi; propterea, si in tabella, vel pagella occurrant, ex istorum explicatione illorum quoque significatio colligi potest.

TRA-

APPENDIX SECUNDA

AD TRACTATUM

DE

SACRAMENTO

POENITENTIÆ,

Quæ est de Indulgentiis.

Q. 1. Quid, & quotuplex est Indulgentia? R. Est remissio pœnæ temporalis, peccatis jam quoad culpam remissis debitæ, per applicationem meritorum Christi, & Sanctorum; quæ remissio fit extra Sacramentum, & Sacrificium Missæ. Dividitur autem in totalem, seu Plenariam, qua tota pœna peccatis debita remittitur; & in partialem, qua ex parte tantum remittitur pœna, ut ex. g. Indulgentia 100. annorum, quæ rite suscepta demit in foro Dei de debitis, quantum demeret pœnitentia canonica, si per 100. annos quis illam decurrisset.

Q. 2. Quinam habent potestatem concedendi Indulgentias?

R. Potestas concedendi Indulgentias respectu universæ Ecclesiæ residet in solo Summo Pontif. de jure Divino, cui soli, utpote Petri successori, collata fuit suprema potestas ligandi, & solvendi sub clavium nomine significata. Archiepiscopus in tota sua Provincia, & Episcopi in sua Diœcesi, jure communi ex Decretis Pontificum proficiscente, possunt concedere dumtaxat Indulgentias unius anni in Dedicatione Ecclesiæ, & in ejus Anniversario; ex alia autem caussa, solum 40. dierum: ita ex Lateran. IV. cap. 62. Cardinales, qui non sunt Episcopi, possunt ex concessione saltem tacita Pontificis, concedere Indulgentias tantummodo 100. dierum. Porro potestas concedendi Indulgentias non est ordinis, sed jurisdictionis; & idcirco Indulgentiæ concedi non possunt, nisi subditis, & quamvis Regulares sint exempti ab Episcoporum jurisdictione; possunt tamen Indulgentias ab Episcopis concessas lucrari: quia in favorabilibus possunt se subjicere jurisdictioni Episcoporum, ne privilegium exemptionis eisdem hanc spiritualem jacturam afferat.

Q. 3. Quænam requiruntur ad lucrandum Indulgentias pro vivis? R. sequentia: 1. requiritur status gratiæ saltem quando ponitur ultimum opus a Bulla pro acquirenda Indulgentia præscriptum: quia personæ inimicæ Divinæ Majestati nulla fit remissio pœnæ. Dixi, *saltem cum ponitur* &c., quia tunc tantummodo applicatur;

plicatur Indulgentia. Dixi, *saltem*; quia non sine gravi motivo aliqui censent omnia opera injuncta facienda esse in gratia; nihilominus communior saltem exigit, ut saltem ultimum opus ita fiat; reliquo vero saltem sine actuali affectu ad peccatum mortale; immo animo pœnitente, eaque intentione se transferendi ad statum gratiæ. 2. Opera injuncta fieri debent tempore, loco, & ordine, quo præscribuntur, atque integre, & dirigi ad eum finem, propter quem conceditur Indulgentia: quia Indulgentia non operatur effectum, nisi juxta intentionem expressam in verbis illam concedentis. 3. Ad consequendam Indulgentiam plenariam necesse est, ut nedum omnia peccata lethalia, verum etiam venialia omnia sincere detestentur; ita ut non solum ad nullum mortale, ut supponitur; sed neque ad ullum veniale affectionem habeat, & a quolibet eorum sincere abhorreat: quia talis affectio excludit plenariam pœnæ remissionem. Præter supradicta S. Antoninus, 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. Cajetanus, aliique graves Theologi dicunt ad Indulgentiam integre acquirendam requiri sincerum propositum, sedulamque curam satisfaciendi Deo per opera pœnalia, Christiano homini, vere dolenti congrua, ob rationem adductam §. 4. anno 1. 2. post 2. resp. ad 1. quæst.

(*) Licet a Pontifice Indulgentia plenaria concedatur: ille tamen, qui habet affectum actualem venialiter malum, vel sua peccata non retractavit aliquo dolore universali, lucratur Indulgentiam solum partialem, seu tantum quoad pœnam illorum venialium peccatorum, quæ quoad culpam jam fuerunt remissa. Si quis tamen dolet de omnibus peccatis in genere, & debite peragit omnia requisita ad lucrandas Indulgentias plenarias, ei propter talem dolorem remittitur omnis culpa venialis. Sic Pater Marcus Struggl Ordin. Serv. B. M. V. Tractat. 13. artic. 4. num. 38.

Q. 3. An semper requiritur confessio ad assequendam Indulgentiam? *R.* Quando in Bulla concessionis Indulgentiæ exprimitur, quod ea conceditur *contritis, & confessis*, probabilius videtur requiri confessionem etiam ab eo, qui alioquin sperat se esse in gratia; quandoquidem confessio in dicto casu præscribitur, non eo fine, ut homo peccator redeat ad statum gratiæ, sed, ut opus pium, & religiosum injunctum volenti acquirere Indulgentiam.

(*) Nunc sublata remanet dissensio, quæ inter Theologos effervebat, ac firmata sententia, quam Auctor propugnat ex Decr. S. Congr. Indulgentiis, & Reliquiis præpositæ, a Sanctiss. D. N. Clem. XIII. fel. regnante, approbato die 19. Maji. 1759. in quo hæc duo fuerunt sancita: 1. ad Indulgentiam *contritis, & confessis* concessam acquirendam, necessariam esse confessionem Sacramentalem iis etiam, qui nullam mortalis peccati conscientiam gerunt. 2. Ad lucrandam Indulgentiam sufficere confessionem Sacramentalem in vigilia Festivitatis peractam; eamque solam, & non

non quatuor, aut pluribus diebus antea factam, prodesse ad Indulgentiæ acquisitionem.

(*) Verumtamen aliud postea, nempe die 9. Decemb. 1763. ad rem hanc ejusdem Sac. Congr. decretum emanavit; per quod ex benigna Summi Pontif. concessione, nunc omnes Christifideles, qui semel saltem in hebdomada ad Sacramentum pœnitentiæ accedere, nisi legitime impediantur, consueverunt, & nullius lethalis culpæ a se post peractam ultimam confessionem admissæ sibi conscii sunt, omnes, & quascunque Indulgentias consequi possunt sine actuali confessione.

Q. Num in pervigilio festivitatis, pro qua Indulgentia conceditur, fieri possit communio ad Indulgentiam lucrandam? *R.* Negat. ex Decr. primo relato anni 1759. Quippe in eo dumtaxat exprimitur, „ confessionem suffragari posse, si expleatur in vigi„ lia Festivitatis; & Ecclesiæ visitationem impleri posse sive an„ te, sive post aliorum piorum operum implementum". De communione autem nullum verbum occurrit; videtur itaque ea differenda ad diem ipsum Festivitatis, pro qua Indulgentia conceditur.

Q. 4. Quænam notanda sunt circa præscribi solita? *R.* Sequentia: 1. Quando inter opera injuncta præscribitur oratio, hæc debet fieri attente, devote, & vocaliter, neque adeo brevis: debet item fieri intra tempus præscriptum, & in præscripto loco, atque ea intentione, quam habet concedens Indulgentiam. 2. Quando præscribitur jejunium, debet observari, saltem ut alia Ecclesiæ jejunia, & diebus in edicto determinatis. 3. Quando injungitur eleemosyna, debet esse talis, quæ correspondeat statui, & conditioni personæ, & cujus elargitio aliquam pœnam afferat. 4. Indulgentiæ, quæ acquiruntur visitatione Ecclesiarum, Altarium &c. talem postulant visitationem, ut ex signis appareat illud altare visitari: & quidem visitari prece vocali coram illo effusa, quæ non sit adeo brevis, ut visitationis nomine sit indigna.

Q. 5. Quomodo conceduntur Indulgentiæ pro defunctis? *R.* Eas concedi non per modum judicii, sed solius suffragii: quia Ecclesia super animabus, quæ ex hac vita migrarunt, non amplius judicat, sed dumtaxat offert satisfactiones illas Deo, ut, quatenus Justitiæ, & misericordiæ suæ libuerit, illas defunctorum animabus applicet in purgatorio degentibus.

Q. 6. Quænam requiruntur, ut Indulgentiæ defunctis fructuose applicentur? *R.* Sequentia: 1. intentio dirigendi opera illa, quibus Indulgentia acquiritur, ad levamen defuncti, sicut & ipsam Indulgentiam. 2. Exacta injuncti operis executio. 3. Juxta graves Auctores, quos inter numeratur D. Thom. in Suppl. q. 71. art. 3. ubi affert etiam auctoritatem D. Augustini, peccatores possunt defunctis fructuose Indulgentias applicare, dummodo actualem affectum ad mortale non habeant; hortamurque illos ut saltem

tem displicentiam aliquam de suo malo statu concipiant. Quod intelligi debet de Indulgentiis directe pro defunctis ab Ecclesia concessis; non de aliis, seu de concessis pro vivis, quæ indirecte defunctis possunt applicari; cum istas peccator nequidem sibi applicare possit; nec conceditur ut in iis utilitas ab ipso percipienda aliis cedere possit.

CAPUT V.

De Sacramento extremæ Unctionis.

SAcramentum extremæ Unctionis fuisse a Christo institutum, & vocetenus Apostolis, consignatum, constans est, & semper fuit Traditio Apostolico-Divina; & definitum fuit a Tridentino, sess. 7. can. 1. Esse autem verum Sacramentum ex eo constat, quod & fuerit a Christo institutum, & sit signum sensibile, & collativum gratiæ: dicente Jacobo: „ Si in peccatis fuerit (infir„ mus), remittentur ei “.

Q. 1. Quænam est materia, & forma hujus Sacramenti? *R.* 1. Materia remota ejusdem est oleum olivarum ab Episcopo benedictum, & quidem eo anno; propterea qui uteretur oleo non benedicto eo anno; illicite graviter ministraret, nisi forte necessitas illum excusaret: quia in re gravi ageret contra consuetudinem Ecclesiæ. Si autem oleo consecrato admisceatur aliud non consecratum, & hoc in minori quantitate, totum evadet consecratum; illicite tamen notabiliter ageretur, nisi iterum necessitas id fieri postularet. Materia vero proxima est unctio facienda digito pollice in forma Crucis, & quidem necessitate præcepti Ecclesiæ ita jubentis.

R. 2. Forma hujus Sacramenti est: „ Per istam sanctam Un„ ctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus „ quidquid deliquisti per visum &c. Amen “, exprimendo semper sensum, qui ungitur. Mulieres tamen propter honestatem non unguntur in renibus. Sacerdotibus vero, quia in palma manus semel fuerunt uncti, dum ordinationem Sacerdotalem ceperunt; ideo non unguntur in palma manus, sed in exteriore parte ejus. Exprimitur autem forma modo deprecativo; quia ita docemur a S. Jacobo: *& orent super eum;* unde si quis eam proferret modo indicativo, nedum graviter peccaret; verum etiam juxta communiorem invalide ageret. In casu, quo non vacet singulos inungere sensus, quia infirmus jam moritur; possunt uniri omnes formæ una uncta parte corporis, quæ pluribus æquipolleat; puta fronte.

(*) Ultro Doctores omnes fatentur; ut animadvertit Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 8. cap. 3. num. 2. nov. edit. duas postremas

unctiones, pedum scilicet, & renum, necessarias non esse ad validam Sacramenti administrationem: quod non sint in usu apud omnes Ecclesias, & quod unctio renum omittatur in casu supradicto. Haud difficulter quoque admittunt iidem, ceteras quinque sensuum unctiones necessarias esse necessitate præcepti, sed dissentiunt, & disputant, an necessariæ quoque sint necessitate Sacramenti. D. Thomas in Suppl. quæst. 32. art. 6. circa hanc difficultatem dubitanter loqui videtur. Recentiores passim sustinent validum esse extremæ Unctionis Sacramentum, si vel una tantum inungatur corporis pars, unica prolata forma universali omnes sensus comprehendente. Tum ob diversam in unctionum numero disciplinam, quæ in diversis Ecclesiis viget; tum etiam ob recentiora peculiarium Ecclesiarum Ritualia, unicam unctionem fieri permittentia, si omnes perfici nequeant. Quamobrem concludit Pontifex, quod cum nec de hac quæstione ulla hactenus ab Apost. Sede prodierit sententia, non debet Episcopus in sua Syn. aliquid de illa decernere, sed dumtaxat Parochos monebit; ut, cum prudenter timent ægrotum discessurum, priusquam omnes absolvantur quinque sensuum unctiones, unicum sensum inungant formam generalem proferendo. Quinimmo in prædicto eventu consultius esse, ut caput, e quo omnium sensuum nervi descendunt, sub eadem forma universali inungatur, non immerito advertit Coninch. de Sacram. disp. 19. dub. 3. num. 2.

Q. 2. Quisnam est hujus Sacramenti minister? *R.* a Tridentino fide docemur sess. 14. can. 4. ministrum hujus Sacramenti esse solum Sacerdotem pro valido; pro licito autem, esse solum Parochum, vel simplicem Sacerdotem de illius licentia. Ratio primi est, quia jurisdictio non est principium hujus administrationis, sed character Sacerdotalis. Ratio secundi est; quia administratio Sacramenti est officium Pastoris ex vi sui ministerii, quod a nemine usurpari debet cum illius injuria; quæ tamen cessat in casu necessitatis, ne infirmus decedat sine hoc Sacramento. Regulares autem extra hunc casum Sacramentum ministrantes sine licentia Episcopi, vel Parochi, excommunicantur excommunicatione Pontifici reservata: ex Clem. I. de Privilegiis.

(*) Ex ead. Clem. ab Auctore cit. duo observanda sunt circa Regulares, in re, qua de agimus. 1. Extra casum necessitatis ipsos non posse sine licentia Episcopi, vel Parochi administrare extremam Unctionem neque advenis, qui in eorum Conventibus infirmantur: ex Sac. Cong. Concilii in Menopolit. 27. Sept. 1670. 2. posse illos sine ulla licentia eam ministrare famulis, domesticis; & continuis commensalibus intra eorum monasteriorum septa residentes. Vide P. Lucium Ferraris V. *Extrema Unctio*, num. 27. & 28.

Q. 3. Si infirmus sine confessione decedat, an tenetur parochus etiam cum suæ vitæ periculo, e. g. tempore pestilentiæ, illud moribundo ministrare? *R.* Affirm. quia in casu, in quo esset inte-

te-

terius dumtaxat attritus, virtute Sacramenti evalet contritus. In casu item necessitatis potest a pluribus Sacerdotibus, proferente unoquoque formam sensui, quem ungit, correspondentem ministrari.

(*) Usus jam inde a pluribus sæculis in Ecclesiam Latinam invectus fert, ut unus tantummodo extra articulum necessitatis oleo ungat, totumque perficiat Sacramentum; cui mori citra lethalem culpam se non conformare nemo non potest; quippe nemini integrum est in Sacramentis administrandis a norma recedere in Rituali præscripta. Laudabile tamen valde fuerit, si, dum res sacra peragitur, plures adsistant Sacerdotes, vel saltem probi viri, ut nempe *oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti adjuvet*. D. Thom. lib. 4. cont. Gent. cap. 43. Legatur Benedictus XIV. loco supra cit. cap. 4. num. 5. & 8.

Q. 4. Quibusnam potest, ac debet conferri extrema unctio? *R.* Conferendum esse solis infirmis, ex Concil. Flor. & Trid. & ex Patribus eam appellantibus *oleum infirmorum*; debet autem conferri, non cuilibet infirmo, sed constituto in mortis periculo: & proinde a Patribus appellatur etiam *oleum exeuntium*. Non tamen est expectandum, quod omni spe vitæ, & sensibus sit destitutus; sed dari debet, dum adhuc ratione utitur. De furiosis, & amentibus idem dicendum cum D. Thom. quod de Sacramento Eucharistiæ diximus; peste ictis administrari potest utendo aliqua virga argentea, aut &c. cujus extremitate tangatur oleum, & signetur infirmus: nam secundum communiorem Parochus tenetur illud ministrare peste infectis cum aliquo vitæ periculo, saltem in casu, quo infirmus Sacramentum pœnitentiæ non suscepisset, ut diximus. Pueris denique annum discretionis nondum attingentibus, non est hoc Sacramentum ministrandum, ait S. Thom. loco cit. art. 4. cum respectu ipsorum nequeat verificari sensus verborum formæ.

Q. 5. Quinam sunt effectus hujus Sacramenti? *R.* Primarium effectum non esse venialium remissionem, ut docet S. Thom. loco cit. quæst. 8. art. 5. ad 2. & alibi: quia contra peccatum, tam mortale, quam veniale est institutum Sacramentum pœnitentiæ. Præcipuus ergo extremæ Unctionis effectus est gratia sanctificans afferens jus ad auxilia, quibus anima infirmi corroboretur, & confirmetur contra diaboli tentationes, & morbi molestias. Alter est mundare animam a reliquiis peccatorum, nec non a pœnis peccato debitis juxta gradum dispositionis illud suscipientis, nec non a languore ad bonum, & a timore contracto propter commissa peccata excitare. Alter effectus est peccatorum venialium remissio, sicut commune est aliis Sacramentis vivorum; & etiam per accidens peccatum mortale, eo modo, quo explicuimus Tract. 13. capit. 1. Alter demum effectus, & quidem secundarius, & contingens juxta ordinem Divinæ Providentiæ, est convalescere ab infirmitate, si ita expediat animæ decumbentis.

Q. 6. Qua necessitate necessarium est hoc Sacramentum? *R.* Non esse necessarium necessitate salutis docet S. Thom. in suppl. q. 29. artic. 3. & 3. part. quæst. 65. artic. 4. illam recenset inter Sacramenta utilia, & convenientia. Plerique item docent, eam non esse necessariam necessitate præcepti, sive Divini, sive ecclesiastici, cum hæc præcepta nullibi legantur. Qui tamen positive nollet eam recipere juxta omnes peccaret lethaliter, tum propter scandalum, tum propter virtualem contemptum.

(*) Alii Doctores gravissimi defendunt, asseruntque hoc Sacramentum esse necessarium necessitate præcepti, proindeque fideles periculose decumbentes jure, ac præcepto tum Divino, tum ecclesiastico teneri sacram infirmorum unctionem percipere, ostenduntque verba illa Jacobi, *infirmatur quis in vobis* &c. verum præceptum continere; quod & docet Div. Thom. in 4. dist. 17. part. 3. artic. 1. 4. Lege inter ceteros Tournely de Sacr. Extr. Unct. quæst. ult. art. 2. Renatum Hyacinthum Drovven de Re Sacram. lib. 7. capit. 2. & Danielem Concina tom. 10. Lib. 1. dissert. 1. de Extr. Unct. cap. 4.

Q. 7. An hoc Sacramentum iterari potest? *R.* Affirm. non tamen in eadem infirmitate, eodemque periculo. Ex omnibus hactenus dictis ejusdem Sacramenti hæc dari potest definitio, Sacramentum extremæ unctionis est signum rei sacræ, quo aliquæ partes corporis unguntur oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad valetudinem animæ, & corporis.

(*) Quid agendum, dum ambigitur, an revera morbi status sit mutatus, seu, num idem, an diversum sit vitæ periculum, in quo ægrotus versatur? in hoc casu expedit, ut ad Sacramenti iterationem Parochus propendeat; eo quod hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium, & levamen infirmo obveniat. Legatur Bened. XIV. loco pluries cit. cap. 8. num. 4.

CAPUT VI.

De Sacramento Ordinis.

Q. 1. QUid est Ordo? *R.* Ordinis nomine in præsenti, 1. denotatur gradus ecclesiasticus, quo insignitus homo super laicorum lineam evehitur, & in serie clericorum evehitur. 2. Et magis proprie denotatur quidam officii ecclesiastici gradus, qui sacro sollemnique ritu confertur nec non ministerium, quo servitium aliquod in sacrificii celebratione exhibetur. Hinc S. Thom. quæst. 34. Suppl. art. 2. Ordinem generatim definit: „ Signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis „ potestas traditur ordinato“.

Q. 2. An Ordo est verum novæ legis Sacramentum? *R.* Affirm. ex Trid. sess. 23. cap. 3. & ex Patribus, ex quibus Augustinus lib. 2. contr. Parmen. cap. 13. sic loquitur de Baptismo, & Ordine: „ Utrumque Sacramentum est, & quadam consecratione homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur. "

Q. 3. Quænam est materia, & quæ forma hujus Sacramenti? *R.* Materia remota sunt ipsæ res, quæ traduntur; proxima vero est ipsa earum traditio: forma autem sunt verba, quæ in singulis conferendis dicuntur.

Q. 4. An materia, quæ in ordinationibus tangenda exhibetur ab Episcopo, debet ab ordinandis tangi motu physico? *R.* Affirm. tum quia tactus physicus est conformior naturæ Sacramentorum, quæ consistere debent in aliquo sensibili; tum quia hæc sententia est communior, & probabilior, & in praxi tenenda; quandoquidem de re agitur spectante ad valorem Sacramenti.

Q. 5. Quinam sunt effectus hujus Sacramenti? *R.* Sunt duo: nempe Gratia habitualis, per se quidem secunda, seu augmentum ejusdem, per accidens autem prima, seu, ut primo sanctificans, modo explicato in Tract. 13. cap. 1. quæ affert digno ordinato jus ad consequenda illa auxilia Divina, ut pie, devote, & bene obeat munera Ordinis suscepti; deinde character, qui est spiritualis potestas, quæ traditur ordinato, & quæ imprimitur in anima.

Q. 6. Quodnam est subjectum hujus ordinationis? *R.* Subjectum validæ ordinationis debet esse masculus, & baptizatus; &, si sit adultus, debet habere intentionem saltem virtualem, suscipiendi ordinem, ut patet ex dictis superius.

R. 2. Ut quis licite ordinetur, requiruntur sequentia. Primo quod sit confirmatus: 2. ut habeat legitimam ætatem: 3. ut habeat tonsuram; & ordines anteriores, dum vult suscipere posteriores: 4. ut habeat scientiam sufficientem, & requisitam pro ordine respective suscipiendo. 5. Ut habeat titulum, si Sacrum Ordinem debet suscipere: 6. ut habeat litteras testimoniales morum: 7. ut servet interstitia præscripta, a quibus dispensare spectat ad Episcopum: 8. ut sit in statu gratiæ. 9. Quod nec sit irregularis, neque ulla censura irretitus: 10. ut sit vestibus suo statui convenientibus indutus.

(*) Præter recensita duo adhuc requiruntur: 1. ut ordinetur a suo proprio Episcopo, vel ab alio de ejus licentia, & cum suis dimissoriis. 2. Ut ordinetur debito loco, & tempore.

Nota 1. Quamvis qui Ordines suscipit non confirmatus, non incurrat suspensionem, tamen juxta communem graviter peccat, si advertenter confirmationem prætermittat, ob gravem inordinationem, ut patet. 2. Qui scienter ætatem præscriptam non observat, est ipso facto ab Ordinis suscepti exercitio suspensus; quem si advertenter exerceat, incurrit irregularitatem; peccatque mor-

taliter, qui ignoranter suscipit, quia ignorantia est culpabilis. Hæc suspensio tolli potest ab Episcopo: quia neque suspensio, neque irregularitas, quæ incurritur propter executionem Ordinis sunt reservata. 3. Suscipiens Ordinem per saltum, e. g. suscipiens Diaconatum ante Subdiaconatum incurrit suspensionem; &, si exerceat, irregularitatem. A dicta suspensione potest absolvere Episcopus quamvis delictum sit publicum; dummodo tamen ita Ordinatus Ordinem non exercuerit: ex Tridentino, sess. 23. cap. 14. de Reform. 4. Suscipiens ordinem extra tempora constituta sine dispensatione incurrit suspensionem ipsofacto, per quam suspenditur ab exequendis ordinibus susceptis, a qua potest per Episcopum absolvi. Idem est de illo, qui plures Ordines Sacros eodem die sine dispensatione suscipit; & de illo, qui eodem die suscipit sine dispensatione quatuor minores, & Subdiaconatum, quoad executionem Subdiaconati ipsius. Pro tali collatione requiritur licentia Papæ, sicut requiritur licentia Episcopi pro omnibus minoribus. Potestas dispensandi ab interstitiis spectat ad Episcopum.

(*) Cum male Ordinatis, & signanter cum promotis per saltum in casibus occultis Major Pœnitentiarius dispensare potest ad effectum, ut omissos ordines occulte recipiant a quolibet Antistite, etiam extra tempora, non servatis interstitiis, & absque dimissoriis, non tamen ut plures Ordines Sacros eodem die suscipiant. Bened. XIV. in Bulla, *Pastor bonus*.

5. Sæcularis non potest licite ordinari, nisi titulum sustentationis habeat ex beneficio, vel patrimonio, vel pensione sufficienti ad victum honestum; ita ut si quis fingat titulum, aut pactum ineat de restituendo eo, vel non exigendo, quod datur, peccet mortaliter, & suspensus sit, ex Tridentino, sess. 21. cap. 2. ubi antiquorum canonum pœnas super his innovat, & ex Urbano VIII. Const. *Secretis*. Idque declaravit etiam Sac. Cardinalium Congregatio. Nec ordinato licet sine licentia Episcopi resignare, aut alienare titulum, ad quem promotus est, nisi aliunde habeat, unde commode vivat, ex Trid. ibid. cap. 2. Videatur Cardinal. Lambertinus, postea Bened. XIV. institut. 26. ubi plura habet scitu digna circa rem hanc, num. 26. 27. & 30. nec non de Syn. diœcesi. lib. 12. cap. 9. nov. edit. 6. Qui sine sui Episcopi dimissorialibus ordinem recipit ab alio Episcopo, suspensionem incurrit, & hanc probabilius etiam incurrunt Regulares, qui sine dimissorialibus suorum Superiorum Ordines, sive a Diœcesano, sive ab alio Episcopo suscipiunt. Porro Facultas in dimissorialibus concessa non expirat morte concedentis, si impertiatur ab Episcopo, sicuti nec concessa a Capitulo, casu quo Sedes impleatur per novum Episcopum.

Q. 7. Quisnam est minister Ordinis? *R.* Solum Episcopum ex proprio munere esse Sacramenti Ordinis ministrum ordinarium certa res est, & definita de fide a Concilio Tridentino, sess. 23. cap. 4. & can. 7. Idemque ostendit perpetua Ecclesiæ praxis, quæ

quæ satis probat exordium ab Apostolis sumpsisse, eosdemque illam a Christo accepisse, ut Scripturæ tum Act. 6. & 14. num. 1. ad Timoth. 4. & ad Tit. 1. manifestant. Dixi, *Episcopum ex vi proprii muneris esse ministrum* &c. Nam S. Thom. quæst. 38. Supplem. art. 1. & alibi, docet, quod simplex Sacerdos possit ex Pontificis commissione minores Ordines conferre, quod deinde negat de majoribus; & quoad Presbyteratum fere omnes subscribunt; quoad Diaconatum aliqui non assentiuntur; quoad Subdiaconatum plures item dissentiunt: sed viderit Pontifex, quid possit, vel non. Abbates habentem usum mitræ, & pastoralis possunt conferre suis subditis tonsuram, & Ordines minores.

Q. 9. Quinam est proprius Episcopus? *R.* Proprius Episcopus talis dicitur ex triplici capite, nempe aut originis, in cujus diœcesi quis natus est; aut domicilii, in cujus diœcesi commoratur; & fixum habet domicilium; aut beneficii, in cujus diœcesi beneficium possidet, & tenet.

(*) Etiam ratione familiaritatis, seu commensalitatis veræ; ita ut ejus expensis, tanquam domesticus commensalis continue alatur, potest quis fieri subditus Episcopi, quoad ordines ab illo licite recipiendos: dummodo eum secum retinuerit Episcopus per integrum, & completum triennium; & dummodo adsint requisita designata quæst. 6. & 7. ita ex Tridentino, sess. 23. capit. 9. & ex Constitut. Innoc. XII. *Speculatores domus Israel* &c. Tali autem facultate ordinandi suos triennales familiares non gaudent Episcopi titulares, adeoque nequeunt ipsos ordinare absque sui proprii Prælati expresso consensu, & dimissoriis: ex eod. Tridentino sess. 14. cap. 2. sub pœna suspensionis ad annum a collatione Ordinum quoad ordinantem; & executionis ordinis suscepti quoad ordinatum, quamdiu videbitur proprio ordinario. Legatur P. Lucius Ferraris. V. *Ordo* &c. art. 3.

Q. 10. Quosnam Episcopus potest licite ordinare? *R.* Solos suos subditos, vel etiam, non subditum, qui a S. Sede privilegium obtinuerit recipiendi Ordinem a quolibet Episcopo. Talis autem non indiget litteris dimissorialibus proprii Episcopi; sed dumtaxat testimonialibus de sua vita, suisque moribus, sine quibus licite a nemine ordinari potest, sub pœna eadem, de qua dictum annot. præced.

(*) Si tamen Episcopus, de quo sermo est, velit, potest ordinandum novæ discussioni submittere, ut sæpius a Sac. Congreg. Concilii definitum est. Episcopus vero suffraganeus ad supplendas Diœcesani vices assumptus, nec tenetur, nec potest, ut ab eadem Congreg. decisum est in caussa Elboren. Dubior. cui tamen fas est ab ordinatione illius abstinere, si aliqua justa caussa suppetat ad eum removendum. Bened. XIV. de Syn. diœc. lib. 12. capit. 8. num. 7. item Episcopus, qui in diœcesi alterius Episcopi de istius licentia Ordines confert, non potest illos conferre Clericis, qui non sunt subditi vel ipsius Episcopi ordinantis, vel illius Episco-

pi,

pi, de cujus licentia confert; nisi habeant litteras dimissoriales suorum Ordinariorum, sub pœnis jam dictis.

(*) Circa Regulares ordinandos ab Episcopo Diœcesano vide Constitut. Benedicti XIV. die 27. Februarii 1746. incip. *impositi nobis* &c.

Q. 11. Quot sunt Ordines? *R.* Sunt septem, scilicet Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Ostiariatus, quorum ab Ecclesiæ primordiis mentionem fieri affirmat Trid. Synodus sess. 23. cap. 2. idemque constat ex Flor. quamvis autem septem sint Ordines; immo vero octo, si comprehendatur etiam Episcopatus; non tamen sunt totidem Sacramenta Ordinis: sed omnes isti Ordines unum Sacramentum proprie constituunt. Ita D. Thom. quæst. 37. Suppl. art. 1. ad 2.

Tonsura non est ordo: nam per illam non datur specialis potestas circa Eucharistiam; per illam tamen homo fit capax jurisdictionis ecclesiasticæ, & beneficiorum, & est quoddam præambulum, & dispositio ad Ordines.

Q. 12. Quænam sunt materiæ, & formæ istorum Ordinum?

R. Ostiariatus materia remota sunt claves Ecclesiæ; proxima vero porrectio earumdem per Episcopum: Forma sunt illa verba ab Episcopo prolata: *Sic agite* &c. ex Concil. Carthag. 4. c. 9. Ostiarii munera sunt, aperire, & claudere Ecclesiam, fideles admittere, infideles, & excommunicatos modeste repellere &c. Lectoratus materia remota est liber Divinarum lectionum; proxima porrectio ejusdem; forma vero illa verba: *Accipe, & esto relator* &c. Lectoris munera sunt legere alta voce populo Scripturarum Divina eloquia, sive ad horas nocturnas, sive ad concionem Episcopi. Item explicare catechumenis fidei rudimenta. Exorcistatus materia remota est exorcismorum liber; proxima porrectio ejusdem: forma sunt illa verba; *Accipe; & commenda memoriæ* &c. munus Exorcistæ est invocato nomine Domini imponere manus super energumenos ad dæmones per imperium, & objurgationem ex eorum corporibus depellendos; a quo munere exercendo ob justa motiva modo suspenduntur. Acolythatus materia remota sunt urceoli vacui; proxima porrectio eorumdem: Forma sunt illa verba: *Accipe urceolum* &c. Additur, & candelabrum cum cereo; sed ut notat S. Thom. non est materia essentialis, sed additur ad ampliorem ministerii significationem. Munus illius est urceolos mundare, vino, & aqua replere ad celebrandum, illos præbere ministris sacris ad altare, & lumen deferre ad Evangelium.

R. 2. Minores Ordines esse Sacramenta, fuit veterum Theologorum cum S. Thoma fere communis opinio: tamen plurimi eruditi Recentiores, concedentes eos esse [Ordines ecclesiasticos, Sacramenta esse inficiantur, quorum momenta in Theologia dogmatica legat, qui voluerit.

Q. 13.

Q. 13. Cur tres alii Ordines *majores* dicuntur? R. Tales dicuntur, tum quia personam consecratam Deo efficiunt per votum sollemne castitatis; tum quia propius accedunt ad Eucharistiam.

Q. 3. Quænam est materia, & quæ forma horumce Ordinum?

R. 1. Subdiaconatus materia remota sunt calix, & patena vacui: proxima porrectio eorumdem; forma verba illa; *Videte cujus ministerium* &c. ex Concil. Carthag. 4. Traditur etiam liber Epistolarum ad ampliorem ministerii significationem, non ut materia essentialis; calix namque, & patena magis ad Eucharistiam accedunt. Hinc neque a Concil. Carthagin. neque a Flor. libri Epistolarum fit mentio. Munus igitur præcipuum Subdiaconi est patenam cum hostia, & calicem cum vino Diacono in altari porrigere; secundum vero sollemniter legere Epistolam in Missa.

(*) S. R. C. in Collen. 5. Julii 1696. sanxit, quod deficiente Subdiacono pro Missa, data necessitate potest permitti per Superiores, ut substituatur constitutus in minoribus Ordinibus ad cantandam Epistolam paratus absque manipulo. Pater Lucius Ferraris V. *Resol.* Sac. Congr. in Indice Decretor. num. 531.

Ex nstituto Ecclesiæ addita fuere Subdiaconatui votum sollemne castitatis, & onus Horarum Canonicarum, quæ onera suscipere implicite Subdiaconus censetur eo ipso, quod Sacram Ordinationem voluntarie recipit. Propterea, si expresse, quamvis impie, non intenderet votum emittere, profecto non emitteret: quia votum est essentialiter voluntaria, saltem implicite, promissio: peccaret tamen graviter, & teneretur illud quamprimum emittere. Quamvis autem Subdiaconatus admittatur ab omnibus Catholicis inter Ordines Sacros, magna tamen est inter eos contentio, an sit verum Sacramentum. Affirmant Veteres: Recentiores negant.

R. 2. Diaconatus materia in Ecclesia Latina est impositio manus Episcopi; forma vero verba illa: *Accipite Spiritum Sanctum* &c. & insuper liber Evangeliorum, & quidem remota; proxima vero porrectio ejusdem: forma vero: *Accipe potestatem*. Prima namque, nempe manus impositio, semper legitur adhibita, tum in Actibus Apostolorum, tum in utraque Ecclesia, Orientali, & Occidentali; hujusque solius materiæ meminit Carthag. 4. cap. 4. Secunda vero, nempe liber Evangeliorum pro Latinis credenda est essentialis integralis, quia in Decreto Eugenii in Concilio Flor. sola exprimitur; judicavit namque superfluam mentionem impositionis manuum, utpote jam notissimæ. Pro Græcis autem nil additur impositioni manus, id quod doctrinam confirmat superius datam.

Q. Quando in Latinis Diaconis imprimatur character? R. Salvo meliori judicio, putarem in manus impositione, quippe quæ intimior, significantior, & universalior materia est; nisi forte aliquis cum Bellarmino malit dicere, duos imprimi characteres par-

tia-

niales, unum in manus impositione; alterum in traditione Libri Evangeliorum.

(*) Dissident Theologi circa essentiam materiæ & formæ Diaconatus. In praxi diligenter observanda sunt ea omnia, quæ in Pontificali Romano præscribuntur; tum quia id tutius est ad valorem; tum quia ritus integer necessarius est saltem ex præcepto.

Diaconatum esse Sacramentum non est de fide, ut hæreticus sit, qui hoc neget; est tamen modo adeo certum, ut sine gravis temeritatis piaculo vix negari queat: tum quia communis est Doctorum sententia, fundata in Scripturis, nempe capit. 6. Actor. Apostol. 1. ad Timoth. 4. tum quia, ut cetera omittam, Tridentinum, sess. 23. can. 6. definit: Hierarchiam Ecclesiasticam „ Divina ordinatione constitutam, constare ex Episco„ pis, Presbyteris, & ministris « ; quo nomine saltem Diaconi intelliguntur.

Munera Diaconi ex vi suæ Ordinationis sunt ministrare immediate Sacerdoti celebranti, sollemniter, præcipue porrigendo eidem calicem cum vino, & patenam cum hostia in altari. 2. Canere sollemniter Evangelium cum insignibus sui Ordinis, inter quæ præcipuum est stola transversum accommodata; & etiam sacra vasa Eucharistiam continentia extrahere, & reponere in sacro loco. Munera autem ipsi competentia ex commissione Episcopi, vel Parochi ipsi competentia sunt prædicare verbum Dei, baptizare sollemniter; &, necessitate ita compellente, etiam ministrare Eucharistiam. Idcirco autem ad has actiones requiritur commissio, quia sunt actus jurisdictionis.

R. 3. Presbyteratus materiam remotam duplicem esse; & utramque essentialem. Prima materia remota pro Sacerdotibus Latinis, & cujus porrectione addita forma quis constituitur simplex Sacerdos est patena cum hostia, & calix cum vino ex decr. Eugenii ad Armenos; Forma vero sunt illa verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificium &c.* Altera materia est manuum impositio Episcopi, quæ fit post communionem; Forma vero sunt illa verba. *Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiseris peccata &c.*

(*) Etiam circa essentiam materiæ, & formæ Presbyteratus dissidium est inter Theologos. Hinc circa praxim eum conferendi, servanda sunt, quæ diximus de Ordine Diaconatus.

(*) Lib. 7. de Syn. diœces. capit. 25. plura circa rem hanc explicantur, & num. 1. 12. & 13. legitur Sacr. Congreg. Concilii aliquando respondisse iterandam sub conditione ordinationem Presbyteri, in qua ordinandus non accessit ad porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hostia.

In collatione Presbyteratus duo imprimuntur characteres, alter in ordine ad consecrandum, ut clare docet S. Thom. quæst. 31. Supplem. art. 5. alter in ordine ad absolvendum, dum Episcopus manus imponens dicit: *Accipe Spiritum Sanctum* &c. Immo non vide-

videtur absonum affirmare, quod tunc novum fiat partiale Sacramentum; quia novum extat signum exterius a Christo institutum, cum nova collatione gratiæ, definiente Trid. sess. 23. can. 4. per prolationem illorum verborum *dari Spiritum Sanctum*, idest ejus gratiam. Hæc autem potestas absolvendi, cum non solum sit Ordinis, sed etiam jurisdictionis, ut etiam alibi monuimus, in Sacerdotibus suspensa remanet, quousque eidem assignentur ab Episcopo subditi, per approbationem ad audiendas confessiones in sua Diœcesi.

Ecclesia Græca in collatione Presbyteratus solam adhibet manuum impositionem, unamque formam. Nec Ecclesia Romana improbat, immo ut validam admittit hanc ordinationem.

Presbyteratum verum esse Sacramentum est de fide; cum enim de fide sit ex Tridentino septem esse Ecclesiæ Sacramenta, quibus accensetur ordo; de presbyteratu saltem id verum esse debebit; cum sit vertex, ad quem ceteri Ordines, ut ad supremum, referuntur. Hinc deducas, simplicis Sacerdotis munus ex vi proprii Ordinis esse dumtaxat celebrare sacrificium: ex commissione autem ministrare Sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii.

(*) Sacerdos ex vi suæ ordinationis non solum potestatem habet sacrificium offerendi, & absolvendi a peccatis; sed etiam sollemniter baptizandi, ideoque est etiam ordinarius minister baptismi, ut etiam Auctor docuit cap. 1. de Sacram. Baptismi: ita ex Concil. Flor. in Decr. Eugenii, & ex Div. Thom. 3. p. quæst. 67. artic. 2. attamen hoc munus exercere licite nequit, nisi cum dependentia a Superiore, ejusque deputatione. Ratio est; quia per baptismum fideles introducuntur in Ecclesiam, & constituuntur in hac, vel illa diœcesi, vel Paræcia. Ideoque ad Pastores Ecclesiæ spectat disponere, quinam Sacerdotes debeant baptizandos in Ecclesiam inducere; eosque in hac, vel illa Diœcesi, aut Parochia constituere. Quapropter Ecclesia statuit, ut hoc officium a Parochis regulariter exerceretur.

Nota: quod Sacerdos, qui non est ad absolvendum destinatus, inutiliter, & incassum absolvit: Sacerdos vero, qui non est destinatus ad baptizandum sollemniter baptizans, baptizat quidem illicite, sed valide. Lege Em. Gotti quæst. 4. de minist. Bapt. dub. 1. §. 1. num. 7.

* *
*

C A-

CAPUT VII.

De Sacramento Matrimonii.

§. I.

De Sponsalibus, & requisitis ad eorum valorem.

Q. 1. QUid sunt sponsalia? R. Cum Angelico quæst. 43. Suppl. art. 1. sponsalia sunt mutua promissio futuri matrimonii vicissim facta ab illis, qui matrimonium contracturi sunt.

Q. 2. Quænam requiruntur, ut sponsalia sint valida? R. Sex conditiones requirunt communiter Doctores ad Sponsaliorum valorem: 1. quod sit promissio mutua: 2. Vera; & seria. 3. Voluntaria, & deliberata. 4. Exteriori aliquo signo significata. 4. Inter personas ad contrahendum habiles. 6. obligatoria statim, si absoluta; expleta vero conditione, si sub conditione facta.

Promissio mutua dicitur illa, quæ nedum est alteri parti significata, ab eademque acceptata, verum etiam per istius repromissionem alteri promittenti factam confirmata, & consummata in via promissionis mutuæ. Quod si Titius promitteret genitori, tutori, vel curatori Bertæ se illam ducturum in uxorem, si antequam id illi Bertæ significent, ipsum Titium pœniteat promissionis; non idcirco juxta mihi probabiliorem posset recedere a promissione facta, nisi a Berta rejiciatur; quia quemadmodum si Titius ipse Bertæ per se promisisset, & ipsa ad prudenter deliberandum modico tempore suspenderet responsum; non posset Titius interea promissionem revocare; ita neque in casu; quandoquidem præfatæ personæ moraliter personam Bertæ gerunt. Et multo magis teneretur, si etiam juramento promissionem confirmasset. Quod autem requiratur repromissio, evincitur tum ex definitione data, tum ex natura contractus onerosi ultro, citroque obligantis.

Debet 2. esse promissio vera; idest animo promittendi, quod perinde est, ac se obligandi; cum obligatio sit de essentia promissionis, quatenus distinguitur a simplici proposito, quantumvis efficaci. 3. Debet esse voluntaria, & libera, seu deliberata: cum enim sit actus humanus, debet procedere ex advertentia, & deliberatione, eaque tanta, quæ sufficeret ad peccandum lethaliter in quocunque genere. 4. Debet aliquo exteriori signo significari; quia contractus quilibet humanus ita postulat; cum homines cognoscant dumtaxat ea, quæ apparent: aliquod ergo signum exterius requiritur, quod significet, sive ex se, sive ex consuetudine. 5. Debet esse inter personas habiles ad contrahendum sponsalia. Prima inhabilitas est naturalis, nempe amentia, ebrietas com-

completa ætas ante usum rationis, qui in jure ante septennium completum non admittitur; si tamen in raro casu certo constaret, aliquem etiam ante septennium usum rationis habuisse, & sponsalia contraxisse, essent valida; putarem tamen arbitrio prudentis judicis rescindibilia, nisi rata haberentur opportuniori ætate: quemadmodum ab opposito valida non essent habenda etiam post septennium, si certo constaret septennio majorem nondum habere rationis usum. Certum est, quod contracta in hac puerili ætate remanent infirma; & quamvis ab illis resilire non possint ante pubertatem; suspenduntur tamen, quousque adveniente ætate pubertatis, vel illa rata habeant, vel rescindant: ex cap. *De illis*, & cap. *A nobis*, de Sponsalib. Si autem ante pubertatem sponsalia juramento firmassent; ut licite resiliant, petenda esset relaxatio juramenti; qui vero in pubertate consistens sponsalia iniisset cum impubere, non posset recedere a contractu, nisi expectata pubertate alterius, & deliberatione, an resilire velit; quod si dissolutioni dissentiat, pubes ille stare compellitur juxta communem; quia privilegium juris concessum est in favorem impuberis.

Alia est inhabilitas legalis, seu ex aliquo impedimento, quod dirimeret matrimonium, si celebraretur; quamobrem, qui contrahit sponsalia absolute cum impedimento dirimente matrimonium (de quo infra), invalide contrahit; quia cum matrimonium validum non foret, etiam promissio absoluta de eodem ineundo valida esse nequit. Immo invalida sunt absolute contracta etiam cum impedimento dumtaxat impediente (de quo etiam infra); eo quod cum non possit sine peccato contrahi matrimonium, neque potest absque peccato absolute promitti: promissio de re graviter illicita nulla est. Hactenus de promissione absoluta; de conditionata dicetur infra.

Q. 2. An valida sunt sponsalia inita ex metu? *R.* 1. Plurimi cum S. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 7. ad 3. docent, quod omnis metus gravis, qui vocitari solet cadens in constantem virum, sive sit gravis absolute, & in se, sive respective ad personam, cui incutitur, & sit injuste incussus a caussa extrinseca, & ad extorquendum assensum, quamvis forte irrita non reddat sponsalia, relinquit tamen illa rescindibilia, etiam ad beneplacitum ejus, qui metum passus est. Dixi, *quamvis forte irrita non reddat sponsalia*, quia revera metus non tollit voluntarium simpliciter tale; cum tamen hujusmodi voluntarium sit adeo injuste extortum, propterea juxta omnes sponsalia hoc metu inita rescindi possunt ad beneplacitum metum passi: nisi essent juramento firmata: nam valde absonum est, ut quis acquirat ex justitia jus ad aliquid contra alterum, a quo illud extorsit modo adeo injurioso. At secus est de metu incusso juste, etiam a caussa extrinseca; vel si injuste, non tamen ad extorquendum assensum, sed ad alium finem, ut diximus in Tract. de contractib. & etiam in Tract. de

Actib.

Actib. Human. §. de metu. Quod si passus metum modo prædicto, nihilominus stare velit promissioni, altera pars resilire minime potest, sed & ipsa stare tenetur, ne ex iniquitate sua utilitatem libertatis reportet.

R. 2. Metus levis non irritat sponsalia, saltem in foro externo; quia facile repelli potuit. At multi contendunt, quod in foro conscientiæ, si fuerit incussus ad extorquendam promissionem, posset sufficere, ut metum passus irrita reddat sponsalia, si voluerit; quia hic metus minuit plenam illam libertatem, quæ postulari videtur a contractu, cui adnectitur obligatio afficiens personam pro toto vitæ suæ decursu, qualis est status matrimonii.

Q. 3. Quinam, & quot sunt effectus sponsaliorum validorum?

R. Sunt sequentes: 1. obligatio contrahendi matrimonium tempore congruo. 2. Inducere impedimentum dirimens matrimonium, si celebretur cum conjunctis sponsi in primo gradu; quod impedimentum dicitur publicæ honestatis. 3. Est afferre jus ad rem erga corpus alterius sponsi; ex quo sequitur, quod si alter sponsorum carnaliter peccet cum altera persona, graviter peccet, nedum contra castitatem, verum etiam contra justitiam; propterea est circumstantia in confessione aperienda.

Q. 5. Quandonam sponsalia sub conditione valida sunt?

R. S. Thom. quæst. 43. Suppl. art. 1. circa sponsalia conditionata hanc tradit regulam, nimirum, quod, quando apponitur conditio prava, non opposita bonis matrimonii, non est exequenda, & ita corruunt sponsalia, si autem ponatur revera transeunt in absoluta, & tenent, ut docet S. Doctor.

(*) D. Thomas loco laud. discrimen assignat, quod intercedit inter conditionem inhonestam, quæ est contra bona matrimonii, & inter conditionem inhonestam, quæ non est contraria bonis matrimonii; asseritque non contrahi quidem sponsalia, si ipsis apponatur conditio primi generis; stare vero promissionem subdit, si secundi generis apponatur conditio, docetque solum in hoc casu inhonestam conditionem esse auferendam. Juxta mentem igitur S. Doct. quamvis conditio inhonesta non sit exequenda, attamen ratione illius non corruunt, seu irrita non redduntur sponsalia, sed subsistunt. Et hanc sententiam fere communiter tum Theologi, tum Canonistæ amplexati sunt. Docent quippe, ut etiam alias vidimus, conditiones turpes, quæ matrimonii substantiam non inficiunt, non secus ac conditiones impossibiles, pro non adjectis haberi, & sponsalia rata considerare, ac si absque illis fuissent contracta; & ad id evincendum adferunt legem Gregorii IX. in cap. *Finali*, de condit. appos. Sunt tamen, qui sentiunt in tali casu perpendendam esse intentionem contrahentis; & si constet ipsi animum fuisse turpi conditioni suum consensum, suamque promissionem alligandi, non teneatur in foro conscientiæ, nisi illa secuta. Lege Salmanticenses Tract. 9. Matrimon. c. 7. punct. 8. n. 104.

2. Quando conditio est impossibilis, e. g. si digito tangas cælum, si per aera volaveris &c., si hæ apponantur joci, & risus gratia, ut plerumque fieri solet, ad ostendendum potius animum a promissione alienum; patet, quod nullum efficiant contractum; si autem animo vero promittendi fiant, quamvis joci caussa dicantur, vere in foro conscientiæ contractum non impediunt; & etiam in foro fori; si ex coniecturis probetur, animum promittendi adfuisse; quia ex cit. cap. *Finali* hujusmodi conditiones habentur pro non appositis.

3. Quando conditio est de futuro, si altera partium procuret, ne sequatur conditio; qui hanc fraudem committit, tenetur stare contractui, si ex ipsius opera conditio non sequatur, posito quod altera pars stare velit; quia fraus nemini suffragare debet; & reg. jur. 162. Altera autem pars innocens remanet libera: & juxta plures cognita fraude potest promittere, & nubere alteri; quia data opera studens impedire executionem conditionis manifestat se renunciasse fidei datæ, quam aperte frangit, procurans impedire effectum.

4. Quando sponsalia conditionata, purificata iam conditione, transeunt in absoluta, juxta communiorem, & probabiliorem non requiritur novus consensus, si anterior non fuerit retractatus: quia sponsi iam pro eo tempore purificatæ conditionis se obligarunt, & obligare voluerunt; unde anterior perseverat, & transit in absolutum. At, si retractatus fuisset, cum jam peccaverit graviter, quia sine caussa retractavit, tenetur novum interiorem elicere ad valorem contractus requisitum.

Quæres: An absque novo consensu transeant in absoluta, quando conditio purificabitur, sponsalia inita sub conditione, quæ apponi solet, & debet, inter habentes impedimentum dirimens Matrimonium, *Si Pontifex dispensaverit*, & revera habeant animum petendi dispensationem, sitque petitio impedimenti dispensari consueti? *R.* Probabiliorem mihi esse assertionem, negantem novum requiri consensum, nisi fuerit anterior retractatus: quia, quamvis spoponderint, dum essent inhabiles, censentur habuisse tunc voluntatem se obligandi, quamprimum potuissent; quæ voluntas, nisi retractetur, perseverat, quousque consecuta dispensatione evadit absoluta. Quod si impedimentum esset ex illis, quæ aut nunquam dispensari consueverunt, aut non cum talibus personis: iam esset de conditione moraliter impossibili, & nulla esset promissio; cum habenda esset, ut conditio non apposita.

Circa alias conditiones, quales sunt e. g. si genitores, genitor, avus, tutor &c. vel illa plebeja conditio, *te accipiam*, si Deo placuerit, examinanda est promittentium intentio, cum multis modis poni possint, atque in varios sensus explicari, & juxta illam resolvendum.

Q. 6. Quænam requiruntur ad licite contrahendum? *R.* sequentia: 1. ne contrahatur inconsultis genitoribus, & aliis majoribus, ad

ad quos spectat cura filii, vel filiæ, & proculdubio hi peccant mortaliter, si inconsultis majoribus his sponsalia absolute contrahant, ut dictum est de obligationibus Filiorum erga parentes &c. secus dicendum esset, si promissio esset duntaxat conditionata, *si genitores contenti erunt:* in hoc enim casu tenebitur filius, aut filia quamprimum ad vitandum quodvis periculum incontinentiæ eos commonere, ut videant, an expediat.

(*) De Sponsalibus, & Matrimoniis, quæ a filiis familias contrahuntur parentibus insciis, vel juste invitis, legatur Dissertatio Theologico-Moralis Francisci Mariæ Muscettule, Archiepiscopi Rossanensis; nec non *appendicula Italica* adjecta ad calcem Dissertationis ejusdem ab alio Auctore; cum casus aliquis ad hanc materiam spectans occurrerit.

2. Laudabile est etiam habito parentum consensu celebrare sponsalia coram testibus idoneis, ut facilius arceantur prætextus, qui ab inconstantia contrahentium aliquando proficiscuntur. Porro sollicite curandum est genitoribus, aut aliis sponsorum curam habentibus, ne sponsi umquam soli relinquantur, ut cuivis indecentiæ securius præcludatur aditus.

Q. 7. Quibus ex caussis dissolvuntur sponsalia? *R.* Prima caussa dissolvendi sponsalia est mutuus, & plane liber utriusque sponsi consensus; cum uterque possit cedere juri suo, & id verum est, etiamsi fuissent juramento firmata; quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio: *Nisi promissarius remittat*. Intellige tamen, dummodo ambo sint in statu pubertatis. Sed impuberes, cum pervenerint ad pubertatem, possunt pro libito illa dissolvere. Secunda caussa est notabilis mutatio sponsalibus superveniens, quæ si antea extitisset, sponsalia inita non fuissent, ut si superveniat notabilis deformitas in corpore; si infirmitas diuturna, & molesta, aut contagiosa &c. Item gravis inimicitia inter sponsos, vel sponsorum consanguineos; aut corruptio sponsæ, quamvis violenta, aut defectus dotis promissæ, aut hæresis &c. quia ad hos casus non se extendit promissio. Immo si aliquod istorum extiterit ante promissionem, sed fuerit callide occultatum, ne impediretur promissio, & deinde post contracta sponsalia detegantur; ut, si quæ putabatur, aut legitima, aut nobilis, aut virgo, aut dives, postea non talis detegitur, ob eamdem rationem altera pars resilire potest: ex leg. 5. codic. De Sponsalib. Immo si altera pars contrahat cum defectu occulto, qui redditurus sit Matrimonium notabiliter onerosum, & incommodum; peccat mortaliter, nisi illum revelet; quia in re notabili decipit alteram partem. 3. Si ex Matrimonio promisso mali eventus prudenter timeantur, qui non fuerint prævisi, e. g. scandala, inimicitiæ &c., quia tunc celebratio Matrimonii evadit illicita. 4. Si alteruter sponsorum fornicetur; innocens enim potest resilire, etiamsi sponsalia sint jurata, ex cap. 25. de jurejur., quia promissio facta censetur sub hac conditione, ut nihil committatur

con-

contra legem sponsalium. A multis extenditur facultas resiliendi in sponso, si sibi innotuerit certo sponsam permisisse etiam solum se impudice tangi ab alio; & vicissim in sponsa. 5. Caussa est professio alterutrius sponsorum in approbata Religione; quia vel ex implicito hujus contractus consensu, vel ex Ecclesiæ dispositione intelligitur conditio: Nisi statum Religionis elegero; idque extenditur etiam ad sincerum ingressum Religionis, etiamsi sponsalia fuerint jurata; neque tenetur altera pars in sæculo remanens expectare professionem alterius in Religione, quia grave admodum esset expectare per integrum annum. Attamen si Religionem ingressus non profiteatur, sed ad sæculum revertatur, tenetur ad petitionem partis relictæ, stare sponsalibus. Quod dictum est de ingressu Religionis, affirmatur etiam de voto ingrediendi Religionem; salvo semper, ne damnum grave, e. g. infamiæ, immineat parti relictæ; tunc enim caritas obstringeret in præfatis casibus ad prius celebrandum Matrimonium; &, eo non consummato, Religionem ingredi. Non tamen eo ipso, quod votum emittitur, dissolvuntur sponsalia, sed quousque adimpleatur per ingressum. At secus esset, si quis factis sponsalibus sponsam defloraverit; tunc enim votum esset injustum, graviterque injuriosum defloratæ, quæ alteri nubendo cum suo gravi dedecore deflorata inveniretur. Nec propterea putes, votum esse invalidum; remanet enim validum, sed suspenditur ejus executio; ad quam tenebitur, si, vel forte dissolvantur sponsalia, aut sponsa moriatur ante maritum; qui tunc vel dispensationem petet, si se imparem oneribus Religionis sustinendis dubitet, vel eandem ingredi tenebitur: Idem dicendum, etiamsi emisisset votum Religionis, antequam puellæ votum ignoranti promittat, eamque defloret; ob eamdem rationem: Secus est, si ipsi votum innotescebat; quia tunc non fuit decepta: Porro in prædictis casibus consultius est petere a Sac. Pœnitentiaria voti commutationem, vel dispensationem, exponendo sincere petitionis motivum.

Quæres: An etiam votum suscipiendi Ordinem Sacrum dissolvat sponsalia? *R.* Nobis Angelicum sequentibus dicendum esse cum multis dissolvi (salvo semper justo gravamine sponsæ jam explicato): quia promissio sponsalis semper hanc reservationem includit, Nisi meliorem statum elegero. Legatur S. Doct. q. 55. Suppl. a. 1. ad 1. ubi docet, quod *propter votum simplex castitatis sint sponsalia dirimenda*; proinde a fortiori propter votum suscipiendi Ordinis Sacri; quod præter votum castitatis perpetuum inducit vinculum Deo; & Ecclesiæ inserviendi: Puto tamen cum aliquibus, tam respectu voti ordinis, quam perpetuæ castitatis addendas esse quasdam limitationes: 1. Nisi sponsalia fuerint publice contracta. 2. Id esse verum pro foro conscientiæ tantum: 3. Ut vota illa emittantur sincero animo Deo in meliori statu vacandi. 4. Ut omnia fiant semoto undequaque scandalo. Si autem votum sive simplex castitatis, sive suscipiendi Sacros Ordines, sive Reli-

gionis ingrediendæ præcedat sponsalia, certum est apud omnes eadem irritare: ex cap. *Qui Clerici, vel voventes.*

Sexta caussa, & quidem graviter peccaminosa, resiliendi a sponsalibus, est impedimentum dirimens culpabiliter positum, nempe affinitas carnalis cum sponsa, orta ex copula habita cum consanguinea sponsi, vel sponsæ in primo gradu, aut secundo: nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis. Cognatio item spiritualis, aut legalis sponsalibus superveniens (de quibus infra in impedimento Cognationis) sponsalia dirimit, quemadmodum dirimit Matrimonium, ne licite, & valide amplius contrahi possit, nisi obtenta a S. Sede licentia, & dispensatione; quam sponsus reus sumptibus ordinariis, & moderatis procurare tenetur in omni prædicto casu, si altera pars adhuc insisteret; eo quod non debeat sponsus infidelis reportare libertatem a vinculo ex duplici iniquitate sua. Si autem sponsam deflorasset, &, quod magis, etiam prægnantem fecisset, procul dubio teneretur etiam magnis expensis procurare dispensationem ad infamiam sponsæ evitandam.

Septima caussa est Matrimonium cum alia persona contractum, quamvis illicite; utpote celebratum cum gravi injuria partis derelictæ; quia sponsalia erant obstaculum impediens: unde remanet validum, sed fuit cum gravi peccato celebratum: ex cap. *Sicut ex litteris*, & alibi. Secundum multos tamen tenetur homo ille, vel illa mulier, ducere derelictam, vel derelictum, si uxor ita injuriose accepta moriatur ante sponsam illam anteriorem derelictam, quæ perseveret in anteriori animo, & intentione; quia fuit suspensa, non annullata, obligatio ex parte personæ nocentis: & quia non debet reus reportare utilitatem libertatis ex iniquitate sua.

Octava caussa, dissolvens sponsalia est recessus alterius partis, quæ non vult stare contractui, & si quidem absque justo motivo, peccaminosa graviter: tunc altera pars, si velit, justo recedit; si autem nolit, potest juste compellere ad observandum promissum.

Nona caussa est discessus unius in regionem longinquam, eo domicilium translaturi, ignorante, aut invita parte altera: ex Alex. III. in rescr. ad Archiepisc. Panormit. in cap. *De illis*. Decima est notabilis mora culpabilis sponsi, vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum; & quidem procul dubio, si tempus celebrandi Matrimonii præfixum fuerit eo animo, ut elapso eo tempore partes ad primam revertantur libertatem; si autem præfixio temporis constituta fuerit, non animo finiendæ obligationis post elapsum terminum, sed dumtaxat ad illam exequendam, & ne diutius protrahatur; tunc pars innocens, & parata exequi, resilire potest, declarando se rescindere factam promissionem, & poterit inire nova sponsalia cum alia persona: ex cap. *Sicut* de Sponsalib. & Matrim. nam injuste protrahens

jam

jam indicat, se animum mutasse. Si demum nullus terminus temporis constitutus fuerit, tenentur partes celebrare Matrimonium, quando altera earum rationabiliter, & consideratis circumstantiis prudenter petit, & si alia pars absque justo motivo renuat, postquam semel, & iterum petitio facta fuit, ob eadem motiva poterit illa, quæ petivit licite a sponsalibus recedere.

Nota: Pœna in sponsalibus primo resilienti apposita non obligat juste resilientem: quia pœna justa supponit culpam. At obligat in conscientia injuste resilientem; quia infert injuriam, propter quam debet ex pacto pœnam promissam subire.

Si quæ desunt in hoc §. de Sponsalibus, ea supplenda sunt ex Tract. de Contractibus, ubi satis diserte ea traduntur, quæ ad naturam contractuum, cujusmodi sponsalia sunt, pertinere dicuntur.

§. II.

De Matrimonio, prout est contractus, nempe de illius notione, & requisitis ad illius valorem.

Q. 1. QUid est Matrimonium? *R.* Matrimonium in præsenti a nobis dupliciter sumitur: 1. Prout est ipse contractus, quo contrahentes sibi invicem jus actualiter tradunt in proprium corpus ad prolem generandam; & hoc vocatur Matrimonium legitimum: 2. Prout est ipsum vinculum indissolubile remanens in contrahentibus, & inducens obligationem simul cohabitandi, fidem conjugalem servandi, debitum reddendi, prolem educandi, & se invicem in ferendis Matrimonii oneribus adjuvandi. Sic autem definiri potest cum Angelico q. 44. Suppl. a. 3. quod Matrimonium sit vinculum, seu viri, mulierisque conjunctio maritalis inter legitimas personas ad individuam vitæ consuetudinem retinendam instituta.

Q. 2. Quæ, & quot requiruntur ad contractum Matrimonii? *R.* sequentia: 1. mutuus amborum contrahentium consensus, quippe quod sit contractus onerosus reciprocam inducens obligationem; qui consensus explicite, vel implicite terminetur ad omnia, quæ communiter intenduntur a Fidelibus Matrimonium contrahentibus: nihilominus non requiritur ad valorem consensus illa exequendi, qui tamen requiritur ad licite contrahendum; unde qui contraheret animo non implendi etiam unam ex dictis obligationibus, graviter peccaret; qui vero contraheret animo non se obligandi alicui ex dictis oneribus intrinsecis, & substantialibus huic contractui, profecto invalide contraheret; quia voluntas se obligandi est de essentia contractus onerosi. 2. Debet hic consensus esse, nedum exterior, & verbalis, sed interior, & verus, datus cum completa advertentia, & deliberatione juxta dicta circa sponsalia, & liber ab errore, deceptione, aut dolo, & immunis a metu, & coactione juxta dicta de sponsalibus, & dicendum

dum de impedimentis erroris, & vis dicemus. 3. Debet esse absolutus, & præsens, idest independens a conditione ulla in futurum exequenda, aut expectanda: quia ita non haberet vim Matrimonii, sed mere sponsalium; bene vero si esset sub conditione præterita, vel præsente; quia tunc consensus esset de præsenti, eo quod conditio fuit, vel est, e. g. *Accipio te, si es primogenitus, si pater meus obiit*. Notandum tamen, non esse a Parochis assistentibus regulariter admittendas has conditiones, sed hortandos esse contrahentes, ut absolute se accipiant in conjuges. Notandum insuper quod, quamvis conditiones de præterito, vel præsenti non suspendant assensum, & Matrimonium, suspendunt tamen usum ejusdem, donec compertum sit conditionem extare, vel extitisse. At secus est, si conditio de præsenti non subsistat, vel si conditio de præterito non extiterit; nam tunc abest consensus.

Quid dicendum, quando conditio est de futuro? *R.* Cum in hoc casu non habeatur consensus, nisi expleta conditione, probabilior docet, quod in actu contrahendi sit renovandus consensus: quia, cum agatur de valore Sacramenti, tutior pars eligenda est; & quia in tantum Tridentinum præscribit necessariam præsentiam Parochi, & testium, ut ipsis innotescat Matrimonium reapse fuisse celebratum; debet igitur ipsis innotescere etiam expletio conditionis, a qua pendebat veritas assensus præsentis; in quo consistit Matrimonium; erit ergo eis manifestandus assensus præsens; & propterea solent Parochi a contrahentibus illum expresse exigere.

Quid de Matrimonio contracto sub conditione indigna, & turpi? *R. Si hæc sit contraria bonis Matrimonii, non efficitur Matrimonium;* ait S. Tho. q. 47. Suppl. a. 5. *Si sit de præsenti, & non est contraria bonis Matrimonii, etiamsi sit inhonesta, stat Matrimonium:* e. g. accipio te, si promittas occidere inimicum, & ipse promittat, stat Matrimonium. „ Si autem sit de futuro necessario, sicuti solem oriri cras, tunc est Matrimonium; quia talia „ futura jam sunt præsentia in suis caussis." Ita S. Doct. Et ita declaravit Greg. IX. in cap. *Finali*, de Condition b. apposit. Conditio autem impossibilis, e. g. si stellas numeres, &c., accipio te, si dicatur per jocum, & alioquin adsit animus vere contrahendi, verum aderit Matrimonium, & conditiones illæ jocosæ *deberent haberi pro non adjectis*. Si autem serio ponerentur; & animo non contrahendi, nisi ponantur in esse, jam patet, nullum esse Matrimonium, saltem in foro conscientiæ; quia deest verus consensus: quamvis in foro fori forte *propter favorem Matrimonii haberentur pro non adjectis*. & compelleretur a judice ad standum Matrimonio; in quo casu in illo, qui adjecit conditionem, requiritur consensus. At hi loquendi modi, si eveniant, non sunt a Parochis admittendi.

4. Requiritur ad valorem Matrimonii, ut assensus sit exterius significatus, & quidem, ut communior docet, per verba: ex cap. *Tuæ Fraternitati*, De Sponsalib., cum debeat innotescere tam

parti

parti contrahenti, quam Parocho, & Testibus: plures autem ita requirunt verba, ut dicant peccare mortaliter illum, qui potens loqui nolet assensum suum per verba significare, sed alio modo; quia talis significatio est certior, & determinatior; & talis est consuetudo Ecclesiæ; immo nolens illum manifestare per verba, suspicionem aliquam gigneret de sinceritate consensus, & esset modeste repellendus. 5. Debet a contrahentibus proferri assensus simultate morali, ut assurgat contractus, qui est ex natura sua duorum, vel plurium conventio. Non autem semper requiritur præsentia utriusque contrahentis, cum aliquando contrahatur per epistolam; & tunc debet epistola legi coram Parocho, & Testibus, certis illam esse epistolam contrahentis; & tunc censentur consensus illi, absentis nempe, & præsentis, moraliter simul dati; quia consensus in Epistola datus usque ad tale tempus moraliter durat.

Quæres: An Matrimonium valide contrahitur per Procuratorem? *R.* affirm. Idque non raro, maxime a Personis Regiis: ex cap. *Finali*, de Procurat. Tunc autem dumtaxat contrahitur hoc Matrimonium, quando Procurator nomine sui Principalis profert assensum erga hanc personam; & tunc debet adesse Parochus cum testibus: nec officit, sit ne procurator masculus, an fœmina, dummodo sit legaliter Procurator.

(*) Sententia ab Auctore propugnata etiam post Tridentinum communis est inter Theologos, qua ratione Matrimonium est contractus. Num vero Matrimonia hujusmodi habeant etiam rationem Sacramenti non sine aliquo æstu Doctores inter controvertitur. Si quod sentimus, candide prodere liceat, probabilior nobis apparet assertio illorum, qui defendunt, prædicta Matrimonia valere etiam in ratione Sacramenti; tum quia Ecclesia Matrimonia hæc approbat, & rata habet, eaque approbando, numquam declaravit, se ea dumtaxat habere, ut contractus mere civiles; tum quia in hujusmodi Matrimoniis nihil desideratur eorum, quæ necessaria sunt ad verum Sacramentum, ut etiam Auctor admonuit.

Quid, si, instituto Procuratore legitimo cum consensu, principalis revocet assensum, antequam ille contrahat? *R.* Quod invalide contraheret; quia de essentia Matrimonii est assensus principalis contrahentis: qui si absit, dum procurator celebrat, irrita manet celebratio. Ob contrariam rationem vero, si post institutum legitimum Procuratorem, ejusque discessum principalis mutet voluntatem, & antequam Procurator contrahat, iterum assensum eliciat, & præstet; ita ut tempore celebrationis contractus, revera principalis retractatum assensum denuo reassumpserit; patet, quod vere, & valide Procurator contrahat.

6. Tandem pro valore contractus Matrimonialis requiritur, quod contrahentes sint personæ habiles, idest nullo impedimento dirimente affectæ; & ab hoc nec ignorantia invincibilis eximat.

Q. 3. An valide contraheret, qui sciret, quod impedimentum dirimens efficit Matrimonium nullum; & alioquin certus, & suasus, putaret se affici tali impedimento, quod tamen revera non haberet; & nihilominus vellet iniqua conscientia contrahere? *R.* negat. Juxta mihi probabiliorem cum plurimis: quia non potest in tali contrahente adesse assensus: nam in tali casu contrahens sibi certus est, extare impedimentum dirimens, ideoque reddens impossibile, sine dispensatione, Matrimonium: consensus autem non fertur erga impossibile.

§. III.

De Matrimonio, ut Sacramento, deque ipsius materia, forma, & ministro.

Q. 1. QUid est Matrimonium, ut Sacramentum? Est Sacramentum novæ Legis, quod digne contrahentibus vim habet conferendi gratiam habitualem, afferentem eisdem jus ad obtinenda auxilia Divina; ut se invicem Christiano amore diligant, sibi fidelitatem servent, concordiam pie custodiant, prolem sancte educent, & alia onera illius status sustineant, ut inquit S. Doct. q. 42. Suppl. a. 3.

Q. 2. Quænam est materia hujus Sacramenti? *R.* Materia remota sunt ipsa sponsorum corpora in contractu celebrando tradenda; materia vero proxima est ipsa reciproca traditio in contractus celebratione expressa. Forma demum ipsa corporis traditi reciproca acceptatio per assensum expressa. Ita D. Tho. loco cit. a. 1. ad 1. inquiens: „ Verba, quibus consensus exprimitur Ma„ trimonialis, sunt forma hujus Sacramenti; non autem benedi„ ctio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale." Quam doctrinam ita intelligas, ut verba contrahentium sint forma, quatenus habent vim determinandi, cum tale sit munus formæ; cum autem habeant hanc vim, non quatenus significant traditionem corporum, sed acceptationem; Hinc &c.

Q. 3. Quinam est hujus Sacramenti minister? *R.* Minister hujus Sacramenti sunt contrahentes ipsi; ut patet ex resp. ad quæst. præced., cum enim Christus extulerit hunc contractum ad gradum Sacramenti, & hoc instituerit secundum naturam hujus contractus; & cum natura ipsius sit, ut efficiatur a contrahentibus, neque alii sint ministri ejusdem contractus, nisi soli contrahentes; fit exinde, quod ejusdem, etiam ut Sacramentum est, soli contrahentes sint ministri. Id etiam eruitur ex Flor. in Decr. Unionis.

Q. 4. Quænam requiruntur ad valorem Sacramenti Matrimonii? *R.* sequentia: 1. Præsentia Parochi proprii, & duo testes; & si aliter celebretur, irritum est, & nullum; ita ut neque resolvatur in sponsalia, idest neque valorem habeat simplicium sponsaliorum; ut declaravit Sac. Congreg. in cap. *Ad audientiam* &c.,

irri-

irritum, inquam, & invalidum in omnibus locis, ubi Trid. Decretum de hoc promulgatum, vel receptum est: ex sess. 24. c. 4. de Reformat. In regionibus autem hæreticorum, & Catholicorum, in quibus nec promulgata, nec acceptata fuit, non obligat quoad valorem: unde in his locis valide celebratur Matrimonium Clandestinum. In regionibus autem hæreticorum, in quibus Trid. lex acceptata fuerat; ex dispensatione Ecclesiæ, valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi initum, si ibi nullus sit Parochus Catholicus, neque alius supplens ejus vices, aut si moraliter vocari non possit, aut adiri: debent tamen adhiberi saltem duo testes, ut declaravit Sac. Congregatio apud Bellarmin. in Epist. ad Octavium Tricariæ Episcopum. Immo ex usu Ecclesiæ, validum est Matrimonium hæreticorum in locis, ubi publice exercent suam Religionem, dummodo celebratum sit juxta ritum, & leges sui loci; quamvis ibi lex Trident. promulgata fuerit; & patet ex eo, quod si redeant ad Ecclesiæ gremium, hæc non permittit, ut aliud Matrimonium ineant, & eorum filios, ut legitimos habet. Hic addenda est Constitutio Bened. XIV. quæ incipit: *Matrimonia*, qua declaravit: 1. Matrimonia, quæ celebrantur in Hollandia, Zelandia, Frisia, aliisque fœderati Belgii Provinciis, non servata forma per Trident. præscripta, seu absente Parocho, *pro validis habenda esse, dummodo aliud non obstiterit Canonicum impedimentum*. 2. Etiam Matrimonia, quæ Catholicos inter & hæreticos in eisdem regionibus contrahuntur, non servata forma Tridentini, pro validis habenda esse, sicut priora, quamvis illicita ea declaret ex parte Catholicorum. Hanc declarationem extendit etiam ad illos, qui addicti sunt copiis, seu legionibus militaribus, quæ ab iisdem fœderatis Ordinibus mitti solent ad custodiendas, muniendasque arces conterminas, vulgo dictas di Barriera dummodo uterque conjux ad easdem copias, seu legiones pertineat: & hanc declarationem complecti etiam civitatem Mosæ Trajectensis, a Republica fœderatorum Ordinum oppignarationis nomine possessam (in prædictis enim Regionibus promulgata fuerat lex Trid.) Pro illis regionibus, & Provinciis, in quibus promulgata non fuit, respondit Congregatio Concilii anno 1605 die 19. Jan. Episcopo Tricariensi, valida esse illa Matrimonia sine præsentia Parochi. Et Urbanus VIII. in Constitut. *Exponi nobis*, idipsum statuit.

(*) At præfatum Decretum, contentaque in eo declaratio non comprehendit etiam ea Matrimonia, quæ in iisdem regionibus ineuntur a contrahentibus utrimque Catholicis, absque præsentia Parochi, & duorum testium. Ita testatur idem Pontifex de Syn. Diœces. lib. 6. cap. 6. num. 13. qui etiam refert petitum fuisse, ut, si forte Decretum dicta Matrimonia non comprehenderet, ad ea saltem per viam indulti extenderetur, cui petitioni, utpote absurdæ, & mali exempli futuræ, restitit Benedictus.

(*) Id autem idem Pontifex dixerat etiam lib. 6. cap. 5. ubi docet,

docet, Matrimonium initum coram Acatholico ministello a Catholicis hæretico principi subjectis, viribus carere, si inibi publicatum fuerit Tridentini Decretum, cap. 1. sess. 34. de Reform. Matrim., nec consentientes veros conjuges fieri, nisi, sive antea, sive postea, juxta præscriptam a Trid. formam Matrimonium celebraverint coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote Parochi vices gerente, & duobus testibus: sed difficultas tantum est, an, postquam Tridentini sanctioni sunt obsequuti, aut ad eidem postea obsequendum sunt parati, licite possint etiam Patriæ legibus obtemperare, & coram heterodoxo ministello se sistere? Negat Lessius in auth. col. 24. V. *Hæreticorum conversio*, ejusque opinio verissima esset, si hæreticus ministellus adhiberetur, tamquam persona sacra, quæ sacram cæremoniam intenderet exercere: verum cum plerumque res aliter se habeat, illeque Catholicorum Matrimoniis solum assistat tamquam minister mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat sanctitatem conjugio accedere, quod Sacramentum esse nostri temporis hæretici communiter negant, rectius idcirco se eidem sistentes Catholicos, ut Patriæ legibus morem gerant, graviaque incommoda, quæ secus sibi imminerent, declinent, excusant plerique Theologi. In hac quoque sententia fuit Congregatio S. Officii, quæ hanc quæstionem, ut solet, diligenter examinavit, ut patet ex definitione 29. Novemb. ann. 1672. & ex Constitut. ejusdem Bened. 89. §. 9. ubi docet, solerter edocendos esse fideles degentes in memoratis locis prædictam civilem cæremoniam vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum.

2. Parochus assistens debet esse proprius, nempe aut uterque utriusque sponsi, aut unus alterutrius, prout declaravit Congreg. Concilii. Debet autem Parochus assistens animadvertere, quod si vocetur ad assistendum in Paræcia alterius Parochi, ut licite agat, obtinere debet facultatem a Parocho, in cujus Paræcia assistit; nam pro valore id non requiritur juxta communiorem. Si tamen sine licentia assisteret, incurreret suspensionem secundum aliquos. Si vero assisteret Parochus aliquis sine licentia Parochi alterutrius sponsorum, jam patet, quod invalidum fieret Matrimonium; & Parochus ille remaneret suspensus ab officio, & beneficio Parochiali, donec absolvatur ab Episcopo Parochi, cujus usurpavit ministerium: ex Trid. sup. cit. loc. Proprius autem Parochus ille censetur, in cujus Paræcia domicilium habent sponsi, vel continuæ habitationis, vel pro majori parte anni.

(*) Animadvertendum censemus, quod si quis in duobus locis quasi æqualiter plus, minusve habitet, tunc is duos habebit Parochos, & coram alterutro contrahere poterit; neque unus expectare alterius licentiam debet, cum par in parem potestatem non habeat. Consilium tamen mutuo habere poterunt, & sæpe expedies. Regulariter autem, ut animadvertit Sylvius in Suppl. q. 45.

3. 5.

a. 5. q. 5. videtur debere contrahere coram illo, in cujus Parochia manet tempore Matrimonii contrahendi.

(*) Ad contrahendum validè Matrimonium requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii, sive viri, sive mulieris. Ad domicilium vero requiritur, quod antequam Matrimonium contrahatur, spatio saltem unius mensis ille, qui contrahit, habitaverit in loco, ubi Matrimonium contrahitur: ex definitione Congregationis Concilii apud Fagnanum in cap. *Significavit*, de Parochiis, num. 39.

Quid dicendum respectu vagabundorum, quibus nullus est Parochus fixus, cum nullibi habeant domicilium? *R.* Illum censendum esse proprium illorum Parochum, in cujus paræcia tunc degunt: qui, ut etiam licite assistat, debet juxta Trident. sanctionem loc. cit. cap. 6. obtinere licentiam ab Ordinario loci eo fine, ut exploret, an aliquod impedimentum subierint; & hæc verificantur, etiamsi unus tantum sponsorum sit vagabundus.

(*) Circa alias Personas, seu potius de Parocho proprio ad perficienda quarumdam partieularium personarum Matrimonia, cujusmodi sunt e. g. Prætores, Judices, Medici, facultatis alicujus Professores, discipuli, famuli, licet exteri; carceri perpetuo, vel ad tempus addicti, puellæ in Xenodochiis contentæ, aut in septis Monasteriorum educandæ: legantur Institut. 33. & 88. Cardinalis Lambertini.

3. Nomine Parochi proprii intelligitur etiam proprius Superior, Parocho major, nempe proprius Episcopus; item Legatus Sedis Apostolicæ in illa Provincia; & Summus Pontifex, ut patet. Item etiam ille, qui quamvis revera Parochus non sit, e. g. ob vitium simoniæ in sui promotione; habetur tamen communiter bona fide, ut talis, & habet titulum coloratum beneficii parochialis. Item Parochus verus, quamvis nondum Sacerdos, cum revera sit Parochus. Item pro valore intelligitur Parochus, quamvis excommunicatus, etiam vitandus, interdictus, suspensus, dummodo adhuc beneficium Parochiale teneat; nec sit degradatus, depositus, beneficioque privatus; eo quia adhuc sit Parochus; & alioquin assistere Matrimonio non sit actus jurisdictionis, sed meri testis, & assistentis. Non tamen poterit, dictis censuris detentus alterum loco sui delegare; quia hic est actus jurisdictionis, quem exercere non potest donec absolvatur.

(*) Præcisa declaratione Sac. Congregationis a Diana relata part. 2. tract. 3. resolut. 32., cui, si vera est, & authentica, dubio procul subscribendum est, veriorem existimamus illorum sententiam, qui Parochum Matrimonio assistentem Sacerdotem esse debere contendunt. Hoc erui clare videtur ex Trid. sess. 24. c. 1. ubi exigit præsentiam Parochi, vel in ejus defectu, de ipsius tamen, aut Episcopi licentia, præsentiam alterius Sacerdotis; & etiam ex Later. presbyterum cum appellante, qui a Trident. Paro-

Parochus nuncupatur. Lego Sylvium q. 45. a. 5. qui refert ex Navarro Sacram Congregationem Cardinalium in hanc sententiam inclinasse.

(*) Parochus irregularis, aut excommunicatus, vel alia censura irretitus, dummodo suo beneficio non sit privatus, nec denuntiatus juxta communem opinionem valide, quamvis illicite, Matrimonio assistit: si vero sit denuntiatus, nec licite, nec valide assistit in sententia illorum, qui contendunt Parochum esse Matrimonii ministrum; quia in tali statu existens caret jurisdictione: immo etiam in sententia aliquorum contrariæ sententiæ. Utcumque res se habeat, validum foret Matrimonium, si Parochus etiam post denuntiationem excommunicationis, ex errore communi haberetur pro legitimo Pastore; quia ubi est error communis, Ecclesia supplet defectum. Matrimonium coram intruso celebratum in praxi pro invalido habendum est. Lege Continuat. Prælect. Tourn. Tract. de Dispensat. p. 1. c. 13.

(*) Validum est Matrimonium, quod initur vel coram Parocho, vel coram Parochi Vicario, etiamsi illis ab Episcopo interdictum sit, ne Matrimonii celebrationi assistentiam præstent. Cum enim ea non sit Episcopi auctoritas, ut possit inducere impedimentum dirimens, quod non est, aut aliquod Matrimonium, quod ex Canonum præscripto nullum, irritumve non sit, nullum irritumque statuere, illicitum quidem erit Matrimonium, si celebretur coram eo, cui Episcopus hujusmodi celebrationi adesse vetuerit; graviter etiam peccabit is, qui spreta Superioris prohibitione eidem assistentiam præbebit: at nulla ratione dici poterit, Matrimonium ipsum nullitatis vitio subjacere. Sic Bened. XIV. de Syn. Diœcesf. lib. 12. cap. 5. num. 2. & lib. 13. cap. 23. num. 3. qui etiam priori in loco ad id firmandum declarationem affert Sac. Congregationis Concilii. Num. vero 3. contrarium dicit ob contrariam rationem de Matrimonio celebrato contra interdictum Papæ, munitum Decreto irritante.

4. Potest Parochus, ex concessione sibi indulta a Trid. loco cit., alium, & quidem dumtaxat Sacerdotem loco sui delegare, qui Matrimonio assistat, quam licentiam vel voce, vel scripto concedere debet. Non sufficit tamen licentia generalis ministrandi in sua Paræcia omnia Sacramenta, juxta Probabiliorem. Nec sufficit tacita, aut præsumpta licentia sub ratihabitione, juxta declarationem Sac. Congreg. apud Fagnanum in cap. *Quod nobis* de Dispensat. Matrim. quod si post datam legitime licentiam, antequam Sacerdos delegatus ea utatur, Parochus obeat; si mors ejus innotescat Sacerdoti, non potest ea amplius valide uti; quia delegatio illa data fuit ob hoc Matrimonium. Secus est juxta plures ob titulum coloratum, & communem errorem, si mors non innotuerit. Si vero licentia fuerit concessa in generali assistendi suo loco Matrimoniis suæ Paræciæ; fateor, quod non auderem con-

consulere Sacerdoti illi, ut ea utatur: quia eo mortuo non perseverat virtualiter ejus intentio. Tandem in quovis casu necessaria est simplici Sacerdoti Parochi licentia.

5. Requiritur insuper pro valore etiam præsentia simultanea saltem duorum testium, ut jubet Trident. loco cit., qui sint ratione, auditu, & visu compotes: eo quod debeant facultatem habere testificandi indubitanter Matrimonium fuisse initum, si casus occurrat, unde debent esse præsentes, dum datur utrinque consensus. Cum autem Trident. nullam in hujusmodi testibus qualitatem postulet, infertur, quoslibet, sive mares, sive fœminas, de quibus nulla suspicio est, quod in casu occurrente sint pejeraturi, esse idoneos testes. Nemo tamen cogendus est per vim ad hoc, ut sit testis; quia tunc valide quidem, sed tamen illicite Matrimonium contraheretur.

6. Non est necessaria pro valore benedictio Parochi, neque ulla verborum prolatio, quæ ab ipso fiat: quamvis graviter peccent, qui ex proposito illam omittunt; quia in re gravi discordant a ritu Ecclesiæ. Sicuti graviter peccant, qui de repente coram Parocho comparentes una cum testibus, sive spontaneis, sive tractis Matrimonium ineunt, ut fieri solet a furtive contrahentibus, non sine gravi scandalo, & deordinatione.

7. Antequam celebretur Matrimonium, ex gravi præcepto Concilii loco cit., fieri debent denuntiationes futuri Matrimonii tribus festivis diebus continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho, vel Parochis intra Missarum sollemnia, nisi ex justa caussa Ordinarius dispenset. Quare, qui sine legitima Episcopi dispensatione contrahunt, & Parochus assistens, peccant mortaliter. Item debent fieri a Parochis utriusque sponsi, nisi consuetudo aliter obtinuerit, ut ab uno dumtaxat eorum fiant, ubi Matrimonium celebrandum est.

(*) Parochus Matrimonio interesse præsumens, cui legitimæ non præcesserunt denuntiationes, suspensione ab officio, triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur in cap. *Cum inhibitio* §. final., a qua quidem suspensione, cujus tempus est a jure determinatum, non posse eumdem absolvi ab Episcopo intra triennium, docent plures. Ipsis vero contrahentibus condignam pœnitentiam injungendam in eod. cit. §. final. statuitur. Testibus tamen nulla pœna reperitur imposita a Conciliis Later. & Trid. at nihilominus pleræque Diœcesanæ Syn. etiam in illos duxerunt animadvertendum pœna excommunicationis latæ sententiæ. Quam pœnam a prædictis Synodis potuisse valide infligi adversum Sotum in 4. d. 28. q. 1. a. 2. sustinet. Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 46. a. 2. cujus opinionem Fagnani etiam auctoritate munitam approbat, & amplectitur Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 12. cap. 6. num. 2.

(*) Idem Pontifex in Apostol. Litteris ad omnes Episcopos directis, incip. *Satis vobis compertum &c.* regulas sancit pro Matrimoniis

trimoniis occultis, quæ vulgo *conscientiæ* appellantur; ubi 1. monentur Episcopi, ne facile, & sine legitima, & urgente caussa moveantur ad remittendas publicationes. 2. Hortatur Pontifex, & impense eosdem Episcopos admonet, ut inquirant, num personæ Matrimonium secreto contrahere petentes, ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant; & ut curent, antequam contrahendi facultatem faciant, quod contrahentes clara, & indubia, & quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi. 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc Matrimonia celebrentur alterius ex contrahentibus; nec sine gravi impellente caussa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut a Parocho, vel Sacerdote contrahentes de debito proprio moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Episcopo exhiberi, in acta reservari, & caute servari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo suscepta tempestive in Ecclesia baptizari, ejus nativitas rite Episcopo describi, vel immediate per parentes ipsos, vel litteras ab ipsis scriptas, vel per fide dignam personam ab ipsis parentibus designatam, & demum in actis describi. 6. In contravenientium pœnam Matrimonii divulgatio stabilitur, atque hæc omnia nota fieri jubentur hujusmodi Matrimonia contrahere volentibus.

8. Est mortale, si una e tribus denuntiationibus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium malitiose impediri; tunc enim Trident. permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

9. Qui conscius est alicujus impedimenti inter sponsos, tenetur sub gravi illud Parocho manifestare, sive sciatur a sponsis, sive ignoretur: tum ex præcepto Ecclesiæ, tum jure naturali: at si ignoretur ab uno, debet prius ignoranti manifestari; ita exigente caritatis ordine, & præcipue si sit impedimentum infamiam aliquam afferens, e. g. incestus cum matre, sorore &c. si autem spes fructus non affulgeat, revelari debet parentibus sponsorum; sin autem, tandem Parocho; non obstante quod secreto naturali, & sub juramento secreti servandi sciatur tale impedimentum; quia hujusmodi secreta, & juramenta in casu essent vincula iniquitatis contra bonum commune, quod exigit, ne Matrimonia invalida contrahantur.

Si autem sciens impedimentum timeret sibi, vel suis ex revelatione grave malum imminere: in hoc arduo casu tradunt nonnulli hanc regulam; tunc cessare obligationem impedimentum revelandi: quia neque lex caritatis, neque reverentia Sacramento debita, neque obligatio legis Ecclesiasticæ obligant cum tanto gravamine; idem dicunt in casu quo prudenter timeretur grave scandalum oriturum, aut grave damnum alteri innocenti.

Q. 5. An ad valorem Matrimonii requiritur consensus parentum? *R.* neg. ex Trid. sess. 24. cap. 1. damnante sub anathemate

oppo-

oppositum docentes; sed addente hujusmodi Matrimonia semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Ratio est: quia Matrimonium est contractus tradens jus alteri in proprium corpus ad prolem generandam, qui, ut patet ex natura sua independens est ab assensu cujuscumque alterius.

Q. 6. An ad digne, & licite contrahendum Matrimonium, requiritur, dum celebratur, in ipsis contrahentibus status gratiæ? *R.* affirm. ut patet ex dictis de Sacramentis in genere. Unde si forte peccato mortali inveniantur gravati, tenentur præmittere Confessionem, vel saltem conari pro viribus ad actum perfectæ contritionis.

(*) Huic loco addendam censui necessariam doctrinam, quæ in lib. 7. cap. 29. de Syn. Diœces. explicatur, qua ratione gerere se debeant Parochi cum iis, qui doctrinam Christianam ignorant, & Matrimonium contrahere contendunt. Ibi enim ostenditur, & præcipitur neminem ad Matrimonium contrahendum admitti debere, qui Christianis institutis nondum satis edoctus sit, ostenditurque hunc esse communem Ecclesiæ sensum, & praxim, & Rit. Rom. & S. Carolo Borrom., & quamplurimis Episcopalib. Synodis, & Summ. Pontificum edictis; nihilque roboris habere, quæ quidam contra doctrinam hanc objiciunt. Unum tamen advertendum est; nimirum quandoque evenire, ut quis præcipua fidei nostræ mysteria & sciat, & credat: cetera pariter, quæ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo perceperit; sed quia hebetis est ingenii, & exilis memoriæ, post omnem adhibitam diligentiam, illa memoriæ retinere, & recitare non valeat; in hoc autem rerum statu non debet perpetuo arceri a Matrimonio, quod est institutum in officium naturæ; sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel crasse didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Vide celeberr. Constitut. Albertinas a Joann. Matth. Giberto Episcopo Veron. editas, Tom. V. cap. 23.

§. IV.

De Matrimonii indissolubilitate quoad vinculum.

Q. 1. An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum? *R.* 1. Matrimonium indissolubile est de jure naturali, pertinente, ut notavit Angelicus q. 67. Suppl. a. 2. ad secunda juris naturalis præcepta, idcirco a solo Deo quandoque dispensabilia, ad discrimen primorum præceptorum ejusdem juris, quæ sunt omnino immutabilia; quia oppositum eisdem est intrinsece malum. Ratio responsionis est: quia solutio hujusmodi vinculi repugnat finibus Matrimonii, legitimæ videlicet prolis susceptioni, ejusdemque convenienti educationi, atque animorum conjugum arctæ, & fideli conjunctioni; & quamvis non sit consummatum; ex

ex seipso tamen ad hæc omnia ordinatur. Nihilominus ob rationem paullo ante adductam poterit Deus aliquando Matrimonium etiam consummatum dissolvere quoad vinculum, tamquam supremus omnium creaturarum Dominus, omniumque jurium earumdem, auferendo ab ipsis jus, quod invicem habent in corpus alterius, & sua omnipotentia impediendo incommoda inde sequi nata.

(*) Relege, quæ ad rem hanc addidimus, Tract. I. cap. 2. de Legib. §. 3.

R. 2. Modo certum est de fide, Matrimonium consummatum esse indissolubile quoad vinculum jure Divino positivo Christi: ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet:* 1. Cor. 7. &c. & ex Conciliis Flor. in Decr. de Sacram. dicente: *Vinculum Matrimonii legitime contracti perpetuum est*, & de Trid. sess. 24. can. 7. Ratio est, quia Matrimonium consummatum est signum perfectum unionis Verbi cum humana natura, quæ unio nunquam est solvenda.

R. 3. Etiam Matrimonia Infidelium non baptizatorum sunt insolubilia quoad vinculum, quamvis contrahantur in gradibus ab Ecclesia prohibitis; quippe qui non subsint Ecclesiæ legibus: taliter tamen subsistit insolubile, ut ex præcisa, & mera conversione alterius eorum ad fidem non solvatur, posito quod infidelis pacifice, & sine irreligiosa immodestia cohabitare assentiatur: si autem cohabitare nolit, nisi, ut jura loquuntur, cum injuria creatoris; hoc est, subversionis periculo; tunc ex Dei dispensatione impertita Ecclesiæ in favorem Religionis potest conjux conversus ad fidem rescindere vinculum Matrimonii etiam consummati, & ad aliud ineundum transire: ex cap. *Quanto* De Divort., Matrimonium autem dissolvitur eo ipso, quod fidelis aliud Matrimonium ineat; quia solubilitas est tantummodo concessa in gratiam Christ. Religionis, & non in commodum infidelis injuste vexantis; ut deducitur ex Apost. 1. Cor. 7. Unde si aliud non iniret, conversus, quamvis ab infideli molesto recessisset, non posset infidelis aliud Matrimonium inire.

(*) Quamvis dicta ab Auctore de Matrimonio infidelium vera sint: non est tamen integrum, ut animadvertit Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 6. cap. 4. n. 3., conjugi converso transire ad alia vota, priusquam infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit cum illo quidem cohabitandi, sed non sine contumelia Creatoris; uti colligitur ex celeberr. Decreti Innoc. III. in cap. *Quanto*, de Divort. Et si conjux infidelis, seu in sua infidelitate remanens absit, vel lateat, ita ut interpellari non possit, juxta sententiam magis receptam, cui & Sac. Congr. Concilii annuit in quadam caussa Florentina discussa 17. Jan. 1722., necessaria est dispensatio Summi Pontificis, cujus est declarare, an in quibusdam circumstantiis desit obligare præceptum Divinum, quo prædicta interpellatio ante recisionem Matrimonii videtur injuncta.

Sed

Sed quo temporis momento rescinditur fœdus conjugii, de quo est sermo? Plerique DD. sentiunt interpellato conjuge infideli, eoque, aut expresse abnuente legitime cohabitare cùm fideli, aut intra terminum sibi in interpellatione præfixum nihil respondente, dissolutum statim censeri vinculum Matrimonii, quo erant ambo constricti. Alii arbitrantur tunc primum dirimi, cum conjux conversus alteras nuptias contrahit; ut etiam existimat Auctor.

Alia exorta fuit controversia, an Papa jus habeat primum Matrimonium in infidelitate contractum, & consummatum super sua auctoritate rélaxandi, & permittendi, ut posterior conversus maneat in secundo Matrimonio inito, dum adhuc in infidelitate detinebatur; seu post conversionem primi conjugis, vitam cœlibem a conversione eadem ducentis. Hæc controversia discussioni Sacr. Congregationis proposita fuit, sed indecisa remansit, & eadem Sac. Congreg. satius duxit a ferenda sententia abstinere, sicut idem Pontifex refert num. 5.

Sed hac de re legantur duæ ejusdem Pontificis Constitutiones ad rem hanc pertinentes, quarum altera edita die 6. Jan. 1745. incipit, *in Suprema*, & habetur tom. 1. Bull. num. 117. Altera publicata fuit die 30. Sept. 1747. cujus initium est, *Apostolici muneris*, & extat tom. 2. Bull. num. 38.

Q. 2. Si vir infidelis, qui convertitur, habeat plures uxores; quamnam retinere debet? *R.* Illam retinere debere, si cohabitare velit pacifice, quæ prima ducta fuit, cum qua dumtaxat valide contraxit; quia in præsenti Religionis statu Matrimonium a Domino redactum fuit ad primævam sui institutionem, ut unus uni conjungatur; quæ lex cunctos homines afficit, utpote lex supremi omnium Domini.

Q. 3. An Matrimonium fidelium baptizatorum licite aliquando dissolvi potest quoad vinculum? *R.* Tale Matrimonium, ratum dumtaxat, idest non consummatum licite dissolvi, quoad vinculum per professionem sollemnem Religionis ab Ecclesia approbatæ: ita ex cap. *Verum*, & ex cap. *Ex publico*. De Convers. Conjugator. Immo ex Tridentino, sess. 24. can. 6. id de fide definiente: quandoquidem hæc conditio, *Nisi Religionem profitear ante consummationem*, jure saltem ecclesiastico apposita est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit.

Nota. 1. Non sufficere solum Religionis ingressum, sed expectandam esse professionem ejusdem, qua emissa alter relictus potest ad novas nuptias convolare. 2. Duorum mensium tempus concedi conjugibus ad consummandum ex debito Matrimonium; ita ut neuter possit ab altero obligari ad consummandum ante duos menses. Si tamen etiam ad plures alios menses protraheret, quamvis illicite denegationem debiti, nec Matrimonium consummaret, idque probare valeret; adhuc Religionem ingredi, & profiteri posset.

Quid, si uxor intra bimestre denegans debitum, quia cogitat de ingredienda, & profitenda Religione, vi opprimatur a marito? *R.* Si revera semper resistat, plures rationabiliter dicunt, non privari privilegio ingrediendi, & profitendi Religionem inter viduas; cum nemo sine sua culpa, & multo minus per injuriam alterius, privandus sit jure suo. Maritus autem gravissime peccat id agendo contra justitiam; & propterea ipse post professionem uxoris non remaneret liber ad contrahendum aliud Matrimonium, quia ex parte sui illud consummavit, & vinculum insolubile subiit.

R. 2. Probabilior docet non posse licite debitum negare infra bimestre conjugem illum, qui non cogitat de ingredienda & profitenda Religione: quia privilegium negandi debitum est concessum ex solo motivo favendi cogitanti de Religione profitenda. Atque ab hac opinione in praxi recedendum non esse puto. Quando igitur conjux recens cogitat de Religione profitenda, sincere id alteri manifestet, ut cognito justo, & pio denegationis motivo praecludatur aditus omnibus inconvenientibus, quae sine tali manifestatione accidere possent.

R. 3. Nobis adhaerendum videtur doctissimis Theologis dicentibus, ob gravissimam caussam Pontificia prudentia discernendam Matrimonium ratum solvi posse per dispensationem Papae. Ratio est, quia id fecere Martinus V. & Eugenius IV. teste S. Antonino, aliique Pontifices. Porro valde injuriosum est Sedi Apostol. asserere tot Pontifices egisse, quod fieri non poterat. Ergo.

Q. 4. Num, & quando licita est Matrimonii dissolutio quoad torum conjugali vinculo remanente? *R.* 1. Talis dissolutio duas caussas legitimas recognoscit; nempe majorem vitae perfectionem, & crimen alterius conjugum. Major, inquam, vitae perfectio, nempe si ambo conjuges religiosum statum assumunt; si unus de licentia alterius Religionem ingrediatur, & profiteatur; in quo casu alter in saeculo remanens tenetur emittere votum perpetuae castitatis: ex cap. 4. & 8. de Convers. Conjugat. Si autem remanens in saeculo, quamvis non sine mortali, nolit amplius castitatem vovere, & ex ejus aetate praevideantur scandala adulteriorum oritura; dicit Sanchez lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 5. testans esse opinionem communem, teneri Episcopum reddere conjugi illi male feriato conjugem professum, ad debitum eidem reddendum, non ad petendum, & defuncto illo conjuge, vel in se reverso, & votum emittente teneri ad revertendum in Religionem: ita postulante bono communi, & scandalorum praeclusione.

R. 2. Si unus conjugum sine licentia alterius Religionem profiteatur sincere, & bona fide, nihilominus nulla est professio; ex cap. *Quidam*, & ex cap. *Accedentes*, de Convers. Conjug. unde tenetur reverti ad relictum conjugem, ita exigente justitia, ut patet. Et si conjux ille relictus moriatur ante alterum male pro-

fes-

fessum, hic non tenebitur ad Religionem reverti, cum ex professione invalida non oriatur debitum redeundi; non tamen poterit novum Matrimonium inire: quia, cum sincere voverit, præsumitur, quod se obstrinxerit ad non petendum debitum vivente conjuge, &; eo defuncto, ad servandam continentiam: posito; quod animum habuerit vovendi ea, quæ poterat, etiam independenter a professione Religionis. Secus est ob oppositam rationem, si præfatum animum non habuerit.

R. 3. Solvitur etiam licite Matrimonium consummatum quoad torum, si vir de licentia uxoris Ordines Sacros suscipiat, dummodo & ipsa modis supradictis castitatem voveat: ita ex juribus paullo ante indicatis. Id autem intelligas hoc modo: nempe, si viro de consensu uxoris Sacros Ordines suscipiente, uxor sit jam quinquagenaria, & vir septuagenarius, sufficiet, ut uxor emittat votum castitatis perpetuæ coram testibus: si vero sint ætate hac minores, debet uxor præter emissum votum, etiam ingredi monasterium, ut ex Sac. Canonibus docet communis, ob evitandum periculum incontinentiæ. Si autem vir de uxoris licentia ad Episcopatum assumatur, illa prius tenetur ingredi Religionem; aliter non est assumendus; ita ex speciali cap. *Sane* de Convers. Conjug. demum, qui sine uxoris licentia Sacros Ordines recipit, præter peccatum mortale incurrit irregularitatem; ex Extravag. antiqua *de Voto*: unde non potest ministrare in Ordine recepto, neque ad altiores promoveri, neque ad beneficium, neque ad officium ecclesiasticum, & tenetur ad uxorem petentem reditum reverti, & debitum reddere petenti; non autem potest ipse petere, ob votum emissum; cum ordo sit valide susceptus.

(*) Utique fieri potest dissolutio matrimonii ex mutuo consensu, studio vitæ perfectioris in Religione. At si unus conjugum post consummatum matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi; cap. 4. de Convers. Conjug. nisi in sæculo manens castitatem voveat, nec sit de incontinentia suspecta; c. 8. eod. tit. Vide Benedictum XIV. de Syn. diœces. lib. 13. cap. 12. num. 10. ubi plura ad rem hanc habet scitu digna: qui etiam num. 16. de viro Ordines Sacros de consensu uxoris suscipiente refert concessum esse etiam aliquando viro sexagenario majori, ut ad Sacerdotalem gradum ascendere possit, dummodo uxor fere sexagenaria perpetuam castitatem voveret. Item concessum esse etiam, ut vir septuagenarius de consensu uxoris acciperet Sacros Ordines, & uxor paris ætatis Tertiariæ habitum indueret; hac tamen superaddita conditione, ut diversas omnino ædes incolerent.

R. 4. Altera caussa licita dissolutionis quoad torum est votum castitatis ab utroque conjuge de reciproca licentia emissum post multam, maturamque consultationem, & prudentiam. Demum licite dissolvitur per electionem simultaneam conjugum vivendi in statu continentiæ sine voto factam modo prædicto.

R. 5. Solutio matrimonii quoad torum, criminis caussa, licite fieri potest ab innocente in perpetuum, ob adulterium, fornicationem, bestialitatem, sodomiam, & incestum alterius conjugis: ex cap. 5. & 8. De Divort. immo tenetur quandoque maritus ad divortium faciendum, quando uxor non resipiscit, ne participet in crimine cum eadem. Ita S. Thom. quæst. 62. Suppl. art. 2. Divortium tamen non est licitum in his casibus: 1. Si uterque conjux adulterium patraverit. 2. Si vir ipse uxorem prostituerit. 3. Si uxor bona fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum. 4. Si adulterium condonatum sit ei etiam tacite, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est. 5. Si fuerit vi oppressa. 6. Si latenter cognita ab aliquo fuerit sub specie viri lectum subintrante. Secundo casui addendum est ex communi, vel occasionem adulterandi dederit, denegando pertinaciter ei debitum: & isti casus variis textibus juris confirmantur.

R. 6. Conjux innocens potest privata auctoritate se separare quoad torum, modo ei constet de alterius adulterio. At separatio quoad habitationem (quod est proprie divortium,) cum sit publica, requirit auctoritatem judicis ecclesiastici. Pars tamen dimissa non potest absque alterius licentia ingredi Religionem, vel Sac. Ordines suscipere; quia dimittenti jus manet iterum revocandi partem dimissam. Ita D. Thom. loco cit. art. 3. Aliæ item caussæ legitimæ suppetunt intentandi divortium in jure recensitæ, respicientes grave periculum corporis, vel animæ imminens, quod aliter declinari nequeat: At si propter hos casus divortium sequatur, & deinde etiam emendatio; iterum conjungi tenentur, & simul in pace cohabitare.

§. V.

De Debito conjugali.

Q. 1. An conjuges tenentur reddere sibi invicem debitum rationabiliter petitum? *R.* teneri sub gravi; tum jure naturali, quia finis primarius matrimonii est prolis generatio; tum Divina auctoritate. 1. Cor. 7. ubi dicitur: *Vir uxori debitum reddat, similiter & uxor viro.* Dupliciter autem fieri potest petitio debiti: 1. expresse invicem verbis petendo: 2. interpretative, hoc est per signa ostendentia, quod uxor e. g. vult sibi reddi debitum. In utroque casu tenetur vir debitum reddere. Ita S. Thom. quæst. 64. Suppl. art. 1.

Q. 2. An aliquando denegatio debiti potest esse peccatum veniale dumtaxat, & etiam nullum peccatum? *R.* Affirm. & primo quidem quando petens benevole tantum, & non instanter petit, sed amiciter acquiescit modeste neganti. 2. Si petens petat frequentius, quam decens sit; nisi ex denegatione immineat petenti periculum incontinentiæ; aut nisi inde oritura sint dissidia; quia

tunc

tunc ex caritate sub gravi tenetur conjux reddere. Peccat igitur mortaliter conjux ille, qui suis dissolutionibus vel in materia luxuriæ, vel in quavis alia se impotem efficit ad reddendum debitum; sicut etiam si ex pœnitentiæ actibus ita se debilitet, ut impos ad debitum efficiatur; quia non sunt facienda bona cum gravi injuria proximi. Hinc deducas non posse unum conjugem licite se ab alio ad notabile tempus elongare sine alterius licentia: longitudo autem temporis metienda est a prudentia, juxta conditionem, ætatem, aliasque personarum circumstantias.

R. 2. Quando reddens debitum prudenter timet de gravi nocumento suæ salutis corporalis, non tenetur reddere petenti, sed hunc amiciter de hoc moneat. Si autem petenti immineat periculum incontinentiæ; huic periculo sibi subveniat recurrendo ad Deum, in alio lecto cubando: quia tali casu petitio non est justa: D. Thom. loco cit. art. 1. ad 2. Secus est, nisi aliter convenerint, si unus ante matrimonium non ignorabat, sed noverat morbum inficientem alterius; & nihilominus contrahere voluit; tunc enim tenetur saltem moderate reddere. Hæc doctrina, quæ est etiam Sylvii ad minus dubia videtur Continuatori Tournely, si judicari possit morbum hunc saltem proxime mortem illaturum esse.

(*) Ex D. Thom. in 4. dist. 32. quæst. un. artic. 1. ad 4. Conjux sanus tenetur reddere alteri laboranti morbo lepræ, non autem ei cohabitare: quia majus periculum est in cohabitatione, quam in copula. Atque id antea tradiderat Alex. III. cap. *Pervenit*, & cap. *quoniam*, tit. De conjug. leprosor. Hoc autem intelligendum est de eo casu, in quo conjugi sano non immineat notabile contagionis periculum ex hujusmodi congressu, juxta celeberrimos Canonistas, & Theologos interpretantes mentem Divi Thomæ.

Q. 3. Quandonam uxor debitum reddere non tenetur? *R.* 1. Non tenetur, quando pluries experta fuit, non posse se in lucem edere prolem viventem, sed mortuam tantum: quia præter speciale, & gravissimum mortis periculum ipsius uxoris, concipere redundat in detrimentum animæ prolis conceptæ. Sed res hæc est prius cum peritis medicis examinanda; & deinde quid agendum sit pro conscientia cum doctis Theologis discutienda: quia gravissimum onus viro imponitur.

(*) Plures Doctores asserunt conjuges licite uti Matrimonio posse in casu, quo mulier hactenus mortuos edidit filios; immo aliqui eorum sentiunt, ipsam mulierem marito graviter instanti obsequi debere, adeo ut graviter delinquat, si ipsi debitum pertinaciter deneget: quia nempe contingere potest, ut mulier post multos abortus feliciter tandem pariat; uti aliquando contingit, ut refert auctor gravissimus. Hæc autem sententia in praxi tenenda videtur Haberto. De Matrim. cap. 6. §. 1. prope finem.

Sylvius autem, cui Auctor adhæsit, contendit non teneri mu-

lierem in tali casu debitum reddere hac ductus ratione; quia mulier periculum vitæ subit. Si ita est (quod tamen non ita facile crediderim supponi posse) immunis censenda erit ab obligatione reddendi debitum, sicut alia justitiæ debita, quæ communiter non obligant cum tanto incommodo. Secus est, si tale periculum absit.

R. 2. Sola difficultas in partu non excusat a debito reddendo; quia non est incommodum afferens speciale, & morale periculum mortis, sed satis commune, & implicite acceptatum in contractu. Neque excusat a reddendo debito prolis multiplicatio in familia inope, si petens instanter petat, & moderate, & præcipue, si petenti immineat incontinentiæ periculum, aut dissidiis aperiatur aditus. His sublatis, non videtur mortale negare debitum pacifice, saltem si aliquoties reddatur.

R. 3. Nulla est obligatio reddendi debitum conjugi ebrio, aut mente capto; quia non petit, ut homo, sed ut animal: nisi prudenter timeatur aut aliqua gravis turpitudo, aut blasphemiæ, aut rixæ &c. ad quæ vitanda debitum reddendum est.

(*) Si ambo conjuges sint amentes, continuo seingendi sunt; nec licet sinere illos carnaliter copulari tum propter abortus periculum, tum propter prolis educationem, tum etiam propter naturalem honestatem. Ob eamdem rationem, si amentia se tenet ex parte uxoris, non est permittenda carnalis copula. Si vero solus maritus est amens, cum periculum prolis tunc non adsit, non est interdicendus uxori usus Matrimonii; quin potius illa teneretur viro insano qualiter potest petenti reddere debitum, si periculum est, ne alioquin vel polluatur, vel cum altera commisceatur, ad vitanda hujusmodi inconvenientia; tollendasque eorum occasiones.

Pater Basilius Pontius lib. 10. cap. 14. num. 8. videndum statuit ex medicorum consilio, an amens ex coitu deterior fiat, & majus salutis detrimentum patiatur; tunc enim judicandum erit, copulam esse illicitam mortaliter, vel venialiter juxta tradita supra isto capite, nimirum pro quantitate damni, cui ille redditur obnoxius. Quare qui sanus est, non poterit ab insano eo casu petere, neque reddere sine peccato mortali, vel veniali.

§. VI.

De honestate, & inhonestate actus conjugalis, aliarumque illecebrarum.

Q. 1. Quando actus conjugalis immunis est ab omni peccato? *R.* Cum D. Thom. quæst. 49. art. 5.

Quando conjuges conveniunt caussa procreandæ prolis, vel ut sibi invicem debitum reddant. Hinc 1. Si aliquis per actum Matrimonii intendit vitare fornicationem in conjuge, nullo mo-

lo modo peccat, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum Matrimonii pertinet. At secus est, si intendat vitare fornicationem in se, ob contrariam rationem; unde peccat venialiter. 2. Peccat etiam venialiter qui exercet copulam conservandæ sanitatis gratia: quia licet conservare sanitatem non sit de se malum; ad hoc tamen ordinatus non est de se Matrimonii actus. Si autem de consilio medicinæ vere copula judicaretur medium necessarium ad sanitatem conjugis, putarem; quod vacaret etiam a veniali, dummodo non excluderentur alia Matrimonii bona. 3. Quod si delectatio in actu Matrimonii quæratur ultra Matrimonii honestatem, ut si aliquis in conjuge non attendat, quod conjux est, sed solum quod mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset conjux, est peccatum mortale .... Si autem quæratur delectatio intra limites Matrimonii, ita ut talis delectatio in aliis non quæreretur, quam in conjuge, sic est veniale peccatum. Ex hoc sequitur ex communi gravi peccato mortali adulterii mentalis illos peccare, qui in actu conjugii aliam personam sibi imaginantur; quæ si sit altera conjugata, duplicis adulterii, si virgo stupri &c. culpa committitur. Circa hoc punctum damnavit Innocent. XI. thesim num. 9. in qua dicitur: „ Actus conjugii ob solam voluptatem exercitus, omni penitus caret culpa, & defectu veniali “. Putarem non adversari Angelico, asserere neque venialiter peccare conjugatum graviter tentatum ad fidem frangendam, & debitum petentem ad fidem servandam, & conjugalem amorem magis fovendum; quia tunc haberet pro fine unum ex bonis Matrimonii, nempe fidelitatis defensionem.

Q. 2. An illicitum graviter est; seu An maritus graviter peccat, volens exercere copulam, dum uxor patitur menstrualia?

R. Ita nobis videri, loquendo de menstruo naturali, quo mulieres singulis mensibus regulariter ad modicum tempus laborant; non autem de menstruo innaturali, qui ex infirmitate est, continuus, vel quasi continuus, vel nimis diuturne nonnullæ laborant. Nam in Scripturis accessus ad menstruatam semper connumeratur aliis criminibus mortali gravitate affectis: ita Levitici 18. & Ezechielis 18. Atque ita hæc loca interpretantur, Augustinus lib. 3. qq. sup. Levit. quæst. 64. Hieron. in cap. 18. Ezechielis, aliique Patres. Cum igitur regula fixa omnium Theologorum sit, illa peccata inter gravia recensere, quæ ab eloquiis Divinis gravibus criminibus connumerantur; cum ita connumeretur accessus ad menstruatam, juxta laudatorum Patrum interpretationem; ergo inter gravia erit recensendus. Ratio fundamentalis est, quæ indicatur a SS. Augustino loco cit. & a Div. Thom. in 4. dist. 32. quæst. 1. art. 2. quæst. 2. quia proles, quæ tunc forte concipitur, gravibus, & variis languoribus, & infirmitatibus est obnoxia; quod non accidit in menstruo innaturali; quia mulier in tali statu non potest concipere.

(*) Veteres plures, & quidem magni nominis, tum Theolo-

 gi,

gi, tum jurisconsulti lethalis criminis reum evadere existimarunt petentem debitum, ac conjugale officium exercentem tempore menstrui naturalis. E converso non pauci eum a culpa etiam veniali immunem declarant: maxime si inde quærat remedium concupiscentiæ, vel incrementum, & conservationem amoris conjugalis: quamvis censeant dissuadendum esse conjugibus coitum eo tempore. Nos media via incedendum esse putamus, statuendumque, conjugale debitum exigentem tempore naturalis fluxus peccatum quidem perpetrare, at hoc peccatum non esse mortale, sed veniale solummodo, quamvis grave intra latitudinem hujus generis peccati. Et hæc decisio communi fere Doctorum calculo D. Thomæ menti plane consona reputatur. Etenim S. D. loco superius laud. ex una parte asserit quidem, vetitum esse concubitum tempore, quo mulier mensis profluvio est affecta, atque adeo peccatum esse ex parte poscentis; ex alia vero parte, licet quale sit ejusmodi peccatum, an veniale, vel mortale expresse non definiat; attamen eo ipso, quod actum conjugalem in uxore, quæ, quodammodo coacta intemperantiæ conjugis servit, ne eum in damnabile incontinentiæ periculum conjiciat, innoxium pronuntiat, satis indicat in viro petente venialis confinia non excedere. Quare huic sententiæ subscripsere non solum prisci plures primi subsellii Doctores; sed & posteriores celebriores Theologi sanioris doctrinæ prævalidi assertores.

Nec ex ullo capite erui posse videtur oppositum: non ex Divina Scriptura; non ex SS. Patribus, non ex ratione. Et 1. non ex Scriptura. Utique in veteri lege, ut perspicuum est ex Lev. 18. & 20. nec non Ezech. 18. nefas erat, & sub pœna capitali prohibitum viro ad uxorem tempore menstruorum accedere, & in eamdem pœnam femina quoque incurrebat tunc dans copulæ operam. At neminem fugit, præceptum illud, ut *cæremoniale*, quatenus nempe accessum interdicebat septem diebus ob immunditiam; & ut *judiciale*, quatenus nempe pœnam mortis imponebat, cum ipsamet lege obsolevisse; solumque ut *Morale* nunc remanere, ut Angelicus docet loco pluries cit. sub quo respectu obligat quidem christianos, sed non tamen sub peccato mortali, sed veniali dumtaxat. Ita S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 10. §. 5. & Cornelius a Lapide sup. cap. 20. Levitici. 2. Non ex Patribus. Quamvis enim ipsi dure increpent, ac reprehendant talem concubitum; attamen nullus illorum mortalis culpæ ipsum expresse redarguit, ac condemnat, ut legenti facile constare potest. Demum non ex ratione, cui innituntur adversæ sententiæ Patroni, ex nocumento, quod in prolem redundat, deprompta; tum quia ea adfertur a D. Thoma, & tamen ex ipsa non infert esse peccatum mortale; tum quia Sanctus Antoninus loco cit. sic arguit: „ Non est major timor de infectione prolis tempore menstruo-„ rum, quam tempore lepræ: petere autem tempore lepræ non „ est mortale: ergo neque tempore menstruorum; « tum denique

quia

quia nunc corruit fundamentum, cui ipsa adhæret; innumeri namque conjuges coeunt tempore menstrui naturalis; & tamen aut nunquam, aut rarissime proli detrimentum aliquod evenit; puta quod nascatur leprosa, morbida, defectiva &c. Accedit, quod etiamsi proles alicui ex recensitis infirmitatibus obnoxia conciperetur, cum melius sit illi esse cum aliquo morbo, quam non esse, & si tunc is coitus non haberetur, forsan postea non generaretur, conqueri non posset de damno illato, immo maximo afficeretur beneficio. Quare id damni non tanti faciendum est, ut lethalem culpam constituat. Hinc D. Thom. in 4. dist. 32. art. 1. quæst. 4. & alibi censet, haud licere uxori negare debitum marito leproso, præcise ne nascitura proles eodem morbo inficiatur.

Esse autem peccatum veniale debitum petere, & conjugale officium exercere, dum mulier vacat consuetæ purgationi; immo inter venialia graviora esse percensendum, ex dictis aperte colligitur, unde nullus prudens, & cordatus id inficiabitur.

Quæres: an peccet, qui tali tempore præcise debitum petenti reddit? *R*. Mulierem, quæ menstrua consuetudine laborans marito instanter petenti debitum reddit, ut ejusdem incontinentiæ periculum declinet, nullum peccatum perpetrare; immo tenetur reddere, si monitioni ejus non acquiescat maritus, & a petitione non desistat. Hoc idem & de viro dicendum existimamus, qui menstruorum uxoris conscius rem habet cum ipsa exigente, si admonita non resipiscat, & a petitione non cesset. Legatur D. Th. loco cit. quæst. 3.

Q. 3. An peccat maritus copulam habens cum uxore prægnante? *R*. Si ex tali actu sequatur periculum abortus, est peccatum mortale. Si vero tale periculum non subsit, erit veniale petere debitum: reddere autem instanter petenti, neque erit veniale; ita postulante fidelitate promissa. Ita D. Thom. in 4. dist. 31. in expositione textus S. Hieronymi actum illum reprehendentis; & S. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 21. §. 4.

(*) Tempore etiam puerperii nec petere licet, nec reddere debitum. Si tamen tali tempore congrediantur, non videtur esse peccatum mortale, nisi notabile aliquod damnum inde sit rationabiliter timendum; puta si probabile sit, infantem necdum ablactatum vitiato ex concubitu lacte graviter debilitatum iri Lege Sylv. in Suppl. quæst. 74. art. 7.

Q. 4. Quomodo actus conjugalis exerceri debet? *R*. Circa modum exercendi actum conjugalem hæc regula communiter videtur statui posse, quod nisi sit modus impediens conceptionem prolis, aut afferens periculum effusionis extra vas naturale (qui modi juxta omnes semper sunt peccata mortalia, tam in petente, quam in reddente) non erit peccatum lethale; immo alius modus præter consuetum, si fiat absque dicto periculo, & ex rationabili motivo vel non nocendi proli jam conceptæ, vel ob dispositionem

cor-

corporis conjugum, vel ob aliam justam caussam, neque erit veniale. Ita S. Thom. in 4. dist. 31. circa finem, & Albertus Magnus itidem in 4. Sent.

Q. 5. Quid dicendum de osculis, amplexibus, tactibus, aliisque conjugalibus blanditiis, seorsim ab actu conjugali? *R.* Circa oscula, & amplexus minor est difficultas, cum ex se inter conjuges non videantur excedere confinia juris conjugalis; immo levia admodum habenda videantur, si fiant ad finem fovendi amoris reciprocum, & magis arcendi alteram compartem ab extraneis amoribus. Circa tactus vero, si fiant ratione usus conjugii; sic sunt liciti, & quandoque etiam necessarii. Si vero fiant, ad voluptatem habendam profluentem ex ipsis actibus, & sistendo in ipsis; tunc, si sine periculo pollutionis in utroque conjuge fiant, sunt peccata venialia: quia nonnisi superfluitas est delectationis intra conjugales terminos. Si fiant cum periculo pollutionis in altero ipsorum, & periculum advertitur, & non impeditur, tunc non excusantur a mortali; etiamsi pollutio non sequatur. Denique si fiant ex intentione, ut polluantur, aut quasi intentione, idest non cogitando, si eveniat pollutio, aut non eveniat, essent autem contenti, ut eveniret, tunc manifeste sunt peccata mortalia. Ita Cajet. in Summula Peccator. V. *Matrimonium* cap. *Usus Matrimonialis conjugii*; cui concinit Navarr. in Man. cap. 16. n. 42. Addo tamen a pluribus Theologis etiam benignioris doctrinæ magnam rationem haberi de hujusmodi tactibus in partibus obscœnis, præsertim morose, & sejunctim a copula factis, ut videre est apud Collegium Salmantic. in cap. *De Usu Matrimonii*, accusans illos, ut graves, utpote nimium christianam modestiam conjugalem dedecentes, nimisque pollutioni provocandæ proximos.

(*) Sunt tactus quidam adeo turpes, & infames ex defectu proportionis inter membrum tangens & tactum, ut nequidem copulæ intuitu valeant a gravi peccato excusari; quia nimirum graviter dedecent naturam rationalem, & indicia sunt libidinis prorsus dominantis, quæ caritatem, non secus ac frigus calorem, omnino expellit. Aliquos ex illis ex casuistis nonnullis exscribere pudor non sinit. Consule Ludovicum Habert de Matrim. c. 6. §. 5. quæst. 8. Pater Antoine Tract. de Obligationib. c. 3. qu. 8. aliosque.

Q. 6. Qui nupsit post emissum votum, vel Religionis, vel suscipiendi Ordinem sacrum, potest ne intra bimestre a contracto Matrimonio licite reddere debitum? *R.* Is peccat mortaliter nubendo, & non potest licite reddere debitum nec multo minus potest petere juxta omnes: quia intra illud bimestre potest adhuc votum implere; & alioquin consummando Matrimonium, se reddit impotem ad votum implendum: post bimestre vero, si petat, & consummet, juxta omnes peccat mortaliter prima vice petendo: quia sibi occludit viam implendi votum. Probabilius etiam est ob eamdem rationem, quod peccet graviter prima vice reddendo

post

post bimestre. Ne autem peccet lethaliter reddendo instanter petenti; debet ei revelare votum suum, illudque quamprimum exequi, ne diutius torqueat alterum conjugem innocentem, qui profecto ab hoc onere liberandus erat, etiam statim post celebratum Matrimonium. Mortuo autem conjuge innocente, votum, quod erat suspensum, iterum obligat, & implendum est, si fieri potest.

(*) Idem omnino sancit Auctor de eo, qui nubit post omissum votum Religionem ingrediendi, & profitendi, ac de eo, qui Matrimonium init post votum dumtaxat Ordines sacros suscipiendi, cum tamen, ut nobis quidem videtur, latum inter utrumque discrimen intercedat. Utique qui nubit post emissum votum Religionem ingrediendi, & profitendi, peccat nubendo, & prima vice consummando, sive petendo, sive reddendo. At Matrimonio prima vice, etiam intra bimestre, consummato, potest petere debitum, quia haud amplius est impeditus: non voto castitatis, quia votum Religionis non est votum castitatis; nec voto Religionis, quia Matrimonio semel consummato non potest Religionem ingredi. Attamen non ob id cessat votum: sed suspenditur, ut observant PP. Salmantic. tract. 15. de Statu Relig. capit. 2. punct. 2. num. 15. „ unde, subdunt, cum primum illud possit „ exequi tenetur: & sic si conjux velit simul ingredi Religio-„ nem, si committat adulterium, si in hæresim labatur, aut mo-„ riatur, aut libere facultatem ingrediendi Religionem conce-„ dat, aut alia caussa subsit justi divortii, tenetur tunc ingredi „ Religionem, & si tunc non impleat, graviter peccabit. “

In casu adulterii, licet remittendo illud prima vice petendo, aut reddendo peccet: attamen non postea; quia per remissionem factam amisit jus ad Religionis ingressum, vivente uxore, ut docet Felix Potestas, tom. 1. part. 4. cap. 9. num. 4266.

Qui vero Matrimonium init post votum suscipiendi Ordines Sacros, peccat solum nubendo, non consummando, etiam petendo: quippe nubendo factus est impotens ad votum implendum; nam per Sacri Ordinis susceptionem non dissolvitur Matrimonium ratum, antea contractum, sicut dissolvitur per sollemnem Religionis Professionem.

In casu autem, quod alter conjux adulterium committit, tunc tenetur implere votum suscipiendi Sacros Ordines, nec potest ulterius petere, aut reddere, quia cum adulter amiserit jus ad petendum, est ei liberum non petere, nec reddere, & sic votum implere. Idemque asserendum in aliis casibus supra recensitis. Videatur Felix Potestas loco cit. num. 4267.

Q. 7. An graviter peccavit nubendo, qui nupsit cum voto castitatis perpetuæ? *R.* Affirm. Quia se constituit in statu implendi; tenetur intra bimestre abstinere a petendo, & reddendo, cum saltem quoad hoc possit votum implere: post bimestre autem tenetur reddere petenti; ipse vero nunquam petere potest sine pec-

cato:

cato : ut autem à tanto periculo se liberet, dispensationem obtineat ab habente facultatem dispensandi: & circa hoc vide tradita Tract. 4. cap. 10. §. 5. Porro meminerit dispensatus ad petendum debitum, quod quilibet actus impudicitiæ extra Matrimonium est in ipso contra votum, & quod mortuo conjuge votum reviviscit juxta alibi dicta.

(*) Nota 1. Ordinariè peccat mortaliter is, qui post votum simplex castitatis contrahit Matrimonium; quia ordinarium est, quod contrahentes habeant voluntatem consummandi.

Si quis autem voto simplici adstrictus contraheret animo transeundi ad Religionem ante consummationem; non peccaret quidem contra votum: sed tamen, nisi haberet justam caussam id faciendi, peccaret, tum decipiendo sponsam, tum ei nocendo: quippe non tam facile alteri nubet ob suspicionem copulæ; vel alicujus, quod in ea sponso displicuerit.

2. Qui post votum simplex castitatis contraxit Matrimonium, juxta Div. Thom. in Supplem. quæst. 53. artic. 1. ad 3. non potest sine peccato mortali illud consummare, nequidem reddendo debitum, nisi prius tentet ea media, quibus possit votum suum observare. Nam per consummationem facit contra votum; & reddit se impotentem ad illud deinceps observandum: antea vero sunt ei aliquot modi possibiles, ut si dispensationem obtineat, si alteri persuadeat vel continentiam vovere, vel cedere juri petendi debitum, aut si alter jus amiserit petendi ante consummationem Matrimonii. Quando nihil est istorum, si is, qui voverat, est ad Religionem idoneus, tenetur eam ingredi ad præstandum, quod promisit: quia non superest ei alia via. Si vero non est idoneus ad Religionem, & satis certum est, eum in nullo monasterio esse recipiendum; non licet quidem ei Matrimonium consummare debitum exigendo; eo quod votum servare debeat, quantum potest; non peccabit tamen ne quidem prima vice, si rogatus consummet; quia ad hoc tenetur, cum non potest modis prædictis servare continentiam.

3. Qui post votum simplex consummavit Matrimonium absque dispensatione, sive benefecerit, sive malefecerit, non peccabit deinceps reddendo debitum; peccaret tamen petendo. Vide Sylvium in Supplem. quæst. 53. artic. 1. a quo hæc omnia deprompta sunt.

4. Qui nubit post emissum votum castitatis ad omnia recensita tenetur. Qui vero Matrimonium contrahit post emissum votum non nubendi, peccat contrahendo, sed post contractum licite debitum petere, & reddere potest: at uxore mortua, nuptiis abstinere debet.

Q. 8. Quibus aliis casibus non licet debitum petere? *R.* Conjugi, qui post contractum Matrimonium votum castitatis emisit, non licet petere debitum: reddere autem tenetur petenti, qui suo jure privari nequit. 2. Non licet petere, sicut nec reddere, in

loco

loco sacro juxta communem cum Sancto Antonino 3. part. tit. 1. capit. 21. §. 2. Nam propter hoc indiget locus sacer reconciliari ex natura facti; licet per accidens, scilicet, quia est occultum, non indigeat reconciliatione. Propterea secundum aliquos auctores dumtaxat excusantur, si diutius in loco sacro commorari compellerentur, & interea gravi tentatione incontinentiæ pulsarentur cum periculo pravi consensus.

(*) Non licet debitum denegare ob devotionem, vel communionem intentam, si absolute petatur, vel periculum sit incontinentiæ, dissensionum &c. Sanctus Carolus monet conjuges, ut in magnis sollemnitatibus anni, diebus Dominicis, & jejuniorum, & quibus Eucharistiam percepturi sunt, sumpserintve, ab usu Matrimonii, quantum possunt, communi consensu abstineant, idque conformiter multis canonibus antiquis.

3. Illicita mortaliter est petitio debiti conjugi illi, donec obtinuerit dispensationem ab habente facultatem dispensandi, qui copulam consummatam habuit cum persona consanguinea sui conjugis in primo, aut secundo gradu; eo quia peccando cum tali persona contraxit affinitatem cum suo conjuge; habere autem copulam cum persona affine est incestus. Tenetur tamen debitum reddere conjugi innocenti, qui operam non contulit ad talem incestum; nam ille non debet privari sine culpa jure suo.

Quæres: an ab incurrendo hoc impedimento non petendi debitum excuset ignorantia legis, illud inducentis? *R.* Negat. Quia, ut dicitur in cap. de ignorantia 13. *ignorantia facti, non juris excusat*; ut e. g. si invincibiliter ignorasset personam illam esse consanguineam conjugis, quia tunc, cum nec perpetrasset incestum formalem, nec impedimentum petendi debiti contraxisset; secus vero, si dubitasset esse consanguineam conjugis; aut ex metu, quamvis gravi peccasset; contraxisset enim dictum impedimentum ob rationes toties allatas.

4. Non privatur jure petendi debitum conjux, qui baptizat proprium filium in necessitate, ut docet Divus Thomas in 4. distinct. 42. quæst. 1. artic. 1. & nos etiam alibi diximus. Circa ignorantiam hujus, aliorumque similium attende ad dicta paullo ante.

5. Conjux, qui committit adulterium, juxta communem fundatam in lege Canonica privatur jure petendi debitum hoc modo, nempe quod non possit constringere alterum conjugem innocentem ad sibi reddendum debitum: ex quo patet, quod innocens possit, si velit, hoc jus illi restituere. Monendum tamen censeo, quod si conjux innocens, &. conscius criminis prudenter prævideat ex denegatione, præcipue diuturna, debiti, imminere reo pericula gravis incontinentiæ, aut concipiendi odium, excitandi diffidia &c. putarem, quod ex caritate teneretur innocens hæc mala impedire, aut petendo ipse tali frequentia, quæ alterius infirmitati sufficiens esse possit, quamvis

de-

declarando se non remittere ; aut , si hæc non sufficiant, ad præcavenda dicta inconvenientia , remittendo injuriam , & maxime per elapsum aliquod tempus denegati debiti. Moneo item, quod innocens tenetur ex animo remittere offensam, & parcere adultero quoad animum, hoc eidem significando, quod parcit pro offensa; at quod non remittit jus deperditum. Nihilominus se gerat modo insinuato.

6. Illicitus est congressus conjugalis, quando oritur dubium de valore celebrati Matrimonii. Tunc enim debet, qui dubitat, desistere a petendo debito , quousque omnem , quam possit , diligentiam adhibeat , ut veritatem inveniat ; & si veritas declaret , fuisse impedimentum dirimens , procuranda statim erit dispensatio , & interea abstinendum etiam erit a redditione debiti . Si autem veritas haberi non possit post adhibitam omnem moralem diligentiam , sed adhuc dubium subsistat, dicunt quamplurimi licite posse etiam petere : quandoquidem omnis moralis adhibita diligentia ad assequendam veritatem efficit ignorantiam invincibilem de contrario , si veritas haberi non potuit . Quod si antequam contraheretur, ab hujusmodi dubio pulsabantur contrahentes , & nihilominus contrahere voluerunt , antequam veritas illucesceret , juxta omnes nec petere, nec reddere possunt debitum conjugale; quia possessio, quæ incipit cum mala fide , nullum jus tribuit in dubio de possessione. Si vero unus dumtaxat contrahentium dubitavit , nec adhibuit diligentiam , ut dubium purgaret, tenetur a petendo abstinere , reddere autem debet comparti innocenti post bimestre . Bimestris autem tempore , cum licite negare possit , nec reddere tenetur ; sed pacifice conquiescere faciat conjugem , atque omni diligentia procuret, ut dubium purificetur; quod si obtinere non valeat, reddere tenetur post bimestre ; an autem possit petere , non ausim affirmare ob canones loquentes de contrahente bona , non mala fide . Unde sincere exponat casum Sacræ Pœnitentiariæ, si sit occultum , & sublationem impedimenti similiter petat sub conditione , quod adsit , & ea obtenta petere licite poterit .

* *
*

APPENDIX

In qua nonnulli casus Matrimonii usum spectantes proponuntur, ac resolvuntur.

Q. 1. NUm uxor teneatur reddere debitum marito, qui senio confectus nequit amplius præ naturæ debilitate copulam perficere? *Respondet* Pontas V. *Debitum conjugale*, cas. 40. Si non ita impotens sit vir, quin aliquando, puta semel in uno, aut altero mense copulam perficere valeat; certum videtur illius uxorem ad debitum ei persolvendum etiam sub peccato mortali teneri: at secus est, si tanta laboret impotentia, ut copulam sæpius tentatam perficere, ac semen intra vas muliebre nullatenus emittere valeat; ex cap. *Quod sedem* 2. de frig. & malef. lib. 4. tit. 15.

Quæres 2. An lethaliter delinquat uxor, quæ conjugale debitum reddit viro, quem experientia novit in actu ipso sese retrahere cum effusione seminis extra vas? *R.* Graviores Theologi tenent peccare talem mulierem debitum non negando; quoniam debitum reddendo rei natura sua malæ, & illicitæ dat operam. At si maritus ei comminetur mortem, ni acquiescat, poterit ne uxor reddere debitum ad evadendam mortem, aut petere, aut reddere debitum, ad evitandum grave incontinentiæ periculum, in quo versatur? Plurimi Theologi id negant: continuator Tournely tract. de Matrim. cap. 7. num. 17. casum hunc expendit, eumque indecisum relinquit quoad primam partem: quoad vero partem alteram, „ poterit, inquit, quantum existimo (mulier; „ quæ versatur in gravi incontinentiæ periculo reddere, aut pe- „ tere) saltem sine gravi culpa, si post adhibita remedia oratio- „ nis, eleemosynæ &c. idem grave incontinentiæ periculum con- „ tinuare supponatur. Sicut enim ob gravem caussam licet Sa- „ cramenta petere ab infami ministro, quia potest is, quod „ petitur, legitime dare; sic & videtur uxor uti posse jure, „ quod habet ad copulam, quia penes maritum est legitime co- „ pulari «.

Quæres 3. Num graviter peccet mulier, quæ, cum frigidior sit a natura, tactibus sese ad seminandum excitat, postquam vir seminavit, & sese retraxit? *R.* Sunt pro utraque parte, affirmante scilicet, & negante, plures Theologi. Sed Confessarius in hoc casu utatur hoc monito Ludovici Habert. De Matrim. capit. 6. §. 2. dicens: „ quoniam isthæc incommoda accidunt ex natura „ frigidiore in quibusdam mulieribus, consulet Confessarius, ut „ ante actum conjugalem faciant, quæ necessaria sunt, ad com- „ movendam libidinem, secluso tamen pollutionis periculo «. Et relata S. Augustini auctoritate ex lib. 1. de Nupt. & Concup.

cap. 24.

cap. 24. sic concludit. „ Igitur tactus, & alia, quæ præmittun-
„ tur, non voluptatis, sed necessitatis gratia ad commovendum
„ libidinosum illum ardorem in ordine ad copulam, sunt prorsus
„ innoxia, sicut & ipsa copula, iisque uti possunt, & debent
„ mulieres naturæ frigidioris, ne post concubitum acrioribus uran-
„ tur ignibus: " id & ego (inquit præcitat. Continuator Tour-
„ nely num. 24.) suaderem: sed feminas opinionem animo re-
„ pugnante sequentes acriter redarguere non audeo ". Addit San-
chez lib. 9. disp. 17. num. 11. post Cardinalem Cajetanum, Ta-
bienam &c. fas esse marito, ubi ipse semen effudit, copulam
continuare, donec femina seminet; quia id pertinet ad comple-
tam uxoris copulæ consummationem. Videatur & Paulus Zachias
quæst. Medico-Legal. tom. 2. lib. 7. tit. 3. quæst. 6. Hæc pru-
dens Confessarius præ oculis habeat; sitque, valde cautus & cir-
cumspectus, dum de istis materiis disseritur, & requisitus sem-
per ea suggerat, quæ habita ratione circumstantiarum ad re-
movendum pœnitentem a periculo peccandi sibi aptiora viden-
buntur.

Quæres 4. An sit lethalis culpa delectatio morosa de cogita-
tione concubitus habiti, vel habendi ab altero conjuge, dum ta-
lis copula de præsenti haberi non potest? *R.* 1. certum est illi-
citos esse conjugibus, quemadmodum solutis, tactus libidino-
sos cum semetipsis, quando sunt absentes, hec habere possunt
congressum; quippe tactus libidinosi suapte natura inclinant ad pol-
lutionem.

R. 2. Quoad solam delectationem morosam de cogitatione con-
cubitus habiti, vel &c. dissident invicem Theologi. Negant plu-
res Recentiores: Adfirmant e converso alii non pauci, iique gra-
viores, quorum sententia probabilior est, dum delectatio est cum
commotione carnis, alteratione spirituum, & partium titillatio-
ne, ut communiter est ejusmodi delectatio. Quamvis enim dele-
ctatio isthæc objectum respiciat licitum, & honestum, in præsen-
tibus tamen circumstantiis evadit odiosa, & criminosa ob ratio-
nem allatam in præced. respons. Hinc ut laxa, & a veritate
prorsus aliena rejicienda est hæc sententia: „ Licita est conjugi-
„ bus delectatio morosa venerea, seu voluntaria admissio, appro-
„ batio, *ac veluti fruitio delectationis venereæ* exurgentis in par-
„ tibus inverecundis ex commotione spirituum generationi inser-
„ vientium, ex copula conjugali tantum cogitata, *etiam altero*
„ *conjuge absente*, vel alias ipsa copula impedita, vel prohibita,
„ seclusis semper tribus prædictis, periculo pollutionis, dubio,
„ de Matrimonii valore, & voto castitatis ".

Quæres 5. Quandonam intemperantia in actu conjugali exercen-
do ad mortalem culpam pertingit? *R.* Concors est Theologorum
sententia, intemperantiam in actu conjugali exercendo esse pecca-
tum per se, & ex natura sua solummodo veniale: ex S. August.
lib. 1. de Nupt. & concup. cap. 14. & Div. Thom. quæst. 49.
Suppl.

Suppl. a. 6. Tunc vero per accidens intemperantia in actu conjugali exercendo ad mortalem culpam pertingit, quando graviter nocet valetudini, sive petentis, sive reddentis, ut ex dictis alibi constat.

Quæres 6. Num peccet mortaliter maritus, qui uxorem suam ita adamanter singulis prope diebus deosculatur, ut inde carnales motus, & quidem vehementes, in se excitari sentiat? Respondet Joannes Pontas tom. 3. V. *Osculum*, cas. 2. dubio procul peccare mortaliter maritum, si ex talibus osculis nascatur pollutio, vel in proximum fœdi hujus peccati periculum deveniat: at, utroque secluso, lethalis noxæ damnandum non esse censet, cum & ipse carnalis actus inter conjuges non modo licitus, verum etiam quandoque meritorius sit. Id autem confirmat auctoritate Merbesii laxarum opinionum hostis infensissimi. Non tamen diffitendum est, subdit Pontas, quin talia, quibus liberius, & frequentius indulgent conjuges, gravia venialia sint delicta. Ex his intelligit Sapiens Confessarius, quomodo se gerere debeat.

§. VI.

De impedimentis Matrimonium impedientibus.

Q. 1. QUot sunt impedimenta matrimonium impedientia? *R.* Impedimenta Matrimonium impedientia, seu, quæ reddunt illud solummodo illicitum sunt quatuor contenta hoc versu:

Ecclesiæ vetitum, Tempus, Sponsalia, Votum.

Ecclesiæ vetitum significat prohibitionem ab Episcopo, vel Parocho factam, ne contrahatur Matrimonium, ob ortam difficultatem alicujus impedimenti donec veritas elucescat: cap. 3. de Matrim. contract. & cap. ult. de Clandest. desponsat. Significat insuper prohibitionem, ne contrahatur sine præviis denunciationibus. Item ne contrahatur ab excommunicatis sine prævia absolutione. Tandem ne contrahatur invitis rationabiliter majoribus: & hæc omnia obligant sub gravi.

Tempus significat tempora celebrandis nuptiis interdicta, quæ juxta Trident. sess. 24. c. 10. sunt a prima Dominica Adventus usque ad diem Epiphaniæ inclusive; & a die Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive; quæ prohibitio non cadit super privata celebratione, sed super sollemni juxta Rit. Romanum: sollemnitates nuptiarum prohibitæ sunt, nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest; quamobrem nedum contrahere private coram Parocho, & testibus; verum etiam sine pompa sponsam domum inducere, & moderatum convivium parare non videntur

prohibita; nisi tamen consuetudo aliter ferat; nam in Diœcesibus, ubi neque celebrandi private Matrimonium est consuetudo, erit sub gravi observanda.

(*) Benedict. XIV. institut. 80. nullum crimen admittere sponsos existimat, si dictis temporibus etiam Matrimonio indulgeant; ostenditque id defendi a celeberrimis Theologis, & Canonum Interpretibus; quamvis a nonnullis istorum contrarium sustineatur; idque consuetudini, & instituto Ecclesiæ valde consentaneum esse; proindeque neminem imposterum hac de caussa, nec sibi, nec aliis restrictionem, aut scrupulum injicere debere.

Sponsalia cum alia persona inita, & nondum dissoluta sunt tertium impedimentum impediens, ob gravem injuriam, quæ irrogatur primis sponsalibus, primoque sponso, patet ex jure naturali.

Votum denotat votum simplex castitatis antea emissum, aut votum Religionis ingrediendæ, & profitendæ, aut votum suscipiendi Sacros Ordines, aut votum non nubendi, & ducendi vitam cælibem.

Q. 2. Quis habet potestatem dispensandi ab hujusmodi impedimentis? *R.* Potestatem hanc habet Episcopus in sua Diœcesi, exceptis dumtaxat votis Castitatis perpetuæ, & Religionis, quæ a solo Pontifice dispensantur. Porro sub voto castitatis venit etiam votum Virginitatis, ut plerumque intelligitur, nisi forte vovens expresse intellexerit se obligare ex voto ad abstinendum a primo lapsu.

(*) Non solum in votis castitatis perpetuæ, & religionis nequit Episcopus dispensare, sed neque etiam in Sponsalibus. Quando sponsalia valida sunt juramento firmata, neque Pontifex potest dispensare sine gravissima caussa, quæ commune bonum respiciat, ut patet. Si vero sponsalia valida non fuerunt juramento firmata, utique ob caussam vere justam, & gravem poterit dispensare Pontifex; at non Episcopus; nam generatim Episcopus nequit dispensare in casu, quo jus est acquisitum alteri tertio. Et nominatim quoad præsentem materiam videtur hæc dispensatio Episcopo interdicta cap. *Ex Litteris* 2. de Sponsal. & Matrim. Hæc dispensatio solum locum habet, cum sponsalia valide contracta adhuc equidem valent, & altera pars nondum remittit jus suum, quod habet in aliam; subest tamen aliqua caussa, quæ suadeat dissolutionem; quando autem adest sufficiens ad dissolvenda sponsalia, certe nulla requiritur dispensatio, sed neque auctoritas, vel sententia judicis; sed partes resilire possunt propria auctoritate, per se loquendo, secluso scilicet scandalo. At vero cum dubitatur de existentia, vel sufficientia caussæ ad resiliendum, omnino ad Episcopum spectare debet dijudicare, & sententiam ferre; immo in puro dubio post inquisitionem perseverante, nequidem in foro externo per sententiam Judicis fieri potest dissolutio.

§. VII.

§. VII.

De impedimentis dirimentibus.

IMpedimenta dirimentia sunt illa, quæ invalidum efficiunt Matrimonium, si fuerit attentatum. Statuere autem hujusmodi impedimenta pro fidelibus ad solam Ecclesiæ auctoritatem pertinet, cui fideles subjiciuntur. Principes autem Supremi, qui infideles non baptizatos in suis regionibus habent, respectu ipsorum constituere possunt Matrimonii impedimenta. Quia tale Matrimonium Sacramentum non est; sed merus contractus civilis.

Q. 1. Quot sunt impedimenta dirimentia Matrimonium?

R. Sunt quindecim sequentibus versiculis comprehensa.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Ætas, Affinis, si Clandestinus, & Impos,
Raptave sit mulier; parti nec reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

I. Error circa personam v. g. putando esse Bertam, quæ est Titia, jure naturali irritum reddit Matrimonium: quia impedit consensum in substantiam contractus nempe in personam, quacum contrahitur, ut ait S. Tho. q. 51. Suppl. & cum eo communis. Si tamen volens contrahere cum Berta, cui substituitur Titia, revera in animo velit contrahere cum præsente; vere in foro conscientiæ valide contraheret cum Titia, quamvis habitualiter putaret esse Bertam; quia extaret consensus de præsenti cum præsente, quam vult, nec interfuit error, quia hanc vult. Id autem verificatur, etiamsi error esset tantum concomitans: quia etiamsi error concomitans non efficiat actum positive involuntarium, efficit tamen *non voluntarium*, ait Angelicus 1. 2. q. 6. a. 8. idest efficit, ut contractus, qui nunc fit, non sit actualiter de præsenti volitus, prout requiritur a Matrimonio. At contra est juxta D. Tho. q. 51. Suppl. a. 2. ad 4. & communem cum eo, si error versetur circa meras qualitates personæ, puta notabilitatem, divitias, virginitatem, indolem, probitatem &c., ob contrariam rationem: nisi error qualitatis aut redundet in personam, aut expresse, & per se intendatur illa qualitas tamquam objectum primarium consensus, ob rationem superius adductam. Dicitur autem redundare in personam, quando qualitas illa distinguit, & determinat personam, ut eam discernat a quavis alia. Dicitur vero qualitas esse primario intenta, quando efficit assensum conditionatum; tunc enim deficiente qualitate non est Matrimonium, saltem in foro conscientiæ, & veritatis, quia deest consensus, cum desit objectum primarium illius. At in foro exteriori non admit-

 titur

titur exceptio, nisi fuerit exterius coram testibus declaratus; quo deficiente compellitur a judice stare Matrimonio; & tunc pro conscientia novum assensum præstare debebit in personam illam, & Matrimonium inire.

II. Conditionis nomine significatur servitus proprie dicta, qualis est mancipiorum, quæ si a contrahente libero ignoretur, irritum reddit Matrimonium: ex cap. *Si quis ingenuus* 29. q. 7. & alibi. Quia, ait Angelicus loco cit. q. 52. a. 1. est qualitas nimis clare redundans in personam; nimisque recedens ab æqualitate, quæ requiritur inter conjuges respectu usus Matrimonii &c. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem; quia cederet juri suo; vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam; quia par est utriusque conditio. D. Tho. ibid.

III. Nomine voti intelligitur votum sollemne castitatis emissum in Religione approbata, quod dirimit Matrimonium celebratum post ejus emissionem: ex plurib. Canonib. & ex Trid. sess. 24. can. 9. Similiter Ordo sacer, susceptus ante Matrimonium dirimit, ut definit Trident. loco cit. At Ordinem sacrum susceptum post Matrimonium ratum, & ante illius consummationem illud non dirimere, apparet expressum ex Extravag. Joann. XXII. tit. 5. in qua dicitur quod si maritus ante Matrimonii consummationem suscipiat Sac. Ordinem sine conjugis licentia, irregularis fiat, atque moneatur, non tamen compellatur, Religionem profiteri; & si nolit, uxori petenti restituendus est, & Matrimonium cum ea consummet, nempe reddendo ei debitum, non illud ab ea exigendo, ut notat Glossa ibid., nisi ad illud petendum dispensationem obtinuerit. Porro pœnæ audentium contrahere Matrimonium post Ordines Sacros, aut professionem religiosam, etiam Monialibus applicabiles respective, sunt excommunicatio ipso facto incurrenda, irregularitas, privatio beneficiorum, si quæ habent; sed hanc incurrunt post sententiam Judicis. Ex Clementina de Consang.

IV. Cognationis nomine designatur conjunctio quarumdam personarum. Cognatio Matrimonium dirimens triplex est, Legalis, Spiritualis, & Naturalis, seu Carnalis: Legalis est conjunctio, seu propinquitas personarum orta ex adoptione perfecta, qua persona aliqua assumitur in filium, aut filiam, aut nepotem, & deinceps, tamquam hæredem necessarium; & persona ita assumpta transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc cognatio legalis dirimit pro semper Matrimonium inter adoptantem, & adoptatum, nec non inter adoptantem, & adoptati posteros usque ad quartum gradum inclusive: item inter adoptantem & uxorem adoptati, nec non inter adoptatum, & uxorem adoptantis: at non pro semper, sed dumtaxat quousque liberentur a patria potestate, aut per mortem adoptantis, vel per legitimam emancipationem: ita ex cap. un. de Cognat. Leg.

(*) Duæ sunt species adoptionis, quarum altera adrogatio dicitur,

citur, altera generali vocabulo adoptio appellatur. Adrogationis hæc sunt propria. 1. Quod eorum tantum est, qui sunt sui juris. 2. Quod fieri debet auctoritate Principis. 3. Adrogatus transit in potestatem adrogantis, fitque ejus hæres necessarius. Adoptio simplex illorum est, qui sunt in potestate, fitque auctore Patre, qui in potestate habet imperium Magistratus: per hanc adoptatus neque a naturalis patris, vel avi potestate egreditur, neque adoptivo Patri ex testamento succedit necessario, sed tantum jus succedendi habet ab intestato; primam, non alteram impedimentum Matrimonio præstare communis est Theologorum sententia,

Assumptio personæ extraneæ, idest personæ, quæ non est in potestate adoptantis; ut in ea sunt hæres, & filius: unde persona etiam consanguinea adoptari potest; quia est extranea hoc sensu, quod eo careat conjunctionis gradu, ad quem adoptatur in filium, vel filiam, vel neptem, vel deinceps, quia ex leg. *Nec apud*, Cod. de hæred. institut. non potest quisquam adoptari in fratrem, vel parentem. Hæ duæ species cognationis legalis etiam soluta adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem adoptati Matrimonium dirimunt.

Porro ab ista specie legalis cognationis excludendi sunt: 1. nati illegitimi adoptantis, §. ult. institut. *De Nupt.* 2. Emancipati, quæ est probabilior opinio Covarr. p. 2. c. 6. §. 5. 3. Excludendi sunt fratres, & sorores adoptivi. Vide Covarr.

Tandem conditiones civili lege præscriptæ, ut quis possit adoptare, istæ sunt: 1. ut adoptans sit sui juris. 2. Major vigintiquinque annis. 3. Ut sit masculus; feminæ namque nonnisi ex privilegio adoptare possunt. 4. Ut adoptans habeat naturalem generandi potentiam, aut saltem a nativitate habuerit, sed ex accidenti amiserit; per quod excluduntur frigidi ex natura, leg. 2. §. de Adopt. 5. Ut adoptans sit ejus ætatis, quæ adoptati ætatem excedat annis decem, & octo. 6. Ut persona extranea cum adoptatur, præsens sit adoptanti, & in adoptionem consentiens: leg. *Neque*, & leg. *Post mortem*, §. fin. de Adoptionib.

Cognatio spiritualis est propinquitas spiritualis personarum orta ex Baptismo, & Confirmatione: & est inducta jure Ecclesiastico, nec non declarata impedimentum dirimens: de qua omnia diximus in cap. 1. hujus Tract.

Cognatio carnalis, seu naturalis, quæ consanguinitas vocitari solet est vinculum, seu conjunctio personarum, qua per carnalem generationem ab eodem propinquo stipite, seu principio descendunt, dirimit autem Matrimonium usque ad quartum gradum inclusive. In coordinatione consanguinitatis duæ distinguuntur lineæ, nempe recta, & transversa, aut collateralis; sicut etiam distinguuntur varii gradus intra easdem. Linea consanguinitatis absolute accepta definitur: „ Ordinata connexio personarum habentium inter se consanguinitatem in ordine ad eumdem stipitem. Stipes autem est illa persona, in quam, velut in principium originis

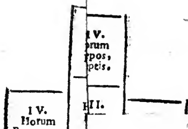
personæ consanguineæ concurrunt. Linea recta alia est ascendentium, & est coordinatio personarum secundum habitudinem ad suum principium originis; e. g. Pater, mater, avus, avia, proavus, proavia, abavus, abavia: alia descendentium, & est coordinatio personarum secundum habitudinem principii ad derivatos: v. g. filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis, abnepos, abneptis. In utraque hac linea tot sunt gradus, quot personæ dempta una: unde filius distat a patre uno gradu; nepos ab avo duobus gradibus &c. Linea transversa alia est æqualis, & est habitudo inter personas ab eodem communi stipite æqualiter distantes, e. g. inter fratres, & sorores, patrueles, & consobrinos: linea transversa inæqualis est habitudo inter personas inæqualiter a communi stipite descendentes, e. g. patruus, & nepos ex fratre. Harumce linearum gradus descriptos invenies in arbore hic posita:

Consanguinitas juxta descriptos gradus lineæ tam rectæ, quam transversæ, æqualis, vel inæqualis modo non dirimit, nisi usque ad 4. gradum inclusive; ex Concil. Later. IV. cap. 30. relati in cap. *Non debet*, de Consang. & Affinit., & novissime ex Trident. sess. 24. de Reform. Matrim.

(*) Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium, saltem jure humano, ut compertum est ex resp. Nicol. I. ad consulta Bulgar. cap. 39. Immo juxta multos etiam jure naturali, saltem seclusa necessitate conservandi speciem humanam. Consanguinitas autem in linea collaterali nunc irritum reddit Matrimonium usque ad 4. gradum inclusive, ut dicit Auctor. Nemo Catholicorum ambigit, consanguinitatem in primo gradu descendentium, & ascendentium in linea recta dirimere jure naturali: quia natura humana refugit talem concubitum, ut valde indecentem. Videtur etiam jure naturali prohibitum Matrimonium inter fratres, & sorores; licitum dumtaxat in exordio mundi, ob necessitatem propagandi speciem humanam. Ita Augustinus lib. 14. de Civit. Dei cap. 16. Hinc si duo infideles frater, & soror Matrimonio juncti converterentur ad fidem; juxta hanc opinionem, quæ defenditur a Soto in 4. dist. 40. a. 4. cui plures subscribunt, separandi essent. At quia opposita opinio D. Bonaventuræ in 4. dist. 40. a. 2. & aliorum, sua probabilitate non caret; idcirco occurrente casu, exponenda esset res S. Sedi, & agendum, quod illa decerneret. Hinc inutile non erit addere, quod statuitur ab Innoc. III. in cap. *Gaudemus* de Divortiis, 8. nempe paganos, qui uxores duxerunt in secundo, vel tertio, vel ulteriore gradu sibi conjunctas post conversionem suam posse insimul remanere.

Ceteri vero gradus sive in linea recta, sive in transversa dirimunt jure ecclesiastico juxta plurimos; ut patet tum ex cit. Innoc. non distinguente inter gradus rectæ, vel transversæ lineæ: tum

ad
me
ad
fed
do v
Sanch
ipfum
deinde
terium
(*)
conjug

Compe

fu
re
nc

pe
tr
Pr
vi
ni
co
co
a
v
ex
ac
o
co
fe
q
te
n

unt,
n 4.
oc-
uod il-
itur ab
ios, qui
radu fibi

ersa diri-
cit. In-
æ lineæ :
tum

cum ex Trid. sess. 24. cap. 5. ubi pariter nulla sit discretio gradus recti a transverso. Si igitur Ecclesia dispensare ab illis potest, non sunt de jure naturali..

V. Criminis nomine denotantur nonnulla crimina, quæ facile perpetrari possent, nisi jura ecclesiastica sancirent, validum contrahi non posse Matrimonium inter reos hujusmodi delictorum. Primum itaque crimen est uxoricidium, vel mariticidium ex prævia conspiratione, eoque animo, ut post illius mortem Matrimonium celebret conjux superstes cum persona, quæ in mortem conspiravit, effectu mortis secuto dirimit Matrimonium inter conspirantes: ex cap. *Si quis viventi*, 31. q. 2. & alibi. Sufficit autem, ut mors secuta fuerit ex conspiratione, sive physica, sive morali; nempe suasione, consilio, jussione, &c.; immo etiam ex solo consensu prævio in occisionem exequendam ob sui gratiam ad contrahendum Matrimonium. Non tamen sufficit, quod alter occidat, vel occidere faciat absque ulla cognitione, scientia, vel consensu alterius; ex cap. *Laudabilem* de Convers. Infidel., neque sola ratihabitio occisionis factæ in sui gratiam: neque sufficit, quod ad occisionem conspiret ex odio, aut ne accusetur de adulterio perpetrato, aut ne occidantur in adulterio deprehensi, vel ex alio motivo, nisi sit ad Matrimonium ineundum: ex c. *De eo qui duxit*. At sufficit, ut intentio occidendi manifestetur alteri ob ineundum Matrimonium; licet non præcesserit promissio futuri Matrimonii.

Secundum crimen dirimens est homicidium cum adulterio, nempe quando etiam solus conjux adulter adulterio perpetrato suum occidit conjugem, vel conjugem alterius ex intentione nubendi cum adultero, quamvis omnino inscio, oritur impedimentum inter illos: ex cap. *Super hoc*, & alibi. Requiritur ergo adulterium perpetratum ante occisionem, neque refert, si post, vel ante machinationem mortis. Requiritur præterea, quod mortis illatio sit ex intentione nubendi cum altero, seu adultero, vel adultera.

Tertium crimen dirimens est adulterium cum sola promissione futuri Matrimonii de futuro, sive promissio præcedat, sive subsequatur adulterium: ex cap. *Relatum*, 1. q. 1. & alibi; ne, ob promissionem futuri Matrimonii, inducantur conjuges ad intentandam mortem conjugi innocenti; propterea neque sufficit solum adulterium, neque sola promissio, sed utrumque requiritur. Tamen ad incurrendum hoc impedimentum non requiritur, quod adulterium committatur ex pacto nubendi post mortem conjugis, sed sufficit adulterium perpetratum etiam sine hoc pacto: dummodo vel ante, vel post extet promissio. Observant plures apud Sanchez, quod si promissio facta fuisset ante adulterium, & ante ipsum serio retractata, non exurgeret hoc impedimentum, si deinde perpetretur adulterium; secus, si promissio sequatur adulterium, quamvis deinde retractetur ante mortem conjugis.

(*) *Nota*. Sola promissio de ineundo Matrimonio post mortem conjugis, irrita est, quia dat occasionem vitæ conjugis insidiandi.

Ad incurrendum hoc impedimentum requiritur adulterium consummatum, & quod ab utroque sciatur esse tale, nempe complicem esse conjugatum; non tamen requiritur, quod promissio sit mutua, sed sufficit, quod sit acceptata, etiam solo silentio ejus, cui fit. 2. Pro foro externo sufficit, etiam promissio verbis solummodo facta; quia præsumit animum verbis expressum. Si autem promissio esset conditionata, sive impleatur ante conjugis mortem, sive non, est impedimentum dirimens.

Quartum crimen est adulterium conjunctum cum Matrimonio inito, vivente adhuc conjuge altero; quia, præterquamquod hoc Matrimonium sit invalidum, ut patet, conjunctum cum adulterio evadit etiam impedimentum dirimens, ne amplius valide simul contrahere possint.

VI. Disparitas cultus significat, quod contrahentium unus sit baptizatus, & fidelis; alter non, sed infidelis. Hæc Matrimonia semper fuisse jure naturali, & divino prohibita docent multi ob magnum perversionis periculum, quod imminet fideli ex continua, intima, & benevola conversatione cum infideli: ut patet exemplo Sapientiss., & olim Sanctiss. Salomonis 3. Reg. c. 11. & solum fuere permissa, quando spes affulgebat nullum subesse periculum, immo potius sperabatur beneficium conversionis infidelis, & quod proles in vera fide esset educanda. Hinc hujusmodi Matrimonia sunt irrita solo jure ecclesiastico per universalem, & antiquissimam consuetudinem vim legis habente. Hinc in casu urgentissimæ necessitatis poterit hoc impedimentum a Pontifice dispensari.

Quando ambo infideles conjugati convertuntur ad fidem, jam verum Matrimonium perseverat; quando vero unus tantum convertitur, jam diffuse supra dictum est. Matrimonia inita inter conjuges, quorum unus sit catholicus, hæreticus alter, valida sunt, cum ambo sint rite baptizati, ut supponitur; at per se loquendo sunt graviter illicita ob periculum perversionis, & ut alia omittam, quia prohibentur a Gener. Concil. Chalcedonensi c. 13. Si vero tale periculum cesset, tam respectu conjugis fidelis, quam respectu prolis nasciturae, obtenta prius licentia a Pontifice, vel ab Episcopo respective licite iniretur Matrimonium. Item ex aliqua gravi caussa, quæ in Regiis contrahentibus emergere potest, licite petitur a S. Sede licentia, quæ quibusdam positis conditionibus concedi solet.

VII. Nomine vis significatur metus gravis, qui a juristis vocitari solet, metus cadens in constantem virum. De metu, ejusque speciebus alibi satis abunde diximus. Metus itaque gravis, sive absolute, sive respective, injuste incussus ab exteriori caussa ad extorquendum Matrimonium irritat, & invalidum efficit Matrimonium tali metu contractum: ex cap. 14. 15. & 28. de Sponsal. & quidem jure ecclesiastico, & etiam jure quodam naturali; cum contra jus naturale videatur, quod per injuriam adeo gra-

vem

vem aliquis sibi acquirat jus perpetuum in personam alterius. Ratio, cur voluerit Ecclesia, ut irritum sit Matrimonium, est, quia contractus Matrimonii semel valide initus, non est rescindibilis ex jure Divino; & ideo Ecclesia provide disposuit, ne initus cum tali metu sit validus. At secus est de metu levi, & de metu reverentiali; ille enim, utpote talis, debuit repelli, neque admittitur in foro; iste vero non affert aliud incommodum, nisi ruborem, & displicentiam quamdam agendo contra voluntatem, & reverentiam majoribus debitam, quod non ita difficile superari potest; ideo juxta communem non efficit invalidum Matrimonium. At si metus exiret limites solius ruboris, aut displicentiæ; quippe quod genitores, tutores, aliique majores expressiones quasdam proferrent, significantes gravem mœrorem, contristationem, & offensam ex denegatione optati consensus; ut exinde in animum puellæ excitaretur metus, ne in posterum male, & dure tractaretur, ne amplius benigne aspiciatur, ne via alteri Matrimonio obstruatur &c. tunc puto probabiliorem illorum opinionem, hujusmodi timorem irritum reddere Matrimonium; cum revera notabiliter minuat voluntarium, postulatum a contractu totius vitæ decursu duraturo. Vide dicta de metu in Tract. de Actibus Human. & alibi.

Nota caute observari debere, an ille, cui metus incutitur, dederit caussam, ut sibi metus incuteretur ob culpam, propter quam licite compelli possit ad Matrimonium; si enim caussa, quam reus dedit, ut sibi metus incuteretur, non sit earum, propter quas compelli possit justo jure ad Matrimonium, injuste incuteretur ad illud extorquendum; ut si stuprator non fuerit violentus, sed stupraverit filiam sponte consentientem, & forte procurantem; juste quidem dicit pater, te accuso; at injuste dicit, aut duc filiam; quia non semper justo jure obligatur stuprator non violentus ducere stupratam; & tunc invalidum esset Matrimonium. Secus esset, si stuprator audiens patrem dicentem, *te accuso*: hic, ut accusationem evaderet, sponte offerret, stupratam consentientem ducere.

Ex hactenus dictis inferas primo, quod, quando Matrimonium est invalidum ob consensum metu gravi injuste incusso extortum, corruit, etiamsi fuisset juramento firmatum ex communiori: quia juramentum non convalidat, neque confirmat, quod non est. 2. Matrimonium ita irritum neque resolvi in sponsalia valida. 3. Graviter peccare illum, qui consensu ita extorto celebrat Matrimonium; quia illud celebrat cum impedimento dirimente.

VIII. Ligamen denotat vinculum prioris Matrimonii, sive rati, sive consummati, quo persistente jure Divino, irritum est in nova lege alterum Matrimonium: cap. 2. de secundis Nupt. Non potest igitur alterum Matrimonium iniri, nisi prius constet de obitu alterius conjugis: pro qua certitudine habenda hæc regula statuitur a Doctoribus, quod nec sola absentia multorum anno-

rum,

rum, nec sola fama de morte conjugis sufficiat ad fundandam moralem certitudinem, ut novum ineatur connubium; sed requiritur testimonium authenticum de morte conjugis, quod testimonium approbetur ab Ordinario, sine cujus assensu, & consilio in eo casu non debent Parochi quidquam agere. Et nisi tale testimonium haberi possit, requiritur testimonium virorum fide dignorum, quod itidem admittatur ab Episcopo. Si quis igitur post contractum Matrimonium novum bona fide incipiat prudenter dubitare de morte prioris conjugis, tenetur abstinere a petendo debito, reddere autem debet petenti inscio; si vero uterque Matrimonium ineundo dubitavit; uterque a petendo abstinere debet, & a reddendo, juxta superius dicta.

IX. Honestatis nomine significatur justitia quædam publicæ honestatis in quadam affinitate, & propinquitate quarumdam personarum jure civili, & canonico inducta, quæ profluit ex sponsalibus validis, & absolutis, nec non ex Matrimonio rato dumtaxat, nondum consummato, ob publicam honestatem. Si ex sponsalibus oriatur, efficit, ut sponsus nequeat valide ducere consanguineam sponsæ in primo gradu; & vicissim, ut sponsa &c. ex Trident. sess. 24. c. 3. Idque etiamsi sponsalia justa de caussa fuerint dissoluta: ex cap. *Si quis*, 27. q. 2. & alibi. Si ex Matrimonio rato oriatur: nullum efficit Matrimonium usque ad 4. gradum inclusive juxta declarationem S. Pii V. in Bulla 26. in qua asserit Tridentinum circa hoc nihil innovasse. Porro hoc impedimentum subsistit, quamvis postea detegatur Matrimonium, etiamsi dumtaxat ratum, fuisse nullum ob aliquod impedimentum dirimens, dummodo non fuerit nullum ex defectu consensus; quia tunc hoc impedimentum non exurgit. Ita communis ex variis juribus.

Item hoc impedimentum usque ad 4. gradum consanguinitatis inclusive, exurgit ex defectu sollemnitatis a jure requisitæ, nempe ex defectu assistentiæ Parochi, & testium: quæ opinio est in praxi tenenda, utpote favorabilis Sacramento, & in qua agitur de valore ejusdem: sicuti etiam si consensus fuerit conditionatus, & conditio ponatur, neque fuerit retractatus consensus: quia tunc consensus transivit jam in absolutum.

X. Impedimentum ætatis denotat irritum esse Matrimonium, quod contrahitur ante annos pubertatis: cap. 10. *Ex Litteris*, & alibi. Si tamen tanta discretione donarentur ante pubertatem, ut percipere valerent gravitatem hujusmodi contractus, & tanto vigore naturali, ut essent ad copulam habendam habiles, Matrimonium subsisteret: ex cap. *Tuo*, de Despons. Impuber. Hinc 1. potest de plenitudine potestatis Ecclesiasticæ dispensari, ut duo impuberes nubant, si certo constet de sufficienti discretione. 2. Connubium validum est habendum, si duo, paucis ante pubertatem mensibus, nubant, dummodo certo constaret, eos fuisse sufficienti discretione donatos. Quando autem Matrimonium est invalidum

validum defectu ætatis, resolvitur in sponsalia valida, ipsisque æquivalet, ex cap. un. de Desponsat. impub. in 6., dummodo tamen illud Matrimonium, quamvis irritum, initum fuerit coram Parocho, & testibus: proinde ex Matrimonio hujusmodi consurgit impedimentum publicæ honestatis dumtaxat usque ad primum gradum.

XI. Affinitas definitur conjunctio, seu propinquitas personarum, orta ex copula carnali completa, sive fuerit licita, sive illicita; & oritur dumtaxat inter consanguineos mulieris, & virum: ex cap. *Porro*, 35. q. 5. Quando oritur ex copula licita, seu conjugali extenditur usque ad 4. gradum inclusive: ex cap. 8. de Consang. quando oritur ex copula illicita, idest non conjugali, non se extendit, nisi ad 2. gradum inclusive, ex jure novo Trident. sess. 24. cap. 4.

In affinitate computantur lineæ, & gradus, sicut in consanguinitate.

Valde probabilis est opinio Soti in 4. d. 41. a. 3. Quod affinitas in primo gradu lineæ rectæ, orta ex legitimo Matrimonio dirimat jure naturali: ita deducitur ex Aug. lib. 22. cont. Faustum c. 61. & ex Angel. lect. 1. in 1. Cor. c. 5. Ratio etiam suadere videtur; quia affinibus in primo gradu lineæ rectæ obstat illa æqualitas, & libertas in Matrimonio requisita. In reliquis gradibus lineæ rectæ, & in omnibus lineæ collateralis impedimentum dirimens est dumtaxat juris positivi; & idcirco justis de caussis potest ab Ecclesia dispensari; quemadmodum pluries ab ea factum fuit. Porro consanguinei conjugum, vel copulatorum non fiunt affines inter se; cap. 5. de consang.

(*) Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 9. cap. 13. examini subjicit, an valide contrahi possit Matrimonium inter Vitricum, & uxorem Privigni? Porro num. 2. refert Sac. Congregationem Concilii post maturam discussionem validum pronunciasse die 8. Martii 1721. Matrimonium inter Vitricum, & uxorem Privigni contractum. Circa vero Matrimonia cum Noverca, vel Nuru sic subdit idem Pontifex num. 4. Ostendit certum non esse, quod affinitas, quæ ex Matrimonio caussatur, jure naturali dirimat Matrimonium in primo gradu lineæ rectæ; cum probatissimi Auctores doceant, nullam affinitatem, ne eam quidem, quæ est in primo gradu lineæ rectæ dirimere Matrimonium jure naturæ, sed jure tantum Ecclesiastico, & consequenter super eo impedimento, gravissimis urgentibus caussis, posse a Summo Pontifice dispensari: Sylvius tom. 5. V. *Dispensatio*. Legatur Rigantius tom. 4. ad reg. 49. Cancell. num. 18. & seqq.

XII. Circa impedimentum Clandestinitatis omnia, quæ hic desiderari possent, fuse tradita invenies, ubi disseruimus de sollemnitatibus requisitis ad valorem Matrimonii inter baptizatos.

XIII. Nomine impotentiæ significatur inhabilitas ad copulam naturalem, & prolificam. Hæc autem impotentia ortum habet

vel

vel ex maleficio, quod diaboli ope habuit effectum, vel a principio naturali; & hæc in viro procedit, aut ex nimia naturæ frigiditate, aut ex testiculorum carentia, vel attritione, aut ex debilitate complexionis, aut ex improportione excedente, & monstruosa membri virilis, aut ex nimia ejusdem modicitate. In femina autem impotentia naturalis regulariter oritur ex nimia vasis arctitudine.

Rursus impotentia alia dicitur absoluta, & efficit personam impotentem respectu omnium, aut virorum, aut fœminarum; alia respectiva, & efficit impotentem respectu dumtaxat alicujus. Utraque hæc impotentia subdividitur in perpetuam, quæ tolli non potest, aut sine peccato, aut sine vitæ periculo; & temporaneam, quæ tolli potest modis licitis, & ordinariis, sive naturalibus, quamvis aliquod incommodum afferentibus, sive spiritualibus, puta exorcismis, precibus contra maleficia. In hac impotentia non comprehenditur sterilitas; cum non prohibeat copulam ex se sufficientem ad prolis generationem; quamvis hæc per accidens non sequatur.

Certum est apud omnes, impotentiam absolutam, perpetuam, antecedentem Matrimonium, quamvis in uno dumtaxat conjugum inveniatur, dirimere, & irritum reddere Matrimonium, tum jure Canonico, ex tit. *De frigidis*; tum jure naturali; quia Matrimonium consistit in mutua traditione corporum ad copulam aptam generationi, quam traditionem impotentia perpetua ex natura rei impedit: & hæc impotentia irritat Matrimonium respectu cujusque: impotentia autem positiva respectu dumtaxat illius, cum quo maritalis congressus nequit haberi. Ex hoc non sequitur, habentem unum testiculum, & accidentaliter impotentem ad copulam ob infirmitatem non perpetuam invalide contrahere, cum primus potiatur organo sufficiente; & secundus sublata infirmitate possit præstare id, a quo impeditur propter infirmitatem. At senes adeo annosi, qui, quamvis habuerint impotentiam, illamque exercuerint, ætate tamen ita sunt confecti, ut illam in posterum non possint exercere juxta veram sententiam invalide contrahunt; nihil enim prodest, eos olim potentiam habuisse, qua modo carent, & quam certo moraliter nunquam sunt recuperaturi: unde revera sunt pro futuro perpetuo impotes, immo semper in deterius sunt ituri. De aliis, qui possunt, vel non possunt valide contrahere ex dictis colligitur. Non ita tamen dicendum de muliere vetula, quæ, nisi arctitudine impediatur (de qua paullo infra) semper est idonea ad perficiendam copulam cum viro non impote.

Quando maleficium præcedens Matrimonium, ex quo oritur impotentia, ex occulta Dei providentia nullo modo licite tolli potest, post triennalem experientiam jam efficit impotentiam perpetuam, & irritum reddit Matrimonium cum tali impedimento contractum. Verum si conjux post initum secundum Matrimonium

expe-

experiatur, redditam sibi esse potentiam consummandi, tenetur reddere ad priorem conjugem: quia impotentia non fuit perpetua, sed dumtaxat præsumpta, ut talis. At si dubitet respectu prioris conjugis non esse sublatum, non tenetur ad illum redire: ex cap. 33. q. 1. Si autem dubitet, an maleficium præcesserit Matrimonium, an eidem supervenerit, probabilius videtur, præsumendum esse, quod præcesserit; & idcirco Matrimonium nullum efficere; quia si judicetur Matrimonium subsistere, eo quod præsumatur maleficium non præcessisse, favor iste retorquetur in damnum ipsius Matrimonii; quod est contra regul. juris, *Quod gratia*, in 6.

Quando impotentia est ex parte mulieris quæ judicio prudentum matronarum, aut sapientum medicorum adeo arcta est, ut respectu cujusque viri impotens ad copulam censeatur, nequit valide contrahere, ex communi. Secus est, si impotentia illa sit dictorum judicio remediabilis per incisionem, non mortalem, quamvis satis molestam, & dolorosam, si mulier acquiescat se incisioni submittere. Si vero contrahat bona fide, & post Matrimonium deprehendatur arctitudo, ita ut sine incisione copula haberi nequit: tenetur juxta communem pati incisionem non periculosam vitæ; quia ex vi contractus initi, tenetur, etiam cum gravi incommodo, se reddere idoneam viro in re adeo gravi. Si vero intervenire debeat gravis morbus in incisione, putarem, quod, dummodo certa sit moraliter Medicorum judicio, incisionem non esse mortalem, ipsa teneatur eidem se subjicere, ob rationem superius dictam.

Qui nubit cum dubio, an sit impotens perpetuus, an temporaneus, peccat mortaliter, ut patet; nunc autem a jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis possibilibus, & debitis conentur tollere impotentiam, quo completo, si duret impotentia, nullum est Matrimonium; cap. 5. de frigid. & malef. ubi conceditur illis, qui bona fide contraxerunt, ut, si velint, simul permaneant, tamquam frater, & soror: modo constet abesse periculum incontinentiæ. Illud triennium experientiæ, si impotentia sit ex parte viri, vel ex maleficio incipit a die primæ attentationis copulæ; quando se tenet ex parte uxoris, incipit a die, qua cœperunt adhiberi remedia.

Impotentia superveniens Matrimonio illud nunquam dirimit, si fuerit consummatum; si vero fuerit ratum dumtaxat, poterit dissolvi, non ex vi impotentiæ, sed per professionem Religionis, vel per Pontificis dispensationem: in casu autem, quod nolit Religionem profiteri, Matrimonium subsistit; & tunc tenetur sustinere omnia remedia citra mortem, ut se potentem reddat, juxta superius dicta.

Circa hermaphroditos, in quibus reperitur uterque sexus, poterunt ipsi contrahere secundum sexum, qui in ipsis prævalet, alias invalide contrahunt. Si uterque sexus sit in iis æqualis,

quod

quod rarissime evenit, tunc poterunt alterutrum eligere, & secundum a se factam electionem contrahere: quo facto aliud Matrimonium secundum alium sexum contrahere mortuo primo conjuge prohibentur, quamvis esset validum; cum nec ex se, nec ex ullo jure sit irritum. Porro Parochus vocatus ad assistendum Matrimonio, quorum unus contrahentium esset hermaphroditus, tenetur, antequam assistat, efficere, ut iste coram judice Ecclesiastico declaret sexum, quem eligit; & cum juramento affirmet, se juxta sexum electum ducturum vitam imposterum usque ad mortem; ita juxta omnes. Denique duos hermaphroditos æqualis omnino sexus neque licite, neque valide contrahere posse; sustinet Perez disp. 37. sect. 15., nam pateret usus promiscuus utriusque sexus, a quo nedum honestas; sed & natura ipsa, tamquam a re detestabili, adhorret.

XIV. Quid sit raptus, & quot modis committatur, diximus suo loco. Raptus autem inducens impedimentum dirimens Matrimonium inter raptorem, & raptam tunc evenit, quando ipsa violenter abducitur contra suam voluntatem, juxta probabiliorem. Ratio est, quia Tridentinum voluit impedimentum cessare, si rapta esset a raptore separata, & in loco tuto, ac libero constituta; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus: igitur si ipsa omnino libere consentiat in sui raptum, non erit raptus, qui inducat impedimentum. Idem dicendum quoad sponsalia, nempe invalida esse, si rapiatur violenter puella, aut mulier ad ipsa contrahenda; ita enim Sac. Congregationem declarasse affirmat Molina disp. 10. n. 22.

Quid dicendum, si post contracta legitime sponsalia, nimis differatur celebratio Matrimonii, & sponsus moræ impatiens sponsam rapiat, ipsa renuente, & resistente? *R.* Certum in primis esse debere, quod semper hujusmodi raptus sit mortaliter illicitus; cum non desint alia media legitima obtinendi per Judicem sponsam sibi debitam; & alioquin illam rapere semper scandalum pariat: 2. Quod pro praxi sentiendum sit hujusmodi raptum esse dirimentem, cum sit raptus violentus ad contrahendum Matrimonium: agitur enim de materia Sacramenti.

Denique Tridentinum sess. 24. cap. 6. de Reformat. Matrim. ipso facto excommunicationem, & alias pœnas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium, & favorem præbentes. At excommunicatio non censetur reservata, cum nulla a Concilio fiat reservationis mentio. Pœnæ vero civiles videri possunt apud Jul. Clarum in §. *Raptus*, & apud Molinam disput. 10. n. 3.

§. IX.

§. IX.

De dispensatione Impedimentorum dirimentium.

Q. 1. QUis potest dispensare in impedimentis dirimentibus? *R.* 1. Certum est nullam extare in Ecclesia potestatem dispensandi ab impedimentis jure naturali dirimentibus: quæ enim juris naturalis sunt, dispensari nequeunt ab humana potestate. Certum quoque est, in ceteris illis, quæ sunt juris humani, solum Pontific. Summum, ut Supr. Ecclesiæ caput, potestate ordinaria dispensare posse.

R. 2. In aliquo extraordinario casu putant communiter pie, & prudenter Doctores, quod dispensare etiam possit Episcopus, tamquam specialiter a S. Sede interpretative delegatus; & 1. quidem quando publice constat de Matrimonio celebrato; impedimentum autem inter conjuges, quorum uterque bona fide contraxit, est occultum; ita ut conjuges absque gravi infamia separari nequeant, aut sine gravi scandalo, alteriusve gravis malis periculo; neque recursus moraliter haberi possit ad Pontificem, ipsiusque Legatum potestate dispensandi forte donatum. Secus est, si saltem ambo conjuges mala fide contraxissent; aut, tametsi ignorassent impedimentum, omisissent sine licentia denunciationes ad Matrimonium prærequisitas: in hoc quippe casu plures tenent recurrendum esse ad Pontificem, & reservationem vigere; quia prudenter creditur, Pontificem nolle favere iniquitati, & fraudi eorumdem. Recursus autem in hoc casu haberi potest per litteras ad Sac. Pœnitentiariam; de qua inferius.

2. Quando impedimentum animadvertitur, etiam antequam contrahatur Matrimonium, attamen tales adsunt circumstantiæ, ut absque gravi infamiæ nota, aut gravis scandali periculo, aut absque alio gravi incommodo moraliter certo nequeat differri celebratio nuptiarum quousque petatur dispensatio a Pontifice, vel Legato, qui sit facultate donatus. Si enim hæc sunt justa motiva, ut possit Episcopus post initum Matrimonium dispensare, cur non erunt rationabilia, ut possit etiam ante, ad impedienda tot mala.

(*) Hanc facultatem (sic Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 9. cap. 2. n. 2.) se omnium primum Episcopis vindicasse gloriatur Sanchez lib. 2. disput. 40. n. 7. Sed eum postea aliqui secuti sunt. Sed (ita statim subdit) Quamvis hæc opinio teste Bonacina hodie sit fere communis, eam tamen acriter reprehendit, & exagitat Fagnanus, in cap. *Nimis* n. 34. & 35. de Filiis Presbyter., fortasse quia moraliter impossibile est eas omnes concurrere rerum circumstantias, quas sibi fingit Sanchez, in quibus nequeat Matrimonium retardari absque scandalo &c. Quare num. seq. de hac extraordinaria potestate, quæ ex præsumpta Summi Pontif. voluntate

tate

tate in aliquo eventu urgentissimæ necessitatis, & impedimenti occulti competat Episcopis, se nolle ullum proferre judicium pronunciat.

Q. 2. Quænam sunt legitimæ dispensandi caussæ ab impedimentis? *R.* Plerumque sunt sequentes: conciliare familias inter se valde diffidentes, & extinguere inimicitias diu gliscentes: difficultas inveniendi sponsum, aut sponsam æqualem intra regionem: conservatio familiæ illustris intra eumdem sanguinem: conservare magnas ditiones, ingentesque opes intra eandem familiam: insigne promeritum de Ecclesia: evitatio infamiæ, aut magni scandali; & tandem quæcumque alia, quæ prudentiæ Summi Pontif. sufficiens judicabitur in supplicatione exposita.

Q. 3. Quomodo petenda est dispensatio? *R.* 1. In litteris supplicibus præter gradum affinitatis, & consanguinitatis exponendum esse, si inter eos copula præcesserit; itemque si hæc fuerit perpetrata spe dispensationis facilius obtinendæ; si inter eos attentatum fuerit Matrimonium cum notitia impedimenti; si præmissis, vel omissis denunciationibus. Præterea si plura adsunt impedimenta ejusdem rationis, e. g. plures incestus cum eadem consanguinea, aut affine: si gradus sit æqualis, vel inæqualis, quod oritur ex eo, quod persona sit propinquior stipiti &c. Ita ex stylo Curiæ.

R. 2. Si ad obtinendam dispensationem adfertur unica caussa, eaque falsa sit, dispensatio erit invalida. Idemque est, si plures afferantur, eædemque falsæ. Si autem exponantur plures, quarum nulla per se sufficit, sed simul junctæ faciant unam caussam sufficientem, si omnes vere sint, valet dispensatio; si una sit falsa, non valet. At si exprimantur multæ, quarum una sola est sufficiens, propter quam scilicet, etiam quando sola est, Pontifex solet dispensare: ea existente vera, etiamsi aliæ non sint veræ, valet dispensatio; illa autem existente falsa, dispensatio nullius est valoris, nisi aliquæ aliæ, quæ sufficiant, sint veræ. Ita Sylvius in Suppl. q. 50. a. un. quæsit. 3. conclus. 4.

(*) S. Pius V. in Constitut. *Sanctissimus* 1595. statuit: „ Quod „ de cetero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis, & „ affinitatis, excepto solo primo gradu . . . sufficiat remotiorem „ gradum exprimere." Circa hæc caute observandum, 1. Regulam, quæ statuit, ut in linea transversa gradus remotior ad se trahat propinquiorem, non esse ita generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior, sit gradus primus, gradus vero remotior non eat ultra quartum, obreptitia erit dispensatio sine gradus propinquioris mentione obtenta, *cum in eo primo gradu Sanctitas sua nunquam dispensare intendat*, ut expresse tradit S. Pius V. in supracit. Constitut. Dixi, *si gradus remotior non eat ultra quartum:* si enim ex iis, qui contrahere volunt, alter esset in primo gradu, alter in quinto, nulla opus esset dispensatione, ut sanior pars Theologorum docet post Covarr.

cujus

cujus decisioni subscribit Auctor Collat. Paris, tom. 11. pag. 260. Observandum 2. quod S. Pius V. statuendo, *ut gradus remotior trahat ad se propinquiorem*, simul statuerit, ut, qui in aliis ultra primum gradibus omiserint gradum propinquiorem, declaratorias ab Apost. Sede litteras obtinere teneantur, quibus constet dispensationem sine mentione gradus propinquioris habitam de subreptionis, vel obreptionis vitio notari non posse. Videatur Benedictus XIV. in decr. incip. *Cum super Matrimonio*, tom. 4. Bull. num. 51.

§. X.

De modis, quibus Matrimonium invalide contractum redintegrari, seu, ut ajunt, revalidari potest.

Q. 1. QUomodo convalidandum est Matrimonium invalidum? R. 1. Quando Matrimonium fuit contractum coram Parocho, & testibus, & nullitas ejusdem est occulta, neque impedimentum aliis manifestum est, & abest periculum, ne innotescat, sufficiet, ut, submoto impedimento per obtentam dispensationem, libere consensus inter conjuges renovetur, quin opus sit alia sollemnitate, ut, teste Navarro declaravit S. Pius V. Quod si impedimentum aut sit jam notorium, aut subsit periculum notorietatis; tunc renovandus erit assensus coram Parocho, & Testibus: quia tunc urget ratio decreti Tridentini; nam alias non posset publice constare, nec probari validitas Matrimonii.

R. 2. Quando Matrimonium fuit nullum defectu consensus veri in utroque conjuge; tunc uterque conjux libere novum consensum præstare debet, & exterius sibi invicem significare saltem habendo copulam affectu reciproco maritali; præsupposito jam, quod antea celebratum fuerit sollemniter: ex capit. de Conjug. Servor. Si vero fuerit invalidum defectu consensus veri in uno conjuge tantum juxta Sancti Thomæ quæst. 47. Suppl. S. Bonaventuræ aliorumque sententiam, sufficit ad illud convalidandum, ut qui sine consensu contraxit, consensum præbeat aliquo signo exteriori manifestatum, saltem copulam petendo affectu maritali: quia præsupponitur consensus verus ab inscio conjuge jam præstitus habitualiter perseverans; quippe qui non fuerit retractatus, neque de hoc, constet; unde moraliter simul est cum noviter præstito ab altero, qui habet inscium, ut verum conjugem, idque declarat petendo, aut reddendo debitum affectu maritali.

R. 3. Quando Matrimonium est nullum ex quovis alio defectu dirimente, ut convalidetur, necesse est primo obtinere dispensationem juxta dicta superius. 2. Ut pars conscia nullitatis nullo modo reddat debitum, quousque habeatur dispensatio, cum nullo

modo sint conjuges, & multo minus, ne illud petat. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exterius significet; eo quod utriusque anterior consensus fuit nullus, utpote inter personas ad contrahendum inhabiles; unde debet manifestari nullitas anterioris consensus: alioquin pars ignara impedimenti, & nullitatis novum consensum non eliceret, sed dumtaxat ratificare se crederet consensum antea datum, qui, cum sit nullus, incapax est, ut ratificetur.

At quomodo id agendum, ne crimen detegatur conjugis rei; aut ne exurgant scandala separationis in casu, quo amor refriguerit, nam, si non refriguerit amor, facilis est solutio, & per se manifesta, & conjugem innocentem jam multum tædeat alterius?

R. Multi Doctores hanc viam proponunt, nempe, ut pars impedimenti conscia compartem illius ignaram blanditiis deliniat, & bene dispositam blande alloquatur e. g. hoc modo; „ ita te „ amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem „ acciperem; & nunc ita te accipio: tu ne idem ex parte tua „ facis? " Si respondeat, *facio*, aut simili verbo consensum novum declaret, tunc, inquiunt, valebit Matrimonium, quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuit validum; non sufficit autem, si dicat, *vellem facere*, quia non esset consensus de præsenti absolutus. Ad clausulam dispensationis, nimirum, „ Ut conjuge certiorato de nullitate prio„ ris consensus; sed ita caute, ut latoris delictum nunquam de„ tegatur, dispenses " , respondent, eam appositam esse cum hac restrictione subintellecta: *si fieri possit*. Quod si neque hoc sine gravi periculo, & scandalo fieri queat, quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse, censent non pauci partem consciam impedimenti sequi posse eorum opinionem, qui dicunt tunc sufficere, quod consensum renovet interius, & petenti conjugi debitum reddat affectu conjugali non monita parte de nullitate Matrimonii. Nam in eo actu, quo vult eam, ut conjugem, vel ut talem cognoscit, virtualiter cognoscitur consensus, quo hic, & nunc, & semper tacite, & exercite consentit in ipsam, ut conjugem. Si autem interroges, quam ego eligam? *Respondeo* me usque modo ignorare: si casus iste mihi occurrerit, luminum Patrem invocabo; & post mature perpensas circumstantias modum opportuniorem eo suggerente amplectar.

Quæres: Quid interea consulere debeat Confessarius pœnitenti conscio impedimenti, & proinde obstricto sub mortali nedum ad non petendum, sed neque ad reddendum debitum, donec dispensatio executioni mandetur, & ad abstinendum a quibusvis conjugalibus blanditiis? *R.* In his casibus ad præcavenda tot, & tam gravia mala recurrendum esse statim ad Episcopum, qui dispensationem concedat, & relaxet impedimentum citius, quam fieri possit;

sit; interea ad hoc brevissimum tempus, vel iter aliquod conjux sciens arripiat, dicendo conjugi inscio, sibi, & negotiis suis esse iter illud indispensabile, operante interea apud Episcopum prudente Confessario; si vero conscia sit mulier, illa excogitet aliquod stratagemma, cujus sagacitati forte non deerit; nam ego ignoro, quid suggeram.

R. 4. Confessarius attente caveat, ne, dum audit pœnitentem jam conjugatum incidisse ante Matrimonium in aliquod impedimentum dirimens (quod non sit defectus consensus, facile supplibilis), caveat, inquam, ne præcipitanter, & intempestive declaret nullitatem Matrimonii celebrati; sed, eo mente notato, observet, an pœnitenti dubium aliquod excitetur de valore sui Matrimonii; & si videat illum esse in plena bona fide valoris ejusdem cum ignorantia invincibili nullitatis ejusdem; & prudenter timeat, si nullitatem revelet, quod se subjiciet supradictis angustiis, & constituet pœnitentem in statu præcipitandi in supra memorata gravissima pericula, sileat etiam ipse, & rem Deo commendet. In his autem, & aliis gravibus difficultatibus consulendi sunt viri docti, & præsertim Episcopus loci, vel ejus Vicarius Generalis.

(*) Summus Pontifex Benedictus XIV. Constitutionem edidit incip. *Dei miseratione*, in qua ad impediendas faciles, & nonnunquam fraudulentas Matrimonium solutiones quemdam ordinem in judiciis id genus omnino servandum ille præfinit. Ejus synopsim exhibet Petrus Collet in calce tom. 5. instit. Theolog. pag. 875. edit. Venet. 1757.

TRACTATUS XVI.

DE

CENSURIS.

CAPUT PRIMUM.

De Censuris Generatim.

Q. 1. Quid est censura? R. Censura generatim est pœna spiritualis, & medicinalis inflicta ab ecclesiastica potestate, privans hominem baptizatum usu aliquorum bonorum spiritualium, Ecclesiæ dispensationi commissorum in ordine ad salutem. Dicitur *pœna*, eo quod semper præsupponat culpam: dicitur *spiritualis*, quia spectat ad animam: dicitur *inflicta ab ecclesiastica potestate*; quia a sola persona ecclesiastica infligi potest: dicitur *privans hominem baptizatum*; quia solis Ecclesiæ subditis potest infligi: dicitur *usu aliquorum bonorum spiritualium*. Quia est diversa a pœna civili; & si quandoque secundario privet bonis temporalibus, id efficitur per ordinem ad bona spiritualia, dicitur Ecclesiæ dispensationi commissorum, qualia sunt usus Sacramentorum, exercitium Ordinis &c. Dicitur in ordine ad salutem, quia censuræ feruntur, ut homo avertatur a peccato, & ab actionibus animam lædentibus, & propterea censura dicitur *pœna medicinalis*.

Q. 2. Quotuplex est censura? R. 1. Triplex est, nempe excommunicatio, suspensio, & interdictum. Tres memoratæ censuræ dicuntur aut latæ a jure aut latæ ab homine: latæ a jure dicuntur illæ quæ a Superiore statuuntur per modum legis perpetuo duraturæ contra delinquentes tali, aut tali crimine: latæ ab homine non infliguntur per modum legis, sed ut præceptum transitorium contra inobedientes: hinc latæ ab homine cessant mortuo Superiore infligente; secus autem latæ a jure.

(*) Censur. ab homine expirat quidem morte superioris, aut ejus amotione, si hæc eveniat, antequam illa contrahatur, sed jam contracta manet post ejus mortem donec tollatur per absolutionem. Vide Patrem Antoine, tract. de Cens. cap. 1, in resp. ad quæst. 2.

R. 2. Præfatæ censuræ aliquando dicuntur latæ sententiæ, aliquando ferendæ sententiæ; primæ incurruntur ipso facto absque alia judicis declaratione; secundæ requirunt sententiam judicis declaratoriam criminis patrati. Cognoscitur autem censura latæ sententiæ ex verbis in lege expressis: v. g. ipso facto, ipso jure,

sta-

statim, continuo, ex tunc; omnino, mox, prorsus &c. idest per adverbia significantia illico incurri: item si ponatur censura per verbum præsentis; vel præteriti temporis, v. g. qui hoc fecerit excommunicatur; suspenditur; vel noverit se esse excommunicatum, suspensum &c. ita communior. Censura ferendæ sententiæ apparet, si dicatur, præcipimus sub pœna excommunicationis, sub interminatione anathematis, suspensionis, vel excommunicabitur, suspendetur &c. Formula modi imperativi v. g. suspendatur, excommunicetur; subjaceat excommunicationi &c. est dubia, an significet sententiam latam, an ferendam; & ideo nisi addatur aliquid declarans mentem Legislatoris, quod sit latæ sententiæ, juxta plures intelligenda erit ferendæ sententiæ; quia odia sunt restringenda.

Q. 3. Quinam habent potestatem ferendi censuras? *R.* Jure ordinario potestas ferendi censuras residet in Summo Pontifice respectu totius orbis Christiani; in Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis respectu suorum subditorum; quippe qui omnes respective gaudent jurisdictione ordinaria in foro externo ad continendos subditos in officio. Eadem potestate ordinaria pollet Concilium Generale in cunctos fideles, Provinciale in sua Provincia, & Diœcesanum in sua Diœcesi. Item Cardinales respectu Ecclesiarum, in quibus habent jurisdictionem in foro externo. Legati a Latere Pontificis in loco suæ Legationis. Vicarius Papæ, & Vicarius Episcopi, ut docet communis. Item Superiores Generales, & Provinciales Ordinum Regularium potestatem hanc habent a Pontificibus concessam; non item Parochi; nisi alicubi consuetudo aliter obtinuisset. Superiores vero locales Regularium consulere debent suorum Ordinum statuta, & constitutiones.

R. 2. Potestas ferendi censuras delegari potest habenti saltem primam tonsuram, juxta communem. Non clerico autem, quamvis sit Professus Regulari delegari non potest: neque Clerico conjugato, nisi de plenitudine potestatis Pontificiæ, qui omni jure humano dispensare valet.

Q. 4. Quænam est materia censuræ? *R.* 1. Materiam remotam censuræ esse peccatum, cum pœna non infligatur, nisi propter culpam. Certum quoque est peccatum mere internum non esse materiam censuræ: actus vero internos habentes ordinem ad externos, sicut Ecclesia potest præcipere; ita potest etiam censura punire.

R. 2. Peccatum censura punibile debet esse lethale externum, ut pœna commensuretur culpæ. Peccatum autem veniale puniri potest censura levi, ut patet in excommunicatione minori, qua punitur loquens cum excommunicato vitando: capit. 1. de sent. excomm. in 6. Quod si actus exterior esset levis, quamvis profluens ab animo graviter criminoso, non incurreret censuram gravem contra tale peccatum illatam.

R. 3. Aliquando censura videtur requirere actum completum

eum effectu secuto, aliquando non: sed punit actionem ipsam etiam effectu non secuto; idcirco verba legis sunt perpendendæ.

R. 4. Non incurritur censura; quando actus exterior non inficitur malitia, quæ sub censura prohibetur; puta si quis ex ignorantia proferat hæresim, quam putat veram esse doctrinam. Neque quando actio exterior non dedit caussam sufficientem effectui sub censura prohibito: e. g. si censura sit contra homicidium, illam non incurrit, qui vulneraverit vulnere non valente inferre mortem, quæ tamen vulnerato accidit ex non observata Chirurgi directione. Neque incurritur censura, quando infertur in pœnam peccati commissi, si nondum fuerat lata, quia non potest incurri pœna, quæ nondum est imposita. At secus est de depositione, degradatione, quæ non sunt pœnæ, sed justæ vindictæ de patrato antea crimine.

Q. 5. Quodnam est subjectum censuræ? *R.* Quinque conditiones a Doctoribus recensentur requisitæ in subjecto censuræ: 1. ut sit persona viatrix; quia potestas ligandi a Christo concessa Ecclesiæ est *super* terram. 2. Ut sit baptizatus; quia nemo fit subditus Ecclesiæ, nisi per baptismum. 3. Ut sit in ætate usus rationis, & discretionis, dolique capax. Impuberes autem quamvis licite excommunicari non possint censura lata ab homine, ex c. 1. & 2. de delictis Pueror. valide tamen excommunicarentur, cum nullum extet jus declarans irritam talem excommunicationem. Ebrius vero afficitur censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter prævisum. 4. Ut persona nominetur in censura excommunicationis; cum Universitates, & Communitates non sint excommunicandæ; ex cap. *Romana* de sent. excommun. in 6. Aliæ autem censuræ ferri possunt in communitates, ut suo loco videbimus. 5. Ut censura feratur in inferiorem, ut patet. Hinc sequitur eum, qui accipit a Pontifice facultatem ferendi censuram contra aliquod peccatum, eamdem non incurrere, si incidat in illud; quia nequit esse sibi ipsi superior, & inferior in eodem genere agendi; at secus est, si esset dumtaxat vulgator censuræ; quia esset subditus illam inferentis, sicut alii. Excipienda tamen est censura interdicti localis, in quo loco sit & ipse superior; qui tenetur & ipse servare interdictum, & subjacet legibus a jure latis contra violantes interdictum. Nota. In censura lata contra facientes non comprehenduntur consulens, mandans, approbans, nisi exprimantur: quia verba legis odiosæ sunt stricte interpretanda.

Q. 6. Quot censuras incurrit, qui committit actum vetitum a pluribus sub eadem censura? *R.* Si plures illi eadem potestate gaudent, unam tantum censuram incurrit; quia sunt formaliter unum, quamvis materialiter plures. Si vero sint diversæ potestatis, puta si actus ille prohibeatur & a Pontifice, & ab Episcopo sub eadem censura, procul dubio illum perpetrans duplicem censuram incurrit; quia duplicem offendit potestatem: idemque di-

cen-

cendum, si censura feratur a jure communi, & ab Episcopo, nec non si & ab Episcopo, & ab Inquisitore.

Q. 7. Quomodo ferenda est censura? *R.* 1. Certum est ad ferendas censuras requiri signum aliquod externum Superioris; cum innotescere debeat. Certum quoque est, sufficientia esse qualiacunque verba, vel signa; quibus intentio Superioris significetur: sicuti etiam necessarium esse declarare, quænam censura infligatur; nempe an infligatur excommunicatio, an suspensio.

Nota. Quando infligitur excommunicatio, vel suspensio non est necesse addere, quod excommunicatio sit major, vel minor, vel quod suspensio sit ab officio, vel a beneficio; quia quando infligitur excommunicatio sine addito, semper intelligitur major; & suspensio sine restrictione, semper intelligitur ab officio, & beneficio.

R. 2. Quando censura alternative ponitur, e. g. qui hoc fecerit, incurrat excommunicationem, vel suspensionem, licite ferri ita potest; & tunc est in optione rei alterutram eligere. Ita probabilior, sic enim non raro fieri solet etiam a lege civili quoad pœnas temporales.

R. 3. Censura est ferenda in scriptis cum expressione caussæ, propter quam datur: ex cap. 1. *Cum medicinalis*, de sent. excommun. in 6. ita ut qui illam solo verbo infert, peccet mortaliter, & incurrat suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & a Divinis per mensem; quam suspensionem non incurrit, si sit Episcopus: quia in laud. cap. non exprimuntur Episcopi, quando autem in censura suspensionis, vel interdicti non exprimuntur Episcopi, non censentur comprehensi: ex cap. *quia periculosum*; de sentent. excomm. in 6. & est communis: peccant tamen mortaliter. Quamvis autem censura non feratur in scriptis, adhuc tamen est valida, ex cap. 1. de sent. excomm. in 6.

R. 4. Ad infligendas censuras latas a jure, vel ab homine per statutum generale contra actum futurum nulla requiritur monitio præcedens; eo quod lex, aut statutum sufficienter per se moneat, cum sint publica, & permanentia. Idem dicas de sententia declaratoria censuræ a dictis juribus illatæ, & contractæ: debet tamen ante sententiam declaratoriam citari reus, ut juridice constet de delicto ab ipso patrato; quia contra partem inauditam non potest aliquid in judicio valide definiri: ex cap. *De caussa poss.* quando vero censura fertur ab homine per sententiam particularem contra aliquem, tunc, ut sit valida, præcedere debet aliqua monitio delinquentis; quia non præsupponitur contumacia delinquentis, nisi præcesserit monitio, & comminatio censuræ: ex cap. 9. & 48. de sent. excom. Porro trina præcedere debet admonitio cum requisitis intervallis, saltem duorum dierum, inter unam, & alteram: & capit. 9. de sent. excom. in 6. Si vero urgens caussa non permittat talem ritum servare, sufficiet unica

monitio pro trina; concedendo intervalla: vel etiam, si necessitas compellat, sine intervallis.

R. 5. Quando censura est a jure, & est ferendæ sententiæ; antequam censura infligatur, necessaria est citatio rei, & condemnatio juridica, & legalis: proinde non debet infligi censura reo etiam convicto, & manifesto, nisi præcesserit monitio juxta paullo ante dicta; ex cap. 26. de appel. Quando autem est latæ sententiæ, ut declaretur contracta, exigitur juxta superius dicta, ut rit. parte constet juridice de crimine patrato.

R. 6. Quando censura fertur contra personam particularem monitio debet fieri coram illa persona, neque sufficit, quod fiat ad domum illius, nisi tamen ipsa persona dolose se subtraxerit, vel per vim impediat, ne monitio fiat, aut si non habeat domicilium; quia in his casibus sufficiet, ut fiat in Ecclesia præcipua illius loci: quod si semel facta fuerit coram persona, tunc aliæ duæ possunt fieri ad domum; idem dicas, si facta ad domum innotuerit personæ: quando autem fit talis monitio, debent esse idonei testes, qui factam fuisse testari possint: item quando facienda est denunciatio personæ censura affectæ, fieri debet publice in Ecclesia, chyrographum affigendo ad januas ejus, in quo exprimatur caussa, & reatus censuræ.

Q. 8. An omnis censura injusta est etiam nulla? *R.* 1. Certum esse apud omnes, quod si censura sit injusta ex odio, invidia, indignatione, rancore &c. dummodo nil substantiale a jure requisitum omittatur, est valida. At secus est, si feratur non servato ordine substantiali juris, puta si nulla monitio præcesserit, vel quidpiam simile; quia non potest dici sententia legitima.

R. 2. Censura duplici capite dici potest injusta: 1. materialiter, quando infligitur innocenti, legaliter, & juridice probato reo: 2. formaliter, quando omittuntur ea, quæ a jure præscribuntur, ut necessario præstanda. Quando est injusta formaliter nemo ambigit eam esse invalidam: quando vero est injusta materialiter plurimi docent similiter esse invalidam, & eam reipsa non contrahi in foro conscientiæ, & coram Deo: & in hanc opinionem inclinare videtur Div. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæst. 4. Ratio est, quia Ecclesia nunquam intendit pœnis adeo severis punire innocentes, quod esset injustum, & nefas suspicari de Sancta Matre. Damnatus tamen se gerere debet exterius coram aliis tanquam censura affectus: quia sententiæ judicis legitimæ, licet quoad rem injustæ parere tenetur, ad amovendum scandalum, tuendamque auctoritatem superioris. Interea autem procuret per appellationem ad superiorem, ut manifesta fiat sua innocentia; cum alioquin anima sua coram Deo nullum detrimentum patiatur, eo quod perseveret esse particeps bonorum communium Ecclesiæ. Porro in dubio, an censura fuerit formaliter

justa,

justa, tenebitur juxta omnes se gerere, ut censura ligatus, etiam in foro conscientiæ, nam in dubio favendum est Superiori. Videatur Angel. loco cit.

Q. 9. Quænam observanda sunt quoad locum ferendæ censuræ? *R.* Sequentia: 1. quod censura, quæ fertur per modum statuti, & legis afficit solos delinquentes, existentes in loco jurisdictioni Superioris subjecto: censura vero lata per modum sententiæ afficit personam subditam, ubicumque fuerit, sive lata fuerit per sententiam generalem, sive per sententiam particularem; cum respiciat personas secundum se. 2. Quæ fiunt extra territorium proprium, possunt pertinere vel ad jurisdictionem gratiosam, seu voluntariam; quædam vero ad jurisdictionem contentiosam, nempe quæ requirunt processum, caussæ cognitionem, & strepitum judicialem. 3. Quando in ferenda sententia opus est jurisdictione contentiosa; servanda est à Superiore circumstantia loci proprii Territorii: secus autem est, si non requiratur hæc contentiosa jurisdictio, etiamsi censuram ferat per modum statuti. 4. Superior non potest ferre censuram per statutum contra existentes in alieno territorio. Si autem censura puniatur actus, qui censetur consummari intra diœcesim, quamvis extra diœcesim committatur, incurreret censuram; puta si extaret censura contra Canonicos non residentes, & absentes per mensem, Canonicus non residens, aut absens a sua Ecclesia per mensem eam incurreret. 5. Quando crimen incipitur in loco jurisdictionis, & extra eumdem perficitur, videtur censura non incurri; quia censuræ ferri solent contra actum consummatum, nisi aliter exprimatur. 6. Extraneus perveniens ad diœcesim, in qua crimen aliquod sub censura prohibetur, animo ibi non manendi, neque sistendi ad longum tempus, sed modico tempore, & interea committens illud crimen, probabilius eam incurrit si lata sit per modum statuti; secus si sit per modum sententiæ; ut patet ex numero primo.

Q. 10. Quænam excusant a censura? *R.* Sequentia: 1. ignorantia inculpabilis juris tam communis, quam particularis: Ita passim Auctores: quia talis non potest esse contumax ullo modo contra legem ferentem illam. Qui igitur scienter peccat peccato gravi contra legem Dei, ignorat autem ignorantia inculpabili tali peccato adnexam censuram; quamvis peccet contra Deum, non peccat contra Ecclesiam, ignorando inculpabiliter ejus legem vetantem sub censura actum illum: ita communior, & probabilior. 2. Ignorantia vincibilis, & mortaliter culpabilis, crassa, & supina, sive juris, sive facti, quæ non valet excusare ignorantem a reatu mortali, non excusat a censura incurrenda: ex cap. 2. *Cum animarum*, de Constitut. in 6. Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque sufficienter contumax est. Si tamen censura lata sit contra scienter, consulto, temerario ausu facientem aliquid, vel præsumentem facere; tunc ab ea excusare videtur omnis ignorantia, etiam vincibilis, non affectata; quandoquidem talis

sis ignorantia, cum sit quæsita, & volita ad liberius peccandum, in jure æquiparatur certe scientiæ. Quæ hactenus diximus de censura generatim, intelligenda sunt etiam de irregularitate inflicta ex delicto.

(*) Num invincibilis ignorantia solius censuræ excuset ab ea contrahenda, magna est inter Theologos disceptatio. Sententiæ affirmativæ adhærendum esse censemus propter hanc unicam rationem, qua sola in nihilum occidunt, quæ ab Adversariis producuntur. Ratio autem hæc est: censura non contrahitur, nisi a contumacibus. Porro talis homo non est contumax eo modo, qui ad contrahendas censuras requiritur. Ut enim quis sit contumax tali modo, non sufficit, ut qualitercunque legem Ecclesiæ transgrediatur, sed eam debet transgredi, cum monitus est de pœna per eam infligenda; & idcirco ad censuram necessaria est monitio: qui autem pœnam lege latam ignorat invincibiliter, monitus non fuit. Ergo &c.

3. Caussa excusans a censura est appellatio legitima ad superiorem, dummodo fiat ante conditionem expletam, & censura non sit ipso facto, pure, & absolute lata e. g. contra Clericos publice aleis ludentes. 4. Appellatio legitima facta post sententiam declaratoriam censuræ incursæ habet effectum, ut non efficiat vitandum ipsum declaratum, & denunciatum, cum suspendat effectum, & declarationem; dummodo non sit adeo manifestum, ut nulla possit tergiversatione celari. Ut autem appellatio sit legitima, tria requiruntur: 1. ut fiat ex probabili saltem ratione, & sufficienti caussa, quæ saltem bona fide credatur esse sufficiens. 2. Ut fiat debito tempore, nempe ultra: 10. dies, juxta communiorem: quo tempore transacto incurritur censura; 3. ut fiat in scriptis, exprimendo appellationis motivum. Porro Episcopus potest absolvere illum, qui a suo judicio appellavit quia appellatio non tollit potestatem absolvendi, sed impedit potestatem ligandi. 5. Caussa excusans ab incurrenda censura est impotentia, etiam moralis ponendi actionem sub censura præceptam: quia lex humana in tali casu desinit obligare, neque efficitur inobediens contumax. 6. Metus gravis; cum excuset etiam ab implendis legibus humanis. Excipe casum, in quo incuteretur in contemptum Ecclesiæ, seu ipsius censuræ; quia, ut pluries diximus, tunc ex obligatione juris naturalis teneretur abstinere ab actu vetito sub censura, etiam vitam amittendo. Ob eamdem rationem, eademque exceptione, si quis jam excommunicatus, metu gravi adactus, celebret, Sacramenta ministret, non incurrit irregularitatem.

(*) Vera est Auctoris opinio, si sermo sit de re prohibita dumtaxat, jure ecclesiastico. At concors non est Theologorum opinio, eumdem metum excusare, si res, quæ fit ex metu gravi, non ecclesiastico solum, sed Divino, & naturali jure vetita sit. Sunt enim, qui contendunt, in tali casu censuram incurri.

Lege

Lege Petrum Collet. de Cens. Par. 1. cap. 4. quæst. 2. 5. beneplacitum illius, in cujus favorem fuit lata censura; e. g. Titius obtinuit, ut Prælatus sub censura jubeat Cajo solutionem sui debiti cum Titio, poterit Titius juxta probabiliorem protrahere terminum mensis ad annum, quin Cajus incurrat.

Q. 11. Quis potest absolvere a censuris? *R.* 1. Nemini dubitandum, quod censura lata ab homine, sive per sententiam generalem, sive per statutum particulare possit absolvi ab ipso, a suo successore, a suo superiore in jurisdictione, & a suo specialiter delegato: ex cap. *Sacro* de Sent. excomm. & alibi. Ratio de se patet. At in delegato expirato termino suæ delegationis cessat potestas: hoc tempus tamen comprehendit etiam casum, in quo concessisset reo tempus resipiscendi.

R. 2. A censura non reservata, lata ab Episcopo per sententiam generalem, potest jure communi absolvere, quicunque potest absolvere a peccatis mortalibus; ex cap. *Frequentibus* de institut. & alibi, nisi forte in aliqua diœcesi esset vetitum, ne confessarii ab hujusmodi censuris absolvant, sed de licentia speciali Ordinarii. Similiter a censuris juris communis nemini reservatis possunt absolvere omnes Confessarii approbati; ita ex consuetudine ubique jam obtinente.

Nota. Quamvis reus censura ligatus emendetur, non ideo in foro conscientiæ cessat censura, quæ perdurat, quousque a legitima potestate absolvatur; ita ex damnatione thesis 44. ab Alexand. VII. facta, in qua dicebatur: „ Quoad forum conscientiæ „ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ ‟.

Q. 12. Quomodo impertienda est absolutio a censuris?

R. 1. Absolutio a censura per quælibet verba, aut signa externa sufficienter manifestata valide impertitur. Observanda tamen est formula in Rituali expressa. Valide etiam, at non licite, impertiri potest absenti indisposito, immo invito; eo quod sit pœna, cujus sublatio unice pendet a voluntate potestatem habentis absolvendi. 2. Absolutus ab una censura, neque absolvitur ab aliis diversæ speciei, neque ab aliis ejusdem speciei, si illas incurrerit ob diversa crimina, quibus fuerunt adnexæ: ex cap. 27. de sent. excomm. quia nullam inter se invicem connexionem habent. 3. Qui confessus fuit peccata sua Confessario habenti facultatem super tali censura, & oblitus fuit invincibiliter fateri peccatum tali censura affectum: potest censeri absolutus ab illa censura; quia confessarius in absolutione a censuris, quam præmittit Sacramentali, absolvit, pro quanto potest: tenetur tamen, cum meminerit, peccatum illud fateri, ut directe absolvatur. 4. Qui absolutus est tantum in foro conscientiæ a censura notoria, ita se gerere debet exterius, ac si non esset absolutus; ne violetur jus Tribunalis Ecclesiastici; unde quousque ab hoc absolvatur, potest compelli ad luendam pœnam censuræ adnexam. 5. Invalida est absolutio per vim, vel metum injustum extorta, etiam a ter-

tio,

tio, immo extorquens contrahit excommunicationem: ex capit. unic. *de iis, quæ vi* in 6. item nulla est, si extorta sit per dolum versantem circa caussam finalem. 6. Absolvens potestate ordinaria a censuris, antequam satisfactum fuerit parti læsæ, dum hæc potuit satisfieri, valide absolvitur: ita communis, ex capite Venerabilem, de sent. excomm. quia potest illa uti independenter ab omni conditione; peccat tamen graviter ita absolvendo, nedum contra caritatem, ut docent omnes, verum etiam contra justitiam, ut docent multi; quia ex officio suo tenetur procurare redintegrationem partis læsæ. Qui autem absolvit potestate sibi delegata, si eam habeat absque ulla limitatione, valide absolvit & ipse, sed illicite agendo modo dicto, ob eandem rationem: si vero eam habeat cum limitatione, nempe cum conditione, ut satisfiat parti læsæ, tunc examinanda erunt verba, quibus ipsi delegatur potestas; si enim verba significent conditionem, sine qua non; tunc proculdubio esset invalida absolutio, nisi satisfiat parti læsæ; si fieri potest aut absolute, aut sine gravi damno, cui non subjacet pars læsa. Si autem verba dumtaxat injungant præceptum, aut monitione de satisfacienda parte; tunc valide quidem, sed illicite impertiretur absolutio, antequam pars læsa redintegretur. Si demum verba sint æquivoca; tunc probabilior est opinio, hujusmodi verba facere sensum limitantem facultatem concessam. 7. Quando necessitas postulat, ut detur absolutio ante satisfactionem partis, debet absoluturus exigere a reo cautionem, aut, si aliud haberi nequeat, juramentum de satisfacienda parte; quamprimum poterit. Quod si postea non satisfecerit, cum primum commode poterit, excommunicationem denuo contrahet; cap. 12. de sent. excomm. in 6.

(*) *Quæres* hic, quem effectum pariant, & quantæ virtutis sint absolutiones generales a censuris; quas nonnunquam subditis suis impertiuntur Prælati Regulares? *R.* Hæc esse in multiplici differentia: quippe aliæ sunt, quas Prælati Regulares in fine Visitationis, & in quibusdam anni Sollemnitatibus dant suis subditis Regularibus; & hæc virtutem habent tollendi excommunicationes, suspensiones, & irregularitates, quas subditi forte contraxerunt, vel obliti sunt; non autem peccata, ob quæ illis irretiti fuere; cum hujusmodi absolutiones non sint Sacramentales; unde confiteri tenentur peccata, quæ confiteri possunt communi confessario: nam peccata illa, ut supponitur, erant dumtaxat reservationi obnoxia ratione censuræ, qua sublata cessat reservatio peccati. Porro hujusmodi absolutiones, sicut & dispensationes ab irregularitate dantur, ut valeant pro solo foro conscientiæ. Aliæ sunt, quas præsidentes electionum tribuunt ante electionem; & per istas tolluntur censuræ, & irregularitates, quæ possunt esse impedimentum inhabilitationis alicujus ad electionem, seu, ut eligere, & eligi possit. Talis autem absolutio non se extendit ad censuras, & irregularitates, ad quas non se extendit facultas absolventis.

Qua-

Quare si quis Religiosus esset aliqua hujusmodi censura ligatus; non posset in dicta Capitulari electione eligi, aut eligere. Item talis absolutio non prodest absentibus. Item talis absolutio datur pro tempore electionis, & ad effectum electionis faciendæ. Quamobrem completa electione Capitulares, qui aliqua censura erant innodati, in eamdem reincidunt; unde ut electus valeat deinde officium exercere, opus est, ut absolutionem petat a Sac. Pœnitentiaria.

Castellin. cap. 13. num. 19. putat hujusmodi absolutionem non valere etiam, ut possit canonice eligi, si censuræ e. g. excommunicationis præcesserit aliquis rumor, vel instantia, vel juridica oppositio. Et de instantia quidem juridica, seu oppositione id est certum. At secus est juxta Passerin. de Elect. Canon. cap. 26. num. 18. si rumor non sit juridicus. Et quamvis esset publica, Prælatus pro foro conscientiæ posset absolvere, & ad effectum tollendi inhabilitationem excommunicati, alia parte non opponente, nec instante.

CAPUT II.

De Censuris in Particulari.

§. I.

De Excommunicatione.

Q. 1. QUid est excommunicatio? *R.* Excommunicatio in genere est censura ecclesiastica, qua homo baptizatus privatur respective bonis communibus Ecclesiæ, dependentibus a potestate, & dispensatione ejusdem.

Q. 2. Quotuplex est excommunicatio? *R.* Dividitur in eam, quæ est ferendæ sententiæ, seu comminatoriam, & in eam, quæ est latæ sententiæ, seu effectivam, de quibus cap. præced. 2. in Majorem, quæ privat omnibus indicatis bonis communibus Ecclesiæ, de quibus infra; & in minorem, quæ privat dumtaxat aliquibus bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione, & administratione licita Sacramentorum, & electione passiva ad dignitates, & beneficia ecclesiastica.

Q. 3. Quinam sunt effectus excommunicationis majoris?

R. Sunt sequentes: 1. privat excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragiis; uti sunt, sacrificia, horæ canonicæ, publicæ supplicationes &c. 2. participatione, tam activa, quam passiva Sacramentorum: ita ut peccet mortaliter, si aliquod recipiat, vel sine necessitate, & non requisitus administret. Nisi invincibiliter ignoret, vel oblitus sit suam censuram: nam in hoc casu juxta com-

communiorem, & probabiliorem valide, & fructuose suscipit Sacramenta, cum non ponat obicem gratiæ, eo quod invincibiliter illum ignoret: & idem dicas, posito quod invincibiliter ignoret, se non posse absolvi a peccatis; quin prius absolvatur a censura. 3. Sepultura ecclesiastica, & sacris functionibus: unde quicunque excommunicatus excommunicatione majori privatur facultate audiendi missam, & adstandi Divinis officiis; secus, mortaliter peccat; nisi forte ad missam audiendam aliqua necessitate compellatur; e. g. vitandi scandali: Excommunicatus autem, qui non procurat, quam primum potest, absolutionem a censura est reus in caussa omissionis missarum non auditarum, ut docet probabilior; unde tenetur tollere impedimentum, quod illum non dispensat, sed impedit ab implendo præcepto: Audientes missam scienter cum vitando, peccant mortaliter juxta communem Doctorum, quia in Divinis participant cum eodem, & incurrunt excommunicationem minorem, quæ incurritur ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicato non tolerato. Si dum celebratur Sacrum, interveniat excommunicatus vitandus, qui admonitus a celebrante ut exeat, nolit discedere, novam incurrit excommunicationem reservatam Pontifici; ex cap. *Eos*, de sent. excomm.

(*) Eandem excommunicationem incurrunt quicumque prohibent, ne excommunicatus nominatim denuntiatus exeat. Videatur Pater Antoine, Tract. de Cens. cap. 2.

Qui coram eo celebrat præter lethale peccatum incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ, cap. 6. de Privil. in 6. Si ad celebrationem, vel ad Divina officia interveniat vitandus, debet statim moneri, ut discedat; si nolit, potest etiam compelli, quamvis esset Clericus; si autem neque compulsus discedat, cessandum est a Divinis officiis, & a celebratione, si nondum facta fuerit consecratio, quæ si fuerit facta, potest Sacerdos prosequi usque ad sumptionem inclusive, & statim ab altari discedere se recipiendo in alium locum, ubi cætera compleat; alii vero adstantes Missæ, debent inde exire, in quocunque statu fuerit missa: ita Communis fere quoad singula capita. Quæ hactenus diximus contra vitandum, non sunt applicanda tolerato, seu non vitando; peccat tamen mortaliter assistendo Divinis Officiis, hoc est missæ, Horis Canonicis &c. quia privatur hoc jure cap. 15. de sent. excomm. Tenetur tamen excommunicatus persolvere horas solus, & sine socio si ad eas tenetur, ex cap. *Excommunicatus*, 11. q. 2. neque dicat, *Dominus vobiscum*, sed, *Domine exaudi* &c. Possunt tandem excommunicati, tam vitandi, quam tolerati interesse concioni, quia est opus tendens ad eorum emendationem; ita communiter.

(*) Excommunicatus, si sit Sacerdos, aut Diaconus: recitando Horas Canonicas non potest dicere; *Dominus Vobiscum* sub pœna irregularitatis incurrendæ. Sed hoc, subdit Suarez disp. 12.

sect. 2.

ficti. i. num. 13. limitandum est, nisi intercedat excusatio a culpa: hæc enim irregularitas, quæ est pœna, non incurritur, nisi propter culpam; ut ratio pœnæ postulat: & quoniam illa pœna est gravis, censeo non incurri sine culpa mortali, in hoc ergo potest facile excusari culpa mortalis ex inadvertentia cum levi negligentia, aut ex parvitate materiæ &c. dummodo absit contemptus, scandalum &c.

Excommunicatus obiens ante absolutionem a censura, quamvis contritus, privatur ecclesiastica sepultura in loco ad cadavera fidelium recondenda destinato, & benedicto: quod si esset vitandus, graviter peccaret illum sepeliens; si toleratus non peccaret graviter; quia grave præceptum Concilii Constantiensis loquitur de vitando.

4. Major excommunicatio privat capacitate ad officia, beneficia, & dignitates: ita ut quælibet præsentatio, resignatio, electio, permutatio, & quæcumque alia provisio, etiam solius pensionis clericalis facta pro excommunicato, quamvis tolerato, sit nulla; ex cap. 7. *de cler. excomm.* proinde non potest percipere, neque retinere fructus beneficii. Et hoc verum est, licet ignoret invincibiliter suam excommunicationem, ut tenet communior, & probabilior: quia tametsi non peccet ob invincibilem ignorantiam; invalide tamen recipit ob defectum requisitæ dispositionis, & habilitatis, quæ est immunitas a censura. Si vero sit innocens, non privatur beneficio, cum Ecclesia nolit punire innocentem. Si demum ignorantia invincibili acceptet beneficium, & triennio bona fide illud possederit, alii affirmant posse illud retinere; alii negant. Porro qui fuit electus, præsentatus &c. dum esset excommunicatus, debet petere absolutionem; & iterum præsentari, eligi &c. ita ut beneficium, pensio &c. ipsi denuo conferantur ab habente facultatem circa illud. Est autem usu receptum, ut collatio in foro conscientiæ obtineatur a Sac. Pœnitentiaria, dummodo delictum sit occultum. Jamvero excommunicatus occultus, cui confertur subito beneficium debet se aliquo honesto titulo excusare, si potest; quod si non possit, & alioquin ex manifestatione suæ censuræ immineat scandalum, aut infamia; non tenetur se manifestare, & potest acceptare beneficium, petendo quamprimum absolutionem, & ea omnia superiori revelando. Tandem beneficiarius, qui post obtentum beneficium incidit in excommunicationem, privatur fructibus beneficii correspondentibus tempori, quo in censura permansit, juxta communem; & quidem ipso facto juxta probabiliorem, ex cap. 53. de Appell.

5. Excommunicatio major privat jurisdictione ecclesiastica, voceque activa, & passiva: ita ut gesta ab excommunicato vitando, & agente ex officio suæ jurisdictionis sint invalida; quia ex pluribus canonibus privatur sua jurisdictione. Excipitur casus, in quo Pontifex eligatur a Cardinalibus excommunicatis, ex Clem. *Ne Romani* de elect. in 6. Actus vero jurisdictionis excommuni-

cati

cati non vitandi sunt validi; quia Ecclesia eum non exspoliat sua Jurisdictione: illicite tamen mortaliter agit, ut patet. Cum autem communicare cum illo concedatur non in sui favorem, sed aliorum, ut constat ex Extravag. *Ad evitanda*; propterea potest dari exceptio contra actus jurisdictionis ab eo elicitos, si quis nolit secum communicare.

6. Privat communicatione civili cum fidelibus: tamen excommunicatus toleratus sponte se ingerens ad tractandum civiliter cum aliis fidelibus, plerumque peccat tantum venialiter; quia in re levi deobedit Ecclesiæ: ita communis; quando autem a fidelibus invitatur, nullo modo peccat; ita plures, & quidem probabilius; alioquin fideles illi cooperantur peccato veniali excommunicati; proindeque & ipsi peccarent venialiter; quod est contra Extrav. *Ad evitanda*. Idem ob eamdem rationem dicendum est de communicatione in civilibus cum vitando, excepto quod ex illa contrahitur semper excommunicatio minor. At, si hæc communicatio esset frequens, aut cum animo perseverandi videtur probabilius esse peccatum lethale: quia prohibitio Ecclesiæ abstinendi a tali commercio est de se gravis, ex cap. *Severe*, de Sent. excomm. & alibi, proinde evadere non potest levis, nisi ex parvitate materiæ. Porro communicans cum excommunicato vitando in crimine criminoso, hoc est cooperans culpæ, vel contumaciæ, ob quam lata est excommunicatio præbendo consilium &c. incurrit excommunicationem majorem, a qua nequit absolvi, nisi ab illo, a quo potest absolvi principalis.

Quinque actionum genera sunt fidelibus vetita, ne in illis cum excommunicatis vitandis communicent, hoc versu comprehensa.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Nomine *oris* significatur quæcumque communicatio per locutionem, per epistolas, nutus, signa, nuncios, amplexus, oscula, aliavæ amicitiæ signa. *Orare* significatur communicatio in orando simul, seu in oratione, & Divinis officiis. *Vale* significat salutationem, & resalutationem, quamvis etiamsi pileus dumtaxat elevetur, ut docet probabilior. *Communio* significat communicationem civilem in contractibus, quamvis valide ineantur, in communi habitatione, aliisque actionibus. *Mensa* significat simul discumbere, seu convictum, & convivium commune. Similiter quinque sunt caussæ excusantes ab observandis his vetitis hoc versu comprehensæ.

Utile, Lex, Umile, Res ignorata, Necesse.

Utile denotat utilitatem spiritualem, tam vitandi, quam communicantis cum illo; c. 43. de sent. excomm. & etiam utilitatem temporalem notabilem communicantis, e. g. ad petendum consi-

consilium, subsidium, vel solutionem debiti; neutiquam tamen ad denuo contrahendum. Nomine *legis* denotatur lex Matrimonii, quæ jubet, ut conjuges mutuo sibi officia præstent erga usum Matrimonii, familiæ regimen &c. *Humile* significat officium domesticum, & ordinarium subditorum, & famulorum, qui jam inserviebant hero, antequam esset vitandus: cap. *Quoniam multos*, 2. q. 1. Item inferiorum erga Superiores, filiorum erga Parentes, militum erga Duces &c. Item agricolæ possunt communicare in iis, quæ ad agriculturam spectant &c. *Res ignorata* significat ignorantiam invincibilem, & inadvertentiam, quæ excusant a peccato, & ad incurrendam minorem excommunicationem. *Necesse* significat necessitatem tam spiritualem, quam temporalem, pertinentem ad victum, vestitum, habitationem, neque tantum extremam, sed etiam talem, propter quam ex consilio teneremur succurrere indigenti: ita ex laud. cap. *Quoniam multos*, 2. q. 3. & id verificatur, nedum respectu aliorum erga vitandum, sed etiam respectu istius erga alios.

7. Privat etiam communicatione judiciali, & forensi; ita ut vitandus nequeat esse judex, sive ecclesiasticus, sive sæcularis; nec ei liceat sub mortali tales actiones exercere, ex cap. *Ait aperte*, de sent. excomm. in 6., & si eas exerceat, invalidæ sint; etiamsi sit dumtaxat judex arbiter in forma judicii, ex leg. 1. §. de Arbitr., non autem si sit arbiter ex partium consensu electus, tamquam vir prudens, & peritus; tamen sine jurisdictione. Excommunicatus autem toleratus privatur jure agendi judicialiter in caussis, etiam civilibus: ex cap. *Decernimus*, de sent. excomm. sive agat per se, sive per alterum. Excipitur tamen casus necessitatis. Potest tamen seipsum defendere, ut nemo ambigit, ex cap. *Intelleximus*, de judic. Si excommunicatus vitandus personam actoris faciat, valide agit, si non fuerit a Tribunali repulsus; & quamvis illicite graviter obeat munera Advocati, Procuratoris, Tutoris, & similium; valida nihilominus sunt acta per ipsum, quia nullo jure irrita redduntur. Toleratus licite potest ferre testimonium, cap. *Testimonium* de Testib., dummodo tamen non se ingerat, & vocetur. Vitandus vero valide quidem, sed illicite.

8. Privat impetratione gratiarum, & retentione obtentarum in eo statu, sive per se, sive per procuratorem; ita ut sint irritæ: ex cap. 1. de Rescript. in 6.

Q. 4. Quinam sunt effectus excommunicationis minoris? *R.* sequentes: 1. Privare passiva Sacramentorum participatione: proinde peccat mortaliter recipiens quodvis Sacramentum, antequam absolvatur. Non tamen graviter peccat, qui, huic excommunicationi subjectus, Sacramenta ministrat, ut docent plures, quia id nullo jure invenitur ipsi vetitum, alii secus censent. Excipe, nisi celebrando ministret sibi Sacramentum Eucharistiæ; tunc enim peccaret lethaliter; non quia conficiens, sed quia recipiens.

(*) Excommunicationi minori subjectus privatur etiam licita

administratione Sacramentorum, ut constat ex cap. ult. de Cler. excomm.

Secundus effectus est impedire sic excommunicatum, ne possit præsentari, aut eligi ad beneficium, vel ecclesiasticam dignitatem, & multo minus, ne ei licite conferatur: cap. de Cler. excomm. ministr., dicti tamen actus sunt validi, quamvis irritandi. Hæc tamen excommunicatio non privat ea innodatum facultate eligendi, præsentandi, conferendi: ex cap. *Si celebrat.*

Q. 5. Quinam potest absolvere ab excommunicatione minori? *R.* Absolutio ab excommunicatione minori lata a jure potest impertiri de potestate ordinaria a Pontifice, a proprio Episcopo, & a proprio Parocho; idque etiam extra Sacramentum. Potestate vero delegata quilibet Confessarius approbatus, qui ex vi delegationis potest dici proprius Sacerdos. In casu quo excommunicatio feratur ab homine, tunc censetur reservata ipsi inferenti, vel alteri delegato ab eodem: non est tamen in usu, quod feratur ab homine.

§. II.

De Suspensione.

Q. 1. QUid, & quotuplex est suspensio? *R.* Est censura Ecclesiastica, qua persona Ecclesiastica impeditur a functionibus sui Ordinis, vel Beneficii, vel Officii exercendis, sive in toto, sive in parte, sive in perpetuum, sive ad tempus.

R. 2. Suspensio alia est ab officio tantum, sive illud sit Ordinis, sive Jurisdictionis: alia est a Beneficio tantum, sive sit curatum, sive simplex, sive &c., alia est a beneficio, & officio simul. Item alia est ab officio pro toto, qua quis privatur omni usu officii sui; alia pro parte, e. g. ab audiendis Confessionibus; non autem a ministrandis aliis Sacramentis. Item alia est pœnalis, quæ fertur in vindictam delicti præteriti, non per modum censuræ, sed pœnæ: alia medicinalis, quæ intendit emendationem delinquentis; & hæc est proprie censura. Item alia est temporaria, quæ fertur ad tempus limitatum; alia perpetua, quæ fertur absque tali limitatione. Denique alia est a jure, quæ statuitur per modum legis perpetuo duraturæ: alia ab homine, quæ fertur per modum præcepti transitorii contra inobedientes; & hæc cessat morte illam ferentis; non autem illa.

Q. 2. Quinam sunt effectus suspensionis? *R.* sunt sequentes: 1. Suspensio lata absolute nulla addita limitatione habet effectum suspendendi ab omnibus, idest tam ab officio, quam ab executione Ordinis, & ab adnexis eisdem. Suspensio lata limitato modo, exprimendo effectum particularem, eo dumtaxat privat: sic e. g. suspensus ab Ordine, non est suspensus a jurisdictione; neque a beneficio; nisi tamen beneficium ita adnectatur Ordini, ut nequeat munera ex debito præstanda præstare; & tunc non posset recipe-

re

re fructus beneficii juxta probabiliorem : fructus enim debentur propter ministerium. Item suspensus ab ordine minore, suspensus quoque est a majore ; qui enim privatur jure minori intra eamdem lineam, censetur privatus jure majori ; nisi forte Superior se clare exprimeret; at non e contra. Suspensus ab Ordine absolute, ab omni Ordine suspensus censetur ; & similiter suspensus ab officio absolute, & sine addito, censetur suspensus ab officio tam Ordinis, quam Jurisdictionis. Quamvis autem suspensus ab officio ex terminis non censeatur suspensus a beneficio, idest a fructibus, & proventibus beneficii percipiendis ; ut tamen fructus percipiat, debebit per alterum supplere, cum ipse ab actionibus beneficii sit suspensus; &, nisi suppleat, non poterit fructus percipere. Debet autem dare substituto congruam pensionem stipendiariam. 2. Qui suspenditur a beneficio, idest a proventibus beneficii, tenetur adhuc onera beneficii perficere, juxta communem: &, nisi habeat patrimonialia, quibus congrue se sustentet, potest sibi retinere eos beneficii fructus, qui debentur substituto onera implenti. Ita plerique. Si autem sint distributiones, quæ dantur intervenientibus divinis Officiis, & ipse reapse intersit, potest illas recipere ; si vero sint distributiones, quæ dantur ratione beneficii, illas recipere non potest ; sed dandæ sunt Clericis.

3. Suspensus a beneficio, ideft proventibus, ob sui contumaciam, probabilius est, quod nil ei tribuendum sit ob sui sustentationem, quamvis obeat onera beneficii; eo quia stat per ipsum liberari a suspensione per humiliationem, & obedientiam debitam. Si suspensio lata fuerit in pœnam criminis jam patrati, danda ei erit portio ad sui sustentationem a Superiore taxata, si suspensio fuerit lata ab homine per sententiam ; si vero lata fuerit a jure, & delictum delatum non fuerit ad forum contentiosum, taxatio dictæ portionis fieri poterit a viro alioquin Ecclesiastico docto, & probo.

4. Suspensus ab officio nequit Sacramenta ministrare, quæ tamen potest recipere; quia non est actus officii, nec jurisdictionis: potest item sepeliri in Ecclesiastica sepultura : recipere indulgentias, &c. Suspensus ab Officiis divinis non potest illas ex officio in choro persolvere; hinc non potest distributiones recipere juxta probabiliorem. Vide dicta de Beneficiat.

5. Suspensus ab officio sine limitatione loci est ubique suspensus ; quia est censura afficiens personam, quam comitatur, ubicumque sit. Idem dicas de suspenso a beneficio sine limitatione. Tandem sententia suspensionis latæ, vel contractæ, incipit ab hora, in qua contrahitur, vel fertur, usque ad ultimam horam temporis constituti; e. g. mensis, anni &c.

(*) *Quæres :* Num Episcopus ex informata conscientia possit suspendere, tum ab Ordine, tum a Beneficio ? Priusquam propositam dirimamus quæstionem, animadvertendum occurrit, quod suspensio

R 2

pensio ex informata conscientia nullis præmissis monitionibus infligitur: unde non est censura, sed pœna. Competere autem Episcopis facultatem suspendendi ex informata conscientia extra dubium omne versatur; cum hæc fuerit illis collata a Trid. sess. 14. cap. 1. *de Reformat.* Porro Episcopus ex informata conscientia suspendere potest non solum ab ascensu ad Ordines, ut quidam contendunt verum etiam a suscepti ordinis ministerio, ob occultum crimen, etiam extrajudicialiter cognitum: ita colligitur ex constanti, & perpetua Sac. Congregationis Concilii sententia, ita interpretante Tridentini Decretum. Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata Sac. Congreg. . . . die 24. Novemb. 1657. re sedulo examinata, affirmative respondit. Id, quod alias etiam præstitit. Porro non tenetur Episcopus caussam suspensionis, seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicæ, si suspensus ad eam recursum habeat: ex Sac. Congr. die 20. Aprilis 1668. Nihilominus, si reus appellationem interponere, ejusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem sollemniter exercere præsumat, statim incidit in irregularitatem: ex Congreg. Conc. in Sagonen. 21. Junii 1625.

At Episcopus ex informata conscientia potest quidem suspendere ab exercitio beneficii, quæ suspensio partialis est, nec fructibus privat; adhuc tamen decisum non est, utrum possit etiam suspendere a beneficio. Legatur Benedict. XIV. de Syn. Diœces. lib. 12. cap. 8. num. 3. 4. 5. & 6. & P. Lucius Ferraris, seu Auctor Addition. ad Biblioth. P. Lucii Ferraris V. Suspensionum 15.

Q. 2. Quomodo peccat violans suspensionem? *R.* 1. Neminem ambigere, suspensum peccare lethaliter, exercendo actus, a quibus est suspensus; cum violet in re gravi Ecclesiasticum præceptum. Dari tamen potest in aliquo casu parvitas materiæ ut tantum venialiter peccet: e. g. si suspensus ab ingressu Ecclesiæ, modico tempore in ea moretur, dum recitantur Officia divina.

R. 2. Suspensus ob delictum, violans suspensionem per exercitium sollemne majoris Ordinis, a quo est suspensus, incurrit irregularitatem: ex cap. *Is, cui*, de Sent. excomm. in 6. & alibi; secus est, si illum exerceat non sollemniter. Putarem probabiliorem esse sententiam, quod si exerceat actum Ordinis minoris sollemniter, dum est suspensus ab Ordine generaliter, incurrat pariter irregularitatem; quia vere delinquit sollemniter contra suspensionem. Idem dicas, si aquam, cereos, panem &c. benedicat cum stola juxta ritum Ecclesiæ, cum violet suspensionem. Suspensus autem ab ingressu Ecclesiæ, si in ea celebret, incurrit irregularitatem. Secus esset, si celebraret in Oratorio privato non deputato ab Episcopo, ut perpetuo in eodem celebretur, quia non violaret censuram. Item Episcopus suspensus a Pontificalibus fit irregularis, si exerceat actus solis Episcopis consecratis convenientes. Suspensus a divinis Officiis fit irregularis, si eadem persolvat ex offi-

officio, & eo modo, quo persolvi solent ab initiatis Sacro Ordine. Secus est de suspenso a beneficio, si fructus beneficii percipiat, quamvis graviter peccet.

R. 3. Actus jurisdictionis facti a suspenso denunciato invalidi sunt, nisi adsit titulus coloratus, & error communis; quia ab eo sublata fuit jurisdictio: validi tamen sunt actus respondentes charácteri Ordinis; quamvis graviter peccet, irregularitatemque incurrat. Actus autem jurisdictionis facti a suspenso tolerato, & non denuntiato, validi sunt; sunt tamen graviter illiciti. Omnia patent ex dictis.

Q. 3. Quibus casibus incurritur a Clericis suspensio? *R.* sequentibus: 1. Qui Ordines recipiunt ab alieno Episcopo sine dimissorialibus proprii Episcopi: 2. Qui illos recipiunt a proprio Episcopo, sed in aliena Diœcesi absque Diœcesani licentia. 3. Qui illos recipiunt titulo ficto, reliquos hinc inde sparsos, & præcipue, uti de Sacramento Ordinis, de Simonia &c. videre poteris. Bonacina triginta novem suspensiones recenset pro Clericis; pro Episcopis triginta quinque; pro Capitulo quinque; pro Regularibus octodecim. Notandum Episcopos non incurrere suspensionem, nec interdictum lata a jure, nisi fiat ipsorum specialis mentio: ex cap. 4. de sent. excomm. in 6. & alibi.

Q. 4. Quomodo, & a quo tolli potest suspensio? *R.* 1. Suspensio tollitur 1. per terminationem temporis, pro quo fuit illata, puta per annum, quin alia opus sit absolutione. 2. Per absolutionem, ad quam licet non requirantur verba, optimum tamen est exprimere restitutionem ad munus, a quo fuerat suspensus; in delictis vero gravibus petenda sunt juramentum de obediendo Ecclesiæ, nec non satisfactio, & cautio.

R. 2. Episcopus absolvere potest suos subditos a suspensione perpetua, vel temporaria, reservata Papæ, dummodo proveniat a delicto occulto, neque ad forum contentiosum deducto, ex Trid. sess. 13. cap. 6. Si autem lata fuerit in puram pœnam pro delicto præterito, cum indigeat, non absolutione, sed dispensatione, non potest auferri ab alio inferiore illo, qui eam intulit; quamvis nullum verbum reservationis expresserit; ex Gloss. in cap. *Cupientes* de Elect. in 6. V. *Suspensos*.

§. III.

De Degradatione.

Q. 1. Quid est Degradatio, & quotuplex? *R.* Duplex est; nempe verbalis; & est sententia Ecclesiastica, per quam persona Ecclesiastica privatur omni officio, & beneficio in perpetuum sine spe illa imposterum recuperandi, quamvis degradatus per istam non amittat privilegium status Clericalis; & hæc dici etiam consuevit depositio: & actualis, seu realis, & est

pœna Ecclesiastica, qua persona Ecclesiastica reapse, & actualiter privatur omni officio, & beneficio, & etiam statu Clericali, sine spe eadem nunquam recuperandi; & fit aliqua sollemnitate, nempe coram Personis habentibus usum Mitræ, & Pastoralis; vel aliis in dignitate constitutis, ex Trid. sess. 13. cap. 4.

Q. 2. Quis potest degradatum restituere? Degradatus quovis modo non potest ad statum pristinum remeare, nisi ex sola auctoritate Pontificis, qui solus potest dispensare in jure communi. Cum autem degradatio non tollat characterem, validæ sunt, quamvis sacrilegæ, actiones eidem correspondentes. Degradatus tenetur adhuc ad horas Canonicas, quas recitare potest etiam cum aliis, nisi sit insuper excommunicatus, nec non ad castitatem servandam, ut patet.

Q. 3. Quænam sunt crimina punibilia degradatione verbali; & quæ degradatione reali? *R.* 1. Sunt crimina, quæ inferunt irregularitatem. Videatur Molina tom. 4. disp. 49. tract. 3. Crimina vero punibilia degradatione reali seu actuali, sunt homicidium qualificatum, hæresis, sodomia sæpe exercita, & alia videnda in Molina loco cit. n. 17. Degradatus juxta probabiliorem non est alendus fructibus beneficii antea possessi, quamvis teneretur mendicare; quia id sibi imputare debet.

Q. 4. Quinam possunt degradare, & quinam degradari possunt? *R.* 1. Degradatio verbalis, seu depositio fit ab Episcopo etiam solum electo, & confirmato, licet nondum consecrato, & ex ejus delegatione fieri potest a solo suo Vicario Generali, ex Trident. sess. 13. cap. 7. Degradatio vero actualis, seu realis a solo Episcopo consecrato, & non ab alio; ibidem.

R. 2. Personæ degradandæ sunt solæ Ecclesiasticæ. Regulariter loquendo, nemo potest degradari, nisi per viam accusationis, & non solius Inquisitionis; ex cap. *Dilectus* 2. de Simon. Reliqua ad degradationem pertinentia videri possunt apud Canonistas præsertim.

§. IV.

De Interdicto.

Q. 1. QUid, & quotuplex est interdictum? *R.* Interdictum est censura Ecclesiastica, qua privatur homo participatione quorumdam Sacramentorum, divinis Officiis, & sepultura ecclesiastica. Triplex est, Personale, Locale, & Mixtum. Personale interdicit personæ audire Missam, & divina Officia, ubicumque fuerit. Locale interdicit, ne in loco aliquo eadem celebrentur. Mixtum interdicit hoc idem tam loco, quam personis ibi commorantibus. Interdictum tam locale, quam personale duplex est; aliud generale, quo interdicitur locus universalis, e. g. Regnum, Provincia, Civitas &c. proinde si interdicatur e. g. Parœcia, quæ sit totus ambitus villæ, & castri, interdicitur

dicitur villa, & castrum; si autem sint ibidem aliæ Ecclesiæ præter Parochialem, & interdictum solius Parochialis. In Interdictis omnibus indistincte Ecclesiis Civitatis, putarem verosimilius censeri non debere interdictam etiam Cathedralem; quia est speciali nota digna. Idem apparet de Civitate interdicta Diœcesi. Interdictum personale generale illud est, quo interdicitur populus totius aut Regni, aut Provinciæ, aut &c. Particulare vero, quo interdicitur aliqua pars communitatis, aut aliqua specialis persona. Quando interdicitur Clerus, & interdictum fertur a Pontifice, probabilius comprehenduntur etiam Regulares; secus autem, si inferatur ab Episcopo, qui jus non exercet in Regulares. Interdicto autem Clero non intelligitur interdictus populus: sicuti neque e contra: unde populus potest alios Sacerdotes vocare &c. Interdicta aliqua familia comprehenduntur etiam Clerici illius familiæ; & sic de reliquis communitatibus. Quando interdicuntur incolæ omnes Civitatis, comprehenduntur etiam incolæ absentes; quia revera sunt partes Civitatis; non autem ob contrariam rationem comprehenduntur advenæ. Transferens domicilium a loco immuni ad locum interdictum, interdicto fit obnoxius, cum evadat membrum illius communitatis, & loci. Interdicta aliqua Civitate a Pontifice, intelliguntur interdicta suburbia Civitati proxima, aliaque ædificia Civitatis contigua, quamvis extra mœnia Civitatis posita, etiam quamvis non sint subdita illi domino, propter quem illatum fuit interdictum, neque Episcopo illius Diœcesis ita communis ex cap. *Si Civitas* de sent. excomm. in 6. Si enim dicta loca non comprehenderentur, parvipenderetur interdictum. Idem dicas, non ex jure Episcopi interdictum inferentis, sed ex jure communi in laud. cap. ob eamdem rationem, si Civitas interdicatur ab Episcopo. Quando a Pontifice interdicitur Civitas, censentur comprehensæ etiam Regularium Ecclesiæ; secus quando infertur ab Episcopo. Quando autem Superior fert interdictum contra Civitatem, tenetur & ipse excepto solo Pontifice, interdictum servare: ex jure communi.

Q. 2. Quinam potest ferre interdictum? *R.* Pontifex respectu totius Orbis Christiani, Episcopus respectu suæ Diœcesis; & etiam Capitulum Sede vacante. Prælati Regulares possunt interdictum personale ferre, non locale, quia eorum jurisdictio cadit potius in personas, quam in loca. Caussa propter quam fertur interdictum est delictum grave, ob finem emendandi delinquentes.

Q. 3. Qui, & quot sunt effectus interdicti? *R.* sunt sequentes: Privatio nonnullorum Sacramentorum, Officiorum divinorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ. Circa primum nota tempore interdicti localis, sive generale sit, sive particulare, posse administrari Baptismum, etiam sollemniter, & Confirmationem: ex cap. *Quoniam* de sent. excomm. in 6. qui est interdictus personaliter ratione interdicti personalis generalis, potest Confirmationem recipere; ex cap. *Quanto*; & similiter interdictus generaliter potest ministrare

R 4 Baptis-

Baptismum; neutrum autem potest qui est interdictus in particulari, vel fuit caussa interdicti illati, excepto casu necessitatis Baptismi, nisi prius condignam dederit satisfactionem. Sacramentum pœnitentiæ licite ministratur cuique, sive sano, sive infirmo cum solita prævia absolutione a censuris; exceptis excommunicatis, & iis, qui caussam dederunt interdicto, nisi prius satisfaciant, vel de satisfactione cautionem dederint; cap. *Alma mater* de sent. excomm. in 6. Potest etiam personaliter interdictis, juxta dicta superius deferri modo solito Eucharistia, si sint in probabili periculo mortis, cap. 11. de Pœnit. Licite etiam illam recipiunt non morituri extra locum interdictum, dummodo non dederint caussam interdicto, nec interdicti sint specialiter. Idem dicendum de sponsalibus, quæ, utpote contractus mere humanus, & valide, & licite contrahuntur in loco interdicto; item de benedictione nuptiali, dummodo fiat personis non interdictis, & sine sollemnitate, & conjugati privilegium habeant assistendi Divinis. Ex cap. *Alma &c.*

(*) Sunt qui censent tempore interdicti periculose decumbentibus extremam unctionem deferri posse, si nequeant alia Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria. Juxta multos etiam non solum valide, sed & licite Matrimonium contrahitur in omnibus interdictis. Auctor contrarium sentit.

Circa secundum effectum interdicti, qui est prohibitio celebrationis Missæ, recitationis horarum Canonicarum, vel aliarum precum sollemniter a ministris deputatis recitatarum, omniumque actionum ab Ecclesia ordinatarum ad cultum Dei, circa hunc, inquam, effectum observa, non vetari recitationem Officiorum, quæ ex modo suo non postulat personam Ecclesiasticam deputatam, eo quod censeantur preces privatæ: neque Litaniæ confraternitatum, tamen sine superpellicео, aut veste ecclesiastica; & fiant sine processione publica a fratribus laicis: neque alia similia. 2. Permittitur celebrare privatim unam Missam singulis diebus, & divina Officia in Ecclesiis, & Monasteriis, & Hospitalibus privatim, scilicet januis clausis, submissa voce, exclusis excommunicatis, ac interdictis, & non pulsatis campanis: cap. *Alma mater* &c. In interdicto autem locali, non generali, sed speciali, non est licitum singulis diebus Missam, aut divina Officia celebrare, sed dumtaxat singulis hebdomadibus unam Missam celebrare ad renovandam Eucharistiam: ex eod. cap. 3. Tempore interdicti generalis localis licitum est pulsare campanas ad vocandum populum ad concionem, ad comitandam Eucharistiam pro infirmis, ad Salutationem Angelicam matutinam, meridianam, & vespertinam, ad indicandum diem festum, aut jejunii, & ad ostendendas Reliquias; ex eod. cap. Item permittitur, ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis B. M. V. campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina Officia sollemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis, modo

qui

qui caussam dederunt ad altare nullatenus appropinquent: ex eod. cap. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad Festum Corporis Christi, ad ejus Octavam, & ad festum Conceptionis B. V. cum Octava. 4. Tempore ejusdem interdicti, omnes Clerici etiam extranei, possunt admitti ad divina Officia adhibitis supra indicatis cautionibus n. 2.; nomine autem Clericorum veniunt etiam Regulares, ex canon. *Duo sunt*, 11. q. 1. Excipe Clericos, qui forte interdicto caussam dederunt, & conjugatos, qui in Ecclesia Latina reputantur, ut saeculares: si autem sint alicui sacro ministerio addicti, isti admitti possunt.

Tandem circa tertium effectum nota 1. Laicos non interdictos sepeliri posse in loco non interdicto; proinde posse deferri, & sepeliri ecclesiastice in loco sacro non interdicto; si autem alio non deferantur, debent sepeliri in loco ab Episcopo deputato, at non benedicto. Si vero laici habeant privilegium assistendi Officiis, poterunt etiam gaudere sepultura ecclesiastica; quia sepultura est quid accessorium divinis Officiis. 2. Sepeliens interdictum specialiter, & nominatim peccat, & incurrit excommunicationem latam contra sepelientes interdictos, in Clem. 1. de Sepultur. Ut autem quis censeatur specialiter, & nominatim interdictus, sufficit, ut sit membrum alicujus Communitatis, quae denunciata fuit interdicta, juxta probabiliorem. 3. Tempore interdicti localis generalis, & specialis, Cleri, qui non fuerunt interdicti, & interdictum observarunt, nec ei caussam dederunt, possunt sepeliri in loco sacro, etiam specialiter interdicto, tamen sine ulla sollemnitate: ex cap. *Quod in te*, de Poenit. &c. immo sepeliri possunt cum Officio, & Missa, januis tamen Ecclesiae clausis; & idem dicas de Regularibus. 4. Persona interdicta non privatur jurisdictione, quam habet; quia haec privatio non recensetur inter effectus interdicti. 5. Persona interdicta ab ingressu Ecclesiae privatur exercitio Ordinis Sacri in Ecclesia; proinde nequit licite celebrare, ac ministrare Sacramenta; & contra agens fit irregularis; ex cap. *Is cui*, de Sent. excomm. in 6. Poterit tamen celebrare in Oratorio privato extra Ecclesiam: neque potest in Ecclesia sepeliri, neque in Ecclesia audire Officia divina; & si contra agat, peccat mortaliter; quia deobedit Ecclesiae in re gravi; non tamen fit irregularis. Potest nihilominus hic interdictus accipere Sacramenta in Ecclesia, dum Officia non celebrantur; quia circa hoc non est interdictus. Hactenus dicta de interdicto ab ingressu Ecclesiae, verificantur etiam de suspensione ab ingressu Ecclesiae.

Q. 3. Quaenam sunt poenae violantium interdictum? *R.* Laici violantes interdictum locale generale, vel speciale mortaliter peccant. Violantes autem interdictum personale peccant pariter mortaliter juxta communem; nisi levitas materiae excuset a tanto, vel necessitas excuset a toto; quia operatur personaliter contra grave praeceptum Ecclesiae. Violantes graviter non incurrunt aliam censuram, nisi forte aut cogant aliquem celebrare Officia in loco inter-

interdicto, aut prohibeant, ne exeant interdicti, postquam fuerint admoniti de exeundo; tunc enim incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, ex Clem. 2. de sent. excomm. Quam etiam incurrunt admoniti, si nolint exire. 2. Clerici utriusque Cleri violantes interdictum tàm generale, quam speciale, tàm locale, quam personale lethaliter peccant ob deobedientiam, nisi &c. ut supra. Secus est juxtà Bonacinám, si metu gravi jubeantur a Principe, ne servent interdictum; dummodo non adsit contemptus ipsius interdicti, scandalum &c. juxtà alibi dicta de Legibus humanis. 3. Clerici scienter violantes interdictum per exercitium alicujus Ordinis Sacri incurrunt irregularitatem, ex cap. *Is cui*, de sent. excomm. in 6. & alibi: incurrunt item suspensionem ab ingressu Ecclesiæ violantes interdictum locale, saltem generale, ex cap. *Episcoporum*, de Privil. Immo Regulares, qui non servant interdictum generale locale, quando servatur ab Ecclesia Cathedrali, Màtrice, aut Parochiali, incurrunt ipso facto excommunicationem, etiamsi interdictum sit irritum; ex Clem. 2. de sent. excomm. 3. Clerici violantes interdictum per aliquam actionem, non propriam Ordinis Sacri, quamvis peccent mortaliter, non incurrunt irregularitatem. Nota Clericum interdictum, & celebrantem in loco interdicto duplicem incurrere irregularitatem necessario exponendam pro dispensatione: quia duplici actione Ordinis Sacri violat censuram: secus est de celebrante coram persona interdicta. 5. Clerici communicantes cum nominatim interdictis in illis actionibus, in quibus sunt interdicti, peccant lethaliter, sicut etiam Clerici habentes regimen illius Ecclesiæ, & hanc communicationem permittentes; secus est, si communicent in solis civilibus, aut cum interdictis non nominatim denunciatis; dicuntur autem nominatim denunciati, qui aut nomine proprio significantur, aut nomine sui Officii, aut alio signo talem personam denotante.

Q. 4. Quomodo relaxatur interdictum? *R.* 1. Interdictum latum ad tempus, aut sub conditione, elapso tempore, aut impleta conditione cessat; ad differentiam lati absolute, ad cujus relaxationem requiritur absolutio; quam multi affirmant necessariam esse prolato sub conditione. 2. Interdictum locale non cessat, si destruatur locus, aut incendatur. 3. Interdictum generale latum in aliquam communitatem, si dissolvatur communitas, cessat quoad personas innocentes, non quoad reas; quia respectu istarum est interdictum personale.

R. 2. Episcopus absolvere potest ab interdicto locali lato a jure; quia non est reservatum: item a personali, si sit occultum, neque Pontifici reservatum. Non potest autem, si fuerit latum a Pontifice. Parochus vero potest absolvere solum ab interdicto personali particulari, tum reservato; ex cap. *Nuper* de sent. excomm. Porro interdictum non tollitur, quamvis Superior, qui illud intulit, non observet; & inferiores tenentur illud observare: ita multi.

§. V.

§. V.

De Cessatione a Divinis.

Q. 1. Quid est Cessatio a Divinis? R. Est prohibitio ecclesiastica, qua Clerici cessare debent ab Officiis divinis, ab administratione Sacramentorum, & sepulturæ laicorum in loco sacro. Duplex est: alia generalis, qua prædicta prohibentur in aliquo Regno, Civitate, &c., alia particularis; qua prædicta vetantur alicui particulari Ecclesiæ, vel aliquibus Ecclesiis. Cessatio non est simplex censura; quia est simplex prohibitio, & violantes ipsam peccando lethaliter non incurrunt irregularitatem. Eosdem ferme effectus, eodemque ferme modo habet, quos interdictum. Regulares ipsam non servantes, quando eam servat matrix Ecclesia, aut Parochialis loci incurrunt excommunicationem: ex Clem. 1. de sent. excomm.

Q. 2. Quinam possunt inferre cessationem? R. Pontifex, Episcopus, & Capitulum Sede vacante. Motivum illam ferendi debet esse grave.

§. VI.

De Irregularitate.

Q. 1. Quid est Irregularitas? R. Est impedimentum Canonicum proveniens ex defectu, aut delicto, impediens directe hominem baptizatum a susceptione Ordinum ecclesiasticorum, ab eorumdem usu, ob reverentiam debitam rebus Divinis. Nomine Ordinum intelligitur etiam prima tonsura, ex decisione Sac. Rotæ 3. Junii 1583.

Q. 2. Quotuplex est Irregularitas? R. Duplex est; una ex defectu, & indecentia, quæ nullum præsupponit delictum, & habet sex origines, nempe ex defectu animi, ex defectu corporis, ex defectu natalium, ex defectu libertatis, & ætatis, ex defectu Sacramenti, quæ est bigamia, & ex defectu lenitatis. Altera est ex delicto, seu facto criminoso, & habet quinque origines, nempe ex iteratione Baptismi; ex indebita susceptione, & usu Ordinis; ex actu infidelitatis, aut hæresis ex infamia; & ex homicidio illicite patrato. Porro nulla irregularitas est ab homine; sed omnis est a jure. Ad incurrendam vero irregularitatem ex delicto, requiritur culpa mortalis, externa, consummata: neque excusat ab ea incurrenda ignorantia invincibilis; quia non est proprie censura, sed inhabilitas.

Q. 3. Quinam sunt effectus Irregularitatis? R. Primus irregularitatis effectus est impedire susceptionem Ordinum, etiam Tonsuræ, & usum Ordinum susceptorum; ex cap. *Curandum* dist. 24. & alibi; valide tamen suscipiuntur, quamvis illicite graviter: & quan-

quando irregularitas est totalis, impedit ab usu omnium; quando partialis, impedit ab usu illius, cui exercendo positum est impedimentum. Irregularitas etiam totalis non prohibet ab illis actibus sacris, quos etiam laicus exercere potest, e. g. recipiendi Sacramenta, excepto Ordine &c. Violans irregularitatem non incurrit aliquam censuram: quia non habetur in jure; at peccat lethaliter. Alter effectus irregularitatis est reddere incapacem beneficiorum, quæ invalide recipit irregularis, nec accepta in eo statu potest retinere, nisi, obtenta prius dispensatione ab irregularitate, procuret, ut denuo sibi conferantur; quod verum est, etiamsi irregularitas sit occulta: idem dicendum de pensione Clericali, nec non de dignitatibus, & Prælaturis Regularium. Si autem irregularitas accidat post jam possessum beneficium, vel pensionem juxta communem non privat ipso facto illum suo beneficio, nec fructibus, cap. *Minor*, dist. 50.; dummodo oneribus vel per se, vel per alium satisfaciat. Irregularis tamen ob homicidium debet privari beneficio, ex Trid. sess. 14. cap. 7. de Reform. Irregulari non prohibetur usus jurisdictionis, quæ exerceri potest sine actu Ordinis. Hinc Parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis Parochianis ministranda, quamvis eis non liceat ipsi ministrare.

Q. 4. Quomodo in dubio irregularitatis quis gerere se debeat? *R.* Si dubium sit juris, nempe, an extet lex vetans hanc actionem, post diligentem inquisitionem, si dubium tolli nequeat, potest se tamquam non irregularem gerere; quia tunc laboraret ignorantia invincibili. Si autem sit dubium facti, nempe sciendo legem extare contra talem actionem, dubitet, an tale factum egerit, debet se gerere, ut irregularem, quamvis post adhibitam diligentiam nequeat dubium tolli; ut docet probabilior: quia etiam in foro externo in dubio facti judicatur irregularis.

Q. 5. Quinam sunt irregulares ex defectu? *R.* Sunt 1. Amentes, qui sunt irregulares, etiam jure naturali, utpote omnino incapaces Ordinis. Illiterati, qui nil sciunt latini idiomatis, sunt enim irregulares jure saltem positivo. Neophyti, qui adulta ætate Christi fidem recenter susceperunt, ex dist. 48. c. 1. & 2. & alibi. Et hi omnes sunt irregulares ex defectu animi. 2. Defectus corporis tunc efficit personam irregularem, quando impedit, ne usus, & exercitium Ordinis fiat decenti modo; aut talem inducit deformitatem, ut vel horribilem, vel contemptibilem efficiat personam. Hinc irregulares sunt, carens lumine oculi sinistri, carens omnino altero oculorum, carens nasu, surdus utraque aure, antequam ordinetur; si vero evadat post Sacramentum, potest Missam celebrare submisse, gibbosus, si nimis deformis sit, hermaphroditus, & dæmoniacus, aut laborans morbo caduco, aut gallico exterius apparente, aut lepra, aut qui caret aliquo corporis membro, visibili, (aut etiam occulto ob sui culpam), & alii similes.

Nota.

Nota. Habens corporis defectum impedientem susceptionem Sacerdotii est irregularis ad reliquos Ordines inferiores; & sacros. Sed si accidat post susceptum Sacerdotium, fit tantum irregularis quoad functiones, ad quas est inhabilis, non ad reliquas.

3. Illegitime nati, idest non ex legitimo Matrimonio, quamvis occulti, sunt irregulares; cap. 1. de filiis Presbyt. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens Matrimonium; aut nisi habeantur in jure pro legitimis; excepto Cardinalatu. Item expositi, quorum genitores ignorantur. Illegitimus, suscipiens Ordines sine dispensatione, peccat mortaliter: & privatur executione Ordinum susceptorum, nullam tamen pœnam incurrit juxta plerosque. Hæc autem irregularitas tollitur primo per legitimationem factam a Pontifice. 2. Per professionem Religiosam, ex qua remanet habilis quoad Ordines; non vero ad Prælaturas, etiam sui Ordinis, ex cap. 1. de fil. Presbyter., & quoad hoc solus Pontifex dispensare potest. 3. Per dispensationem Papæ, quoad id, quod ipsi placuerit. Episcopus autem potest dumtaxat dispensare quoad Ordines minores, & quoad unum beneficium simplex, quod non requirat Ordinem Sacrum, cap. laud.

4. Defectus legitimæ ætatis ad suscipiendos Ordines requisitæ inducit in Ordinato irregularitatem, quamdiu defectus durat: ex can. 1. dist. 50. & alibi. Ordinatus ante legitimam ætatem remanet ipso facto suspensus ab executione Ordinis, ex Constit. Pii II. *Cum ex Sacrorum*, quod si Ordinem exequatur incurrit novam irregularitatem, ob violationem suspensionis.

5. Defectu libertatis excluduntur ab Ordinibus 1. Mancipia, nisi prius a domino libertate donata fuerint. 2. Curiales, & milites, quamdiu tale officium exercent, cap. 4. de Cleric. vel Monach. 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, ut thesaurarii, depositarii æris publici, Tutores, Curatores, Procuratores &c. non debent ordinari, nisi post deposita onera, & reddita ratiocinia: ex cap. 1. & 2. *Ne Clerici, vel Monachi*.

6. Triplex est bigamia; prima vera, quando quis vere Matrimonium iniit, & consummavit cum pluribus uxoribus successive. Secunda est interpretativa, quæ multis modis contingit; 1. quando jam conjugatus invalide nubit alteri, & consummat. 2. Quando habita una uxore, eaque defuncta, Matrimonium contrahit cum altera cum impedimento dirimente, & illud consummat maritali affectu. 3. Quando duo Matrimonia cum impedimento dirimente contraxit, illaque consummavit. Quarto, si cum femina non virgine contrahit Matrimonium, quamvis invalidum, ob latens impedimentum, illudque consummat. 5. Quando quis contracto Matrimonio cum virgine illud consummat, postquam illa adulterata fuit cum alio; etiam coacta. 6. Si uxorem cognoverit, postquam fuerit adulterata. Tertia bigamia est similitudinaria, quando quis post emissum votum, non simplex, sed sollemne castitatis, Matrimonium celebrat, illudque consummat. Irregularitas

propter

propter bigamiam dispensatur a Pontifice, quia est de jure ecclesiastico impedimentum. Episcopus autem creditur posse dispensare in irregularitate ob bigamiam similitudinariam dumtaxat; cap. 1. *Qui Clerici, vel voventes.*

7. Cum infamia sit publica mala opinio de vita, & moribus alicujus; alia est juris, alia facti: infamia juris incurritur propter aliquod crimen, cui in jure aut canonico, aut civili imposita est pœna infamiæ. Ut autem hæc infamia incurratur, debet crimen esse notorium majori parti viciniæ, collegii, aut loci, in quo quis degit. Plures apud P. Lucium Fetraris, V. *Hæreticus* excipiunt hæreticum, qui, quamvis occultus, probabilius est, quod incurrat irregularitatem. Item infamia juris incurritur per definitivam sententiam Judicis, condemnantis aliquem de crimine infamiam inferente e. g. furto: item quando reus confessus est crimen suum in judicio. Infamia autem facti evenit ob commissionem criminis, quod apud prudentes viros infamans censetur, & innotescit majori parti viciniæ, loci &c. Porro irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam, & constantem vitæ mutationem. Infamia juris tam ecclesiastici, quam civilis, tollitur a Pontifice: civilis vero solius a Principe. Infamia orta ex adulterio, & delictis illo minoribus potest tolli per Episcopum. Infamia ob quodvis delictum patratum ante Baptismum tollitur per ipsum Baptisma. Infamis in uno loco, ubique est talis; nam alioquin frustraretur finis legum infamiam infligentium.

(*) Episcopus non potest dispensare in infamia, orta ex adulterio, & delictis illis minoribus, ut quis de novo ad Ordines, vel Beneficia promoveatur, sed tantum, ut acceptis uti possit. Infamia facti tollitur per mutationem loci. Infamia vero juridica, sive tollatur per loci mutationem, sive non, non tollitur irregularitas inde contracta; quia tale impedimentum, cum sit personale, & perpetuum, personam ubique comitari debet, donec idem tollatur auctoritate, qua constitutum est.

Q. 5. Quænam sunt irregularitates ex delicto? *R.* Sequentes: 1. ex iteratione culpabili Baptismi; ob quam fiunt irregulares tam ministrans scienter denuo, quam denuo recipiens Baptismum, & quidem toties, quoties iteratur; & comprehenduntur etiam omnes ex officio adsistentes huic reiterationi: privatque rebaptizantem promotione ad superiores Ordines. Communius videtur, quod non incurratur, propter iterationem Confirmationis, & Ordinis, quia de his Sacramentis nil exprimitur in jure. Ab hac irregularitate propter iterationem publicam solus Pontifex dispensat; si autem fuerit occulta, etiam Episcopus juxta concessionem sibi factam a Tridentino Sess. 24. cap. 6. 2. Excommunicatus excommunicatione majori, si scienter, vel cum ignorantia vincibili recipiat ordines, incurrit irregularitatem ultra suspensionem ab Ordine suscepto, ut alibi diximus. Eamdem incurrit etiam suspensus,

sus, & interdictus Ordines suscipiens juxta probabiliorem. Item qui eadem die non advertente Episcopo, suscipit duos Ordines Sacros, vel aliquem minorem cum Subdiaconatu præter suspensionem incurrit irregularitatem, ex cap. 2. 3. *De eo, qui Ordinem furtive suscepit*. A qua, si delictum sit occultum, potest Episcopus dispensare: si autem publicum solus Pontifex.

(*) Communior, & verior sententia est, quæ ab irregularitate eum absolvit, qui sciens se censuræ vinculo obstrictum, superioris Ordinis gradum audacter conscendit: hanc enim sententiam amplexata est Sac. Congregatio Concilii in *Carinolen. seu Neapolitana*, die 23. Januar. 1688. Legatur Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 12. cap. 3. num. 6.

Qui recipit Ordines per saltum, licet sit suspensus, non tamen fit irregularis, nisi ordinem, a quo est suspensus, exerceat, juxta alibi dicta. Qui furtive, idest sine dimissorialibus, aut titulo ficto, aut sine approbatione Episcopi Ordines suscipit, est suspensus, & etiam irregularis, irregularitate, a qua dispensare spectat ad Pontificem. Conjugatus suscipiens Ordinem peccat mortaliter, & est irregularis. Item irregularis est recipiens Ordines ab Episcopo, qui renunciavit dignitati Episcopali. Item, qui recipit Ordines in statu peccati mortalis notorii, quia est infamis infamia facti. Item qui ligatus excommunicatione majori, etiam occulta, aut suspensione, aut interdicto exercet sollemniter, & ex Officio Ordines, etiam minores. Immo duplicem irregularitatem incurrit, si duplici sit censura detentus. Ab hac irregularitate dispensare potest Episcopus, si delictum sit occultum, & violatio censuræ sit occulta; si vero delictum sit publicum, a Pontifice. Item qui exercet actum Ordinis, quem non habet; ex cap. 1. & 2. De Cler. non Ordin. ministr. Ab hac irregularitate, quippe quæ lata jure communi, solus Pontifex dispensare potest ad hoc, ut irregularis ad ulteriores Ordines queat promoveri.

3. Hæretici, juxta graves Doctores, etiam occulti, & multo magis apostatæ a fide, eorumque fautores, & defensores, etiam occulti, sunt irregulares, dummodo sufficienti signo exteriori hæresim significarint; cap. 2. de hæres. in 6. Item Religiosi apostatæ a sua Religione, cap. *Hi, qui* dist. 50. & alibi. Item filii hæreticorum in hæresi morientium usque ad secundam generationem per lineam virilem, & usque ad primam per lineam fœmineam; cap. *Statuimus*, 2. de hæret.

(*) Statuta quarumdam Synodorum, & quorundam Capitulorum, queis ab Ordinibus, & Beneficiis arcentur, descendentes ex Judæis sacris adversantur Canonibus; ita can. 2. Concilii Nic. can. 3. Laodiceni, can. 1. Arelat. III. in cap. *Eam te*, de Rescript. Alias dicendum foret, si in beneficii erectione a fundatore cautum esset, ne unquam illud conferatur descendenti a Judæis; quoniam in beneficii fundatione permittitur fundatori leges, & conditiones illi apponere, etiam juri communi adversantes. Quod autem

tem diximus de Judæis, etiam in iis locum sibi vendicat, qui originem ducunt ab aliis infidelibus; videlicet & hos ab Ordinibus recipiendi prohiberi non posse, si ceteris polleant qualitatibus, animique dotibus a Sac. Canonibus præscriptis. Videatur Bened. XIV. de Syn. Diœces. lib. 12. cap. 1. num. 4. & 5. Ab irregularitate ob hæresim dispensat solum Pontifex, ut docet probabilior, tam quoad susceptionem Ordinum, quam quoad usum susceptorum.

(*) Episcopus potest cum suis subditis dispensare in omni irregularitate, & suspensione, proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario: Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. Quamvis autem per Bullam Cœnæ sublata sit Episcopis facultas absolvendi ab hæresi occulta; nihilominus plures Doctores, hique gravissimi sustinent, censeri non debere, quod ablata quoque eis fuerit facultas dispensandi ab irregularitate ob eam contracta, & facultas absolvendi ab hæresi occulta sunt duæ diversæ facultates ad duos actus distinctos; quorum unus non pendet ab alio: unde non sequitur, quod sublata facultate absolvendi, censenda sit etiam ablata facultas dispensandi. Videantur Cardinalis de Lugo de Fide disput. 23. sect. 4. n. 130. & Felix Potestas tom. 1. part. 4. cap. 5. n. 3338. Petrus Hyacinthus Gallizia in Vita S. Francisci Salesii Italico Idiomate ab eo descripta lib. 2. cap. 23. Continuator Tournely, & R. Philippus de Carboneano in Notis ad P. Antoine q. 7. cap. 3. de peccatis fidei oppositis, aliique.

4. Ex defectu lenitatis irregularitatem contrahit: 1. omnis baptizatus proxime confluens ad mortem, vel mutilationem justam, excepto solo Pontifice: propterea Judices, Assessores, Fiscales, Lictores, Consiliarii, Accusatores, Notarii, Testes, aliique cooperatores illam incurrunt. Item quicumque; aut suasione, aut actione accelerat mortem, aut mutilationem juste condemnato: item porrigens gladium juste bellanti, ut aliquem ex inimicis occidat. At eam non incurrit, qui alium accusat in caussa criminali, si accuset, non ut puniatur morte, aut mutilatione, sed dumtaxat, ut redintegretur in damnis sibi, vel suæ Ecclesiæ illatis; & protestetur, se non petere vindictam; item Accusans de injuria, non illata, sed inferenda, quam aliter evadere non potest; addita protestatione modo dicta; idque etiamsi sequatur mutilatio. Dicta autem protestatio adeo necessaria est, ut si omittatur etiam ex oblivione inculpabili, & sequatur mutilatio, accusator fiat irregularis, etiam quamvis sit laicus: quæ protestatio fieri debet coram Judice, petendo solam redintegrationem damni, & quod nullo modo intendit caussam sanguinis: cap. 2. *De Homicid.* in 6. 2. Pugnantes in bello etiam justo mutilando, occidendo, irregularitatem incurrunt ex defectu lenitatis: cap. *Petitio tua*, de homicid. Non autem consulens bellum justum, ex eod. cap. Nec Clerici, qui intersunt bello justo, hortantes milites ad viriliter agendum, fortiter dimicandum &c. in bello justo. Nec duces exercitus, consiliarii

larii militares, Tibicines, Timpanistri, aliique officiales, dummodo per se neque occidant, neque mutilent: item neque conficientes, vendentes, præbentes arma pro bello justo, ex eod. capit. At secus est, si bellum sit injustum, tunc enim omnes præfati, immo etiam sarcinas custodientes, & alio quovis modo cooperantes irregulares sunt, ex eod. cap. item Clerici pugnantes, in bello justo de licentia Pontificis, illam non incurrunt; sicuti neque præbentes arma ad pugnandum generaliter, dummodo non contra hunc, aut illum determinate; neque pugnantes juste pro defensione Patriæ, necessitate postulante.

(*) Vide institut. 101. Cardinalis Lambertini, postea Benedicti XIV. in qua ad rem hanc plura scitu digna occurrunt.

3. Laici exercentes medicinam, aut chirurgiam secundum regulas artis non incurrunt irregularitatem, quamvis mutilent, aut inculpabiliter vitam adimant; secus, si ex eorum gravi negligentia hæc eveniant. Idem eodem modo dic de assistente infirmum, etiamsi per accidens ei mors acceleretur. Item nec Clerici beneficiarii incurrunt illam, exercendo medicinam, vel chirurgiam secundum regulas artis, præter abscissionem, & adustionem, quæ etiam ipsis conceditur, si non sint in Sacris; cap. *Ne Clerici, vel Monachi* de Homicid. immo neque constituti in sacris illam incurrunt, quando tempore necessitatis, & nullo extante, qui amputet, vel adurat, has actiones exercent; quia necessitas nulli subest legi positivæ humanæ.

(*) Sententiæ illorum subscribo, qui negant sectionem, vel apertionem venæ comprehendi sub incisione; ita ut Clericus sacris initiatus scindendo venam ad emittendum sanguinem sit irregularis, secuta morte.

Animadvertendum est 1. quod Clericus exercens officium Medici, vel Chirurgi abscindendo, vel adurendo secundum regulas artis, si mors non sequatur, non est irregularis; quia irregularitas non oritur ex illa mutilatione, vel abscissione, quæ ordinatur ad vitam conservandam. 2. Quod Sacerdos, qui secundum regulas artis applicat emplastrum mollificativum, quo apostema sese aperit, & mors inde sequitur sine ejus culpa, non est pariter irregularis. Item, si secundum peritiam artis jubet, vel consulit incisionem, vel adustionem; quia censura, vel pœna lata non ligat mandantes, & consulentes, nisi exprimatur. Sic cum aliis Sylvius tom. 5. Resol. Var. V. Chirurgus concl. 3. & 5. Legatur etiam Bened. XIV. de Syn. diœces. lib. 13. capit. 10. ubi plura docet circa materiam hanc.

4. Occidens aliquem injustum invasorem actualem cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut se defendat a morte, vel graviter vulnerans, non incurrit irregularitatem: Clem. *Si furiosus* de Homicid. idemque dicendum de defendente suam pudicitiam, aut notabilem quantitatem bonorum temporalium, necessariorum ad con-

servandum statum suum juste acquisitum; nec non de defendente vitam alterius.

(*) Citata ab Auctore Clementina eos dumtaxat ab irregularitate eximit, qui occidunt, cum aliter mortem propriam vitare nequeunt: quare reliqui ab Auctore nominati, aliique & eis similes in prædictis casibus necantibus &c. irregulares evadunt. Lege Continuatorem Præfect. Tournely Tract. de Irreg. Part. 2. cap. 8. artic. 2.

5. Homicidium mere, & simpliciter casuale, quod prævideri nec potuit, nec debuit, neque in se, neque in sua caussa, non inducit irregularitatem; Cap. *Lator* de Homicid. secus autem est, de interpretative volito in sua caussa; quemadmodum etiam de occidente, vel mutilante hominem, dum daret operam rei illicitæ habenti adnexum periculum homicidii, vel mutilationis; quia etiam hoc reputatur sufficienter volitum in caussa. Item occidens, vel mutilans sufficienti voluntate hominem, incurrit irregularitatem; ex pluribus textibus juris. Nomine membri mutilati significatur illa pars corporis, quæ aut habet officium distinctum ab aliis partibus, ut omnes conveniunt, puta manus, pes, nasus, &c. aut etiam officium conjunctum cum aliis partibus, e. g. digitus, ut plures contra alios docent. Item mandans, etiam tacite, homicidium, vel mutilationem, nisi revocet serio mandatum, & revocatio innotescat mandatario: consulens, saltem nisi revocet consilium afferendo motiva efficacissima, & optime valentia evertere motiva anteriora, aliique cooperantes, sicuti etiam non impedientes tales actiones, dum ex justitia tenentur, incurrunt hanc irregularitatem.

Q. 5. Quinam possunt dispensare in irregularitate? *R.* Ex Tridentino sess. 24. capit. 6. Episcopus, ut diximus supra, potest dispensare cum suis subditis, sicuti in omni suspensione, ita in omni irregularitate, proveniente ex delicto occulto, & non ad forum contentiosum deducto, excepta illa, quæ contrahitur ob homicidium voluntarium. Item cum illegitimo ad ordines minores, & beneficium simplex, non requirens Ordinem Majorem. In ceteris autem omnibus irregularitatibus solus Pontifex, vel alius habens ab eo privilegium, cujusmodi sunt Prælati Religionum, ex Julio III. respectu suorum subditorum, excepta illa orta ex homicidio voluntario, mutilatione, & bigamia, dispensare potest. Facultas autem dispensandi in irregularitate nunquam censetur concessa, nisi distincte, & clare exprimatur. Ita stylus Curiæ.

(*) De dispensatione ab irregularitate plura scitu digna docet Continuator Tournely Tract. de Irreg. part. 3. cap. ult. & præsertim reg. 7. ubi censet irregularitates Papæ reservatas in duplici casu ab Episcopis relaxari posse: 1. quidem cum dubiæ sunt, quia reservatio, utpote odiosa, restringi debet ad casus certæ irregularitatis. 2. Eædem irregularitates ab Episcopo relaxari possunt,

sunt, vel in perpetuum, vel ad tempus, cum irregularis, vel nunquam ad Apostol. Sedem recurrere poterit propter paupertatem; vel saltem hic, & nunc recurrere nequit ob imminens scandalum. Ratio est, quia alioquin reservatio esset in destructionem.

TRACTATUS XVII.
DE
STATU RELIGIOSO.

CAPUT PRIMUM.

De notione Status Religiosi ejusdemque obligationibus.

Q. 1. Quid est status Religiosus? R. Est status, in quem qui cooptari desiderat, oportet, ut ad opera Divini cultus, ab unoquoque Religioso instituto praescripta, se firmiter, stabiliter, & usque ad mortem dicare constituat: nam vox status, ex ipsa suimet significatione immobilitatem quamdam, seu stabilitatem importat. Seu, status Religiosus est *disciplina quaedam, seu exercitium perveniendi ad perfectionem*, ut ait Div. Thomas 2. 2. quaest. 186. artic. 2. & quidem per observantiam trium votorum sollemnium, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiae, veluti per media praecipua, nec non per observantiam, & praxim aliarum virtutum &c.

Q. 2. Quaenam requiruntur ad statum religiosum proprie talem? R. Sequentia: 1. quod sit approbatus ab Ecclesia; ex cap. *Nimia* Concilii Later. 4. tit. de Relig. dom. & alibi. Ratio quoque idem manifestat; nam vota paupertatis, & obedientiae religiosae requirunt auctoritatem Superioris, gaudentis spirituali jurisdictione, ut ex dicendis constabit. 2. Emissio trium votorum praedictorum, ut aperte docet S. Thomas loc. cit. art. 3. 4. & 5. Quandoquidem status Religiosus est quaedam schola perfectionis acquirendae; ad quam mirum in modum conducit emissio illorum votorum. Haec autem emissio fieri debet sub determinata aliqua norma, seu regula vivendi, nempe juxta Constitutiones ab Ecclesia approbatas, quas in singulis Ordinibus Regularibus profitentur illi, qui eisdem adscribuntur. Nam Constitutiones Ordinum nedum sunt praefatorum votorum antemurale, verum etiam

media necessaria ad consequendum finem, quem unaquæque Religio ad inserviendum Deo, atque ad perficiendos suos alumnos sibi præfixit.

Q. 3. An Religiosus tenetur ex vi suæ professionis tendere ad perfectionem? *R.* Affirmat. & quidem non quocumque modo; sed, ut verbis utar Auctorum a Collegio Salmanticensi approbatorum, tract. 15. cap. 1. punct. 2. num. 16. *tenetur semper, totis viribus, magnoque studio* perfectionem procurare, eo quod vel sit ipsa de status religiosi essentia, ut tenet probabilior ex definitione D. Thomæ de perfectione, nempe quod *perfectio caritatis est finis status religiosi*; vel saltem proprietas inseparabilis status religiosi, ut contendunt alii; concordantibus alioquin omnibus, teneri Religiosum sub mortali, nunquam deponere animum sincerum conandi, studendi, procurandi ad perfectionis metam perveniendi: & hujus obligationis executio, ut ajunt indicati Scriptores (minime de severitate doctrinæ suspecti) consistit in continuo quodam motu ergà perfectionem, ita ut nunquam ab hoc motu, & progressu religiosus homo quiescat. Porro præter media communia necessaria cuique personæ cujuscunque status tendentis ad perfectionem, media in particulari, & respectu ad Religiosum necessaria, sunt observantia exacta votorum sollemnium, & regularum proprii instituti. Hinc nedum mortaliter peccat Religiosus, qui relinquit media ad perfectionem conducentia juxta status sui vocationem, ex contemptu, nempe ex animo se non subjiciendi regulis, ut explicat Sanct. Doctor loc. cit. art. 9. nedum peccat mortaliter juxta omnes, qui regulas non observat eo pravo fine, ut suam perfectionem impediat; nedum qui suo pravo exemplo regulæ relaxationem inducit, & ampliat; verum juxta multos etiam lethaliter peccat, qui contentus servare præcepta regulæ sub gravi obligantia, consuetudinem habet transgrediendi cetera tale vinculum non afferentia; nullamque rationem habens de sui Ordinis Constitutionibus; idque probant, quia Religiosus vitam ducens hoc modo, non adhibet instrumenta, & media ad perfectionem consequendam, neque ad id operam dat, dum non vivit juxta ea, quæ sibi sunt per regulam taxata; ergo vivit modo contrario illi, ad quem gravi obligatione tenetur: ergo notabiliter violat obligationem gravem tendendi ad perfectionem, quod certe sine peccato mortali esse non potest. Legatur Divus Thomas loco cit. art. 2.

Q. 4. An ad statum religiosum necessaria sunt tria vota, castitatis nempe, paupertatis, & obedientiæ? *R.* Affirm. cum enim status religiosus, ex ipsamet voce *status* postulet firmitatem, & perpetuitatem personæ se Divino cultui devoventis, & hæc perpetuitas non habeatur ex lege aliqua, aut statuto; eo quod hic status voluntarie assumatur, hinc sequitur, quod vinculum, & obligatio permanendi in eo statu oriri debeat ab ipsa voluntate statum assumentis, ac proinde ex voto, quo perpetuo persona adji-

adjiciatur Divino cultui. Cum autem status religionis sit essentialiter studium, & schola perfectionis acquirendæ, necesse erit ut vota, hujusmodi statum constituentia, sint circa abdicationem earum rerum, quæ perfectioni acquirendæ nimis adversantur: hujusmodi vero res sunt illa tria bona mundana, nempe Divitiæ, carnis illecebræ, & honores: ut igitur constituatur status religiosus per oppositionem ad statum mundialem necesse erit, ut status religiosus eas obligationes perpetuas intrinsece involvat, quibus, profitens hunc statum, teneatur perpetuo abdicare a se omnem sollicitudinem circa tria præfata bona mundialia: hoc autem fit per emissionem trium votorum Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ. Ergo &c. Hæc omnia e. g. regie explicantur a S. D. loc. cit. in art. 6. qui dignus est, ut ab omnibus legatur.

Nota. Juxta S. D. art. 8. in voto obedientiæ alia duo contineri, tamquam in principali: tum quia in ipso offertur Deo, quod majus est, nempe propria voluntas; tum quia tametsi Religiosus teneatur ex voto ad continentiam, & paupertatem; hæc nihilominus sub obedientia cadunt; tum denique quia votum obedientiæ proprie se extendit ad actus propinquos fini Religionis.

C A P U T II.

De Voto Paupertatis.

Q. 1. QUænam est materia voti Paupertatis? *R.* Sunt bona exteriora, nempe quidquid pecunia æstimari potest, aut comparari; & propterea nedum dominium rerum temporalium, quod est jus disponendi de re aliqua, verum etiam ususfructus, usus, & possessio sunt hujus voti materia, & quidem proxima, quibus omnibus privatur persona votum paupertatis emittens.

Q. 2. An paupertas religiosa privat etiam usu meri facti?

Nota, quod usus meri facti consistit hic in ea actione, qua homo percipit utilitatem ex re aliqua, quamquam nullum jus in ipsam habeat. Huic usui facti correspondet, nedum actualis, sed etiam habitualis detentio rei, ut illa homo utatur, quando ipsi necesse fuerit; hæc autem detentio non est possessio, sed quidam potius moraliter continuatus usus facti; qui idcirco non includit possessionem, quia exercetur nomine proprio, sed nomine alterius, nempe Superioris, vel Religionis concedentis. Ita explicato usu meri facti,

R. Quod videtur dubitari non posse, non comprehendi sub voto, immo neque comprehendi posse hunc usum; quandoquidem si versetur circa necessaria ad vitam, jam potest, quod jure naturali ex-

li excludatur a voti obligatione; si autem versetur circa alia necessaria, & convenientia, ut Religiosus efficiatur idoneus ad inserviendum Religioni, puta circa usum librorum; patet similiter, quod hic usus non cadat sub obligatione; eo quia Religio ipsa tenetur de his providere suis alumnis, eosdemque incitare, ut illis mediis utantur ad finem instituti consequendum.

Q. 3. An Religiones sunt capaces dominii rerum temporalium?

R. Possidere bona immobilia &, proventus in communi aperte concessit Religionibus Tridentina Synodus sess. 25. de Regularib. cap. 3. *Exceptis domibus Fratrum Sancti Francisci, Capuccinorum, & eorum, qui minores de Observantia vocantur.* Id autem non repugnat voto paupertatis, eo quod dominium horum bonorum sit penes Religionem; quæ bona nequeunt distrahi, vel expendi, nisi de licentia Capituli, Superiorum &c. prout unaquæque Religio in suis Statutis constituit.

(*) Bona immobilia, & mobilia pretiosa Conventuum, & Ecclesiarum alienari nequeunt sine licentia Sedis Apostol. ut Auctor docet infra. Non sufficit igitur ad illa distrahenda licentia Capituli, Superiorum &c. Legatur Benedictus XIV. de Syn. diœces. lib. 9. capit. 8. prope fin. & lib. 12. capit. 8. num. 9. & seqq.

Ex dictis sequitur, & habetur etiam in Clementina de verborum significatione, quod omnes Religiones dominii capaces possunt recipere hæreditates, legata, donationes &c. ea propter earum Religiosi si ante professionem de suis bonis non disponant, ipsæ Religiones succedunt in dictis bonis, quamvis Religiosus nihil dixerit; quia, cum non disposuerit, secuta professione ipsum monasterium succedit in omnibus juribus temporalibus religiosi professi.

(*) Legantur PP. Salmanticenses Tract. 12. cap. 2. Punct. 12. §. 1. ubi rem hanc luculenter exponunt, aliasque difficultates ad hanc materiam spectantes proponunt, ac resolvunt.

Cavere tamen debent Religiones, ne bona superflua proprio statui retineant: si enim neque laici licite retinere possunt superflua personæ, & statui suo, sed juxta Christi mandatum tenentur in eleemosynas erogare; multo magis ad id tenebuntur Religiones opulentæ, voto paupertatis obstrictæ; & quemadmodum contra Christi mandatum peccant laici, si quod superfluum habent, in eleemosynas non erogent; sed potius in novas, & superfluas eorum statui vanitates, voluptates, & tripudia nova consumant, falso putantes, quod ita expendendo pecuniam, hæc illis non sit superflua; cum excogitandarum vanitatum, & voluptatum nullus sit finis; ita, & multo gravius peccabunt Religionum Superiores, & monasteria contra Christi mandatum, si, quod superest personis, statui pœnitentiæ, & paupertatis voto devictis, impendant in novas commoditates procurandas, in nova solatia, in nova etiam mobilia ecclesiastica, (habendo jam sufficientissima), & non in subveniendo pauperibus.

Q. 4.

Q. 4. Quandonam peccat Religiosus contra votum paupertatis?

R. Religiosum peccare, & quidem graviter contra hoc votum, 1. si dominium, aut proprietatem alicujus rei pretio æstimabilis, & valoris ad grave sufficientis, habeat, volendo illam habere tamquam Dominus. Patet ex resp. ad 1. quæst. & sequentes. Quod si dumtaxat optet habere, vel delectatione morosa delectetur, ac si rem aliquam haberet, ut dominus, distinguendum videtur; si enim hoc desiderium, & hanc delectationem retineat in sensu composito voti, palam est, eum peccare mortaliter, & sacrilege in affectu contra votum; quia delectatur, & concupiscit rem sibi graviter illicitam: si vero optet, ac delectetur in sensu diviso a voto; idest, si voto non tenerer, vellem illam rem habere &c. videtur non peccare lethaliter; eo quod non sit de objecto de se, & ab intrinseco malo, sed malo dumtaxat, quia prohibito sibi; at erit veniale, & quidem pingue. 2. Graviter peccat religiosus, qui sine Superioris licentia acquirit, aut recipit quantitatem notabilem rei pretio æstimabilis, ad mortale sufficientem. Ratio patet, quia sacrilege disponit de re notabili eam sibi applicando sine Superioris licentia. Quænam vero quantitas requiritur ad violationem voti mortalem, difficile est determinatu; salvo meliori judicio putarem dicendum, hanc gravitatem esse deducendam nedum ex ipsa quantitate rei in se, sed ex quantitate ista comparata voto, & disciplinæ regulari, quæ vigeat in monasterio, comparata quidem voto; eo quod sublatio ista rei affert violationem promissi in ordine ad Divinum cultum Dei facti: unde in hypothesi, quod unus aureus sit materia gravis pro furto respectu cujuscunque, non propterea quis dicet, quod, qui vovisset erogare in eleemosynam duos tantum argenteos, & omitteret, idcirco eum non peccaturum mortaliter, sed omnes affirmarent omissionem esse lethalem; eo quia vovens deesset in re notabili Deo promissa: hinc doctiss. Suarez tom. 3. de Relig. lib. 8. capit. 6. & alibi censet, quod quantitas, quæ omissa in eleemosyna voto promissa, sufficeret ad omissionem gravem, sit computanda quantitas sufficiens ad violationem gravem voti paupertatis, si eam religiosus sibi applicet sine licentia. Per comparationem vero ad disciplinam monasterii, putarem, quod si disciplina vigeat, & exacta rerum communitas observetur, etiam minor quantitas sufficiat ad mortale; quia etiam ex hoc capite augetur malitia sublationis per ordinem ad cultum Dei in voto emisso consideratum.

Jamvero licentia Superioris, quando moraliter haberi potest, debet esse expressa, ita postulante regulari modo procedendi; quando autem moraliter haberi non potest, sufficiet licentia præsumpta, & interpretativa, credendo sincere, quod si Superior adesset, illam concessurus esset. Distinguendum tamen est; nam si res sit usu præsenti consumenda, puta cibus oblatus, non requiritur ulterior expositio Superiori facienda: quia ratihabitio esset

 inu-

inutilis, utpote de re jam consumpta: si vero res accepta existat, illam recipiendo cum licentia præsumpta, eadem Superiori tradatur, ut vel ratam habeat acceptionem, vel revocet illam, si voluerit.

(*) Addenda hic sunt majoris explicationis gratia, quæ habet P. Antoine tract. de Obligationib. cap. 2. quæst. 5. Licentia, inquit Superioris requisita debet esse vel expressa, vel implicita, quæ scilicet contineatur virtualiter, & implicite in alia expressa, vel tacita, quæ rei cognitionem in Superiore supponit, & quæ ex circumstantiis prudenter adesse judicatur, ut cum Prælatus sciens subditos aliquid accipere, retinere, donare, non prohibet, cum facile possit, nam tunc tacite consentire censetur: secus si difficile impedire posset, eo quod v. g. timeret, ne domus turbaretur tuis querelis; tunc enim mere tolerat, non concedit, unde non excusaris. Licentia tamen tacita, vel generalis in Religionibus bene ordinatis non conceditur, nisi in rebus levis momenti, & crebro occurrentibus.

3. Si Religiosus rem reciperet, credens, quod illam recipiendo displiceret Superiori, procul dubio peccaret contra votum graviter, vel leviter pro ratione materiæ; quia reciperet sine licentia præsumpta; mala fide, atque ex propria voluntate independenter a voluntate Superioris, qui prudenter censeri non potest velle, quod sibi displicet; idque asseritur ab omnibus, loquendo de voluntate renuente circa substantiam rei; pluribus deinde affirmantibus, quod si religiosus sit certus de voluntate Superioris circa substantiam rei, & solum renuens circa modum recipiendi sine licentia, non peccet graviter, si ob pudorem ratihabitionem non petat. Verum id videtur sine fundamento affirmari; nam certum est apud omnes, licentiam requiri pro valore actus, cum vigor voti independenter a voluntate Superioris positus sit, ut valide accipiatur, donetur &c.

Licentia a Superiore extorta per metum, dolum, fraudem, aliosque modos voluntarium minuentes non sufficit ad excusandum religiosum a crimine proprietatis ea acquirendo per hujusmodi licentiam concessa; cum licentia debeat esse omnino voluntaria.

Ex licentia injuste, & irrationabiliter denegata, si denegetur pro actione, cujus omisso efficiat Religiosum deficientem contra præceptum graviter obligans in materia justitiæ, vel caritatis, non sequitur, ut religiosus peccet agendo contra licentiam, ut patet: si autem ex denegata licentia nil sequatur in Religioso contra præcepta; tunc, quamvis Prælatus denegans forte graviter peccet contra justitiam, aut caritatem, aut pietatem, religiosus contra talem negationem licite agere nequit; quandoquidem nihil esset perniciosius disciplinæ voti, quam facultas agendi in tali casu. Igitur quæcumque bona a *Religiosis quovis modo acquisita, statim ea Superiori tradantur, conventuique incorporentur*, monet, ju-

jubetque Syn. Tridentina, sess. 25. cap. 2. de Regularib. nam quidquid Religiosus quovis modo acquirit, semper Monasterio acquirit; cap. *Statutum* 18. quæst. 1. Immo etiamsi religiosus male acquirat, puta sibi donatum contra prohibitionem, semel tamen acquisitum acquirit monasterio, quæ acquisitio non est firma, nisi a Superiore approbetur; qui secundum motiva, quæ sibi videbuntur, poterit illam rescindere, & rem donatori restituere.

4. Certum est, quod accipere res monasterii usu consumptibiles sine licentia, est contra paupertatis votum; eo quod fiat independenter a voluntate Prælati, & violentur simul religio, & justitia, cum & sit contra votum, & accipiatur alienum: quando autem hæc acceptio sit lethalis, difficile est determinare: si sermo sit de esculentis, & poculentis, si tantum ad proprium usum actualem, ait pius, ac doctus Suarez loco cit. lib. 8. cap. 11. & transitorium aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, nisi damnificatio religionis esset nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore; extra hujusmodi enim casum res hujusmodi reputantur levioris conditionis; secus vero esset, si hujusmodi res in magna quantitate acciperentur, & occulte retentæ paullatim absumerentur, nam illud esse posset grave peccatum. De aliis vero rebus, quæ usu non consumuntur statim; si non accipiantur, ut occulte, & ut proprie possideantur, sed solum ad usum publicum, & expositum arbitrio Superioris, sicut retinentur res aliæ; ordinarie existimo materiam esse solum peccati venialis, nisi peculiares circumstantiæ intercedant, ut si id fiat frequenter, & quasi ex animo deliberato applicandi illo modo res monasterii ad suum usum, aut &c. Circa hæc observandum addo, 1. quod si Superior interdixisset expresse hujusmodi rerum acceptiones; nemini liceret accipere absque culpa gravi, aut levi pro quantitate materiæ. 2. Quod ubi non viget consuetudo res hujusmodi sic accipiendi, non sit introducenda, cum tendat ad corruptelam contra votum; & superior dissimulando non est tutus in conscientia; quia ipsi demandata est cura disciplinæ monasterii, ne abusus contra eandem introducantur.

5. Accipere hujusmodi res ad quemvis proprium usum ab extraneis, est contra votum paupertatis; quia cum usus ille acceptatus sit pretio æstimabilis, sive res statim absumatur, sive tractu temporis, jam religiosus accipit aliquid pretio æstimabile sine licentia; & peccat contra votum: sive sit usu non consumptibilis, & in hoc conveniunt omnes.

6. Accipere ab extraneo rem, vel pecuniam dumtaxat ad custodiam, eidem reddendam, quando repetierit, directe, & per se non videtur esse contra votum; quia nil sibi religiosus applicat. Accipere ab extraneo summam erogandam in eleemosynas; si ab ipso dante destinentur pauperes, quibus sit eroganda, conveniunt omnes non requiri licentiam, ex vi voti paupertatis; quia religiosus nil sibi acquirit: si autem relinquat religioso electionem

pau-

pauperum; videtur magis ad verum accedere, neque in hoc casu requiri licentiam, ob eamdem rationem. Nihilominus aliunde peccare potest contra votum obedientiæ, ob prohibitionem forte a regulis, vel Superioribus factam.

(*) Observa, quod, ut docet Sanchez, non peccat Religiosus contra votum paupertatis, si inconsulto Superiore recuset acceptare rem sibi ex liberalitate oblatam; quia vi illius non obligatur ad acquirendum religioni, sed ad non alienandum, accipiendum, utendum sine licentia. Potest tamen peccare contra caritatem, impediendo sine justa caussa bonum religionis, cui illa res ipso acceptante acquirenda erat. At non peccabit, subdit P. Antoine loco laud. num. 6. si donum non necessarium religioni recuset ex justa caussa, e. g. ut liberior sit ad sua ministeria obeunda, vel &c.

7. Retinere rem sine licentia Superioris, & nomine proprio, peccatum est. Indicia vero hujus animi proprietarii plerumque isthæc sunt: 1. & indubie retinere sine dicta licentia. 2. si, obtenta licentia, ita occulte retineatur, ut a Superiore inveniri non possit, aut sine magna difficultate, ne rem auferat; idque, ut notat Suarez, verificatur nedum de dono receptis ab extraneo, sed etiam de receptis a religione, etiam commodato, præcipue ad diuturnum tempus; & erit culpa gravis, aut levis pro ratione materiæ, & actionis, sicut in præcedentibus; 3. claudendo sub clavi particulari rem, quamvis cum licentia acquisitam, nisi Superior clavem illam concesserit; qui usus non est a Superioribus permittendus, nisi ex gravissima caussa, ut communiter docent Auctores; & quammaxime ubi hic abusus non obtinet. Requiritur tamen in religioso, etiam ubi invaluit, animus aperiendi ad nutum Superioris.

8. Retinere rem cum licentia quidem, sed irrationabiliter concessa, quamvis non sit peccatum proprietatis, ut patet, est tamen grave, vel leve pro materia contra paupertatem, tam in concedente, quam in retinente; & hoc verificatur circa bona superflua personæ, & statui religioso. Ratio est, quia licentia injuste concessa ab homine, circa ea, quæ sunt juris altioris humano, est invalida; ita est in casu nostro, cum sit circa ea, quæ spectant ad votum Deo factum. Ergo. Idem colligitur ex Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 2.

(*) Animadvertendum hic est, fieri posse, ut quod non repugnat paupertati religiosæ spectatæ in genere, repugnet paupertati, ut est propria talis religionis. Sic in quibusdam religionibus quædam permittuntur, quæ non permittuntur in aliis, repugnante earum instituto.

Ex dictis colligitur mortaliter peccare pro ratione materiæ, tam Superiores concedentes, quam subditos retinentes utensilia argentea, sive ex alia materia pretiosa, tam pro tabacco, quam pro mensa, aliisque quibusvis privatis, & domesticis usibus; cum ha-

haberi possint alia, statui pauperum convenientiora, & æque utilia. Ita ex declaratione Sac. Congregationis a Fagnano relatæ in cap. *Monachi*.

9. Illicitum graviter, vel leviter est Religioso pro ratione materiæ donare, commutare, destruere, commodare sibi concessa, etiam intra religionem, sine licentia; quandoquidem etiam commodare sine licentia est disponere de re præter usum sibi concessum, qui est, ea re utendi ad talem determinatum usum. Similiter neque potest sibi concessa ad vescendum dare alteri sine licentia, quia est disponere de cibo ultra usum sibi concessum. Multo minus potest pecuniam sibi pro emendis ex. gr. libris in aliud expendere sine licentia; & sic de aliis. Ratio horum omnium est quia usus proprietarius, nempe utendi rebus concessis cum dominio, & pro omni libito interdicitur Religiosis perinde ac eis interdicitur dominium; nil enim refert, quod dominio rerum priventur, si eisdem uti possint, tanquam domini, & pro omni genio.

(*) Notandum hic est, quod si religiosus sine licentia valida Superioris aliquid donet, vel alienet, accipiens tenetur illud restituere Religioni. Quia religiosus caret potestate alienandi, & sic transferendi ejus Dominium.

Qui autem donum accipit a Regularibus excedens summam *scutorum decem* in casum incidit reservatum Summo Pontifici; nullam tamen censuram incurrit. Reservatio cadit in recipientes, non vero in donantes. Vide Constitut. Clementis VIII. quæ incipit: *Religiosæ Congregationes*; & Const. Urbani pariter VIII. quæ incipit: *Nuper a Congregatione*. Ab hujusmodi casu nequidem Summ. Pœnitentiarius absolvere potest, quoadusque restitutio facta non sit. Hæc omnia confirmata fuere a Benedicto XIV. in Constitut. quæ incipit: *Pastor bonus* edita idibus Aprilis 1744.

10. Peccat religiosus graviter, vel leviter pro ratione materiæ contra usum rerum sibi concessarum, si ex negligentia eas perdat; si sinat eas vel a tineis corrodi, vel deteri, vel marcescere: si tanta incogitantia illis utatur, ut, ex modo indiscreto illas adhibendi sit caussa, quod aut citius consumantur, aut in majori quantitate, quam necesse est. Tunc autem talis negligentia gravis censenda est, quando omittitur ea diligentia, quæ saltem a diligentioribus impendi solet: tunc enim, si, quod deperditur sit notabile, erit culpa gravis. Dixi, *saltem*; quia timeo, ne teneatur religiosus etiam pro culpa levissima juridica, omittendo nempe custodiam diligentissimorum; eo quia religiosus respectu religionis se habet potius, ut precarius, quam sub alio titulo: precarius autem ex communi tenetur etiam pro culpa levissima, seu ex omissione custodiæ diligentissimorum.

(*) Quoties religiosus damnum injuste intulit sive extraneis, sive religioni, ejus bona usurpando, vel destruendo, vel aliter nocendo, tenetur restituere, quantum potest, ex iis bonis, de

qui-

quibus licite potest disponere in alios usus, vel imminuendo expensas, quas licite posset ex conventus bonis facere, nisi condonet Prælatus, vel Dominus. Nam injuria omnis jure naturali resarciri debet, quantum potest fieri, nisi condonetur: Sic post alios P. Antoine loco, sup. cit. num. 7.

2. Peccant ex communi, & quidem graviter, Superiores permittentes introductionem ludi chartarum in suos conventus, sicuti & introductos extirpare non curantes: peccant item religiosi dictis ludis utentes, & quidem graviter, si saltem aliqua frequentia utantur; dixi, *saltem aliqua frequentia*, ut communem opinionem indicarem: ceterum adopto opinionem semper damnantem, ut mortales in Religiosis hujusmodi ludos; nisi forte parvitas materiæ, nempe brevissimi temporis, & magnæ raritatis excuset; eo quod & jura ecclesiastica nimis urgeant; & hujusmodi ludi nimis regulari statui adversentur; & regularis obligationis, præcipue perfectionis studium exterminent. Item graviter peccant Superiores, qui, ubi toleratur abusus peculii, concedunt religiosis, ludentibus aliis ludis honestis; & vetitis, e. g. tesseribus, schachiis, pila &c. ut pecuniam exponant, quamvis intra claustra, quia id dissonat voto paupertatis; & excedit suam auctoritatem, quæ nil potest circa ea, quæ sunt voti læsiva; ob eamdemque rationem peccare ipsos Religiosos tam sine licentia pecuniam exponentes, quam cum licentia; cum talis licentia sit injusta, & sine honesta caussa.

12. Circa usum peculii pecuniarii, ubi ex necessitate tenetur, ad subveniendum necessitati religiosorum a religione non sufficienter provisorum, ut securus in conscientia utens inveniatur, has postulat conditiones: 1. quod sit sub totali potestate; & auctoritate Superioris. 2. Ut maneat in capsa communi. 3. Ut ejusdem usus sit ob necessitates, quibus religio nequit præsto esse. 4. Ut non expendantur in usus superfluos, indecentes, & irreligiosos. 5. Ut sit in ea quantitate, & summa, quæ necessitatibus prudenter occurrentibus sufficere possit. 6. Quod illo utens promptus sit ad acceptandam vitam communem, si offeratur occasio; immo, quantum in se est, illam optet, & suo modo procuret. 7. Ut quoties peculio utendum est, toties licentiam petat; &, si fieri potest, per ministros expendatur, quod expendendum est.

Q. 5. Quid est vita communis? *R.* Vita communis in eo consistit, ut omnia temporalia a Religiosis quocunque modo acquisita in unum confusim conferantur; quibus administrandis aliqui, Superioris auctoritate, instituantur, ut cuilibet religioso de ejusdem Superioris licentia tribuatur, prout eisdem opus est, juxta confinia Constitutionum ab unoquoque instituto statutarum: nec ullus apud se quidquam habeat, nisi ad merum usum facti, ad nutum Superioris revocabilem.

Q. 6. An vita communis est intima voto paupertatis? *R.* Affirmat.

firmat. eamque ita intimam paupertati quidam Theologi arbitrati sunt, ut sine ipsa, neque votum ipsum subsistere posse arbitrarentur. At communius Doctores diverso modo opinantur: nihilominus fatentur omnes absque vitæ communis observantia multis paupertatis votum patere periculis, multisque violationibus, ut constabit perpendenti paullo ante tradita. At, quod fateri etiam debent omnes, illud est vitam communem cum exclusione peculii cadere sub præcepto gravi, ita ut valde sibi metuere debeant de salutis æternæ dispendio, qui in gradu superioris sunt constituti, si illam quanta possunt prudenti, & sedula cura in sua monasteria introducere non satagant; nec non subditi, si vel eam recusent, vel, ne introducatur, impediant.

Hoc præceptum grave habetur ex Conciliis General. Later. 3. 11. 89. sub Alexand. III. capit. *Monachi*, & Lateran. 4. 1213. sub Innocent. III. capit. *Prohibemus*, nec non ex Tridentino sess. 25. de Regularib. capit. 1. & seqq. Et quanquam Scriptores aliqui Tridentini præceptum quibusdam interpretationibus extenuare tentaverint, illius vigorem in tuto posuit Clemens VIII. sua declaratione 1599. emanata, in qua sub undecim capitibus comprehendit quidquid intentum concludere valet. Clementinum decretum invicto robore sustinuit Sacra Congregatio suis responsis ad quæsita sibi proposita, atque a doctiss. Fagnano ejusdem Congregationis Secretario relatis in Commentario ad capit. *Monachi* de statu monachorum n. 1. Idemque præceptum semper confirmatum, & inculcatum fuit a posterioribus Pontificibus: immo Innocentius XII. nedum illud confirmavit, inculcavitque, verum etiam Sac. Congregationem erexit sub titulo disciplinæ regularis, ut reformationi Regularium, juxta omnia hactenus indicata decreta invigilaret; a qua Sac. Congregatione plura item de re hac emanarunt decreta. Legatur etiam Constitutio Benedicti XIII. sub die 5. Julii, quæ incipit, *quod Apostolicæ*, nec non Benedicti XIV. de Syn. diœces. lib. 13. capit. 12. numer. 21. ubi modum præscribit servandum, dum agitur de perfecta vita communi in monialium Cœnobia invehenda; & quænam præstanda sint, priusquam operi manus admoveatur, sapienter suggerit.

C A-

CAPUT III.

De Voto Castitatis, & Obedientiæ.

Q. 1. AD quid obligatur religiosus ex voto castitatis? *R.* Ex traditis in hoc opere variis in locis manifestum esse, quod votum castitatis religiosæ constringat perpetuo voventem ad abstinendum à quocunque actu venereo, tam interiori, quam exteriori: ac proinde si contra hanc obligationem delinquat, præter malitiam luxuriæ contra temperantiam, incurrit malitiam sacrilegii contra Religionem. Immo, si religiosus peccans, sit etiam Sacris Ordinibus initiatus; aggravat notabiliter peccatum suum, ob duplicem titulum castitatis servandæ, afferentem duplex motivum proximum continentiæ; ac proinde violator duplex hoc vinculum frangit, augetque malitiam suam eo gradu, ut sit in confessione explicanda. Addunt aliqui, quod si violator voti sit sacerdos, hunc gradum manifestare teneatur, eo quod gradus sacerdotalis notabiliter augeat deformitatem impudicitiæ, quam alter simplex ordo sacer.

Q. 2. Ad quid tenetur Religiosus ex vi voti obedientiæ? Votum obedientiæ in eo positum est, quod homo offerat Deo proprium arbitrium, ipsique promittat, se obtemperaturum suis Superioribus quoad omnia, quæ juxta propriam regulam juste jubent: quæ obedientia respectu jussorum juxta regulam, vocatur a Sancto Bernardo in opusc. de Præcep. & dispensat. obedientia necessitatis ad differentiam illius obedientiæ, quæ dicitur perfectionis, quæque obtemperat in omnibus, quæ non sunt contra Deum. Igitur

R. Religiosus parere tenetur obedientia necessitatis suo Superiori triplici titulo, nempe titulo traditionis humanæ, quia nempe se tradidit religioni ad vitam ducendam juxta Superiorum jussa: titulo voti Deo emissi, obediendi homini propter ipsius Dei amorem: & titulo jurisdictionis, qua pollet quilibet Prælatus Ecclesiæ respectu suorum subditorum.

2. Quamquam religiosus graviter non peccet regulariter, nisi agat contra præceptum expressum; nihilominus graviter peccare potest, si agat contra præceptum tacitum, quando videlicet notum est, Superiorem intendere ad aliquid obligare velle; puta ad applicationem sacrificii pro oneribus Sacristiæ &c. Qui vero obedit præveniendo præceptum; perfectius obedit. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 2. quamobrem plus requiritur, ut quis peccatum inobedientiæ committat, quam ut virtutem obedientiæ exerceat; ad illud namque requiritur violatio præcepti expressi, vel taciti: ad istam sufficit notitia voluntatis Superioris quocunque modo intellectæ.

Ut autem religiosus perfecte obedientiam exerceat, quatuor requi-

requiruntur conditiones a SS. Doctoribus communiter assignatæ: 1. ut religiosus id prompte exequatur, quod a Superiore jubetur. 2. Ut obediat etiam voluntate, exequendo, quod præceptum fuit. 3. Submittendo etiam proprium judicium judicio Superioris; & hic est perfectissimus modus obediendi. 4. Ut obediat, nullo expectato præcepto, sed sola voluntate Superioris significata.

Quæres: quænam sit materia voti? *R.* Totum id, quod confert sive directe, sive indirecte ad conservationem Sac. Instituti, ad præsidium votorum, ad subsidium regularis disciplinæ. Dixi, *sive indirecte*, quia Superior præcipere potest, quod conspirat ad arcenda peccata, ad vitanda scandala, ad impediendas Constitutionum violationes: & etiam novas ordinationes facere ad hujusmodi præservanda; quia totum id virtualiter spectat ad conservationem, & præsidium Sacri Ordinis: Hinc non mirum, si Theologi communiter doceant, posse subditum a Superiore obligari ad quasdam actiones periculo vitæ conjunctas, quando commune bonum Religionis id postulaverit, e. g. ministrandi Sacramentum pœnitentiæ, etiam sæcularibus, tempore pestis, si Parochi non sufficiant, & Religio sit instituti mixti.

3. In dubio, an id, quod præcipitur, sit infra confinia facultatis Superioris, juxta communem obtemperandum est; quia possessio favet Superiori certo de sua auctoritate præcipiendi, qua non est exspoliandus a subdito dubitante. Idem dicendum in dubio, an extet præceptum. Et a fortiori obtemperandum est, quando subditus habet pro se opinionem probabilem non obediendi circa aliquid, & probabilior est opinio Superioris jubendi circa idem. Hæc patent ex Tract. de Conscient. & de Legib.

4. Prælato particulari præcipienti aliquid supra regulam, puta novas austeritates e. g. abstinendi a vino, absolute loquendo, non tenetur subditus obedire; quia non vovit obedientiam, nisi juxta regulam: immo peccat Prælatus hoc præcipiendo. Si autem a Capit. Gener. statuantur, & præcipiantur, obediendum erit, ut patet. Consulto dixi, *absolute loquendo*; quia si in aliqua communi necessitate ad placandam indignationem Divinam juberet jejunium, vel quidpiam simile, esset obediendum, quia id esset secundum regulam, saltem implicite.

(*) Legatur hac de re D. Thom. 2. 2. quæst. 104. artic. 5. ad 3. & etiam in Corp. ejusdem articuli.

5. Videtur, quod non possit Superior Regularis præcipere subdito, ut acceptet prælaturam extra Ordinem, puta Episcopatum, neque subditus teneatur præcipienti obedire; quia circa rem prætergredientem confinia Regulæ, immo constituentem subditum extra Regulam, & subjectionem Religionis. Laudabiliter tamen faciet, si sincere de propria imbecillitate timens præcipienti obediat; quippe quod ipsi manifestetur Divina voluntas. Immo si religiosus acceptaret electionem ad Episcopatum sine obtenta Su-

perioris Majoris licentia, acceptatio esset nulla, ex cap. *Si Religiosus* de Elect. in 6. eo quod, ut multi sustinent, ex vi voti obedientiæ tenetur ad hanc licentiam obtinendam. Putarem tamen, quod si electio immediate fiat a Summo Pontif. quamvis laudabile foret licentiam obtinere etiam a Superiore, ea non videretur necessaria, nisi forte in Bulla electionis exprimeretur, quia auctoritas suprema Pontificis eligentis subtrahit electum a subjectione Religionis. Ad Prælaturas intra Ordinem acceptandas valide, & licite præcepto obligari potest, ob contrariam rationem.

D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 2. in corp. & in responsionibus ad opposita argumenta plura docet, quæ hanc materiam magis, magisque declarant.

6. Peccat graviter Religiosus contra obedientiam, nedum frangendo præceptum in Regula contentum, aut a Superiore juxta regulam impositum, verum etiam oretenus factum, & ex ore alterius ex commissione Superioris eidem annunciatum; quia quocunque ex his modis deobedit præcepto sufficienter proposito. 2. Peccat graviter transgrediendo ordinationes Superioris, quamvis non præceptas, ex contemptu; qui in eo consistit, quod voluntas subditi renuit subjici ordinationi legi, vel regulæ, aut Superioris, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem, vel regulam, aut Superioris præceptum: peccat autem duplici malitia, sacrilegii contra votum, & injustitiæ contra suam Religionem, cujus servitio se perpetuo tradidit juxta beneplacitum Superiorum.

Legatur D. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 9. ad 3. & Cajetanus, qui suo Comment. Sanctis Doctoris doctrinam illustrat, nec non revolvantur dicta Tract. 1. cap. 2. §. 5. & cap. 1. hujus Tract.

7. Peccat graviter religiosus contra obedientiam, & etiam contra propositum tendendi ad perfectionem, si se submittere renuat, & contradicere conetur reformationi statutæ a Capitulo Gener. ad reparandum collapsum institutum. Quia religio in cœtu Superiorum repræsentata habet jus reparandi proprias jacturas, & obligandi subditos ad reparationem acceptandam; & subditi, quantumvis relaxati, & collapsi, tenentur eam acceptare; quia tenentur sub mortali tendere ad perfectionem. Immo talis peccat etiam gravi peccato scandali, ut patet.

8. Peccat venialiter contra obedientiam religiosus, qui sciens a Superiore aliquid esse demandatum, quamvis absque præcepto, sine justa caussa illud facere advertenter omittit: cum ex vi voti teneatur se Superiori submittere quantum ad generalem suæ vitæ dispositionem, ait D. Thom.

9. De obediendo Regulis, & Constitutionibus non obligantibus ad culpam, absolute, ex se, & ex vi earumdem nullum committitur peccatum: in praxi tamen, si deliberate, vel ex malo habitu

bitu violentur, nescio excusare deobedientem a culpa veniali: nam violatio deliberata, & ex habitu semper profluit ex inordinata aliqua affectione aut curiositatis, aut vanitatis, aut ineptæ lætitiæ, aut acediæ &c. Præterea omnis actus deliberatus, qui non est bonus, hoc ipso malus est, cum nullus sit indifferens in individuo, & lex divina naturalis præcipiat, ut homo semper honeste, ac decenter naturæ suæ rationali vivat, seu agat. Ut autem actus sit honestus, necesse est, ut ejus objectum sit bonum, vel saltem indifferens, seu referibile ad bonum finem, ad quem conducat, ut fiat modo debito, cum concursu rationabili omnium circumstantiarum, & ex fine honesto, seu motivo virtutis. At raro, ac vix fieri potest, ut actus, quo violatur regula, fiat modo debito, & cum concursu rationabili omnium circumstantiarum, & ex motivo honesto. Ergo.

10. Ex contemptu transgredi Constitutiones est lethale, ex contemptu quidem formali, & explicito, de quo supra; ex contemptu autem implicito, quando transgreditur Religiosus modo descripto cap. 1., ubi quod diximus de contemptu implicito tendendi ad perfectionem, accommodatur cuicumque alteri obligationi.

11. Quamquam subditi identidem transgrediendo regulas ex vi earum nec venialiter peccent, non ita censendum est de Superioribus, hujusmodi transgressiones dissimulantibus, & permittentibus: si enim prudenter, & moraliter possint aut collapsas regulas erigere, aut extirpare violationes gliscentes, aut præcavere imminentes; tenentur sub mortali omni adhibita diligentia id præstare, ut plures docent Auctores non severi. Ratio est, quia ex vi muneris sui est ipsi demandata sub gravi peccato custodia spiritualis suæ communitatis, profectus spiritualis ejusdem, quæ inseparabilia sunt a custodia legum, earumdemque integritate: at tam legum integritas, quam profectus communitatis non leve detrimentum patiuntur a dissimulatione transgressionum, ut patet. Ergo. Immo S. Antoninus 3. p. tit. 9. cap. 5. docet teneri Superiorem nedum amovere violationes regularum, quæ ipsi occurrunt, & innotescunt, sed quod debet esse sollicitus ad inquirenda vitia subditorum .... sed debet inquirere diligenter vitam subditorum, si forte etiam occultos defectus possit deprehendere, ut admonendo, præcavendo, malis obviet. Cavere tamen debet, ne aut indole suspiciosa inductus, aut nimis scrupulis exagitatus evadat nimis anxius, morosus, & indiscretus.

CAPUT IV.

De nonnullis aliis obligationibus religiosas Personas afficientibus.

§. I.

De obligatione circa clausuram virorum Claustralium.

Q. 1. QUid est Clausura? *R.* Clausuræ nomine juxta Doctores intelligitur totum illud spatium, quod intra septa Monasterii, seu Conventus continetur. Hæc clausura verificatur etiam de illis Hospitiis, in quibus Religiosi Conventum, & Ecclesiam habent, quamvis sine Eucharistia; dummodo Horas divinas communiter recitent, & in iis Conventibus saltem aliqui degant, eo quod hujusmodi hospitia sint vere Conventus.

Q. 2. An Sacristia, & Chorus continentur in clausura? *R.* Certum est, quod Sacristia non contineatur in clausura, neque Chorus, ad quæ nisi per Ecclesiam accedatur; quia sunt partes potius Ecclesiæ, quam Conventus. Quando autem tam Chorus, quam Sacristia habent portas tam Ecclesiæ, quam Conventui correspondentes; nempe si Sacristiæ janua sit immediate in Ecclesia idem ob eamdem putarem cum Suarez, aliisque contra Salmanticenses: e contra vero, si in Chorum, & Sacristiam nequeat haberi ingressus, nisi per Conventum, jam patet, quod clausuræ subjiciantur.

Q. 3. An horti, & viridaria continentur in clausura? *R.* Si careant janua exitum aperiente ad viam publicam, certum est apud omnes in clausura contineri: si autem habeant etiam talem januam, præter illam, quæ communicat cum Conventu, longe probabilius est nihilominus clausuræ subjici; quia cum sint loca voluptatis, & solatii, conformius est fini legis clausuræ, ut intra eamdem recludantur.

Q. 4. Quotuplex, & quomodo immutabilis est Clausura? *R.* Clausura, quæ est a jure, immutabilis est a Superioribus Religionis: talis est clausura Dormitorii, Refectorii, aliorumque locorum interiorum Conventus; quia hujusmodi loca a Sac. Canonibus in clausura declarantur comprehensa. Clausura alia est a Superioribus, nempe a Generali, vel Provinciali, quando prudenter dubitatur de aliquo loco, an clausuræ sit accensendus; & hæc mutabilis est, cum possit ab eadem auctoritate auferri, a qua fuit imposita: prudentia tamen has variationes reprobat.

Q. 5. An clausura obligat Religiosos? *R.* Clausura per se Religiosos obligat sub mortali, tam jure naturali, orto ex vi voti obedientiæ suis Prælatis, tum jure positivo Trident. sess. 25. c. 4. de Regul. Non tamen idcirco peccant, dum exeunt Conventu de

licentia expressa, aut tacita, aut consuetudine obtinente, & permissa, suorum Superiorum. Si autem quis interdiceretur, ne exiret absque expressa licentia, peccaret mortaliter. Peccaret etiam mortaliter quicumque noctu exiret; quia est unus ex casibus, qui possunt reservari. Et hæc est sententia communis. Ut igitur exitus e clausura sit undequaque innocens, debet esse cum licentia Superioris, & ab hoc non excusat nequidem prætextus accedendi ad suos Superiores. Trid. loc. cit. ex Sixtus V. in Bulla anni 1588. Si concedatur absque rationabili caussa, illam concedens peccabit plus, minusve, juxta motivum, regulam, & frequentiam, nec non juxta moram temporis permanendi extra claustra. Ex Sac. Congreg. approbata ab Urbano VIII.

Q. 6. Quænam sunt pœnæ mulierum ingredientium clausuram Regularium, & istorum illas admittentium? *R.* Mulieres extra casus permissos ingredientes clausuras Regularium ipso facto incurrunt excommunicationem S. Sedi reservatam, nisi ignorantia invincibilis illas excuset; ita communis, ex Constitut. S. Pii V. incip. *Decet Rom. Pontificem* edita anno 1570. Religiosi autem admittentes illas contrahunt ipso facto pœnas privationis officiorum, & inhabilitatis imposterum ad eadem officia, necnon ad quæcumque alia post sententiam declaratoriam Judicis, juxta Auctores, & etiam suspensionem a Divinis ipso facto, a qua absolvi possunt a suis Superioribus, immo videtur a quovis alio Confessario sui Ordinis, cum non inveniatur reservata.

(*) Regulares excommunicationem etiam incurrunt introducendo, vel admittendo fœminas intra Conventuum suorum Clausuras sub licentiarum prætextu, ex Constitut. Greg. XIII. incip. *Ubi gratiæ*. Immo eam absolute incurrunt, sive introducant prætextu licentiarum, sive sine tali licentiarum prætextu, ex declarat. Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium. Legatur P. Lucius Ferraris V. *Conventus* a. 3. n. 6. & 7.

Excipiunt multi a lege S. Pii V. Imperatrices, Reginas, Filias, & Neptes Regum. Alii, sed pauciori numero excipiunt etiam Fundatrices Conventuum: quo autem jure illas omnes excipiant, me latet. Casu autem quo de licentia intrent prædictæ mulieres, jam patet, quod cum decenti comitatu, quidem restricto ad paucas sodales, ingredi permittuntur.

Casus autem, in quibus permittitur mulieribus ingressus in clausuras Regularium sunt necessitas, & pietas, nempe processio aliqua, etiam ad ferendam Eucharistiam infirmo, aut in funere defuncti in Capitulo sepeliendi, aut &c. Ita idem S. Pius V. ead. Const. quando patet ob dictas caussas ingressus, non peccant contra clausuram ingredientes curiositatis gratia: tenentur tamen expleta sacra functione, statim egredi; &, si diutius maneant, peccant quidem graviter, sed excommunicationem non incurrunt; quia lata est contra indebite ingredientes. Si demum Superior functionem institueret, ut mulieres ingredi possent, probabilius,

& Bullæ conformius est eum peccare mortaliter; quia Bulla id non concedit, nisi ob motivum pietatis, & non cum clausuræ detrimento.

(*) Bened. XIV. die 3. Januar. 1743. Constitut., quæ incipit *Regularis Disciplinæ*, inter abusus recenset, & improbat mulierum ingressum in Monasteria vivorum, etiam in publicis supplicationibus, aliisque ab Auctore relatis casibus. Itaque hæc omnia abolere, ac improbare constituit. 2. Abolet, & revocat quascumque facultates, & licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones, factas sive per S. R. E. Cardinales, sive per Cardinalium Congregationes, sive per Legatos a Lat., vel Apostol. Nuncios, *quocumque modo de tenore, & sub quibuscumque verborum formis expressas*. 3. Censuris subjectos esse declarat, qui iis facultatibus uti velint. Denique præservat privilegia a S. Sede legitime concessa Patronis, Fundatoribus, insignibusque Monasteriorum Benefactoribus, cum hac tamen restrictione, ut concessiones, „ in „ forma Brevis, vel sub plumbo desuper dumtaxat, & non aliter „ omnino factas, & impertitas fuisse prius locorum Ordinariis, „ Antistitibus, vel Præsulibus per legitima, & authentica docu„ menta constare fecerint," & ut animo accedant sola erga Deum pietatis officia, & opera exercendi, ac de eorum diurno adventu facta prius Superiori notitia.

(*) Videatur alia ejusdem Pontificis Constitutio, tom. 1. Bull. num. 40. super clausura Monialium, quæ incipit: *Salutare in Catholica Ecclesia:* leganturque ejusdem etiam Litteræ ad Episcopum Portugallensem, quæ extant tom. 2. Bull. num. 26. quarum initium, *Per binas*.

(*) P. Paulus Comitolus lib. 6. Resp. Moral. q. 22. ad examen vocat, an Moniales (eadem & de Religionis respectu puellarum difficultas excitatur) puerum, puellamve infantem, aut lac sugentem, intra Monasterii septa recipientes excommunicatæ, nec ne sint? Et respondet affirmative inter alia hac de caussa, quia a Perusiæ Episcopo de hac ipsa controversia Consultus Cardinalis S. Severinæ Summ. Pœnitentiarius, & Inquisitor respondit: quæ hujus ætatis, de qua est initio posita quæstio, infantes, intra Monasteriorum septa recipiunt, excommunicationem eas nequaquam vitare; testaturque litteras Cardinalitias se vidisse, & legisse, & insuper in conventu Parochorum Civitatis Bononiensis Archiepiscopo palam dictum esse, idem fuisse a Clem. VIII. responsum: unde ait, non secus hac de re sentire esse unquam nunc integrum. Eamdem sententiam amplexati sunt plures, præsertim Pontas V. *Monasterium*, & Petrus Collet tom. 1. Tract. de Legib. cap. 5. sect. 2.

§. II.

§. II.

De obligatione non alienandi bona Monasteriorum.

Q. 1. AN, & sub qua pœna prohibitum sit Religiosis alienare bona Monasteriorum? *R.* Certum est apud omnes vetitum esse omnibus locis piis Episcopi auctoritate erectis, & principaliter Conventibus, & Monasteriis alienare bona immobilia, & mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt, Conventuum, & Ecclesiarum sine expressa licentia Sac. Congregationis, in locis, ubi Urbani VIII. Decretum est receptum, in quo revocantur omnia privilegia antea nonnullis Religionibus concessa. Pœnæ contra alienantes hujusmodi bona sunt excommunicatio, & privatio officii, & beneficii, & administrationis bonorum, quæ alienare intendunt, ipso facto incurrendæ; interdictum ab ingressu Ecclesiæ respectu Episcoporum, & Abbatum gaudentibus jurisdictione quasi Episcopali; in quo si per sex menses perseveraverint, incurrunt suspensionem a præsidentia, quam habent in spiritualibus, & temporalibus; & has pœnas incurrunt respective alienantes dicta bona; & irritantur acta facta, & bona restituenda sunt: & si emptor mala fide egerit, in pœnam privatur jure repetendi pretium, quod cedere debet in utilitatem Ecclesiæ, vel Monasterii; secus est, si bona fide egerit, dummodo res extet, & ex pretio Monasterium ditius evaserit. Videantur respective Vasquez opusc. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 14. Suarez. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 27. Molina, aliique. Excipitur juxta omnes post S. Thom. 2. 2. q. 120. a. 1. casus necessitatis, & si periculum sit in mora, ita ut non vacet petere, & obtinere dispensationem.

(*) Circa arbores fructiferas in viridario Monasterii, num possit Superior Regularis eas incidere, videatur Cardin. Petra tom. 5. Comment. ad Constitut. S. Pauli II. sect. 2. n. 15. ubi hoc dubium sibi proponit; nec non Passerinus de statu hom. tom. 1. q. 185. a. 7. n. 340. & sequentib.

Q. 2. Quænam est circa hæc bona parvitas materiæ? *R.* Aliis opinionibus transmissis puto standum judicio Dianæ p. 4. tr. 4. resol. 223. aliorumque, videlicet rem 25. aureorum esse parvam materiam: quia, ajunt ipsi, ita declaravit Sac. Congregatio.

Q. 3. Quinam sunt contractus prohibiti circa hujusmodi bona? *R.* Sequentes, venditio, donatio, permutatio, feudum, emphyteusis, locatio ad longum tempus, nempe ultra triennium, ita ut irrita sit locatio diuturnior, sumere census etiam redimibiles, cedere juribus, accipere pecuniam ad cambium, vel mutuum cum onere solvendi lucrum cessans, vel damnum emergens, reddere pignora, dare in pignus, aut hypothecam. Excipitur casus necessitatis, & periculi &c. ut supra.

Q. 4. An est illicita renunciatio hæreditatis? *R.* Illicitam gra-

viter esse renunciationem hæreditatis rei immobilis, vel mobilis pretiosæ conventui factam docet communis; quia est prodiga renunciatio graviter lædens caritatem Conventui, & Religioni debitam: nisi forte justissima, & urgentissima caussa id agere compellat. Idem dicas de transactione facta a Superiore cum suo consilio super re litigiosa. Renunciationem præfatam esse etiam invalidam probabilius nobis videtur cum Barbosa, & aliis: nam jus ad rem immobilem accensetur bonis immobilibus; igitur si legatum sit saltem ad rem immobilem, illius renunciatio sine licentia erit invalida; & pari modo etiamsi res sit mobilis pretiosa, jus ad illam erit inter pretiosa mobilia recensendum.

Q. 5. Quænam sunt caussæ legitimæ exponendæ in petitione licentiæ ad alienandum? *R.* Sunt istæ, necessitas, evidens utilitas, incommoditas, seu inutilitas rei alienandæ, & pietas. Aliqua istarum sufficit. Ad simplicem vero mutationem unius rei in aliam, puta crucis argenteæ prorsus inutilis in calicem, vineæ vetustissimæ in olivetum recens &c. non requiritur aliqua ex dictis caussis; cum nullo modo in tali casu alienentur bona. Exposita in petitione aliqua ex dictis caussis adhuc quatuor conditiones requiruntur ad alienandum valide: 1. Prudens examen eorum, ad quos pertinet, an expediat. 2. Consensus majoris partis Capituli collegialiter congregati; sufficit autem quod ex tribus partibus duæ assistant. 3. Consensus Superioris, nedum localis, sed etiam Generalis, vel Provincialis respectu Religionum. 4. Subscriptio Religiosorum, expressis singulorum nominibus, saltem manu Notarii.

Nota: 1. Si alienatio sine justa caussa fiat, quamvis justa putetur, remanet invalida, nedum in foro Ecclesiæ, juxta omnes, verum etiam in foro conscientiæ juxta probabiliorem. 2. Subsistente justa caussa, & deficientibus sollemnitatibus, quamvis sit illicita, plures dicunt esse validam. Aliis videtur probabilius esse invalidam. 3. In casu, quod legetur Monasterio aliquid ea conditione, ut possit ab ipso libere alienari, poterit illud libere alienare; quia id agit ex facultate legislatoris. Ab opposito, si legetur res sub conditione, ut nunquam possit alienari; adhuc servata justa caussa, & sollemnitate requisita, posset alienari; quia esset conditio rejicienda, ut turpis. 4. Clemens VIII. in Bulla incip. *Religiosæ* vetuit, ne Religiosi, Superiores, Capitula Generalia, & Provincialia cujusque Ordinis, & Instituti faciant donationes, seu largitiones notabiles, sub pœnis privationis dignitatum, graduum, munerum, & officiorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, nec non infamiæ, & ignominiæ perpetuæ, privationisque vocis activæ, & passivæ: & quod contra ipsos procedi possit, sicuti contra fures.

§. III.

§. III.

De prohibitione alloquendi Moniales.

Q. 1. Quid requiritur, ut Regulares loquantur cum Monialibus intra clausuram degentibus? R. Requiritur licentia Ordinarii. 2. Nec Episcopus potest concedere hanc licentiam, nisi sint Regulari conjunctæ in primo, & secundo gradu, & quater dumtaxat in anno, pro die, & hora certa: & extra Adventum, Quadragesimam, Feriam 6., Sabbathum, Vigilias, & dies Festos; quæ licentia subscribi debeat a Superiore Regulari pro Monialibus sibi subjectis, registrari, & Confessario consignari, qui assistat cum auscultatricibus.

(*) Juxta Decreta Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium, unum editum jussu Sixti V. *Nonis Maji* 1590., alterum jussu Urbani VIII. 12. Kal. Decemb. 1623. exhibita ad Lit. a P. Lucio Ferraris V. *Moniales*, a. 4. num. 14. & 15. nequeunt locorum Ordinarii Regularibus licentiam impertiri alloquendi Moniales, quæ non sunt sibi conjunctæ in primo, aut secundo consanguinitatis gradu, sicut & Auctor censet; quidquid in contrarium alii dicant. Ceterum ubi legitima invecta est consuetudo, quod Episcopi absolute, & universim talem Regularibus impertiantur facultatem, non negabimus hanc sufficere.

Q. 2. An Regulares absque legitima licentia alloquentes Moniales, vel alias personas intra clausuram, etiam ab Episcopi jurisdictione exemptas, eisdemque Regularibus subjectas peccant mortaliter? R. Affirm., quamvis alloquantur per quodcumque modicum tempus; & transgressores possunt ab Ordinario coerceri sub pœnis excommunicationis, privationis vocis activæ, & passivæ, & aliis. Ita Sac. Congr. approbante Clem. IX. sub die 11. Maji 1669. idque etiamsi alloquantur ob bonum finem; item ex alia declarat. sub die 26. Novemb. 1672.

(*) Per has, aliasque hujusmodi Sac. Congregationis declarationes existimamus solum jure, meritoque reprobari eorum opinionem, qui asserebant non esse interdictum loqui cum Monialibus usque ad quadrantem horæ cum dimidio; vel saltem tamdiu, ut dici quis possit vere colloqui cum Monialibus &c. Quocirca nostro quidem judicio, reus minime foret mortalis peccati, qui unum, vel alterum verbum cum Moniali, vel alia degente intra clausuram proferret; immo ab omni peccato foret immunis, si hoc aut urbanitatis gratia, aut ob aliud rationabile motivum præstaret.

(*) Attendenda est Constitutio Bened. XIV. *De Accessu ad Monasteria Monialium*, quæ incipit: *Gravissimo animi dolore* &c. Etsi namque ad Archiepiscopos, Episcopos, aliosque locorum Ordinarios per Ecclesiasticam ditionem constitutos fuerit dumtaxat dire-

cta; attamen. quæ in ea sancita reperiuntur, ab omnibus accurato servanda sunt, cum in ea confirmentur antiqua Decreta, quibus omnes subjiciuntur. Extat tom. 3. Bull. num. 12. die 21. Maji 1678. iisdem pœnis prædictis affici Regulares, qui post habitam ad Moniales concionem de quibuscumque rebus cum iisdem loquuntur, nisi specialem quoad hoc facultatem ab Episcopo antea impetraverint eadem Congregatio declaravit. Videatur noviss. Constitutio Clementis XII. 12. Februar. 1732.

R. 2. Superiores Regulares, & Confessarii Monialium non egent licentia Ordinarii ad colloquendum cum Monialibus eorum curæ commissis: ipsi namque excipiuntur in Decretis Sixti V. & Urbani VIII., prout etiam declaravit Sac. Congreg. 23. Novemb. 1592. & 27. Septemb. 1641.

R. 3. Decreta, quæ interdicunt locutionem cum Monialibus comprehendunt etiam Abbatissas, Priorissas, & officiales Monasterii: ex Constitut. Alex. VIII. quæ incipit, *Sacrosancti*; & ex Sac. Congreg. anno 1654. in lib. 19. Decretor. fol. 425. apud Monacell. p. 2. tit. 10. formul. 15. num. 17. Sed salvo meliori judicio videtur tolerari a Præsulibus mos, qui invaluit, ut Abbatissas, & Priorissas alloqui possint, iisdem Ordinariis non contradicentibus, neque conquerentibus; & præcipue si allocutio versetur circa negotia Monasterii, vel alicujus utilis consultationis gratia.

R. 4. Regulares, qui, loquentes cum Monialibus, inveniuntur absque requisita licentia, possunt ab Episcopo pœna carceris puniri; ex Decr. Sac. Congreg. 7. Martii 1617. & denuo anno 1624. sub Urbano VIII. ad dub. 14.

CAPUT V.

De Novitiatu.

§. I.

De Requisitis ad validum, & licitum Novitiatum.

Q. 1. QUid requiritur, ut novitiatus ab habente ætatem licite suscipiatur? *R.* Debet sponte, & libere suscipi: proinde qui vi, fraude, aut metu compellunt virum ad inchoandum novitiatum, aut illum prosequendum mortaliter peccant, juxta omnes: compellentes autem fœminas incurrunt etiam excommunicationem, ex Trid. sess. 25. c. 18. de Regular. Nihilominus vir ita inchoans novitiatum, valide operatur, quia in nullo jure novitiatus sic susceptus irritus declaratur: unde si in fine anni omnino sponte profiteatur, vere perficit novitiatum perficiendum.

Q. 2.

Q. 2. Quid requiritur ad validum novitiatum percurrendum? *R.* Necessaria est habitus religiosi susceptio, & gestatio, ut tenet probabilior ex Tridentini verbis loco cit. Porro quando novitiatus fuit irritus, quia vel simonia, vel ætas immatura, vel illegitima potestas recipiendi, vel alia caussa illum irritum reddidit; probabilius est esse renovandum; quia quod in se est nullum, nequit operari aliquem effectum juris.

Q. 3. Ubinam esse debet locus novitiatus? *R.* Intra ordinem; & ad hunc finem destinatus, atque in eo peragendus est novitiatus. Si autem in aliquo casu ex rationabili caussa de Superiorum licentia degeret in alio Ordinis Conventu, non propterea interrumperetur novitiatus, quia adhuc experiretur austeritates Ordinis, essetque religioni conjunctus.

Q. 4. Quanto tempore perdurare debet novitiatus? *R.* Integer omnino annus est in novitiatu percurrendus, ita ut neque per horam liceat prævenire Professionem: ita ex Trid. sess. 25. cap. 15. Debet autem annus esse continuus, non interruptus, juxta omnes; ita postulante scopo legis Trident. Non tamen interrumpere videtur, qui in Monasterio habitum exuit, & adhuc in Monasterio consistens, & facti pœnitens post aliquot horas illum iterum induit: si tamen animo non redeundi exiret conventu, & post diem rediret, novitiatum interrumpi affirmant plures contra alios; quia verificatur completa desertio status antea assumpti.

(*) Cl. Sylvius in opusc. quod inscribitur: *Resolutiones Variæ* V. *Novitius* plures circa hanc materiam casus proponit, atque resolvit. Unum saltem hic exhibere non inutile erit, quem sic primo loco exponit; & qui multis aliis consimilibus casibus magnam lucem afferre potest. Novitia, ait, post receptionem habitus, & cœptam in Monasterio probationem, postea cum aliis ejusdem Monasterii Monialibus propter bella, seu bellorum pericula egreditur: habito tamen prius consensu illius Ordinarii, cui Monasterium est subjectum; & quoniam ista pericula durant, consequenter durat etiam mora, quam extra Monasterium trahit cum reliquis; sed ita, ut semper maneat in obedientia suæ Superioris. Quæritur: utrum anno finito possit profiteri? Respondetur posse profiteri, posito quod aliunde non sit impedimentum; quia sufficienter explevit annum Novitiatus, cum ad illum non sit necesse, quod annus totus peragatur in Monasterio, modo peragatur cum habitu, & sub obedientia Superioris Monasterii; & modo sit continuus.

Q. 5. Quænam sint impedimenta, quæ nullum, aut illicitum respective efficiunt ingressum Religionis, & Novitiatum? *R.* Quædam esse de jure naturali; & quædam de jure positivo: de jure naturali sunt ætas descripta, insania, infirmitas gravis habitualis, servitus proprie talis sine licentia domini, unde & professio esset nulla, conjugium consummatum sine licentia alterius conjugis, quæ sufficiet ante professionem, cujus anterior omissio non reddit

irri-

irritum novitiatum peractum, qui in nullo jure irritus declaratur: professio emissa in altero Ordine, nisi obtineantur debitæ licentiæ; debita solvenda, quæ saltem reddunt illicitum. Jure autem positivo non possunt recipi Archiepiscopi, Episcopi sine licentia Pontificis, quam nisi obtineant, invalide profitentur. Ceteri autem omnes Ecclesiastici, etiam habentes curam animarum & valide, & licite possunt Religionem ingredi, & profiteri. Similiter stando juri communi, licite admittuntur illegitimi, Judæi, & ex quacumque secta venientes: ideo unusquisque observet jura specialia suæ Religionis; alioquin nulla erit professio.

His non obstantibus, notandum professionem, dummodo nihil obstet contra jus commune, ex Bullis Greg. XIV. *Circumspecta*, & Clem. VIII. *Altissima paupertatis via* moderantibus non quoad pœnas, sed quoad crimina admittendorum in Religionem Constitutionem Sixti V. *Cum de omnibus*. Immo Clemens VIII. indicatas Constitut. Sixti, & Greg. reduxit ad terminos juris communis, persistentibus tamen pœnis contra Prælatos omittentes conditiones in illis statutas, & descriptas, antequam ad religionem quempiam admittant. Pœnæ autem sunt privatio vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, dignitatum ab ipsis possessarum, nec non pœna inhabilitationis perpetuæ ad hujusmodi imposterum assequenda.

Q. 6. An novitii gaudent privilegiis professorum? *R.* Affirm. juxta communiorem; eo quod in favorabilibus reputentur, ut Religiosi; sunt namque sub potestate Religionis, cujus onera suo modo subeunt; & ita declarasse Clem. VIII. affirmant passim Doctores. Hinc sunt exempti a potestate Episcopi, & habitu induti gaudent privilegio fori, & Canonis. 2. Proxime vestiendus absolvi potest, sicut ceteri Religiosi, a reservatis illis, a quibus possunt absolvi etiam alii professi, de quibus in Tract. 15. Possunt illorum vota commutari a Superiori, vel dispensari respective (non autem irritari, sicut suo loco dictum est), quæ vota reviviscunt, si exeant Religione. Possunt item dispensari nedum quoad Constitutiones, verum etiam quoad præcepta Ecclesiæ ex rationabili motivo, ob jurisdictionem, qua Religio gaudet super illos. 3. Si novitius vi privilegiorum absolutus a censuris, irregularitate, reservatione, egrediatur Religione, non reincidit in easdem, ut plures docent. 4. Testamentum factum a novitio ante professionem, quamvis nondum cogitarit de professione emittenda, facta professione probabilius tenet, dummodo non sit aliunde vitiatum ex aliquo alio capite.

C A-

CAPUT VI.

De Professione.

Q. 1. QUid est Professio religiosa? *R.* Est contractus quidam moralis, quo homo seipsum voluntarie Deo tradit in determinata Religione approbata emittendo sollemniter tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ cum consensu Prælati Regularis, nomine Dei eadem acceptantis.

Q. 2. Quotuplex est professio? *R.* Duplex; expressa, quæ communiter, & verbaliter fit in manu Superioris: & tacita, quæ signis, vel actionibus a jure statutis inducitur. Expressa (modo adsint cetera requisita) quocumque modo significetur, semper est valida: debet fieri absolute, non conditionate; si tamen fieret sub aliqua conditione non turpi, quamvis esset illicita, esset valida; & expleta conditione, transiret in absolutam. Expressa potest fieri etiam per procuratorem ad id specialiter electum, cum nullo jure prohibeatur: at id non est agendum, nisi ob necessitatem ita fieri compellentem. Tacita modo fit, cum quis exacto probationis tempore defert per triduum habitum professorum, ubi is aliquo signo distinctus est, vel se ingerit exercitiis professorum propriis; additis tamen his conditionibus: 1. Quod actus, quo illa inducitur, fiat de consensu Superioris. 2. Ut non fiat coacte, sed spontanee. 3. Ut sciat tales actus esse professorum proprios, & per illos tacitam induci professionem. 4. Ut tales actus exercens habeat per consequens animum profitendi. 5. Ut in casu, quo sciret, se non esse professum, vel non fuisse valide professum exerceat actus illos animo profitendi, & veram emittendi professionem.

Q. 2. Quid requiritur ad legitimam professionem? *R.* Præter dicta requiritur legitima potestas admittendi ad illam, quæ potestas, excepto solo Pontifice, in nullo alio residet, nisi in Superiore Regulari, qui sit Superior immediatus illius Conventus, in quo novitiatus peragitur; vel in alio ex ipsius Superioris commissione, juxta omnes: neque sufficit solus Superioris consensus, nisi etiam accedat consensus majoris partis Patrum sui Consilii, vel Capituli, juxta leges Religionum respective.

Q. 3. Defectus, ex quibus professio redditur invalida, sunt 1. ætas ante ann. 16. completum, & si emittatur ante integrum annum novitiatus expletum. 2. Diversitas sexus, puta si mulier occulta profiteatur in Monasterio virorum; aut e contra. 3. Defectus libertatis. 4. Si Matrimonium consummaverit, etiam stante divortio, & professus fuerit sine alterius conjugis licentia. 5. Si sit Episcopus, & absque licentia Pontificis. 6. Si nimia sit senectute confectus, vel ex gravi morbo impotens ad regulam. 7. Si occultaverit defectum, de quo interrogatus fuit. 8. Si professio-

nem

nem emisit gravi metu adactus, & hoc ex jure positivo. 9. Si erraret circa substantiam status religiosi. 10. Si profiteatur sine animo se obligandi, saltem in foro conscientiæ est nulla, tenereturque illam ratificare; & idem dicendum, si ficto animo acceptetur ab admittente. Denique si interveniat alius defectus, qui ex vi Statutorum Religionis à S. Sede approbatorum irritet professionem.

Q. 4. Quid requiritur, ut professio, quæ nulla fuit ab initio, valida fiat? *R.* Quod professio, quæ nulla, & irrita fuit, posito quod rata possit haberi, non ratificatur per solum, & merum tractum temporis, propter quem fuit invalida; sed si defectus se tenuit ex parte professi, requiritur novus assensus exterius significatus, eo quod primus nullus fuerit; & alioquin assensus sit de substantia contractus. Cum autem consensus deesse potuerit, vel ex parte solius profitentis, vel ex parte solius admittentis, vel ex parte utriusque; propterea probabilius dicendum est, quod quando defuit consensus ex parte alterius tantum, sufficiet quod ille novum consensum eliciat, & significet, (quin requirantur aliæ sollemnitates fieri solitæ), quia jam ex parte alterius, qui consensum præstitit, cum non fuerit retractatus, ut prudenter supponitur, censetur perseverare. Quando autem consensus defuit ex parte utriusque, probabilius est quod requiratur novus assensus in utroque; ita postulante natura cujusvis contractus: & hæc circa professionem expressam; circa tacitam vero dicetur in resp. ad quæstionem sextam; ex qua constabit talem professionem non posse convalidari, nisi post quinquennium exercitii actuum Professorum peculiarium.

Q. 5. Qui, & quot sunt professionis religiosæ effectus? *R.* Sequentes: 1. Plenaria omnium peccatorum remissio, etiam quoad pœnam; ex D. Tho. 2. 2. q. 189. a. 3. 2. Tollere irregularitatem ex defectu natalium, quoad suscipiendos Sac. Ordines; non tamen quoad Prælaturas. 3. Abolere ingratitudinem filii erga patrem. 4. Dirimere Matrimonium ratum, & non consummatum. 5. Commutare omnia vota in sæculo facta in ipsam Professionem: ita D. Tho. 2. 2. q. 88. a. 12. ad 1. Idque, etiamsi profitens expresse non intenderet facere talem commutationem. 6. Tandem, seu sextus effectus professionis est fundatus in contractu inter Religionem, & Professum, quo contractu illa se obstringit ad consulendum Religioso, tam benevalenti, quam ægroto, tam viventi, quam defuncto de omnibus necessariis ad victum, vestitum, & educationem tam spiritualem, quam intellectualem, nec non ad quæcumque alia subsidia, & suffragia juxta Regulam, & Constitutiones Ordinis: unde & ipse vicissim se obstringit ad ipsi Religioni inserviendum, tam in ministeriis Divini cultus, quam quoad reliqua omnia, quæ ipsi a Superioribus injungentur juxta regulam: & quia hujusmodi contractus est eorum, qui in utilitatem utriusque contrahentis redundant; idcirco reus erit culpæ lethalis, si in materia gravi committat culpam levem juridicam.

Q. 6

Q. 6. Quænam conditiones requiruntur ad rescindendam professionem? *R.* Ex Trid. sess. 25. cap. 19. de Regularib. tres conditiones requiruntur ad reclamandum pro rescindenda professione: 1. Ne reclamans ante reclamationem, vel pendente caussa habitum deponat, vel sine debita licentia fugiat: 2. Ut caussam instituat coram suo Superiore, & Ordinario, a quibus sententiam expectet. 3. Ut caussa instituatur ante quinquennium completum a die professionis; quo expleto clauditur aditus ad reclamandum; eo quod præsumatur professio valida, aut ratificata.

Quamvis autem reclamans a Religione ali debeat, quousque caussa finiatur, expensæ tamen pro sententia ad ipsum spectant, cum sit actor pro sua utilitate. Completa caussa in sui favorem debet eidem religio restituere, quæ ipsi fuerunt relicta a consanguineis, aut amicis, vel ex hæreditate, aut legato, aut donatione, aut renunciatione, aut alio titulo; quia censentur eidem data ratione potius cognationis, amicitiæ &c., quam Religionis, & præsupposita validitate professionis. Non tamen tenetur Religio eidem lucra reddere, quæ titulo Religionis acquisivit, puta legendo, concionando, Confessiones audiendo &c.; quia ut patet, ipsi adveniunt titulo Religionis.

Quando jam constat aliquam emisisse professionem irritam propter metum, vim, defectum ætatis, aut aliquid simile, potest Religio illum compellere intra quinquennium ad reclamandum; &, si nolit, potest illum ejicere, dummodo non ex defectu solius consensus: non tamen potest eum compellere, ut ratificet professionem ante quinquennium.

Circa primam conditionem ad reclamandum a Tridentino requisitam, notandum, quod loquatur de dimissione habitus temeraria; si enim esset necessaria, puta quia aliter ad reclamandum pergere non posset, aut impediretur a prosequenda caussa, nisi, dimisso habitu, fugiat ad judicem, vel ob quidpiam simile, non amitteret jus, ut posset audiri, ut dicunt Auctores; addentes etiam, quod quamvis temere dimitteret habitum, & deinde illum reassumeret, adhuc posset audiri, quia reditus cum habitu ad Monasterium restituit Religioni suimet possessionem. Circa secundam conditionem notandum, quod Ordinarii nomine significatur Episcopus, vel ejus Vicarius, vel Provisor Sedis Vacantis, vel alius Superior Ecclesiasticus regens locum, ubi est Monasterium, in quo reclamans professionem emisit. Superioris vero Regularis nomine significatur ille, qui in eo Conventu professionem acceptavit, vel ejus Successor. Circa hoc tamen standum est Constitutionibus Religionum, si quoad Superiorem in aliquo differant; dummodo aliquis Superior Regularis caussam audiat. Circa tertiam conditionem notandum, quod fundetur in præsumptione, quod eo tractu temporis, seu intra quinquennium, revalidata fuerit professio, etiamsi a principio fuerit nulla: quod, si neque eo tempore ullo modo ratificata fuerit, neque illam ratificare velit homo ille,

non-

nunquam fieri, ut sit Religiosus, nec Religio in illum ullum jus acquirat. Proinde nota 1. quod si caussa reclamationis inchoetur ante expletum quinquennium, legitime durat, quousque compleatur, etiam post quinquennium; ex communi. 2. Quod si toto quinquennio quis impeditus fuit reclamare, & probetur toto eo tempore hoc impedimentum perdurasse, neque ullo modo professionem ratificasse; etiam post quinquennium potest caussam reclamationis instituere; cum cesset præsumptio ratificationis. Addunt Auctores caute, & sapienter; quod cum impotentia reclamandi difficile possit efficaciter probari, sufficiet eam probare qualicumque ratione probabili, ut consequatur beneficium restitutionis in integrum; quia via restitutionis in integrum dumtaxat agere poterit, qui ignorantiam, quod professio fuerit nulla, allegaverit; eo quod contra præsumptionem juris allegans ignorantiam, non auditur via ordinaria: in casu autem jus præsumit, quod post quinquennium sciverit, nullam fuisse professionem, eamdemque ratificarit; ac proinde quod via restitutionis in integrum possit audiri, quod est via extraordinaria.

Porro videtur probabilius pro tali ignorantia, aut impedimento quinquennium esse computandum a die sublati impedimenti ad professionem faciendam, vel ad reclamandum, vel depulsionis ignorantiæ, quod illa fuerit nulla. Qui vero transacto quinquennio vult reclamare, afferens pro motivo, aut quod ignoraverit sibi concessum quinquennium ad reclamandum, vel eo tempore fuisse impeditum a reclamando propter infirmitatem, & alterum horum probare potest; hujusmodi reclamans est admittendus; eo quod non habetur præsumpta ratificatio professionis, quam adesse putat Concilium: eapropter petere poterit via extraordinaria restitutionem in integrum. Ut autem audiri possit, monent aliqui, quod debet impetrare rescriptum a Pontifice, vel a Sac. Congregatione, coram qua allegaverit motiva, cur intra quinquennium non reclamaverit, ut deinde ab Episcopo, & Superiore audiri possit, & suam caussam agere. Qui plura alia de hac re desiderat, legat inter alios Hyacinthum Donatum Laynensem, qui in pluribus tomis de omnibus difficultatibus ad religiosum statum spectantibus perdocte disserit.

(*) Bened. XIV. die 4. Martii 1748. Constitutionem edidit incipientem, *Si datam hominibus*, in qua præscribit ordinem servandum in caussis super nullitatem Professionis Regularis: eamque ad epitomen redegit Petrus Collet in calce Tomi V. Institution. Theologicar. pag. 933. edit. Venetæ 1757.

F I N I S.

